આ પુસ્તકને રખડતું મૂકી આશાતના કરવી નહિ

શ્રી

વૈરાગ્ય ભાવના.

(ભવ્યજીવોને ધર્મની સન્મુખ કરનારી અનેક પ્રકારની હિતશિક્ષાઓથી ભરપૂર)

લેખક

પન્યાસજી મહારાજશ્રી ભક્તિવિજયજી ગણી

પ્રકાશક

પારેખ મગળદાસ લલ્લુભાઇ—મેસાણા

શા ફુલચંદ કેશવલાલ મસ્કતી મારકીટ—અમદાવાદ

ગા. ઉમેદભાઈ ભુરાભાઈ શાહપુર—અમદાવાદ

—પચમી આવૃત્તિ

વિ સ, ૧૯૮૭ વીર સ ૨૪૫૭ ઇ સ ૧૯૩૧

ધી "સૂર્યપ્રકાશ" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, પાનકોરનાકા, અમદાવાદમાં પટેલ મૂળચંદભાઇ ત્રીકમલાલે છાપી

કિંમત વાચન અને મનન

" હરિગીત. "

વીતરાગ વાણી સરસ શીતળ અધિક ચંદન ભાવના,
જાણી સદા ભાવે ભવી વાંચો આ વૈરાગ્ય-ભાવના;
વૈરાગ્યવાસિત ચિત્ત કરવા નિત્ય ભાવે ભવીજના,
વાંચો વિચારો ને સુધારો જીવન એથી આપણા

जिनस्तुति ।

त्रैलोक्य युगपत्करामबुजतुलन्मुक्तावदालोकते ।
जन्तूना निजया गिरा परिणमद् य. सूक्तमाभाषते ॥
स श्रीमान् भगवान् विचित्रविधिभिर्देवासुरैरर्चितो ।
वीतत्रासविलासहासरभस. पायाज्जिनाना पति ॥ १ ॥

गुरुस्तुति ।

वन्द्यन्तेऽप्रतिमप्रभावकबला विश्वोपकारव्रता ।
दुर्दान्तप्रतिवादिकुञ्जरघटासन्त्रासकण्ठीरवाः ।
वैराग्यामृतवर्षणप्रशमितप्रोद्दामप्रमोहानला' ।
सर्वत्रापि गुणादरव्यसनिन. श्रीधर्मसूरीश्वरा ॥

પ્રસ્તાવના.

આ સંસારમા ભ્રમણ કરતા સંસારી જીવો સુખની અભિલાષા વાળા અને દુ ખથી કંટાળેલા જ હોય છે સુખ તમામને ઇષ્ટ છે દુ ખ અનિષ્ટ છે આ પ્રકારની અનત કાળથી સ્થીતિ હોવા છતા દુ ખની શ્રેણિયો ઉપરાઉપર આવીને પડે છે સુખ તો કદાચ મલ્યુ કે તુરતજ વીખરાઇ જાય છે આ બાબતનુ મુળ કારણ તપાસીએ તો આપણને તુરતજ માલુમ પડી આવશે કે વાસ્તવિક સુખનાં કારણો સમ્યક્ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જીવને હજી મલ્યાજ નથી અને દુ ખના કારણો મિથ્યાત્વ અવિરતિ કષાય અને યોગ આ ચાર મુળ બધ હેતુ અને સતાવન ઉતર બધ હેતુ અનાદિ કાળથી આ જીવને વળગી રહેલા હોવાથી જીવોની જીદગીયોની જીદગીઓ વીતિ ગઇ છતા દુ ખનો અત આવ્યો નહિ અને પૌદ્ગલિક સુખમા ગૃધ્ધતા રાખી વિષયોમા આશક્તિવાલા થઇ જેમ દીવામા પતગીયા ઝપલાય છે પ્રાણ ખુએ છે દુખી થાય છે તેવી જ રીતે જીવો પણ ભવચક્રરૂપી ખાડામા ઝપલાઇ દુખરૂપી દીપકમા ઝંપલાય છે પૌદગ્લિક સુખ થોડા જ કાળમાં વીખરાઇ જવાથી અને પરિણામે દુ ખ ઉપસ્થિત થવાથી અનત જ્ઞાનીયો તે પૌદગ્લિક સુખને પણ દુ'ખ જ કહી બતાવે છે શ્રી જૈનશાસનમા આ વસ્તુ ઉપર ઘણોજ સુદર પ્રકાશ પાડયો છે સુખના સાધન અને દુ ખનાં કારણોનું સુક્ષ્મ રીતે અવલોકન કરી પેહલાને સેવાય અને બીજાથી બચાય તેવો સુદર વૈરાગ્યનો રસ્તો બતાવ્યો છે ઉપર બતાવેલ ચાર મુળ બધ હેતુ અને સતાવન ઉતર બધ હેતુ દુ ખનું મુળ કારણ છે જ્યાં સુધી આત્મા પૌદગ્લિક સુખમા રાચતો હોય જડમાં આનદ માનતો હોય ત્યાં સુધી એના હાથમા ખરા સુખનો માર્ગ આવતો નથી જૈનશાસન તો પ્રત્યેક આત્મામા પરમાત્માપણુ આરોપે છે જૈનશાસન દરેક આત્માને પ્રભુ બનવાને પ્રેરે છે અને તે પ્રભુતાની પ્રાપ્તિ માટે અહિસા સજમ તપરૂપ ધર્મનુ આરાધન કરવુ જોઇયે આવુ આરાધન જીવોને વૈરાગ્ય-વિના થઈ શકતુ નથી વૈરાગ્ય

વિરક્તભાવના અર્થાત્ સ્વમાં સ્વ બુદ્ધિ અને પરમાં પર બુદ્ધિ પૂર્વ
કના જીવન વાળો સાચો વૈરાગી કહેવાય છે આવા ઉત્તમ પ્રકારના
વૈરાગ્યને પ્રાપ્ત કરવા ગુણીજનોનો સમાગમ અને વૈરાગ્યના પુસ્તકોનું
અવલોકન કારણભૂત છે, વૈરાગ્યના પુસ્તકો ઘણાં હોવા છતાં આ
વૈરાગ્ય ભાવના નામનું લઘુ પુસ્તક પણ બાળ જીવોને અત્યંત ઉપ
યોગી છે આ પુસ્તકની નાની મોટી ચાર આવૃત્તિ જુદાજુદા ગૃહ
સ્થો તરફથી દરેક વખત સુધારા વધારા સાથે છપાઈ બહાર પડેલ
છતા પુસ્તકની માગણી ચાલુ રહેતાં આ પાંચમી આવૃત્તિમાં કેટલોક
વધારો કરી બહાર પાડવાની તક પ્રાપ્ત થઇ તેજ તેની કેટલી ઉપ
યોગીતા સૂચન કરે છે તે વાચક વર્ગ જોઇ શકશે આ બુકમાં વૈરા
ગ્યના વિષયો પૈકી સુક્ષ્મ નિગોદમાં રહેલ જીવોના ભવોની ગણતરી
તથા તેઓના જન્મ મરણાદિકના દુખોનું વર્ણન તથા બાદર નિગો
દથી તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય સુધી જીવોની રખડપટી પુણ્યપ્રકર્ષે મળેલ
માનવભવનું મહત્વ તેમાં પણ દુર્લભ એવું ધર્મ શ્રવણ તેમાં વિઘ્ન
કરનારા તેર કાઠીઆના સ્વરૂપ તથા હિતોપદેશ વીગેરે વિષયો, આ
પુસ્તકમાં મુખ્યપણે છે ટુંકમાં ધર્મના પવિત્ર માર્ગે જીવોને દોરી
જવાનો કર્તાનો હેતુ છે અને તે આ પુસ્તકની રચના તરફ જોતાં
સફલ થયેલ જણાય છે આ બુક છપાવામાં મેમાણા તથા સમૌ
વીગેરે ગામોના સદ્‌ગૃહસ્થો તરફથી આર્થિક સહાય મળી છે તેઓના
નામ બેઉના પેજમાં આપ્યા છે તેમ વળી વ્યાખ્યાન કાપવાના શા
મનસુખલાલ ડાહ્યાભાઈ ના કેટલાંક વૈરાગ્યોપદેશક પદો જુદા જુદા
વિષયોના આપવામાં આવ્યાં છે પ્રથમની ચાર આવૃત્તિથી વાચક વર્ગને
જે આત્મિક સુખનો લાભ થયો હોય તેથી પણ વધારે થાય તેવું
ઇચ્છીએ છીએ આ પુસ્તકમાં મતિ દોષથી જે કાંઈ ભુલ રહેવા પામી
હોય તો માટે ક્ષમા ઇચ્છતાં ચાહિયે છીયે કે વાચક વર્ગ આ પુ
સ્તકને આદ્યંત વાંચી વૈરાગ્યના રંગે રંગાઓ અસ્તુ

ઉમેદભાઇ ભુરાભાઇ
શાહપુર દોલતનો ખાંચો અમદાવાદ

આ પુસ્તક છપાવામાં સહાય કરનાર ગ્રહસ્થોની નામાવલી.

૪૫૦) મેસાણાના સદ્ગ્રહસ્થો તરફથી મુનિરાજ શ્રી ભુવન વિજયના ઉપદેશથી
૫૧) પારે ત્રીકમચંદ હીરાચંદ
૫૧) ગાંધી અંબાલાલ ધરમચંદ
૫૧) શા ડાહ્યાભાઇ ચેલાભાઇ
૫૧) પારેખ પ્રભુદાસ જેસંગભાઇ
૫૧) વોરા કીશોરચંદ હાથીચંદ
૨૫) પારેખ મરૂપચંદ લલ્લુભાઈ
૨૫) દોસી બબલદાસ નગીનદાસ
૧૫) શા મણીલાલ ત્રીભોવનદાસની વિધવા બાઇ સમુ
૨૫) દોસી હરગોવનદાસ ગૌતમદાસ
૨૫) શા ભીખાભાઈ હાથીભાઇ
૨૫) પટવા મણીલાલ દોલાભાઈ
૧૨॥ શા પુનમચંદ હરજીવન
૫) શા અંબાલાલ ચુનીલાલ
૧૦) શા જગજીવનદાસ કેશવલાલ
૫) વોરા ખોડીદાસ ત્રીકમ
૧૨॥ શા કુલચંદ ભાયચંદ

રૂ ૪૫૦)

૫૧) શા કુલચંદ કેશવલાલ અમદાવાદ, શાહપુર
૩૦) ઝવેરી પોપટલાલ કેવલદાસની પુત્રી બાઇ કેવલીના સ્મરણાર્થે મુનિરાજ કંચન વિજયજીના ઉપદેશથી
૧૨૫) શા જેસંગભાઈ સાંકલચંદ સમૌ વાલાનાં માતુશ્રી ના સ્મરણાર્થે
૬૨॥ શા મોહનલાલ નાગરદાસ માણસાવાળા
૫૦) શા કેશવલાલ ત્રીકમચંદ પ્રાંતીજવાલા
૨૫) શા ઉમેદભાઈ ભુરાભાઇ શાહપુર દોલતનો ખાંચો
૧૦) શા પુનમચંદ વાલચંદ, તેમના પિતાશ્રી વાલચંદ રવચંદના સ્મરણાર્થે પુન્જપરાવાળા શાહપુર કુવાવાળી પોળ

કુલ રૂ ૮૦૩॥

શુદ્ધિપત્રક

પાનું	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૪	૯	नरइया	नेरईया
૪	૧૮	म जे	मज्जे
૯	૨૨	युपत्या	युक्त्या
૧૪	૧૦	देयल्गीओ	दयन्गोओ
૧૫	૧૨	ज ज	ज म
૧૫	૧૨	मिथ्यात्व	मिथ्यात्य
૨૬	૨૨	આવ્યબાધ	અન્યાબાધ
૩૭	૪	सुल्द	सुल्द
૩૭	૧૬	पेच	पेच्च
૩૭	૧૮	બોધબોધ	બોધ
૪૪	૨	मवान्त	मयन्ति
૪૫	૨૪	स्वभाविवा	स्वभाविकी
૫૨	૧૯	गृच	गुच
૫૨	૨૦	ततूसयो	ततूसमो
૫૪	૭	કાય	કાર્ય
૫૭	૧૩	अस्मिनु	अस्मिन्
૫૮	૫	तयोदुप	तयोर्दुप
૫૮	૨૩	ससाराभ्य	ससाराच्य
૫૯	૨૧	विप्यस	विप्यस
૫૮	૨૧	द्रष्ा	दृष्ट्वा
૬૩	૨૧	यस्तुनि	यस्तूनि
૬૬	૧૪	રહે જે	રહેજે
૭૩	૨૪	કરવ	કરવા
૭૮	૬	घन्यो	घन्या

७९	१४	कि	किं
८०	६	द्वयम्	द्ययम्
८०	१४	मूर्ति	मूर्ति
८०	१७	विभ्रति	विभ्रति
८०	२१	निर्भसताने	निर्भक्षताने
८१	६	मूति	मूर्ति
८१	६	नंदित	नवित
८३	१०	किमेप	किमेप
८३	११	वाऽस्य	किंवाऽस्य
८४	११	भूता	भूतो
८४	११	घरितवान्	चरितवान्
८६	६	नमुत्थु	नमुत्थुण
८६	११	पडिणिरफमइ	पडिणिक्खमइ
८६	९	कयवल्ली	कयबलि
८६	१५	अचेइ	अचेइ
८६	१७	इसि	ईसिं
८६	१७	पच्चणमइ	पच्चुण्णमइ
८६	१७	वयासि	वयासी
८६	१८	जिणवराओ	जिणघराओ
८६	१९	पडिनिसमइ	पडिनिक्खमइ
८७	१८	दिणेणा	दिणेणो
८७	१८	कि	किं
८७	२०	डुवालसम	डुवालसम
૯૨	૫	મધ્યાન	મધ્યે
૯૨	૭	પૂજનાથી	પૂજવાથી
૯૩	૧૩	માખો	માખો
૧૦૦	૭	સયાત	સયત
૧૦૩	૨૩	આત્મનિદા	આત્મનિંદા
૧૦૪	૪	કાયોમાં	કાર્યોમાં

૧૦૫	૧૩	वस्तुनी	वस्तुनी
૧૦૭	૪	गति	गतिं
૧૦૭	૪	पक्षो	पयत्तो
૧૦૮	૪	पराघाय	पराघाय
૧૧૧	૧૧	આયુવાગા	આયુવાગા
૧૧૨	૬	विग्घो	विग्घो
૧૧૨	૬	पडिक्खे	पडिक्खेह
૧૧૨	૧૪	ભાવમા	રૂપમાં
૧૧૪	૧૦	झायेमतो	गायेमतो
૧૧૪	૧૧	धम्ले	धम्मे
૧૧૫	૭	कामाऽऽम्य	कामालब्ध
૧૧૬	૭	अकाउण	अकाऊण
૧૧૬	૧૩	सपाहिज्जो	सपाहिज्जं
૧૧૬	૧૭	काउण	काऊणं
૧૧૭	૪	पयग्ग	पयग्ग
૧૧૭	૧૦	मुरव	मुक्ख
૧૧૭	૧૦	पयत्ताण	पयत्ताण
૧૧૯	૧૪	ચરણ	મરણ
૧૨૩	૨	અજાતિ	અનાનિ
૧૨૮	૧૩	हेदु	हेउ
૧૨૮	૧૩	धुय	धूय
૧૨૯	૧૪	मुढो	मूढो
૧૩૧	૬	સખાગ્યુ	સખાગ્યુ
૧૩૩	૧૪	पापभीरू	पापभीरू
૧૩૩	૧૯	सुप्लुत	सुपप्लुत
૧૩૪	૨	प्रतिपधेन्	प्रतिबंधेन
૧૩૪	૩	यथावध	यथावद्
૧૩૪	૪	निविप्ढ	निविष्ट
૧૩૪	૧૦	गृहि	गृही
૧૩૫	૨૨	આશન	અશન

૧૪૪	૪	छन्न	च्छन्न
૧૪૭	૧	એકોણ	એકાણુ
૧૫૦	૧૩	નાવન	નવિન
૧૫૪	૯	મળ્ય	મળ્યા
૧૫૫	૧૮	फरण	करण
૧૫૫	૧૮	पुरस्कडे	पुरक्खडे
૧૫૮	૧	ખપાવનો	ખપાવતો
૧૫૯	૧	પામ્વા	પામ્યા
૧૬૫	૧૧	પરાવતના	પરાવર્તના
૧૭૨	૫	કાધ	ક્રોધ
૧૭૬	૨૩	કાયો	કાર્યો
૧૭૮	૧૮	खामिसु	खमसु
૧૭૯	૭	दसणामि	दसणमि
૧૮૦	૧૩	समत्त	समत्त
૧૮૨	૨	દોઝનો	દોષનો
૧૮૬	૧૦	पुव्व	पुव्व
૧૮૬	૧૦	विंत्तिसु	चिंत्तिसु
૧૮૯	૧૫	નમસ્કા	નમસ્કાર
૨૦૯	૧૮	કમોના	કર્મોના
૨૨૮	૨	તણી	તણા
૨૩૦	૧૦	માહમ	મહિમા
૨૩૨	૭	નાથને	સાથને
૨૪૩	૭	સંકેતજી	સંકેતજી
૨૩૪	૧૯	છઠ્ઠ	છઠ્ઠે
૨૫૮	૩	નિપધક	નિષેધક
૨૫૯	૧૪	ઉલ્વ ધી	ઉલ્લ ધી
૨૬૪	૧૩	પાણા	પાણી
૨૬૭	૨	નાહ	નહિ
૨૬૭	૩	વતે	વર્તે
૨૬૭	૩	અંત્રજો	અધજો
૨૭૦	૨૪	નહિર	નહિ રે
૨૭૧	૧૬	કદાત્તહી	કદાગ્રહી

विपयानुक्रमणिका

पन्यासजी म . श्री भक्तिविजयजी गणी।

જન્મ સં. ૧૯૩ આસો શુ ૮ (શમી) ગામ

ં ૧૯૫૭ મહા વ:

અભિષદ

પન્યાસપદ

સં. ૧૯૭૫ અસાડ શુદ ૨ કપડવંજ

સ ૧૯૭૫ અસાડ શુ

श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथाय नमः ।

श्री वैराग्य भावना.

नमो दुर्वाररागादि—वैरिवारनिवारिणे ।
अर्हते योगिनाथाय, महावीराय तायिने ॥ १ ॥

ધર્મ વિના જીવોનું અધ:પતન.

જગત માત્રનું હિત ઈચ્છનારા દેવાધિદેવ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા શ્રી મહાવીર પ્રભુએ સંસારી જીવોને સંસારના આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ, સંયોગ, વિયોગ, જન્મ, જરા, મરણાદિ દુઃખોથી મુક્ત કરવા અને અવિનાશી શાશ્વત સુખને પ્રાપ્ત કરાવવા માટેજ મુક્તિનો માર્ગ બતાવ્યો છે જે માર્ગને અનુસરી ઘણા ભવ્ય જીવો અનાદિ કાળના સંસારના કલેશોનો ઉચ્છેદ કરી મુક્તિ નગરમાં આત્માનો અખંડ આનંદ અનુભવી રહ્યા છે

ત્યારે તે દેવાધિદેવના બતાવેલ માર્ગને નહિ અનુસરનારા, અનાદિ કાળની પૌદ્ગલિક વાસનાને આધિન બનેલા ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર પુરૂષાર્થમાં અર્થ અને કામની પીપાસામાં ગુંથાયેલા, ધર્મના પ્રભાવથી મોક્ષસુખની પ્રાપ્તિ મનુષ્ય ભવમાં સુલભ હોવા છતાં તેનો આદર નહિ કરનારા, મળેલી માનભવાદિ ઉત્તરોત્તર શુભ સામગ્રીને હારી જઈ અધોગતિમાં ચાલ્યા જાય છે તેમાંથી વળી કેટલાએ બહુલકર્મી જીવો નીચા ઉતરતા ઉતરતા ઠેઠ સૂક્ષ્મ નિગોદ સુધી પણ પહોંચી અનંત દુઃખોને આધિન થઈ પડે છે અનાદિ કાળથી સૂક્ષ્મ નિગોદમાં રહેલા જીવો અને ભવભ્રમણ કરીને પાછા સૂક્ષ્મ નિ

ગયેલા જીવોના દુ ખોમા બીલકુલ ફેરફાર નથી બને પ્રકારના તે સૂક્ષ્મ નિગોદીયા જીવોને દુ ખોની શ્રેણિ તો નીચે બતાવાશે તે સરખીજ જાણવી ફક્ત ભવભ્રમણ કરીને હેઠ સૂક્ષ્મ નિગોદમા ગયા તે વ્યવહારિક જીવો ગણાય છે અને અનતા કાળથી કોઈ દિવસ પણ બહાર નહિ નીકળેલા અવ્યવહારીયા ગણાય છે, અનાદિ નિગોદ જે ચૌદ રાજલોકમા ઠાસીને ભરેલી છે તે નિગોદના અસખ્યાતા ગોળા છે, અકેકે ગોળે અસખ્યાતા તે નિગોદના જીવોના શરીરો છે અને અકેકા શરીરમા અનતા જીવો છે જે જીવો કેવળી ભગવતની જ્ઞાનદ્રષ્ટિ સિવાય બીજા કોઈથી પણ દેખી શકાય તેવા નથી જ્યારે એવા અતીન્દ્રિય પદાર્થો સર્વજ્ઞ પરમાત્માવિના કોઈ દેખી શકવાને સમર્થ નથી, તો પછી શાસ્ત્રમા બતાવવાની કે કથન કરવાની તો બીજાની શક્તિ કયાથી જ હોઈ શકે ?

સર્વજ્ઞ પ્રભુના રાગદ્વેષ મૂળથી નાશ પામ્યા હોય છે જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય અને અતરાય આ ચારે ઘાતીકર્મની પ્રકૃતિઓ બધ ઉદય ઉદીરણા અને સત્તાથી મૂળથી નાશ પામવાને લીધે આત્માની અપૂર્વ શક્તિ પ્રગટવાથી કેવળ જ્ઞાનવડે યથાસ્થિત વસ્તુ જેવા સ્વરૂપમા છે તેવીજ રીતે જોઈને ભવ્ય જીવોને બતાવે છે લોકાલોકનુ સ્વરૂપ સમયે સમયે તેમના કેવલજ્ઞાનમા પ્રકાશિત થઈ રહ્યુ હોય છે, જેથી તેઓના બતાવેલા નિગોદાદિ અતીન્દ્રિય પદાર્થોમા લેશ માત્ર પણ શકા રાખવા જેવું નથી એ કારણથી જ—

तहमेव सच्च ज जिणेहिं भासिय

'તેજ સાચુ કે જે જિનેશ્વરદેવે ભાખ્યું છે ' તેમા [illegible] આત્મા ! લેશ માત્ર પણ શકા કરીશ નહિ તારી બુદ્ધિ અ[illegible] છે પરમાત્માના જ્ઞાન આગળ તે લેશ માત્ર પણ કાર્ય ન ક[illegible]

શકે તે સ્વાભાવિક છે સર્વજ્ઞ પ્રભુના વચન ઉપર શ્રદ્ધા કરનાર જીવ અનાદિ કાળના મિથ્યાત્વને તોડી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે અને પરંપરાએ સંસારના દુઃખથી પણ શીઘ્ર મુક્ત થાય છે ત્યારે શંકા રાખનાર સમ્યક્ત્વી હોય તો સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થઇ જમાલી પ્રમુખની માફક સંસારમાં રઝળે છે હવે પ્રથમ કહેલ નિગોદનું સ્વરૂપ જિનેશ્વરદેવે ઘણા વિસ્તારથી સિદ્ધાંતમાં બતાવ્યું છે તેનો વિશેષ ઉલ્લેખ નહિ કરતાં ફક્ત નિગોદના જીવોના જન્મ મરણરૂપ અસહ્ય દુઃખોનું વિવરણ ભવી જીવોના હિતને માટે બતાવાય છે

આ જીવે સૂક્ષ્મનિગોદમાં અનંતો કાળ કાઢયો, તેમાં જન્મ-મરણની વેદનાઓ ઘણી સહન કરી, તે એક શ્વાસોશ્વાસથી માંડીને પુદ્ગલ પરાવર્તન કાળ સુધીમાં તેના ભવોની ગણતરી વિગેરે હકીકત જાણવાથી ખબર પડશે તે અવસ્થામાં આ જીવે દુઃખોને સહન કરવામાં બાકી રાખી નથી

સૂક્ષ્મ નિગોદના ભવોની ગણતરી તથા દુઃખ

એક શ્વાસોશ્વાસમાં સત્તર ભવ ઝાઝેરા કર્યા

એક મુહૂર્તમાં પાંસઠ હજાર પાંચશે ને છત્રીશ ભવો કર્યા ૬૫૫૩૬

એક દિવસમાં ૧૯૬૬૦૮૦ ઓગણીશ લાખ છાસઠ હજાર એંશી ભવો કર્યા

એક માસમાં ૫૮૯૮૨૪૦૦પાંચ ક્રોડ નેવાશી લાખ બાશી હજાર ને ચારશે ભવો કર્યા

એક વરસમાં તેજ નિગોદિયા જીવે ૭૦૭૭૮૮૮૦૦ સીતેર ક્રોડ સતોતેર લાખ અઠયાશી હજારને આઠસો ભવો કર્યા જેટલા જેટલા ભવો બતાવ્યા તેટલી વખત જન્મ મરણ સમજવુ-

હવે સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી વિચારવાનું એટલું જ કે, એક વર-સમા ઉપર બતાવેલ ભવો આ જીવે તે સ્થાનમા કર્યા તો અસખ્યાતા વર્ષનું એક **પલ્યોપમ**, દશ કોટાકોટી પલ્યોપમનું એક **સાગરોપમ**, વીશ કોટાકોટી સાગરોપમની ઉત્સર્પિણી ને અવસર્પિણી મળી એક કાળચક્ર, અનતા કાળચક્રનું એક પુદ્ગલ પરાવર્તન તેવા અનતા પુદ્ગલ પરાવર્તન કાળ સુધી તે નિગોદમા રહેલા જીવે કેટલા ભવો કર્યા? કેટલી વેદનાઓ સહન કરી? આ બાબતમા શાસ્ત્રકાર **મહારાજા** બતાવે છે જે—

> ज नरए नरइया, दुहाइ पावंति घोर अणताइ ।
> तत्तो अणतगुणिअ, निगोअमज्झे दुह होइ ॥ १ ॥

અર્થ—"નરકમા રહેલા નારકી જીવો ઘોર અનતા દુખોને પામે છે, તે નરકના દુખોથી પણ અનતગણા દુખો નિગોદમા રહેલા જીવો ભોગવી રહ્યા છે"

વિવેચન—નિગોદમા અનતા જીવોને રહેવાનું એકજ શરીર હોવાથી ઘણાજ સાકડા સ્થાનમા અવ્યક્ત તીવ્ર વેદનાઓ ભોગવવી પડે છે તે પણ કયા સુધી—કેટલા કાળ સુધી? તે બાબત શાસ્ત્રકાર સ્પષ્ટ સમર્થન કરતા ફરમાવે છે—

> तम्मी निगोअमज्झे, वसिओ रे जीव कम्मवसा ।
> विसहत्तो तिक्ख दु ख, अणतपुग्गलपरावत्ते ॥ १ ॥

અર્થ—"તે નિગોદની અદર હે જીવ! કર્મના વશ થયો થકો તીક્ષ્ણ દુખોને સહન કરતો અનત પુદ્ગલ પરાવર્તન સુધી વસ્યો છે"

વિવેચન—કર્મના વશ થકી નિગોદમા અનતા પુદ્દગલ પરાવર્તન સુધી આ જીવને રહેવુ પડયું, ઘોર દુખો સહન કરવા પડયા, એક પુદ્દગલ પરાવર્તનનો અનતો કાળ છે, તો પછી અનતા પુદ્દગલ પરાવર્તનનું તો કહેવું શુ?

પુદ્દગલ પરાવર્તનનું સ્વરૂપ ઘણા આગમોમા તથા પાચમા કર્મગ્રન્થમા વિસ્તારથી બતાવ્યું છે, તે ગુરૂગમતાથી સમજવું જેથી માલુમ પડશે જે આ જીવ અનતાનત કાળ સુધી નિગોદમા રહીને-અથાગ વેદના સહન કરીને આવ્યો છે તો હવે કોઈવાર પણ તેવા દુખો ઉદયમા ન આવે તેવા ઉપાયો યોજવા જોઇએ

આટલુ તો સહુ કોઇ સમજી શકે છે જે એકવાર જે કાર્ય કરવાથી ઘણી વેદનાઓ થઇ હોય, જેનાથી પારાવાર નુકશાન થયું હોય અને વળી જેનાથી મરણાત કષ્ટ ઉત્પન્ન થયું હોય તેવા કાર્યમા મૂર્ખ માણુસ પણ પ્રવૃત્તિ ન કરે તો પછી સુજ્ઞ અને સમજુ માણુસ તો પ્રવૃતિ કેમજ કરે? છતા જો તેવા અઘોર પાપ કરી નિગોદના સ્થાનમા જવા જેવી પ્રવૃત્તિ કરે તો તેને કેવો સમજવો? તેનો દરેક ભવ્ય જીવોએ વિચાર કરવો

બાદર નિગોદથી તિર્યંચ પચેન્દ્રિય સુધી રઝળવુ.

સૂક્ષ્મ નિગોદમા અનતો કાળ કાઢી અકામ નિર્જરાવડે આ જીવ બાદર નિગોદમા ઉત્પન્ન થયો ત્યા બટાટા ગાજર, મુળાના કાદા, સકરકદ, થેગ, લીલુ આદુ વિગેરે વિગેરે જેમાં અનત જીવોનું એક શરીર છે તેવી અનતકાય વનસ્પતિમા-બાદર નિગોદમાં પ્રવેશ કરી ઘણું રઝળ્યો. ઘણી વેદના ભોગ

વીને ત્યાંથી પણ અકામ નિર્જરાના યોગથી પુણ્યની રાશી વધવાથી પૃથ્વીકાયમા માટી પાષાણ વિગેરેમા, તથા અપ્કાયમા તેઉકાયમા, વાયુકાયમા, પ્રત્યેક વનસ્પતિ કાયમા બેઈન્દ્રિયમા, તેઈન્દ્રિયમા ચૌરેન્દ્રિયમા, તિર્યંચ પચેન્દ્રિયમા અનુક્રમે કે અનુક્રમ વિના જન્મ મરણના ફેરા કરી ઘણો કાળ દુખમય ગુમાવ્યો, તિર્યંચ પચેન્દ્રિયમા જલચર, થલચર, ખેચર, ઉરપરીસર્પ, ભુજપરીસર્પ, એ પાચ સમુર્છિમ તથા પાચ ગર્ભજ એ દસ પર્યાપ્તા તથા દશ અપર્યાપ્તા મળી વીશે ભેદમા અત્યત કાળ જવાથી મનુષ્ય ભવ પામવો તો બહુ કઠીન થયો, માનવ જીદગી મળવી કાઈ સહેલી નથી કે જલદી મળી શકે છતા કદાચ મળી, તે વખતે પ્રમાદના જોરથી જો ગુમાવી બેઠા તો ફરીથી મળવી બહુજ કઠીન સમજવી તે માનવ ભવની કઠિનતાને સૂચવનારા તીર્થંકર ગણધરોએ સૂત્ર સિદ્ધાતમા દશ દ્દષ્ટાન્તો બતાવ્યા છે તે ઘણા ગ્રન્થોમા અને ચરિત્રોમા પ્રસિદ્ધ થયેલા હોવાથી અહીં બધા દ્દષ્ટાતો ન બતાવતાં ફક્ત ત્રણ ચાર લઘુ દ્દષ્ટાતો બતાવ્યા છે

માનવભવની કઠિનતાને સૂચવનારા દ્દષ્ટાતો

દ્દષ્ટાત પહેલુ

કોઈ રાજાએ કૌતુક જોવા માટે આ ભરતક્ષેત્રમા નિપજતા તમામ જાતિના ધાન્યો એકઠા કરાવીને તેમા એક શેર સરસવના દાણા નખાવ્યા. તે સરસવના દાણા તે ધાન્યોની સાથે ભેળશેળ કરી દીધા-પછી કોઈ સો વરસની ઘરડી ડોશી કે જેના હાથ, પગ, માથુ વિગેરે અગ ધ્રુજે છે તેવી ડોશીને તેડાવીને કહ્યુ કે "હે ડોશી ! આ ચોવીશ જાતિના ધાન્યના ઢગલામાથી સર્વ જા-

તિના ધાન્ય જુદા કરો, તેમ સરસવના દાણા જુદા કાઢી આપો એમ કહ્યુ પરતુ તે ડોશીથી સરસવના દાણા કોઈ પણ રીતે જુદા થઈ શકે નહિ, તેમ છતા કદાપિ કોઈ દેવતાની સહાયથી તે ડોશી સરસવના દાણા જુદા કરી શકે પરતુ હે ભવ્ય જીવો ! ચિંતામણિ રત્ન સમાન મનુષ્ય ભવ હાથથી ગયો તે ફરીને પામવો મહા દુર્લભ સમજશો અર્થાત્ તે કાર્ય ઉપરના સરસવ જુદા કરવા કરતા પણ કઠિન સમજશો

દષ્ટાંત બીજુ.

એક લાખ યોજન પ્રમાણવાળા દ્રહમા એક મોટો કાચબો રહેલો હતો તેણે એકદા પ્રસ્તાવે વાયરાના યોગે સેવાળ ફાટે થકે આકાશ મડળને વિષે આસો શુદિ પુનમની રાત્રે સકલકળાએ સપૂર્ણ અને ચક્ષુને આનદકારી ચદ્રમા દીઠો તથી મનમા ખુશી થયો પછી તે પોતાના કુટુબને દેખાડવા માટે ફરી પાણીમા ડુબકી ખાઇને કુટુબને તેડવા ગયો અને તેડી લાવ્યો તેટલામા વાયુના યોગે શેવાળ મળી ગઈ તેથી ચદ્રમાના દર્શન થઈ શકયા નહિ હવે તે શેવાલમા જ્યારે ફાટ પડે ત્યારે ચદ્રમાના દર્શન થાય તે ફાટ કાંઈ જલદી પડતી નથી કદાચ દેવતાની સહાયથી ફરીથી તેમા ફાટ પડે ને કાચબાનુ કુટુબ ચદ્રના દર્શન કરે પરતુ મનુષ્ય ભવ હારી ગયો તે મળી શકે નહિ

દષ્ટાંત ત્રીજુ

સ્વયભૂરમણ સમુદ્ર અર્ધા રાજ પ્રમાણ ભૂમિને રૂધીને પડયો છે, તે માહેની પૂર્વ દિશાએ ધુસરૂ નાખીએ અને પશ્ચિમ દિશાએ સમોલ નાખીએ, તે બંને વસ્તુ કેવી રીતે ભેગી થાય

અને ધુસરાના છિદ્રમા સમોલ કયારે પ્રવેશ કરે ? કારણ જે અસખ્યાના દ્વીપ સમુદ્રો બમણુા બમણુા પ્રમાણુવાળા છે, તેમા છેવટ અસખ્યાતા ,યોજનનો સ્વયભૂરમણુ સમુદ્ર છે તેમા કયા પત્તો લાગે ? છતા દેવતાની સહાયથી ધુસરાના છિદ્રમા સમોલ પ્રવેશ કરે, પરતુ હાથથી ગુમાવી દીધેલ મનુષ્ય ભવ ફરીને મળે નહિ

દષ્ટાંત ચોથું

એક દેવતાએ મોટા પત્થરના સ્થભને વજ્રે કરીને ભાગી નાખી, તેને વાટીને ચૂર્ણ કરી, મેરૂપર્વત ઉપર ચડી, વાસની નળીમા ભરી, ફુક દઇ તે ચૂર્ણને ઉડાડી દીધુ, તે ઉડેલા પરમાણુઓ જેમ પાછા એકઠા કરવા દુર્લભ છે, તેમ મનુષ્ય ભવથી ભ્રષ્ટ થયેલા પ્રાણીને ફરીથી મનુષ્યપણું પામવું દુર્લભ છે આવી રીતે માનવ ભવની કઠિનતાને સૂચવનારા દશ દષ્ટાતો સમજવા

તો પછી હે ચેતન ! વિચાર કર, વિચાર કર, માનવ જીદગી સુલભ છે કે દુર્લભ ? જો દુર્લભ છે તો મહા મુશ્કેલીથી મળેલી તે જીદગીને સાચવવી કે બગાડવી ? જો બગાડીશ તો પાછી કેવી રીતે મળી શકશે ? તેનો વિચાર કર

હરિગીત

સુતગ અને પાસાદિ દશ દષ્ટાંતે દુર્લભ ભવ લહી,
ઉરમાં વિચારો ક્ષણુ ક્ષણે એ ફરી મળશે નહી
પળ પળ અમૂલી જાય ફુલી જાય આયુ આ વહી,
શાદને ગુમાવો જ મ મોંઘો મોહ નિદ્રામાં રહી

મહુ પુન્યના ઉદયે મળ્યો જિનધર્મનો શુભ જોગ જો,
આળસ તજી આત્મોન્નતિ કરવા સદા તત્પર થજો,
શુભ સમય જો વીતી જશે ને કાર્ય કંઇ જો ના થશે,
પસ્તાવો પાછળથી થશે ખરેખર અરે ! એ ખટકશે   ૨

ચૌમાસા ટાણે વાવણી જો ખેડુતોએ ના કરી,
પાછળ કરી તે ના કરી ચાલી ગઇ ઘડી જો ખરી,
વીત્યો વખત તે તો ફરીને ના મળે રે ના મળે,
રણમા રડવાથી એકલા શુ રે વળે શુ વળે?   ૩

ઘડી લગ્નની ગઇ નિદ્રમા જાગ્યા પછી તો શુ થયું,
ટાણુ અમોલું આમ જો વીતી ગયુ તો શુ રહ્યુ,
માટે વિચારી દેવથી હિત આત્મનુ કરજો સદા,
"ભક્તિ" કરી ભવજળ તરો હરો ભવભ્રમણની આપદા ૪

કદાચ પુણ્યના યોગે માનવ જીદગી મળી પરતુ અનાર્ય દેશમા ઉત્પન્ન થયો તો શુ થવાનુ? અનાર્ય દેશમા ઉત્પન્ન થયેલા જીવને ધર્મનું આરાધન કરવાની સામગ્રીના અભાવથી અઘોર જીવહિંસાદિ પાપકર્મના જોરથી ઠેઠ સાતમી નરકે જવુ પડે છે જુઓ! શાત સુધારસમા ઉપાધ્યાયજી વિનયવિજયજી મહારાજ શુ બતાવે છે —

लब्ध इह नरभवोऽनार्यदेशेषु यः स भवति मत्युतानर्थकारी ।
जीवहिंसादिपापाश्रवव्यसनिना, माघवत्यादिमार्गानुसारी ॥
बुध्यता बुध्यता बोधिरतिदुर्लभा,
जलधिजलपतितसुररत्नयुक्त्या ।

અર્થ—"મનુષ્ય ભવ પામ્યા છતા અનાર્ય દેશમા ઉત્પન્ન થયો ત્યા રહેલ જીવો હિંસાદિ પાપ આશ્રવના વ્યસની થઇને

માઘવની નામની સાતમી નરકના માર્ગને અનુસરનારા થાય છે જેથી અનાર્ય દેશમા પામેલો મનુષ્ય જન્મ ઉલટો અનર્થકારી થઈ પડે છે માટે બોધ પામો, બોધ પામો સમુદ્રના જળમા પડી ગયેલ ચિંતામણિ રત્નની માફક બોધિરત્ન કેતા સમ્યક્ત્વ રત્ન પામવું બહુ દુર્લભ છે" આ પ્રમાણે થવાથી મનુષ્યભવ મળ્યા છતા કાંઈ કામમા આવ્યો નહિ ને ઉલટો અનર્થકારી થઇ પડયો જેમકે દુધપાક અથવા તેથી પણ મધુર ભોજન તૈયાર થયું હોય, તે ભોજન સ્વાદ લેનારને આનંદદાયક હોય છે, છતા જો કદાચ તેમા લેશમાત્ર ઝેર પડ્યુ હોય તો તે સ્વાદિષ્ટ ભોજન હોવા છતા કાંઈ કામ આવતું નથી ને તે ઉત્તમ ભોજનને પણ ફેંકી દેવું પડે છે, તેવીજ રીતે માનવ જીંદગી ઘણીજ ઉત્તમ, કર્મ ખપાવવાના કારણભૂત હોવા છતા અનાર્ય દેશમા ઉત્પત્તિ થવાથી હિંસાદિ પાપ રૂપી ઝેર પડવાથી કાંઇ કામ આવતી નથી, પરંતુ નરક તિર્યંચાદિ દુર્ગતિમા ફેંકી દેવી પડે છે અર્થાત્ આ જીવ અનાર્ય દેશમાં તેવા અઘોર પાપ કરી નરકાદિ દુર્ગતિમા ચાલ્યો જાય છે આ કારણથીજ મનુષ્યભવ મળ્યા છતા પણ જો આર્ય દેશમા ઉત્પત્તિ થઈ હોય તોજ કાંઈક સુધારી શકાય છે

ધર્મ શ્રવણ દુર્લભ.

આર્ય દેશમા ઉત્પન્ન થયા છતા પણ ધર્મ કેવી વસ્તુ છે? ધર્મ કેવા પ્રકારનો છે? ધર્મ માતાની માફક પુષ્ટિ કરે છે ધર્મ પિતાની માફક રક્ષા કરે છે, ધર્મ મિત્રની માફક પ્રીતિ કરે છે, ધર્મ બંધુ સમાન છે, સ્વર્ગાપવર્ગાદિ સુખોના ફળને આપવાવાળો છે, ધર્મના પ્રભાવથીજ આ સચરાચર જગત સુખ

કે એરી રીતે ચિંતામણિ રત્નથી પણ અધિક એવા ધર્મને સાભળવાની-જાણવાની ઇચ્છા થઇ નહિ, અને સંસારના ક્ષણ-ભંગુર વિનાશી સ્વભાવવાળા પૌદ્ગલિક પદાર્થોમા મુઝાણો એટલે સુધી મુઝાણો કે દિવસ રાત્રીના ચોવીશ કલાકમા એક કલાક પણ આત્મજાગ્રતિ કરવાનો સમય મળ્યોજ નહિ, અને રાત દિવસ ' હુ અને મારૂ ' કરીનેજ ભવ પૂરો કર્યો તો પછી આર્ય દેશ ઘણો સુંદર હોવા છતા આવા પ્રકારના પુદ્ગલાનંદી જીવો માટે શા કામનો ? કાઇ કામનો નહિ

રાગ-ભૈરવી-(થઇ પ્રેમ વશ પાતળીયા-અથવા તુંહિ દેવ સાચો મળીયો.

વીર વાણી જાણી સાચી, (૨)
રટો રંગે એહમાં રાચી. —રે વીરવાણી૦
ધર્મ-શ્રવણ ગુરૂ પાસે કરીને, જીવન જરૂર સુધારો,
મિથ્થાને દૂર નિવારો, (૨)
નીંદ મોહે રહ્યા છો માચી રે વીરવાણી૦
બે ઘડી પ્રભુની વાણી સાભળવા, ભવીયા ભાવે આવો
લ્યોને લાખેણો લ્હાવો, (૨)
ગણી કાયા-માયા-કાચી રે વીરવાણી૦
ધર્મ-શ્રવણ-દુર્લભ મન માની, સફળ કરો જીંદગાની,
કરો "ભકિત" ભાવે મજાની, (૨)
લ્યો શિવસુખડા ઝટ જાચી રે વીરવાણી૦

કદાચ ધર્મ સાંભળવાની ઈચ્છા થઇ તોપણ મિથ્યાત્વીના સમાગમથી મિથ્યાત્વ ધર્મને જાણવાની, આદરવાની પાળવાની ઇચ્છા થઇ, તો ગા કામની ? મિથ્યાત્વીના ધર્મમા હિંસાદિ પાપપ્રવૃત્તિઓ ભરેલી હોય છે, અધર્મને ધર્મ માનેલો છે અને કુમાર્ગને માર્ગ માનેલો છે એવા મિથ્યાધર્મનું સેવન કરવાથી

પાછો સંસારમાં રઝળ્યો એટલે સુધી રઝળ્યો કે મહા મુલ્યવા ચિંતામણીથી અધિક મનુષ્ય જીંદગી ગુમાવી નરક તિર્યંચ ગતિમાં ઘોર વેદના સહન કરવા ચાલ્યો ગયો મિથ્યાત્વના સે નથી જીવોની દુર્ગતિ થાય છે તે સંબંધી દ્રષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે-

મિથ્યાત્વ ઉપર દેવશર્માનું દ્દષ્ટાંત
તથા મિથ્યાત્વથી થત્તી હાનિ.

એક નગરના **દેવશર્મા** નામનો કોઇ બ્રાહ્મણ રહેતો હતે તેને પુત્ર નહી હોવાથી પુત્રને માટે પાદ્રદેવી નામની દેવીની ભકિ કરી અને કહ્યુ કે—' હે દેવી! તારી પ્રસન્નતાથી જો મારે પુ થશે તો હુ તારૂ દેવાલય નવીન કરાવીશ અને તારી આગ દર વરસે એક બોકડાને હું ચડાવીશ માટે હે દેવી! મારી વાછા પૂર્ણ કર, પૂર્ણ કર ' વાચનાર સજ્જન! વિચાર કર મિથ્યાત્વની કેટલી તીવ્રતા, કેટલુ જોર, કે આવો રત્નચિંતા મણિ સરખો મનુષ્ય ભવ તે બ્રાહ્મણને હિંસા કરવા માટે થયો તમામ દર્શનકારો પોકાર કરીને કહે છે કે 'જ્યા હિંસા ત્યા ધર્મ નથી, પણ અધર્મ છે તે અધર્મ સેવનાર પ્રાણી સુખી થતો નથી 'તે હકીકત દેવશર્માના દ્દષ્ટાતથી જણાઈ આવશે

અહી દેવશર્માને કાળક્રમે કરી પુત્ર થયો દેવશર્માએ પુત્ર નામ દેવીએ આપેલો જાણી **દેવીદત્ત** રાખ્યું દેવીનું ભવ નવીન કરાવ્યું ચારે બાજુથી વાડ કરાવી એક સરોવર ખોદાવ્ અને મહોત્સવપૂર્વક એક બોકડાને હણ્યો મિથ્યાત્વી જીવો તત્ત્વાતત્ત્વ, કૃત્યાકૃત્ય, ખાદ્યાખાદ્યનું ભાન હોતું નથી તેન વિવેકરૂપી લોચન મિથ્યાત્વરૂપી અંધકારથી દેખી શકતા નથ જે હું આવા પંચેન્દ્રિય જીવોનો વધ કરી કઇ ગતિમાં જઇશ

રૂ શું થશે? મારે ઘોર દુ ખો સહન કરવા પડશે ઇત્યાદિક
ક્ષ વિચારણા તેવા જીવોને થતી નથી

પેલા બ્રાહ્મણે તો દર વરસે એકેક બોકડો હણવા માંડયો,
થી ભારે મજબુત કર્મ બાંધ્યું અને મનુષ્ય ભવ હારી બેઠો
પેલા કર્મ ઉદય આવ્યા જેથી મહા આર્ત્તધ્યાનથી મરીને
નગરમા મોટા રોમવાળો રૂષ્ટપુષ્ટ દેહવાળો બલીષ્ટ બોકડો
તેનો પુત્ર યૌવન અવસ્થાને પામ્યો એક કન્યા પરણ્યો
મને અતે દેવીદત્તે પોતાનો બાપ જે બોકડો થયો છે તેને
આપી ખરીદ કર્યો, બોકડો પોતાનું ઘર વિગેરે દેખી
નીજાતિને સ્મરણ કરતો અને પૂર્વ ભવનું સ્વરૂપ વિચારતો
થર કપવા લાગ્યો અને વિચારવા લાગ્યો કે-'અરે! મને
દેવી પાસે વધ કરવા લાવ્યા છે હવે હું શુ કરૂ? કયા
ઉં? મને કોણ છોડાવે? ઇત્યાદિ વિચારથી બહુ ભયભીત
ો એમ કરતા વધ કરવાનો દિવસ આવ્યો તે દિવસે મહો-
વપૂર્વક તેને ચલાવવા માંડયો, પણ તે ચાલતો નથી, મરવુ
ને ગમતું નથી જેથી એક પગલુ પણ આગળ ભરતો નથી,
કોએ ખૂબ તાડનાપૂર્વક માર માર્યો, બલાત્કારથી વધસ્થાને
જવાતો બોકડો શરણ રહિત નિરાધાર થયો છતો બે બે
બ્દો બોલી રહ્યો છે એવા અવસરે તેના પુણ્યયોગે એક
ની ગુરૂ મહારાજ ત્યા પધાર્યા મુનિરાજ છાગને કહે છે જે
ારા પૂર્વ કૃત્ય સભાર, તારી મેળાયે વૃક્ષ વાવ્યા, વૃદ્ધિ પમા-
યા, હવે તારે ફળ ભોગવવાજ પડશે, બે બે કેમ કરી રહ્યો
? પ્રથમ વિચાર ન કર્યો?' આ પ્રમાણેના મુનિના વચનો
ભળી ધૈર્ય અવલબીને તે વેગથી ચાલ્યો તમામ લોકો આશ્ચ

ર્યમા ગરકાવ થયા થકી વિચારવા લાગ્યા જે-પ્રથમ આ બોકડાને ખુબ માર્યો છતા તે એક પગલુ ચાલતો ન હતો અને આ મહાત્માએ કેવી રીતે તેને ચલાવ્યો?' આ પ્રમાણે તમામ લોકો વિચાર કરે છે, એટલામા તેના પુત્ર દેવીદત્તે મુનિને કહ્યુ કે– હે સાધુ! કૃપા કરીને બોકડાને ચલાવવાનો ઉત્તમ મત્ર મને આપો' મુનિરાજે કહ્યુ—'હે મૂર્ખ! તારો પિતા મિથ્યાત્વનું સેવન કરી આર્ત્તધ્યાનથી મરીને આ બોકડો થયો છે આર્ત્તધ્યાનથી જીવની તિર્યંચ ગતિ થાય છે યદુક્ત—

अट्टेण तिरियगइ, रुद्देण ज्झाणेण पावए नरय ।
धम्मेण देवलीओ, सिद्धिगइ सुक्कज्झाणेण ॥ १ ॥

અર્થ —આર્ત્તધ્યાનથી તિર્યંચ ગતિ, રૌદ્ર ધ્યાનથી નરક ગતિ, ધર્મધ્યાનથી દેવ ગતિ અને શુકલધ્યાનથી મોક્ષ ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે તારો પિતા આર્ત્તધ્યાનથી તિર્યંચપણુ પામ્યો છે કદાચ આ બાબતમા તને સદેહ રહેતો હોય તો આ બોકડાને ઘેર લઈ જઇ તેને મોકળો કરી પગમા પડી તારે કહેવુ કે 'હે પિતાજી! તમે જે વખતે મરણ પામ્યા તે વખત દુખથી પીડાયેલા તમને મે કાંઈ પૂછયુ નહિ હું તમારો દેવીદત્ત પુત્ર છુ, માટે જે કાઇ નિધાન હોય તે મને દેખાડો એટલે તે બતાવશે મુનિરાજના કહેવા પ્રમાણે દેવીદત્તે કર્યું બોકડાએ પોતાના પગવડે ઘરના ખુણામાથી નિધિ (ધનના ખજાના) નું સ્થાન દેખાડયુ દેવીદત્ત મુનિરાજના સમાગમથી હિસાથી બચ્યો ધન મળ્યુ ને સુખી થયો બોકડો પણ મરણાત કષ્ટથી બચ્યો

આ પ્રમાણે દેવશર્માને મિથ્યાત્વના સેવનથી તિર્યંચ થવુ પડયું માનવ ભવ હારી ગયો ઇતિ દેવશર્મા દ્રષ્ટાંત.

આ હેતુથી મનુષ્ય ભવાદિ સામગ્રી મળી પણ તે મિથ્યાત્વને આદરવાવાળી થઈ તો તેને નિષ્ફળ જાણવી, શાસ્ત્રકાર એક બાજુ સત્તર પાપસ્થાનક અને એક બાજુ મિથ્યાત્વ આ બે છાબડામા મિથ્યાત્વના છાબડાને નીચુ જનાર બતાવે છે સત્તર પાપસ્થાનકથી પણ મિથ્યાત્વનું જોર ઘણું છે મિથ્યાત્વને રોગ અ ધકારાદિથી પણ વિશેષ હાનિકારક બતાવતા છતા કહે છે જે—

मिथ्यात्व परमो रोगो, मिथ्यात्व परम तमः ।
मिथ्यात्व परमः शत्रुः मिथ्यात्व परम विषम् ॥ १ ॥
जन्मन्येकत्र दुःखाय, रोगो ध्वात रिपुर्विषम् ।
अपि जन्जसहस्रेषु, मिथ्मात्वमचिकित्सितम् ॥ २ ॥

અર્થ—મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટો રોગ છે, મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટુ અ ધારૂ છે, મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટ શત્રુ છે મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટુ ઝેર છે, આ તમામ વસ્તુને ઉત્કૃષ્ટ બતાવવાનું કારણ એ કે રોગ, અ ધારૂ, શત્રુ અને ઝેર આ ચારે વસ્તુ એક ભવમાજ જીવને દુખદાઇ થાય છે, છેવટ પ્રાણ હરણ કરે છે, પર તુ મિથ્યાત્વને જો શોધ્યુ ન હોય તો તે હજારો લાખો છેવટ અન તા ભવો સુધી દુર્ગતિના કટુ ફળ આપે છે વર્તમાન કાળમા પણ ઘણા જૈનનામને ધારણ કરનારા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ પ્રભુના અટલ સિદ્ધાતની બેપરવાઇ રાખનારા અજ્ઞાનતાથી પુત્ર માટે, ધન,

માટે, શરીર માટે, બીજા પણ કેટલાએ કારણોને માટે મિથ્યાત્વી દેવી દેવલાની માનતાઓ માની, તેના પર્વોની માનતા માની પાપખ ધનમા ઉતરી પડે છે પર તુ એટલુ વિચારતા નથી કે દેવાધિદેવ પરમાત્માની ભક્તિ કરતા તમામ અ તરાયોનો નાશ થાય છે કદાચ પૂર્વ જન્મના કર્મ ઘણા નિવિડ હોવાથી અ તરાયો નાશ ન પામ્યા તો પછી બીજાથી શું થવાનું છે? સમક્તિના સડસઠ બોલની સજ્ઝાયમા ઉપાધ્યાયજી મહારાજ યશોવિજયજી કહે છે જે—

> જિનભકતે જે નવી થયુ રે, તે બીજાથી શુ થાય રે,
> એવુ જે મુખ ભાખીયે રે તે વચન શુદ્ધિ કહાય રે, '
> ચતુર વિચારો ચિત્તમાં રે૦

આ પ્રમાણે મનમા વિચારી મિથ્યાત્વી દેવી દેવલાની મા નતાઓ તેના પર્વો વિગેરે દૂર કરી વીતરાગ પ્રભુના બતાવેલ માર્ગને અનુસરવું વળી કેટલાક જીવો જૈનકુળમા જન્મ્યા છતા લોકોત્તર મિથ્યાત્વને નહિ સમજતા અજ્ઞાનતાના વશ થકી કેશરીયા ભગવાન પાસે પુત્રની માગણી કરે છે હે કેશરીયા ભગવાન ! જો મને પુત્ર સારો થશે તો ભારોભાર કેશર ચડાવીશ કમાણી કરવા દેશાવર જનાર રૂપીયો શ્રીફળ દેરાસરમા મુકી પ્રભુ પાસે એજ માગે હે પ્રભુ! હું સારી કમાણી કરીશ તો તમોને આટલું ચઢાવીશ બેસતા વર્ષે પ્રભુની પસલીમા રૂપીયો મૂકી ખૂબ લક્ષ્મી માગે કેવી મૂર્ખાઈ? કેવું ગાઢપણ? આ પ્રકારે કરેલો ધર્મ કેવો ફળે? લોકોત્તર મિથ્યાત્વ સેવન કરવાથી મોક્ષ ન મળે એ ચોક્કસ યાદ રાખ જિનેશ્વરની ભક્તિ અને ધર્મનું સેવન મોક્ષ આપવાને સમર્થ છે તેઓની પાસે નાશ

રત પૌદ્ગલિક સુખોની યાચના કરવી તે ડહાપણ કહેવાય નહિ એવા નિયાણા કરનારા વાસુદેવો, બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તિ, વિગેરેની કયી દશા થઇ છે તે વિચાર અઢાર દેશનો માલિક કુમારપાળ સિદ્ધાચળમા જઈ દાદા પાસે માગે છે કે, 'હે પ્રભુ મારી ભક્તિનું કાંઈ ફળ હોય તો મને તારૂ ભિક્ષુકપણું આપ' ભિક્ષુકપણું માગ્યું પરતુ રાજ્ય ઋદ્ધિ વિગેરે કાંઇ માંગતો નથી ઇત્યાદિ હકીક્ત ધ્યાનમા લઇ લોકોત્તર મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ સમજી તેનાથી પણ દૂર રહેવુ પ્રભુનુ આગમ લૌકિક, લોકોત્તર બને પ્રકારના મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરવાનું કહે છે પરમાત્માના ધર્મનું આરાધન કરવાથી માગ્યા વિના સ્વભાવથીજ ઉભય લોકમા આત્માને ઉચ્ચ કુળમા જન્મ, અનેક પ્રકારની લબ્ધિ ઋદ્ધિ–સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે અને છેવટ મોક્ષની પ્રાપ્તિ શ્રીપાલ રાજાની માફક સુગમતાથી થાય છે માટે પૌદ્ગલિક વસ્તુની માગણી કરવાની તારે બીલકુલ જરૂર નથી વિતરાગ પ્રભુનું આગમ ખૂબ જોર કરીને કહે છે જે મિથ્યાત્વથી વેગળા રહી આત્મ-કલ્યાણ કરી લેજે, મિથ્યાત્વના સેવનથી આ મકલ્યાણ નહિ થાય, પરતુ દુર્ગતિ થશે' જુઓ! સિદ્ધાતમાથી ઉદ્ધરેલી સબોધ સત્તરીમા રત્નશેખરસૂરિ મહારાજ મિથ્યાત્વ વિષે શું કહે છે–

न वि त करेइ अग्गी, नेव विस नेव किन्हसप्पो अ।
ज कुणइ महादोस, तिव्व जीवस्स मिच्छत्त ॥ १ ॥

कह करेसि अप्प दमोसि अत्थ चयासि धम्मत्थ।
इक्क न चयासि मिच्छत्त, विसलव जेण बुड्डिहासि ॥ २ ॥

અર્થ—તીવ્ર મિથ્યાત્વ જીવની સાથે જેટલો દોષ કરે છે

તેટલો દોષ અગ્નિ નથી કરતો વિષ પણ તેટલો દોષ કરતું નથી, કાળો સર્પ પણ તેટલો દોષ કરતો નથી, કારણ કે અગ્નિ, વિષ, અને સર્પ એક ભવનો કદાચ નાશ કરે પણ મિથ્યાત્વ તો જન્મ જન્મનો નાશ કરે છે ૧

જીવ કષ્ટ કરે છે, આત્માને દમે છે, અને ધર્મને અર્થે દ્રવ્યને તજે છે, પરતુ જો મિથ્યાત્વરૂપી ઝેર એક લવ માત્ર પણ તજતો નથી તો સર્વે તજવું નિરર્થક જાણવું કારણ કે મિથ્યાત્વે કરી જીવ સ સારસમુદ્રમા ડુબે છે ૨

सम्मत्त उन्छिदिअ, मिच्छत्तारोवण कुणइ निअकुलस्स ।
तेण सयलो वि वसो, दुग्गइमुहसमुह नीओ ॥

અર્થ—જે માણસ સમ્યક્ત્વરૂપી વૃક્ષને પોતાના કુળરૂપી આગણામાથી ઉખેડી (દૂર કરી) ને મિથ્યાત્વરૂપી વૃક્ષને વાવે, તે જીવ પોતાનો સઘળો વ શ દુર્ગતિના મુખ સન્મુખ લઈ ગયો જાણવો

મિથ્યાત્વનો આવા પ્રકારનો પ્રચ ડ પ્રતાપ હોવા છતા અનાદિકાળની કુવાસનાથી જીવને મિથ્યાત્વ છોડવુ ગમતું નથી તે બહુજ આશ્ચર્ય જાણવુ

ઉપર બતાવેલ મિથ્યાત્વનું સેવન કરી આ જીવ ઘણું રઝળ્યો એટલે સુધી નીચો Cતરી ગયો કે કોઈ વખત નિગોદમા પણ ચા લ્યો ગયો ફેર પાછી પ્રથમ બતાવેલ દશા પ્રાપ્ત થઈ દુ ખોની શ્રેણીઓ ઉપસ્થિત થઇ ઘણા દુ ખોને સહન કરી પ્રથમ બતાવેલા ક્રમ પ્રમાણે ચડતા ચડતા, ઘણા જન્મ મરણના ફેરા કરતો અનતી પુણ્યની રાશિ વધવાથી મનુષ્ય ભવ, આર્ય—

દેશ, ઉત્તમ જાતિ ઉત્તમ કુળ, નિરોગી શરીર, પાચે ઇન્દ્રિયની પટુતા વિગેરે ઘણી ઉત્તરોત્તર સારી સામગ્રી મળી વીતરાગ પરમાત્માના વચનને શ્રવણ કરવાની ભાવના પણ થઈ

સદ્ગુરૂનો સંયોગ મળ્યો—

સદ્ગુરૂ પાસે ધર્મ સાભળવા તૈયાર થયો ત્યારે મોહરાજા તે વાત જાણીને વિચારવા લાગ્યો કે –' આ પ્રાણી જો ધર્મ સાભળશે તો ધર્મ કરીને મુક્તિપુરીમા પહોચશે–મહા સુખ પામશે, માટે તે પ્રાણી કોઇ રીતે ધર્મ સાભળવા જઈ ન શકે તેમ કરૂ ' એમ વિચારી તુરતજ મોહરાજાએ પોતાના તેર ઉમરાવોને બોલાવ્યા તેઓ આજ્ઞા થતાજ હાજર થયા એટલે મોહરાજાએ તેઓને કહ્યુ —" અરે સુભટો! તમે જાઓ, મારા નગરમા જિનરાજનો એક ઉમરાવ આવ્યો છે તેની પાસે ઘણા લોકો ધર્મ સાભળવા ઇચ્છા ધરાવે છે, માટે તમે ત્યા જઇ તેઓને અટકાવો, વિઘ્ન કરો, ધર્મ સાભળવા દેશો નહિ કારણ કે તે ધર્મ સાભળશે, તો ધર્મ કરવા તત્પર થશે ને આપણા ઉપરથી પ્રેમને તોડી તે આવેલ ધર્મરાજાના ઉમરાવની સેવા કરશે અને અનુક્રમે આપણા વૈરી થઇ આપણોજ વિનાશ કરશે માટે આ કાર્યમા ઢીલ કરવા જેવુ નથી આ કાર્ય જલ્દિ કરો " આ પ્રમાણે પોતાના સ્વામીનાં વચન સાંભળીને તેર કાઠીયાઓ સાવધાન થઈ ગયા "હે જીવ! વિચાર કર કે જે સાસારિક વસ્તુ જૂઠી–અલ્પ કાળ રહેવાવાળીને પરિણામે દુ ખને આપવાવાળી જાણતો છતો ધર્મનું શ્રવણ છોડીને જુઠી વસ્તુમા રાત દિવસ અલમસ્તની માફક ભટકયા કરે છે, ભાન ભૂલી જાય છેઅને તને આ તેર કાઠીયા ધર્મ શ્રવણ કરતા બહુજ વિઘ્ન કરે

છે બરાબર મનન પૂર્વક તેર કાઠીયાનું સ્વરૂપ વિચારજે કે કેટલું તેનું જોર છે ? તેની તને ખબર પડશે ત્યારે તને અનુભવથી પણ ખાત્રી થશે કે, એ ખરેખરા વિઘ્ન કરવાવાળા છે તેને પરોક્ષ[1] ચોર સમજવા જેમ લૌકિક વ્યવહારમા માર્ગમા ચોર મળે ત્યારે સર્વ ધન લુટી લે તેવીજ રીતે આ તેર કાઠીયરૂપી જે કઠ્ઠા ચોર ધર્મરૂપી ધનને લુટી લેવામા બાકી રાખતા નથી, તે બરાબર સમજી તે કાઠીયાના ફદમા ફસાઇશ નહિ"

તેર કાઠીયાનુ સ્વરૂપ.

પ્રથમ આળસ કાઠીયાએ ઉભા થઇને કહ્યુ —'તમારે તમામને પ્રયાસ લેવાની જરૂર નથી, હું એકલોજ તે જીવને જિનરાજના ઉમરાવ પાસે જતા અટકાવુ છુ' એમ કહી તુરતજ પેલો આળસ કાઠીયો ગુરૂ મહારાજ પાસે જવાની ઇચ્છા કર નારના શરીરમા પેઠો, ત્યારે તેને ગુરૂ મહારાજ પાસે જતા આળસ થવા લાગી દીલ મરડવા માડર્યું, ને મદતા આવવા લાગી વિચારો બદલાણા કે, 'આજ તો વ્યાખ્યાનમા નહિ જઇએ, કાલે જઇશુ' આ કાઠીયાએ જેટલુ પોતાનું પરાક્રમ હતું તેટલું બનાવ્યું એટલે છેવટ તે ભવ્યજીવનો અમૂલ્ય હીરા સરખો દિવસ નષ્ટ કર્યો બીજે દિવસે તે ભવ્ય જીવને સુદર વિચાર થયો કે — 'આવી રીતે હું આળસ કરીશ ને, ગુરૂ મહારાજ તો અપ્રતિ બદ્ધ વિહારી છે, તે જતા રહેશે, તો પછી હું કોની પાસે ધર્મ સાભ ળીશ ? અને સાભળ્યા વિના ધર્મ કેવી રીતે કરીશ, આ જીદગી ટુક મુદતમા પૂરી થઇ જશે, અને જેવો આવ્યો તેવોજ ખાલી હાથે પાછો ચાલ્યો જઇશ પાછળથી પસ્તાવો થશે, તે કામનો

---

1 નજરે ન દેખાય તેવા

નથી માટે હે ચેતન ! ઉઠ, આળસ છોડ ' આવી રીતે વિચાર કરી જિનવાણી સાભળવા તૈયાર થયો કે તુરતજ મોહરાજાને ખબર પહોચ્યા કે, ' આળસ કાઠીયાને જીતી લીધો, હવે ધર્મ શ્રવણ કરવા જશે ' જેથી તુરતજ મોહ નામના બીજા કાઠીયાને વગર વિલબે મોકલ્યો

બીજો કાઠીયો શીઘ્ર જઇને જીવના શરીરમા પેઠો એટલે તુરતજ નાના છોકરા આવીને વળગ્યા કહેવા લાગ્યા કે ' તમને ઉપાશ્રયે જવા નહિ દઇએ, જશો તો અમે રોશુ, આડા પડશું, માટે તે વિચાર પડતો મૂકો ' તેજ અનસરે ઘરમાંથી સ્ત્રી બહાર નીકળી કહેવા લાગી –'તમને તો બીજો ધધો સૂજતોજ નથી, એટલુ પણ ભાન આવતુ નથી કે હું શું જોઈને ઉપાશ્રયે જવાનો વિચાર કરૂ છુ આ છોકરા રૂદન કરશે, તેને કોણ રમાડશે ? હું તે ઘરનુ કામ કરીશ કે એને સાચવીશ ? માટે છોકરાને સાચવો, આ તમામનુ પૂરૂ કરવા કાઇ પૈસા કમાવાનો વધારે ઉદ્યમ કરો પછી ઉપાશ્રયે જજો ' આ પ્રમાણે સ્ત્રીપુત્રાદિકના વચન સાભળી મોહમા મુંઝાણો, જેથી તે દિવસે પણ જિનવાણી શ્રવણ કરવા જઈ શકયો નહિં તે દિવસનું ઉત્પન્ન થતું ધર્મરૂપી ધન મોહ કાઠીયાએ ચોરી લીધુ, જેથી બીજો દિવસ પણ નકામો ગયો અને વિચારો માઠા થયા કે –' શું કરૂ, આ વળગાડ પાછળ પડયો છે, કેવી રીતે જઇ જવુ ? મન તો ઘણુંએ થાય છે '

ત્રીજે દિવસે પાછો શુભ ભાવ થતા, તે વિચારવા લાગ્યો કે –' આ સ્ત્રીપુત્રાદિક તો સ્વાર્થના સગા છે, એના મોહમા જો વળગી રહ્યો તો કોઇ દિવસ પણ ધર્મ થશેજ નહિં કારણ કે

એ તો છદગીનો વળગાડ છે વળી ઠોકરો પણ ઘણીએ વાર રડે છે, મારે આવા ધાર્મિક કાર્યમા સ્ત્રી વગેરેના પ્રતિબધમા મુઝાઇને બેસી રહેવુ તે તો પ્રત્યક્ષ મૂર્ખાઇ છે વળી ગુરૂની જોગવાઈ વારવાર મળવાની નથી, માટે જવુ તેજ ખરૂ છે હે ચેતન ! ઉઠ, ચાલ જિનવાણી શ્રવણ કર ' આવા વિચાર કરી ઉઠયો

મોહરાજાને તુર્ત બીજા કાઠીયાને પણ જીતી લીધાના ખબર પહોચ્યા વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા ભવ્ય જીવ ગયો મોહરાજાએ ત્રીજા નિદ્રા નામના કાઠીયાને તૈયાર કર્યો તેને કહ્યુ કે —' તુ જલદી જા, ધર્મ શ્રવણ કરતા અટકાવ. આવા કરોડકરોડના સમયમા તુ જો આ કાર્ય નહિ બજાવે તો પછી કયારે બજાવીશ ? ' આ પ્રમાણે કહ્યુ કે ત્રીજો નિદ્રા કાઠીયો રવાના થયો જ્યા ભવ્ય જીવ વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરે છે ત્યા આવ્યો, ભવ્ય જીવના શરીરરૂપ મદિરમા પેઠો આત્માના અસખ્યાત પ્રદેશે નિદ્રાનો ઉદય થયો નિદ્રાના જોરથી ધર્મ શ્રવણ કરતા કરતા આંખો મીંચાઇ ગઈ જડ જેવો પરવશ બન્યો. પાચે ઇન્દ્રિયના ક્ષયોપશમ રોકાઈ ગયા જેમ મદિરા પીધેલા માણસને પરવશ થવાથી માર્ગ જડે નહિ, તેમ નિદ્રાને વશ થયેલા પ્રાણીને કોઇ વાતનુ ભાન રહે નહિ નિદ્રાના પ્રચડ ઉદયથી તે પરવશ બની ગયો. નાકના નસકોરા બોલવા લાગ્યા બે હાથમા માથુ ઘાલી નીચુ જોઈને બેઠો આ રીતે નિદ્રાને વશ થવાથી ગુરૂ મહારાજની વાણી સાભળવામા અતરાય થયો. બેઠો બેઠો ડોલ્યા કરે કાઈ સમજે નહિ નિદ્રા કાઠીયાએ તે પ્રાણીને વશ કરવાથી મોહરાજાના સેવકોએ મોહરાજાને ખબર આપ્યા કે –' સાહેબ ! તમારા

ઉમરાવની જીત થઇ 'એવુ સાભળી મોહરાજા નિદ્રા ઉપર બહુ ખુશી થયો, અને તેને ચૌદ રાજલોકમા સર્વત્ર ગજધાની કરવાની બક્ષીશ આપી "જુઓ ! નિદ્રારૂપ પ્રમાદના પ્રભાવથી ચૌદપૂર્વધારી ક્રોડ પૂર્વનુ ચારિત્ર હારી જઇ નિગોદમા ઉત્પન્ન થાય છે આ હેતુથી વીર પ્રભુએ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમ ઉપદેશ કર્યો છે કે —' હે ગોયમ ! સમય માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ, આ મનુષ્યનું આયુ બહુ સ્વલ્પ છે, માટે પ્રમાદને પરિહરજે ' આવો પરમાત્માનો ઉપદેશ દરેક ભવ્યાત્માઓએ હૃદયમા ધારી રાખવા લાયક છે ' અહીં ભવ્ય જીવ ગુરૂ મહારાજ પાસે જિનવાણી શ્રવણ કરવા બેઠો હતો, તે નિદ્રાના જોરથી ધર્મ સાભળી શકયો નહિ તે દિવસ પણ ગુમાવ્યો

પછી ચોથે દિવસે વિચારશકિત જાગ્રત થઈ કે —' ગુરૂ મહારાજ પાસે જઈને ઉંઘવુ, અને કાઇ સાભળવું નહિ તે તો ભારે નુકશાન છે લૌકિક કાર્યમા પણ જો નિદ્રાને વશ થઈ જઇએ છીએ તો ઘણી હાનિ થાય છે, તો આવા શુભ કાર્યમા ઉંઘીશ તો જિનવાણીનુ શ્રવણ નહિ થાય, માટે નિદ્રાને દૂર કરૂં' એમ વિચારી મન મજબુત કરી નિદ્રા ન આવે તેવા ઉપાયો શોધ્યા અને ધર્મ સાભળવા ગયો

મોહરાજાને ખબર પહોચ્યા, મોહરાજા અકળાયો તુરતજ ચોથા અહકાર નામના કાઠીયાને બોલાવી આજ્ઞા કરી —'તુ એકદમ જા, ધર્મ શ્રવણ કરનાર ભવ્ય જીવને શ્રવણ કરતા અટકાવ, તારૂ પરાક્રમ બરાબર બતાવ,' અહકાર તુરત રવાના થયો ભવ્ય જીવના શરીરમા પેઠો ભવ્ય જીવના વિચારોને અહકારયુકત બનાવ્યા તે વિચારવા લાગ્યો કે —"ગુરૂ મહારાજની પાસે

આવ્યા, પરંતુ આદર પણ દીધો નહિ, અમારી સામું જોયું નહિ, ધર્મલાભ તો દીધોજ નહિ, તેમ સભાએ પણ બોલાવ્યો નહિ ખેર, આવ્યા તે આવ્યા–હવે આપણે વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા આવવું નથી અહીં મોગ નાનાનો વિવેક તો છેજ નહિં હું કોણ? મારી આબરૂ કેવી? જ્યા જઉં ત્યા સત્કાર મળે, અહીં તો કાઇ ઠેગાણુંજ નથી” આવા વિચારો કરાવી અહંકાર કાઠીયાએ ધર્મ શ્રવણ કરનારને મુંઝવી નાખ્યો ધર્મરૂપી ખજાનો લુંટી લીધો ગુરૂ ઉપરથી આદર ઘટયો, કાઇ લેવા દીધુ નહિં જ્યા વિચારો ફેરફાર થાય છે, ત્યા પછી કઇ સમજી શકાતું નથી અહંકાર કાઠીયાની જીત થયાના સમાચાર મોહરાજાને પહોચતા તે ઘણો ખુશી થયો ભવ્ય જીવ તે દિવસ પણ ગુમાવી બેઠો

પાચમે દિવસે કંઈક બુદ્ધિ સતેજ થઈ, શુદ્ધ વિચારો પ્રગટયા, ને ગુરૂ ઉપર આદર થયો “ ખરેખર મે ગઇકાલે માઠા વિચારો કર્યા, ગુરૂ મહારાજ તો નિસ્પૃહી છે, એમને કાઇ આપણી લાલચ નથી, આપણી ઉપર ઉપકાર કરવા માટે તે દેશના દેવાનો પ્રયાસ ઉઠાવે છે, આપણે નહિં સાભળીએ તો એમને કાઇ ખોટ જવાની નથી, ને આપણું બગડશે આપણે વીતરાગ પ્રભુના વચન શ્રવણ કર્યા વિના કીમતી મનુષ્ય ભવ હારી જઈશું ગુરૂની પાસે માન શું? ત્યા તો માનને દેશવટો દેવો જોઇએ, મે માઠા વિચારો કર્યા–મે ભૂલ કરી ” આવા સારા વિચારથી તેણે અહંકારને જીત્યો.

જીતના સમાચાર મોહરાજાને પહોચ્યા કે–પાચમા ક્રોધ નામના કાઠીયાને રવાના કર્યો ક્રોધ આવીને શરીરમા પેઠો ક્રોધ રૂપી અગ્નિ સળગવાથી તમામ ગુણો ભસ્મીભૂત થઈ જાય

છે ક્રોડપૂર્વનું ચારિત્ર બે ઘડીમા તે નષ્ટ કરે છે ઘણા કાળની પ્રીતિને ક્ષણવારમા તોડનાર ક્રોધ છે આત્માના ગુણોને ઢાકનાર ક્રોધ છે દુર્ગતિ રૂપ મોટા ખાડામા પટકનાર તે ક્રોધ છે સ્વ અને પરને બાળવામાં તેનો પુરૂષાર્થ છે સારા વચનને તે દૂર કરાવનાર છે શાસ્ત્રમા મોહાન્ધ, લોભાન્ધ, વિષયાન્ધ ને ક્રોધાન્ધ —આ ચાર પ્રકારના અધ કહ્યા છે અધ માણસ જેમ માર્ગ કે કુમાર્ગ જોઈ શકતો નથી, તેમ ક્રોધાન્ધ માણસ કૃત્યાકૃત્ય—હેયો પાદેયને સમજી શકતો નથી પ્રથમ કાઇક જાણપણું હોય તો પણ ક્રોધને વશ થવાથી અજ્ઞાનદશાને પામે છે આવા પ્રકારનો ક્રોધ, ધર્મ શ્રવણ કરનારને ઉદયમા આવ્યો કે જુદી લાઇનના વિચારો પ્રગટ્યા "ગુરૂ પાસે વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા કોણ જાય? ત્યા તો અમૂક મારા વૈરી પણ આવે છે તેને દેખવાથી આપણને ઠીક નહિં થાય વળી તે મારાથી ઉલટા ચાલનાર છે, છતા તેનું ધાર્યું થાય છે, માટે આપણે તો હવે વ્યાખ્યાન નહિં સાભળીએ" પાચમા કાઠીયાના પ્રબળ પ્રતાપથી ભવ્ય જીવ ધર્મશ્રવણ કરતો અટક્યો, દિવસ ખાલી ગયો, મોહરાજાને ખબર પહોચ્યા, મોહરાજા આનદિત થયો.

છઠ્ઠે દિવસે શુભ વિચારો ભવ્ય જીવને થવાથી પશ્ચાત્તાપ કરવા માડ્યો 'અરે! આ મે શુ ચિન્તવ્યું? શા માટે કષાય કરવો પડે? કષાયના જોરથી ભલભલા મહાત્માઓ સજમને હારી જાય છે, તો પછી મારૂ શુ ગજુ? ચેતનરાજ! ઉઠ, ક્રોધ છાડ, ગુરૂ મહારાજ પાસે ગમે તે આવે, તેમા આપણને શી અડચણ? ગુરૂ મહારાજને તો રાજા કે રક, શેઠ કે વાણોતર તમામ સરખા છે, કોઈ પણ માણસ ધર્મની સન્મુખ થાય તેજ તેમની ભાવના છે, માટે મારે શા માટે અમૂલ્ય સમય ગુમા-

વવો ? માટે ત્યા જઈ જિનવાણી સાભળવી " ઈત્યાદિ ઉત્તમ વિચાર કરી ધર્મ સાભળવા ગયો મોહરાજાને પોતાના આવા બળવત ઉમરાવને જીતી લેવાથી વિશેષ ચિંતા થઇ વળી મોહરાજાએ વિચાર્યું જે 'ચિંતા કરવાથી શું વળવાનું છે ? તેને જિનવાણી શ્રવણ કરતા પછાડે તેવા સુભટને મોકલુ' એમ નિશ્ચય કરી કૃપણુ નામના છઠ્ઠા કાઠીયાને રવાને કર્યો તે તુરતજ ત્યા જઇને ભવ્ય જીવના શરીરમા પેઠો પછી શી હકીકત બની તે જરા વિચાર કરીને જુઓ

આ અવસરે વ્યાખ્યાનમા ગુરૂ મહારાજે સાત ક્ષેત્રની પ્રરૂપણા કરી અને ઉત્તમ ક્ષેત્રમા ધન વાપરવાનું ઘણુંજ શ્રેષ્ટ ફળ બતાવ્યું ઉત્તમ ક્ષેત્રોના નામ—

૧ જિન પ્રતિમા   ૨ જિન મદિર   ૩ જ્ઞાન
૪–૫ સાધુ–સાધ્વી   ૬–૭ શ્રાવક–શ્રાવિકા

આ સાત ક્ષેત્ર ઘણા ઉત્તમ સમજવા

દેશના દેતા ગુરૂ મહારાજે લૌકિક હકીકત કહેતા જણાવ્યું જે " વ્યાજે મૂકેલા પૈસા ઘણી મુદતે બમણા થાય, વ્યાપાર સારો કરવામા આવે તો ચોગણા થાય, અને ક્ષેત્રમા અનાજ વાવેલુ હોય ને મેઘવૃષ્ટિ વિગેરે સારી થયેલ હોય તો સો ગણા થાય, પરતુ સુપાત્રમા નાખેલા પૈસા તો અનતગણા થાય, માટે લક્ષ્મીને પ્રાપ્ત કરીને સારા ક્ષેત્રમા તેનો વ્યય કરવો, તેજ તેનું ફળ છે સાતક્ષેત્રમા પૈસા વાપરવાથી જીવ નરક તિર્યંચાદિ દુર્ગતિનો છેદ કરી દેવતાના તથા ઇન્દ્રના સુખને પ્રાપ્ત કરે, વાસુદેવ–બલદેવ–ચક્રવર્તિની પદવી પણ પામે, છેવટ તીર્થંકર નામકર્મ પણ ઉપાર્જે, સકળ કર્મને ખપાવી, અાવ્યાબાધ સુખને

પામે ” આ પ્રકારની ગુરૂ મહારાજની દેશના સાભળી ઘણા શ્રોતાઓ સાત ક્ષેત્રમા દ્રવ્ય વાપરવા તૈયાર થયા ટીપ કરવા માડી મોટી રકમ એકઠી કરીને સાતે ક્ષેત્રમા વાપરવાની યોગ્ય ગોઠવણ કરવા માડી તે વખત કૃપણ કાઠીયો જે ભવ્ય જીવના શરીરમા પેઠો છે, તેણે એટલે સુધી જોર માર્યું કે–શુભ ગતિ તોડી નાખી દુર્ગતિ મોકલવા પ્રપચ રચ્યો, સારી ભાવના અને સુંદર વિચારોનો ફેરફાર કર્યો, જેથી વ્યાખ્યાનમાથી ઉઠી જવા માડયું તેવામા કોઇ પૂછવા આવ્યું કે –' ભાઇ ! આ શુભ કાર્યમા કાઇ મ ડાવો ' ત્યારે તેની સાથે વઢવા માડયું પારકા અવગુણ કાઢવા માડયા ધર્મની નિંદા કરવા માડી “ કયા પાપ લાગ્યું કે વ્યાખ્યાનમા આવ્યા, ઘેર બેઞી રહ્યા હોત તો કાઇં પ ચાત કરવી ન પડત, બધા મ ડાવે છે તે તમામને જાણીએ છીએ, કોઇનિ કાનાનું–મામાનું વિગેરે કાઠી મૂકેલુ હશે તે વાપરતા હશે, બાકી તો તમામ વાપરે તેવા છે તે મારા જોયેલા છે આ તમામને ગુરૂ મહારાજ પણ વારતા નથી કે —' ભાઇ ! તમે તમામ વ્યાખ્યાનમા આવી ટીપણીયો લઇ બેસશો તો વ્યાખ્યાનમા કોણ આવશે ? ખેર ! આપણુને શુ ? આપણે તો એક પાઇ પણ આપવાના નથી અને હવે આજથી વ્યાખ્યાનમા પણ આવવુ નથી ” આવા માઠા વિચારો કરી ગુરૂ મહારાજ તથા સ ઘનો દોષ કાઢી વ્યાખ્યાનમાથી ચાલ્યો ગયો, ધર્મ શ્રવણ કરી શકયો નહિ, આત્મિક ધન કૃપણ કાઠીયાએ લુટી લીધુ બીજા ચોરોએ ઘરમાથી ધન લુટી લીધુ હોય તો રાજા પાસે ફરીયાદ કરી શકાય, રાજા તથા અમલદારો સાભળે, આ ચોરની ફરીયાદ કોને સ ભળાવવી ? ત્રણ જગતના નાથ પરમાત્મા વિના કોઇ સાભળનાર પણ નથી આ કૃપણ કાઠીયો સારા

ડાહ્યા માણુસને પણ ભમાવી નાખે છે તેના બળથી ભવ્ય જીવો પાસે પૈસા હોય તોપણ શુભ કાર્યમા ખરચીને મનુષ્ય ભવનો લ્હાવો લઇ પુણ્યાનુબધી પુણ્યને ઉત્પન્ન કરી શકતા નથી એટલુંજ નહિ, પરતુ ધર્મ સાભળવા જતા અટકે છે આ કાઠીયાએ હદ વાળી નાંખી તે દિવસ પણ નિષ્ફળ ગયો

સાતમે દિવસે પાછા શુભ વિચારો પ્રગટ થતા વિચારશકિત સારી પ્રકાશિત થવાથી પશ્ચાત્તાપપૂર્વક બોલ્યો કે —"અહો ! મે ગઇકાલે માઠા વિચારો કર્યા લક્ષ્મી તો અસ્થિર છે, તેને જવું હશે ત્યારે રાખી રહેવાની નથી, અને લક્ષ્મી માટે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે —

न याति दीयमानाऽपि, श्रीश्चेद्दीयत एव तत् ।
तिष्ठत्यदीयमानाऽपि, नो चेद्दीयत एव तत् ॥ १ ॥

અર્થ—જો લક્ષ્મી દાનમા આપતા થકા પણ ખુટતી નથી તો દાન દેવામા વિલબ ન કરવો વળી દાન કે ભોગમા લક્ષ્મી નહિ વાપરતા છતા પણ રહેતી નથી તો પછી શા માટે ઉદાર વૃત્તિથી ન વાપરવી—અર્થાત્ વાપરે જ રાખવી કેમકે લક્ષ્મી વાપરતા થકા ખુટતીજ નથી, તેથી જેટલી સત્કાર્યમા વાપરી તેટલીજ સાચી લક્ષ્મી છે માટે મારી શકિતના પ્રમાણુમા હું પણ લખાવું મારે લીધે બીજા પણ સારી રકમ ભરશે તેનો નિમિત્તભૂત હું થઇશ વળી આ ભવમા જે લક્ષ્મી મળે છે તે પૂર્વ ભવના પુણ્યથીજ મળે છે, માટે આ ભવમા પુણ્ય કરીશ તો આવતા ભવમા લક્ષ્મી મળશે, અને કૃપણતા કરવાથી લોકો હાંસી કરશે." આવા સુદર વિચારો જ્યા પ્રગટ થયા ત્યા કૃપણ કાઠીયાનું જોર હઠ્યું કે તુરત તેને જીતી લીધાના મોહરાજાને

સમાચાર પહોચ્યા મોહરાજા પાસે બીજા ઉમરાવ હજી ઘણા છે, તેથી તેણે બીજા સાત ઉમરાવને અનુક્રમે મોકલીને ધર્મ શ્રવણ કરતા ભવી જીવને અટકાવ્યો હવે આ સાતનો વિશેષ ઉલેખ નહિ કરતા સંક્ષેપથીજ બતાવીશું

૭ સાતમો–શોક કાઢીયો	૧૧ અરતિ કાઢીયો
૮ આઠમો–લોભ કાઢીયો	૧૨ અજ્ઞાન કાઢીયો
૯ નવમો–ભય કાઢીયો	૧૩ કુતુહળ કાઢીયો
૧૦ દશમો–રતિ કાઢીયો	

સાતમા શોક કાઢીયાના પ્રબળ પ્રતાપથી જીવને બીજાની ઋદ્ધિ દેખી મનમા શોક થયો તે વિચારવા લાગ્યો કે –'આવી ઋદ્ધિ મારે નથી, મારે તો બહુ વિટંબના છે, ઘરમાં માણસો સારા નથી, પુત્ર પણ નથી' ઇત્યાદિ શોકમા ગ્રસ્ત થવાથી ધર્મ સાભળવામા વિઘ્ન આવ્યું, સાધ્ય ચુકાવ્યું, અવળે રસ્તે ચડાવ્યો, તે દિવસ પણ ફોગટ ગયો

પાછો આઠમે દિવસે સારો વિચાર થવાથી પુણ્ય સબધી વિચાર કર્યો 'મારો પુણ્યનો ઉદય જાગશે ત્યારે મને પણ ઋદ્ધિ મળશે, હું શા માટે નકામો શોક કરૂ છુ' ઇત્યાદિક શુભ વિચારોથી શોકને જીત્યો

મોહરાજાને ખબર પડી કે તુરતજ આઠમા લોભ કાઢીયાને મોકલ્યો લોભે જોર બતાવ્યું ચેતના ફેરફાર કરી નાખી, જેથી અશુભ વિચારો થવા લાગ્યા 'અહો ક્યા સુધી બેસી રહીશું? અહીં બેસી રહેવાથી શુ વળવાનું છે? ઘેર સ્ત્રી પુત્રાદિકની ચિંતા, કરવાની છે, માટે ચેતન! ઉઠ, ચાલ, બજારમા કાંઇ કરીશુ ત્યારે પૈસા મેળવીશું' લોભના જોરથી ધર્મ સાભળી શક્યો નહીં,

ખરા રસમા ભગાણુ પડર્યું લોભને તજવો ઘણો મુશ્કેલ છે લોભના વશથી પ્રાણી નાત તજે, દેશ તજે, સમુદ્રમા મુસાફરી કરે, પર્વત ઉપર ચડે, કુવામા ઉતરે, નહિ કરવાના કાર્યો પણ કરે

જુઓ! લોભના જોરથી સાગરદત્ત શેઠ ચોવીશ ક્રોડ સોનામહોરનો સ્વામી હોવા છતા સાતમી નરકે ગયો

સુભૂમ ચક્રવર્તિ છ ખડનો માલીક અથાગ ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ હોવા છતા વિશેષ લોભ કરવા જતા તમામ ઋદ્ધિ ગુમાવી સાતમી નરકે ગયો

મમ્મણ શેઠ લોભના જોરથી પારાવાર ઋદ્ધિનો માલીક હોવા છતા લક્ષ્મીને ભોગવ્યા વિના દુર્ગતિમા પહોચ્યો. બીજા કષાયો કરતા લોભનુ જોર શાસ્ત્રકાર મહારાજાએ ઘણું બતાવ્યુ છે

कोहो पीइ पणासेइ, माणो विनय नासणो ।
माया मित्ताणि नासेइ, लोहो सव्व विणासणो ॥

'ક્રોધ પ્રીતિનો નાશ કરે છે, માન વિનયનો નાશ કરે છે માયા મિત્રાઈનો નાશ કરે છે, લોભ સર્વ ગુણનો નાશ કરે છે સજ્વલન લોભનો ઉદય દશમા ગુણઠાણે થવાથી યથાખ્યાત ચારિત્રને તોડી નાખે છે અગ્યારમે ગુણઠાણેથી પણ જીવ પડે છે જેઓ લોભને વશ થયા, તેનો ધર્મ ખજાનો તે સુભટ લુંટી લે છે અહીં ધર્મ સાભળનાર ભવ્ય પ્રાણી લોભને વશ થઇ આર્ત્તધ્યાનમા પડી ગયો જેથી તે દિવસ ગુમાવી બેઠો

નવમે દિવસે શુભ વિચારો થયા તે વિચારવા લાગ્યો-'અરે! આવું અઘટિત કાર્ય મે કેમ કર્યું? સાચા ખોટા કરવાથી દ્રવ્ય

મળતું નથી એમ કરવાથી તો લાભાતરાય કર્મ બધાય છે, જેથી આગામી ભવે પણ દ્રવ્યાદિની પ્રાપ્તિ થતી નથી વળી ગુરૂ મહારાજ આખો દિવસ કાઈ પોતાની પાસે બેસી રહેવાનું કહેતા નથી ' ઇત્યાદિક સારા વિચારો કર્યા નવમે દિવસે લોભ કાઠીયાને જીતી ધર્મ સાભળવા ગયો મોહરાજાને ખબર પહોચ્યા તુરતજ નવમા ભય કાઠીયાને મોકલ્યો ભય કાઠીયાએ પ્રવેશ કર્યો એટલામા કોઇ રાજાનો સિપાઇ ત્યા આવ્યો, એટલે આના મનમા ભય પેઠો 'હવે કેમ થશે ? શુ કરીશ ?, કયા લઇ જશે ?' ઇત્યાદિ ભયના જોરથી ત્યાથી ઉઠી જતા રેવાનુ મન થયુ એટલે ધર્મ સાભળી ન શક્યો

દશમે દિવસે પાછી મનમા શુભ વિચારણા થઈ અરે હુ કેવો મૂર્ખ ? વિના કારણ આવો ભય શામાટે રાખવો ? મે કયા કોઇનો ગુન્હો કર્યો છે ?' એ પ્રમાણે સારા વિચાર થવાથી ભયને જીત્યો, એટલે ધર્મ શ્રવણ કરવા ગયો મોહરાજાને ખબર પડતા તુરતજ રતિ કાઠીયાને રવાના કર્યો રતિ કાઠીયાએ પુરૂષાર્થ બજાવ્યુ જેથી ગીત ગાન સારા લાગવા માડયા, મધુર સ્વર સાભળી પ્રીતિ જાગી, તમામ સારી વસ્તુ ઉપર અત્યત પ્રીતિ થવા માડી, આત્મા તેમા લીન થવાથી સાધ્ય વસ્તુ જે ધર્મશ્રવણ તેના ઉપર પ્રેમ લગાવી શક્યો નહિ, જેથી ધર્મ સાભળવામા વિઘ્ન થયુ ઉઠીને ચાલ્યો ગયો તે દિવસ પણ ખાલી ગયો

અગ્યારમે દિવસે પાછા સારા વિચારો થવાથી શુદ્ધ ચેતના જાગ્રત થઇ 'અહો ! આપણે સારી વસ્તુ જોવા આવ્યા છીએ કે તત્ત્વનો સાર સમજવા આવ્યા છીએ ?' ઇત્યાદિક શુભ વિચારોથી રતિ કાઠીયાને પણ જીત્યો ધર્મ સાભળવા ગયો મોહ-

રાજાને ખબર પડતા અગ્યારમા કાઠીયાને વિઘ્ન કરવા હુકમ કર્યો. અરતિ કાઠીયો ભવ્ય જીવના શરીરમા પેઠો, ત્યારે વિચારો થયા જે–' ગુરૂ મહારાજનો કંઠ સારા નથી કાંઈ સમજાતું નથી, કથા વાર્તા તો કાંઈ કહેતાજ નથી, હવે તો રોજ આવવું ગમતું નથી અહીં આવવું, વખત ખોવો ને સમજીએ કાંઇ નહિ ' ઇત્યાદિક વિચાર કરાવી અરતિ કાઠીયાએ શુભ શ્રેણિ તોડી નાખી, જેથી ધર્મ સાંભળવો દૂર રહ્યો અગ્યારમો દિવસ નિષ્ફળ ગયો.

બારમે દિવસે પાછા શુભ વિચારો થયા ખોટા વિચારનો પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો ' મારે ગુરૂ મહારાજના સારા નરસા કંઠનો વિચાર કરવાનો નથી, એ તો પર ઉપકારને માટેજ–ભવ્ય જીવોના હિતને માટેજ જિનવાણીનો પ્રકાશ કરે છે ગુરૂ મહારાજ નિષ્કારણ બંધુ છે ઉપદેશ સાંભળવો તેમા મારે કંઠનું શું પ્રયોજન છે?' ઇત્યાદિક સારી ભાવનાથી અરતિ કાઠીયાને જીત્યો.

તુરતજ મેહરાજાએ બારમા અજ્ઞાન કાઠીયાને મોકલ્યો અજ્ઞાન કાઠીયાએ પ્રવેશ કર્યો કે તુરતજ ચેતનાનો ફેરફાર થઈ ગયો, આત્મા ધર્મ શ્રવણ કરતા પરવશ થઇ ગયો કાંઈ સમજી શકયો નહિ એટલે મુંઝાઇને ઉઠી જવા માંડયુ અજ્ઞાનનું જ્યારે જ્યારે બળ થાય છે ત્યારે ત્યારે આ મા ભાન ભૂલી જાય છે, કૃત્યાકૃત્યની સુજ પડતી નથી, શાસ્ત્રની વાતો સમજાતી નથી, સંસારમા આસક્તિ વધે છે, વિનાશી પદાર્થો ઉપર મોહ વધે છે અને જ્યારે તે પદાર્થોનો વિનાશ થાય છે ત્યારે શોકગ્રસ્ત થઇ માથુ છાતી વિગેરે કૂટે છે અજ્ઞાનતાનો વિલાસ વર્ણવતા પાર આવે તેમ નથી તો પણ શાસ્ત્રકાર આ એક શ્લોકથી કેટલું બધુ સમજાવે છે —

यो ध्रुवाणि परित्यज्य, अध्रुव परिषेवते ।
ध्रुवाणि तस्य नश्यन्ति, अध्रुव नष्टमेव च ॥

અર્થ—જે માણુસ જિનેશ્વરોનો દેખાડેલો સત્ય (આત્મિક) ધર્મ એટલે આત્માને સદ્ગતિ આપનાર દાન, શિયળ, તપ, શુભ ભાવના, સામાયિક, પ્રતિક્રમણુ, પૌષધ, જિનપૂજાદિ વિગેરે ક્રિયાનો ત્યાગ કરી અધર્મ એટલે મિથ્યાધર્મને સેવે અર્થાત્ જિનવચનો પ્રમાણે ન કરતા ઉલટો ચાલે હિંસાદિ દુર્ગતિમા ઘસડી જાય તેવા કાર્યો કરે, ન ખાવાના પદાર્થો ખાય રાત્રિભોજન કરે, એકદર મોજ શોખ કરવો, મન માને તે વસ્તુઓનું ભક્ષણુ કરવુ, તેજ ધર્મ માની તેનુંજ સેવન કર્યા કરે, તો તેવા આચરણુ વડે સત્ય ધર્મથી તો ભ્રષ્ટ થયો ને અસત્ય–મિથ્યાધર્મનું સેવન કરવાથી જ્યારે તે માણુસ મરણુ પામશે ત્યારે દુર્ગતિમા ચાલ્યો જશે એટલે ઉભય ધર્મથી ભ્રષ્ટ થઈ સસારચક્રમા ભ્રમણુ કરવુ પડશે આ અજ્ઞાનદશાનું પરિણુામ સમજવુ આ પ્રમાણે ભવ્યજીવોની કફોડી સ્થિતિ અજ્ઞાનદશાથી થાય છે આ જીવ અજ્ઞાનતાને લઇને તે દિવસે પણુ કાઈ લઈ શકયો નહિ અને તે દિવસ પણુ ગુમાવી બેઠો

તેરમે દિવસે પાછા શુભ વિચારો થવાથી અજ્ઞાન તરફ ધિક્કાર છુટયો અને વિચાર્યુ જે 'સમજાય ન સમજાય, તો પણુ જિનવાણી સાભળવી જિનવાણી સાભળવાથી કર્ણ તો પવિત્ર થશે, નહિ સમજાય તો ગુરૂ મહારાજને પૂછીશુ' ઈત્યાદિક સારા પરિણુામ થવાથી અજ્ઞાન કાઠીયાને જીતી જિનવાણી શ્રવણુ કરવા બેઠો બાર સુભટો જીતાઈ ગયાથી મોહરાજાને ઘણો ભય પેઠો, છતા છે લો ઉપાય અજમાવવા સારૂ તેરમા કુતુહળ નામના

કાઠીયાને રચના કર્યો કુતુહગ કાઠીયે। ભવ્ય જીવના શરીર
પેઠે। કે તરતજ ચેતના બગડી, સમાચાર પણ એવા તુર્ત
મળ્યા કે-'ભાઇ! બહાર રમત ઘણીજ માગી થઈ રહી છે, ખા
જોવા લાયક છે,' એ પ્રમાણે વાત સાભળીને તુરતજ વ્યાખ્યા
સાભળતા લઘુશકાનું બ્હાનું કાઢીને ઉઠ્યો બહાર જતા કે
મારા માણસે રોકયો —' ભાઇ! આવી અમૃતધારા સરખી જિ
વાણીને છોડી ક્યા જાઓ છો?' પરતુ કુતુહગ કાઠીયાનું જો
હોવાથી તેણે કહ્યુ —'શુ લઘુશકા કરવાને પણ નહિ જવા દો
આવી રીતે કહી બહાર ગયો ભાટ, ભવાયા નાટકીયા વિગે
કુતુહળ જોતા અને ઉભા રહેતા આખો દિવસ વીતી ગયો
પણ દુખવા ન આવ્યા, ભુખ ઉડી ગઇ, તૃષા ન લાગી, એક ચિ
જોયા કર્યું એ પ્રમાણે આ જીવ નાટકાદિ કુતુહળ જોવામા રા
પગ કાપી નાખે, ઉજાગરા વેઠે ઉભો રહે, ધક્કો ખમે, અપમા
સહન કરે, પૈસાની પાયમાલી કરે, શરીરને હેરાન કરે, પર
પ્રતિક્રમણ, સામાયિક, જિનપૂજા વિગેરે ધર્મકાર્ય કરતા બહુ વખ
થઈ ગયાનું બ્હાનું કાઢી તજી દે ક્રિયા કરતા થાકી જાય, મા
શક્તિ નથી, ઉભા ઉભા કાઉસગ્ગાદિ કરતા પગ દુ ખે છે, ઈત્યાદિ
ધાર્મિક ક્રિયામા બ્હાના કાઢે કુતુહળ કાઠીયાના જોરથી ઉ
બતાવેલ નાટક જોવામા કાઇ કઠિન ન પડયું દિવસ ચાલ
ગયો, છેવટે સાજ પડી ત્યારે કાઈક શુભ વિચાર થયો, પોતા
મૂર્ખાઈ દષ્ટિએ આવી, ને પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો 'આજ મા
સોના સરખો દિવસ ભાડચેષ્ટા જોવામા ફોગટ થયો, તેમા ક
લાભ થયો નહિ, નુકશાન ઘણું થયું, હવેથી હે આત્મા! આ
મૂર્ખાઇ કરીશ નહિ ધાર્મિક ક્રિયામા બરાબર ઉદ્યમવત થઈ
તો તારી જીદગી સફળ થશે' આવા વિચારો કરી હવે પા

કુતુહળ કાઠીયાને આધીન નહિ થવા ભવ્ય જીવ સાવધાન થયો

રાગ લાવણી—(મુજ ઉપર ગુજરી)

આળસ-મોહ-નિદ્રા અને અહો ! અહંકારે,
આ જીવ મુઝાણો કરે ન ધર્મ લગારે
ભય-શોક-કૃપણતા-ક્રોધ કરિ ભવ હારે,
પણ ચેતન જરીયે પોતાનું ન સભારે, ૧

રતિ-અરતિ-લોભ-અજ્ઞાને-પડે અધારે,
કુતુહળ કરી પ્રાણી ધર્મ કરે નહિ કયારે,
આ તેર-કાઠીયા મારે પણ ન વિચારે
રખડાવે સહુને એ બહુ આ સંસારે ૨

જે ચેતે તે નર જીવન જરૂર સુધારે,
પહોચે પ્રેમે તે ભવજળધિ કિનારે,
નથી સાર લગારે આ સસાર અસારે,
કરો ધર્મ કરો પ્રભુ ભક્તિ "ભક્તિ" ઉચ્ચારે ૩

આ પ્રમાણે ઉપર બતાવેલા તેર કાઠીયા પોતાનુ ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપ ધારણ કરી ભવ્ય જીવને જિનવાણી શ્રવણ કરતા પાછા વિઘ્નભૂત થાય છે ધર્મ સાભળવા દેતા નથી અનત કાળથી જીવની પાછળ લાગ્યા છે આ તેર દિવસો ગયા પછી પણ એક બીજા અવારનવાર આવીને જીવને બહુજ હેરાન કરે છે અને પ્રથમ બતાવેલ માનવભવાદિ ઉત્તમ સામગ્રી મળ્યા છતા, આ તેર કાઠીયાને વશ થયેલો જીવ સહજ વારમા તમામ સામગ્રી ગુમાવી દુર્ગતિમા ચાલ્યો જાય છે કાઠીયાને વશ થયેલો જીવ કદાચ જિનવાણી શ્રવણ કરે, પરતુ તેમાથી કાંઇ તત્ત્વ નીકળે નહિ સાભળ્યું પણ ન સાભળ્યા જેવુ થાય, કારણ જે જિનવાણી શ્રવણ કરતા છતા કાંઇપણ ગુણ ન થયો, અનાદિ કાળથી કુવાસના ન ટળી, સમ્યગ

દર્શન ન પ્રાપ્ત કરી શકયો, તો પછી તેનું શ્રવણ નકામુ ગયું એમજ સમજવુ બરાબર વિચાર કરી સમજ રાખી તેરે કાઠિયાને દૂર કરી જિનવાણી શ્રવણ કરવી અને તેનું મનન કરવુ, જેથી આત્માને તે હિતશિક્ષાની બરાબર અસર થશે અને આત્માનો અપૂર્વ ગુણ સમ્યગ્ દર્શન પ્રાપ્ત થશે

આત્માને હિતશિક્ષા.

હે ચેતન ! હવે મનુષ્યાવતાર પામી, નિરોગી શરીર વિગેરે શુભ સામગ્રી પામી પ્રમાદ કરીશ નહિ અને સસારની મોહ જાળમા ફસાઈ નરકગમન કરીશ નહિ વારવાર મનુષ્ય જન્મ પામવો દુર્લભ છે કોઈની સાથે સાસારિક વસ્તુઓ ગઈ નથી અને જવાની નથી પુત્ર, ધન, સ્ત્રી દેખી તુ શુ મોહ કરે છે ? અરે જીવ ! તુ જરા વિચાર કર એ કદાપિ તારા નથી, તારી વસ્તુ તારી પાસે છે, તેની જો ખોજ કરે તો વારવાર જન્મ મરણના ફેરા કરવા પડે નહિ સ્મશાનવૈરાગ્યથી તારૂ કાઇ હિત થવાનુ નથી તથા અમુક સારો, અમુક ખોટો ઈત્યાદિક પરભા વમા રમવાથી તારૂ હિત કાંઈ થવાનુ નથી તું મનમા જાણે છે કે હુ તમામ સમજુ છુ, પરતુ તે મિથ્યા છે કારણ કે તુ તારા આત્મકલ્યાણમા પ્રવૃત્તિ કરતો નથી કર્મકલકથી રહિત એવુ હે ચેતન ! તારૂ વસવાનું સ્થાન તપાસ, તારે કયા નિવાસ કરવાનો છે ? જે સ્થાનમા તું હાલ છે તે ચચળ છે, વિનાશી છે, ક્ષણ ભગુર છે, થોડા દિવસ માટે છે આવા વિચારો હે જીવ ! મોહ નીય કર્મના જોરથી નહિ થવાથી સાધ્ય દૃષ્ટિ ભૂલી જાય છે અને ખાવામા, પીવામા, પહેરવામા ઓઢવામા, ગાડી ઘોડા ખેલાવવા મા, માતા-પિતા, પુત્ર કલત્રાદિની સાર-સભાળમા એટલે સુધી

તુખૂચ્યો છે કે અનત સુખનુ કારણ સમ્યક્ત્વ રત્ન એકદમ નજીકમા હોવા છતા મેળવી શકયો નથી ભાગ્યહીનને ઉત્તમ વસ્તુ હાથમા આવી શકે જ નહિ તે બાબત શાસ્ત્રકારે કહ્યુ કે જે—

जह चिंतामणिरयणं, सुलह नहु होइ तुच्छविहवाण ।
गुणविहववज्जियाण, जीयाण तह धम्मरयणपि ॥

અર્થ—જેમ તુચ્છ વૈભવવાળા પુણ્યરહિત જીવોને ચિતા મણિ રત્ન સુલભ ન હોય, તેવીજ રીતે ગુણરૂપી વૈભવે કરી રહિત જીવોને ધર્મરત્ન પણ સુલભ ન જ હોય

વિવેચન—પુણ્યરહિત જીવો મજુરી ઘણી કરે, શરીરે કલેશ ઘણો સહન કરે, સ્વદેશ છોડી પરદેશ જાય, ટાઢ, તાપ, ભુખ, તૃષા વિગેરે અસહ્ય કષ્ટો સહન કરે, છતા તે કષ્ટનો આઠમો ભાગ પણ ધર્મસાધનમા કષ્ટ નહિ કરતા, વ્યર્થ જન્મ ગુમાવે છે ધર્મરત્નને મેળવી શકતા નથી, તે આ જીવોની ઘણીજ ઘેલછા-મૂર્ખાઈ નહિ તો બીજુ શુ સમજવુ ? જુઓ! સુયગડાગ સૂત્રકાર ઉપદેશ દેતા શુ બતાવે છે?

सबुज्झह किं न बुज्झह संबोहि खलु पेच दुल्लहा ।
नो हुवमणति राइओ, नो सुलह पुणरावि जीविय ॥

અર્થ-હે ભવ્ય પ્રાણીયો! તમે બોધ પામો, કેમ બોધ બોધ પામતા નથી ? પરલોકમા બોધિરત્ન મળવુ મુશ્કેલ છે, ગયા રાત્રિ દિવસો પાછા આવતા નથી અને ધર્મ સાધન કરવાને યોગ્ય જીવિત ફરીથી મળવુ સુલભ નથી

વિવેચન—આ જીવને અનતાનત દુખો સહન કરતા—અનત પુદ્ગલ પરાવર્તન સંસારમા ભ્રમણ કરતા, ધ,

કત્વ રત્ન ગ્રહણ કરવાનો સમય બહુ સુંદર આવ્યો છે પર-
લોકમા સમ્યકત્વ પામવુ બહુ કઠિન છે જે જે દિવસો ને રાત્રી
જાય છે તે પાછા આવતા નથી આયુષ્યને કાપી નાખે છે
પછી તેવી સામગ્રી મળતી નથી, હાલ મળી છે, છતા પ્રતિ
બોધ નહિં પામે તો પછી અધોગતિમા ચા યો જઇશ, તેમા
શુ આશ્ચર્ય ? હે મુસાફર ! સમય થોડો છે અને હજી તારે
તારા આત્મા માટે કાર્ય ઘણા કરવાના છે, એમ સમજી પ્રમા
દનો ત્યાગ કરી જાગ્રત થઇ જા ! પ્રમાદમા પડી અમૃ ય સમયને
સાર્થક નહિ કરે તો ચિતામણી રત્નથી અધિક માનવ ભવ
એળે ચાલ્યો જશે, પછી તને ઘણો પસ્તાવો થશે. આ હકી
કત બીલકુલ ભૂલીશ નહિ માટે જલદી સાવધાન થઈ જા !
અને અનાદિકાળથી સસારમા દુખો આપનાર અષ્ટ કર્મને
જડ મૂળથી ઉખેડી નાખવા સપૂર્ણ રીતે પ્રયત્ન કરવાની તારી
ફરજ છે તે ભૂલીશ નહિ આવા ઉત્તમ સાધન પામ્યા છતા
પ્રમાદને વશ થઇ નવા કર્મ બાધીશ તો મળેલી સામગ્રી
હારીને અધોગતિના ભયકર દુખો સહન કરવા પડશે, તે લક્ષમા
રાખજે આ હકીકત બહુ જ લક્ષમા રાખવાની છે હે જીવ !
તારે યાદ રાખવુ જોઈએ કે, સસારમા થોડી મુદત માટે ભેગા
થયેલા કુટુબાદિક તમામનુ કાર્ય કરવાનુ શીરપર આવ્યું તો
પણ પોતાનુ ન બગડે, પરભવનુ-દુર્ગતિનુ આયુ ન બધાય,
તે નિશાન કદાપિ ભૂલવુ ન જોઇએ ભૂલીશ તો મૂર્ખ અને
ગમાર કહેવાઈશ આત્મહિતનુ સાધ્ય જો પાર પાડવુ હોય
તો જેવો સસારના પદાર્થો ઉપર આનદ અને આસક્તિ છે,
તેવો જ આનદ અને આસક્તિ આત્મકલ્યાણ કરવામા કર જો
કરીશ તો સમ્યકત્વ રત્ન એક અતર્મુહૂર્તમા મળી શકશે

આત્મિક ભાવમા આનંદ પ્રાપ્ત કરવા માટે આળપપાળ છોડી દે, આર્તધ્યાન રૌદ્રધ્યાનને દેશવટો આપ જડ ચૈતન્યની ઓળખાણ કર મારૂ શુ અને પારકુ શુ ?, તેને સમજ માર્ગથી ભૂલો પડયો છુ કે માર્ગ ઉપર ચડયો છુ ?, તેનો વિચાર કર ત્રે ચિદાનંદજી મહારાજ આ ચેતનને હિતશિક્ષા દેતા આત્મિક ભાવમા લીન થવા માટે શુ કહે છે —

પદ.—ભૂલો ભમત કહા બે અજાન ! આલપપાળ સકલ તુજ મરખ,
કર અનુભવરસ પાન, ભૂલો૦ આય કૃતાન્ત ગહેગો એક દિન
હરિ જેમ મૃગ અચાન હોયગો તન ધનથી તું ન્યારા
જેમ પાકો તરૂપાન ભૂલો, ભમત કહા બે અજાન !
માત તાત તરૂણી સુત સેતિ, ગરજ ન સરત નિદાન
ચિદાનંદ એ વચન હમારો, ધર રાખો પ્યારે કાન—ભૂલો૦

ચિદાનંદજી મહારાજના આ અમૃત સમાન વચન બરાબર મનમા ધારી રાખવા લાયક છે ચિદાનંદજી મહારાજ આ ચેતનને શીખામણ દેતા સમજાવે છે, તેની ઉપર બરાબર ધ્યાન આપો

હે ચેતન ! હે આત્મા તુ અજાણ્યા માણુસની માફક કયા રખડતો ફરે છે ? જેમ કોઈ દેશમા કે શહેરમા આપણે જવુ હોય પણ તેનો રસ્તો જાણતા ન હોઇએ તો રસ્તામા ફાફા મારવા પડે છે, તેમ અજાણ્યા માણુસની માફક હે ચેતન ! તુ કયા રખડયા કરે છે ? આટલા ઉપરથી વિચાર થાય છે કે, આપણે અનાદિ કાળથી ભૂલા ભમીએ છીએ, જો ભૂલા ન ભમતા હોત તો જલદીથી આત્માનો અવ્યાબાધ સુખનો ખજાનો પ્રગટ કરી મોક્ષમંદિરમા લીલા લહેર કરતા હોત

પરંતુ ભૂલા પડયા ત્યાં શી વાત કરવી ? આપણે સવારથી ઉઠી રાત્રી સુધી અનેક કાર્યો કરીએ છીએ, ખાઇએ છીએ, પીઇએ છીએ, વ્યાપાર કરીએ છીએ, ધન એકઠું કરીએ છીએ, પહેરીએ છીએ, ઓઢીએ છીએ, આ સિવાય બીજા પણ અનેક કાર્યો આખો દિવસ કરીએ છીએ, થોડીવારની પણ નવરાશ આપણને મળતી નથી લેશમાત્ર એક કામ ઓછું થાય તો બીજાં ચાર કાર્યો ઉભા કરવા તૈયાર છીએ, પરંતુ કોઈ એક પણ કાર્ય કરતાં આપણે ભૂલા પડયા છીએ, એવો વિચાર થતો નથી રસ્તો શોધતાં હોઇએ અને હાથ ન આવે તો ગભરાઈ જઇએ, એવો તો પ્રતિભાસજ કોઈ દિવસ થતો નથી આપણે તો જાણે કે સર્વ કામ પોતાનાં હોય અને આપણો તે કાર્યની સાથે-વસ્તુની સાથે સાથો સબંધ હોય, એવું ધારીનેજ કરતા હોઇએ એમ લાગે છે કોઈ દિવસ પણ તે કાર્ય કરતાં એવું તો લાગતુંજ નથી કે, આપણી વસ્તુ ખોવાઇ ગઇ છે, અને તે શોધવાને આપણે પ્રયત્ન કરીએ છીએ, પણ તે આપણને હજી જડતી નથી અથવા આપણે ઇષ્ટ સ્થાને જતાં માર્ગ ચૂકયા છીએ અને સાચા રસ્તાની શોધમાં છીએ જ્યારે આ પ્રમાણે લાગતું નથી ત્યારે આળપંપાળ શબ્દમાંજ તેનો જવાબ આવી ગયો આપણે જે કાર્ય કરીએ છીએ, જે કાર્ય કરવામાં આપણને લેશમાત્ર આત્મહિત કરવા ફુરસદ મળતી નથી, તે સર્વ તો આળપંપાળ જ છે, એમ હે ચેતન ! સમજ દરેક કાર્ય કરતાં કાંઈ સાધ્ય હોવું જોઈએ, એવો સાધારણ નિયમ છે પ્રયોજન વિના મંદ (મૂર્ખ) માણસ પણ પ્રવૃત્તિ કરતો નથી, તેથી આપણાં કાર્યનું પણ સાધ્ય ન હોય તો આપણે પણ મંદ અને મૂર્ખજ ગણાઈએ

આ પ્રમાણે હોવાથી આપણા સંસારના કાર્યોનું સાધ્ય શું છે ?, તેનો વિચાર કરીએ તો જણાઈ આવશે કે–એમા કાંઇ ઢંગધડો નથી, આળપંપાળ જ છે. સવારથી સાંજ સુધી કામ કરી પૈસા પેદા કરનારને પૂછશો કે –'પૈસા મેળવીને શું કરશો ?' તો જવાબ હસવા જેવો મળશે. આખો દિવસ ધર્મકાર્ય વિના નકામો ટાઈમ ગાળનાર અને બાપની પુંજી બેઠા બેઠા ખાનારને જીંદગીનું સાધ્ય પૂછશો તો ખાવું, પીવું, એશઆરામ કરવો વિગેરે વિગેરે જવાબ મળશે. પરંતુ યથાર્થ વસ્તુનું પ્રતિપાદન કરી, સંસાર ઉપરથી રાગ ઉઠી જાય, રાગદ્વેષ કમી થાય, આત્મકલ્યાણ જલદી થાય, તેવો જવાબ કોઇ આપશે નહિ. પૈસા કમાવા, છોકરાઓને વારસો આપી જવો, ખાવું પીવું, સગાં સંબંધીના વ્યવહારિક કાર્યો કરી આપવા, રોગી થઇ પથારીવશ થવું અને છેવટ મરણ આવે ત્યારે ચાલ્યા જવું –આ પ્રમાણે ધમાલમાં ને ધમાલમાં જીંદગી ખલાસ થઇ જાય, છતાં આ જીવ તેમાંજ આંખો મીંચીને ચાલ્યો જાય છે. પૈસાની ઈચ્છાનો છેડો આવતો નથી. હજાર થાય તો લાખ, લાખ થાય તો ક્રોડ, ક્રોડ થાય તો અબજ, ખર્વ, મહાખર્વ, છેવટમાં રાજપદવી, દેવલોક ને ઈન્દ્રની પદવી સુધી પણ ઈચ્છાની પૂર્તિ નહિ થવાથી સંતોષ થતો નથી. શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં ઈચ્છા આકાશ સમાન બતાવી છે. આકાશનો પાર નથી તેમ ઈચ્છાનો પણ પાર નથી. જો સંતોષને હાથમાં ગ્રહણ કરે તોજ ઇચ્છા અટકી પડે. એક કવિએ કહ્યું છે જે —

જો દશ વીશ પચાસ ભયે, શત હુઇ હજાર તું લાખ મગેગી,
કોડી અબજ ખર્વ અસંખ્ય, ધરાપતિ હોનેકી ચાહ લગેગી,
સ્વર્ગ પાતાલકો રાજ્ય કરો, તૃષ્ણા અધિકી અતિ આગ લગેગી,
સુંદર એક સંતોષ વિના, શઠ તેરી તો ભુખ કબી ન ભગેગી,

આવી રીતે સંતોષ વિના ઇચ્છાની તૃપ્તિ થતી નથી કદાચ સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રનો પાર પામી શકાય, પરંતુ લોભસમુદ્રનો પાર પામવો ઘણોજ મુશ્કેલ થઇ પડે છે, જેથી ઢગધડા વિનાનું જીવન પૂર્ણ થઇ જાય છે પૌદ્ગલિક વસ્તુની પ્રાપ્તિમા કોઇપણ પ્રકારનો ખરો આનંદ છેજ નહિ આથી વસ્તુપ્રાપ્તિ કે ધન પ્રાપ્તિ ખરૂં સાધ્ય હોઇ શકેજ નહિ, કારણ જે તે નાશવંત સ્વભાવવાળું છે ત્યારે આ બધી પ્રવૃત્તિ શામાટે? આ તમામ ધમાલ કોને માટે? આ બાબતનું અંતિમ લક્ષ્ય શું સમજવું? કાઇક વધારે મનન કરો, વિચાર કરો, દીર્ઘદર્શીપણે અવલોકન કરો, વિચાર કરતા કરતા ધનપ્રાપ્તિના અંગે ઉપટ આ ધમાલ પૌદ્ગલિકજ દૃષ્ટિગોચર થશે કીર્તિને માટે જે પ્રવૃત્તિ કરવી તે પણ ત્યાગ કરવા લાયક છે, કારણ કે તે માન કષાયનો ભેદ હોવાથી પૌદ્ગલિક છે, અને નામ તો કોઇનું અમર રહેવાનું નથી, રહ્યુ નથી કીર્તિની ખાતર જે જે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ કરવામા આવે તે પણ બરાબર પૂરેપૂરી ફળવતી થતી નથી પૌદ્ગલિક વસ્તુની આસક્તિને લીધે તેનું ત્યાજ્ય સ્વરૂપ સમજ્યા પછી પણ ઘણાખરા ત્યાગ કરી શકતા નથી તેટલા માટેજ ચિદાનંદજી મહારાજ કહે છે જે-'હે ચેતન! તું અજ્ઞાનીની માફક ભૂલો પડી કયા ભટકયા કરે છે? જરા વિચાર તો કર તારા માર્ગનું અવલોકન કર માર્ગથી ભૂલા પડેલા વટેમાર્ગુની માફક આડા અવળા રસ્તે કયા ગમન કરે છે? આ તમામ આળપંપાળને છોડી દઇ અનુભવ રસનું પાન કર, જેથી તને તેમા એવો આનંદ આવશે કે તે આનંદ તું કોઇને કહી પણ શકીશ નહિ તારા આત્મામા ઘણો પ્રકાશ થશે, ને તારી આ ભવયાત્રા

નકામા ફેરા જેવી ન થતા કાંઇક સફળ થશે' આ ભવની યાત્રા સફળ કરવા માટે અનુભવ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવી એજ ખરૂ તત્ત્વ છે અને તેવા અનુભવ જ્ઞાનથીજ કર્મોઘન અટકશે, પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ ઉપરથી રાગ ઉઠી જશે, અને સફળ થશે

ગઝલ,

મોંઘેરો દેહ આ પામી જુવાની જોરમા જામી,
ભજ્યા ભાવે ન જગસ્વામી, વધાર્યો શુ કર્યો સારો ૧
પડીને શોખમા પૂરા, બની શૃગારમા શૂરા,
કર્યાં કૃત્યો બહુ બૂરા, પતાવ્યો શી રીતે વારો ૨
ભલાઇ ના જરી લીધી, સુમાર્ગે પાઇ ના દીધી,
કમાણી ના ખરી કીધી, કહો કેમ આવશે આરો ૩
ગુમાને જીદગી ગાળી, ન આણા વીરની પાળી,
જશો અન્તે અરે! ખાલી, લઇ બસ પાપનો ભારો ૪
નકામા રોષને વામો, કરો ઉપકારનાં કામો,
અચળ રાખો રૂડા નામો, વિવેકી વાત વિચારો ૫
સદા જિનધર્મને ધરજે, ગુરૂ "ભકિત" સ ! કરજે,
ચિદાનદ સુખને વરજે, વિવેકી વાત વિચારો ૬

આ પ્રમાણે હોવા છતા કાંઇપણ નહિ સમજે તો તો હું ને મારૂ કરતા કરતા જેવા અનતા ભવ નિષ્ફળ ગયા તેવી રીતે આ ભવ પણ નિષ્ફળ જશે અને જેમ મૃગને (હરણને) અચાનક સિંહ પકડીને મારી નાખે છે, તેવીજ રીતે કાળરાજા (મૃત્યુ) તને અહિથી અચાનક ઉપાડી જઇ તારા જીવનનો અ ત લાવશે તે વખતે તારે એકલા,–સર્વ વસ્તુઓ સ્ત્રી, ધન, ઘર, હાટ, હવેલીઓ વિગેરે છોડીને ચાલ્યા જવુ પડશે. શાસ્ત્રકાર કહે છે કે —

जहेह सीहो व मिय गहाय, मच्चू नर णेइ हु अतकाले ।
न तस्स माया न पिया न भाया, कालमि तम्मि सहरा भवन्ता॥

'જેમ સિંહ મૃગલાના ટોળામાંથી મૃગલાને પકડી જાય છે, તેવીજ રીતે અતકાળે કુટુબાદિકના ટોળામા રહેલા આ જીવને મૃત્યુ પકડી જાય છે તે પકડતી વખતે મરનાર જીવને માતાપિતા, પ્રિયા, ભાઈ, કોઈ ભાગી થતા નથી અર્થાત્ દુખમા ભાગ લેતા નથી-મરણથી છોડાવતા નથી ન જવુ હોય તો પણ જીવને બળાત્કારથી જવું પડે છે, તે ચોક્કસ સમજ મરવુ એ નિ સદેહ હકીકત છે-શકા વગરની વાત છે મોટા મોટા માન્ધાતા તથા રાવણ જેવા રાજાઓ, ચક્રવર્તિઓ, બલદેવો, વાસુદેવો, ઇન્દ્રો જેવા પણ સમય આવ્યો ત્યારે પોતપોતાના સ્થાન છોડી ચાલ્યા ગયા છે તેઓ એવા બળવાન હતા કે આખી પૃથ્વીને ઉથલ પાથલ કરી નાખે, છતા એક ક્ષણવાર પણ આયુની સ્થિતિ વધારી શકતા નથી અને તેવાઓની પાછળ રહેલી ઋદ્ધિ સિદ્ધિ કે પરિવાર કોઇની સાથે ગયો નથી અને જવાનો પણ નથી તો પછી તને હે ચેતન! તે કાળરાજાઓચિતો પકડશે તેમા શુ આશ્ચર્ય! આવી ચોક્કસ નિશ્ચયાત્મક બાબત હોવાથી તારે અત્યારથી જ જાગ્રત રહેવાની જરૂર છે તેમા ખાસ ધ્યાનમા રાખવા લાયક બીના એજ છે કે, કયે વખતે આ મૃત્યુરૂપી સિંહ આવી તારી ઉપર ફલાગ મારશે અને તને પકડીને દેહથી ભિન્ન કરી નાખશે, તેની તને ખબર નથી અને તે બાબતની ચોવીશ કલાકની તો દૂર રહી પરતુ એક મિનિટની પણ તને નોટીસ મળવાની નથી અને તે અવસ્થા પ્રાપ્ત થવાની છે તે ચોક્કસ છે તેની સાથે એટલુ પણ ચોક્કસ છે કે, તારી પાસે જેજે વસ્તુઓ હશે, તારા તાબામા

તારી માલીકીની જે જે વસ્તુઓ હશે તે અહિં રહી જશે, તેમાનું કોઇપણ તારી સાથે આવવાનું નથી, તું લઈ જઈ શક વાનો નથી, તારે એકલા ચાલ્યા જવુ પડશે અને તને કોઇની સાથે એક મિનિટ પણ વાત કરવાનો કે ભલામણ કરવાનો અવકાશ મળશે કે નહિ તે પણ ચોક્કસ નથી તેમ તારા જીવનમા કરેલા દુષ્કૃત્યોનો પશ્ચાત્તાપ કરવાનો પણ સમય મળશે કે નહિ તે પણ ચોક્કસ નથી પરલોકગમન કરવુ, વસ્તુ માત્ર છોડવી, તે ચો ક્કસ છે કારણ કે, સ સારી જીવો મરણ ધર્મવાળા છે તેજ બાબત સમરાદિત્યના રાસમા પદ્મવિજયજી મહારાજ કહે છે—

મરણધર્મી સહુ જીવડા, હા હા ભવ ગયો એળે રે,
નરપતિ સુરપતિ સહુ જણા, નવી દીસે કોઇ કાળે રે
અથીર સસાર એણીપેરે ૧
ધન્ય તે શેઠ સેનાપતિ, ચિતામણિ સમ જાણી રે
ઘર છોડી વ્રત આદરે, ધનધન તાસ કમાણી રે
અથીર સસાર એણીપેરે ૨

આ ગાથામા પણ એજ બાબત બતાવી કે, 'સ સારમા તમામ જીવો મરણધર્મવાળા છે વસ્તુ માત્ર અનિત્ય અને ક્ષણભ ગુર છે ચિ તામણી રત્નથી અધિક ધર્મરત્ન ગ્રહણ કરે, વ્રત પચ્ચખ્ખાણ અ ગીકાર કરે અને સમજપૂર્વક ઘર, ઋદ્ધિ વિગેરેનો ત્યાગ કરે તેવા જીવોનીજ સાચી કમાણી છે' બાકી તો માગી લાવેલા આ ભૂષણો જેમ પાછા આપવા પડે છે તેવી રીતે સ સારની વસ્તુ માત્ર પાછી આપવી પડશે તે બાબતનું સમર્થન કરતા શ્રી યશો-વિજયજી મહારાજ જ્ઞાનસાર અષ્ટકમા કહે છે કે—

पूर्णता या परोपाधेः, सा याचितकमण्डनम् ।
या तु स्वाभाविकी सैव, जात्यरत्नविभानिभा ॥१॥

દુખથી કટાળીને મરણને ઇચ્છે છે, પરતુ સસારના દુખથી વ્યાકુળ થયેલાને છુટવાનો એ માર્ગ નથી જેને ખસ થઇ હોય તેને તેનાપર જરા ખણવાથી સારૂ લાગે છે, પરતુ પરિણામે વધારે વધારે દુખ ઉત્પન્ન થાય છે તે ખસને મટાડવાનું કારણ ખણવુ તે નથી પરતુ તેનું બરાબર ઔષધ કરવુ તે છે તેવીજ રીતે સસારના દુખથી ખરેખરી તપત લાગતી હોય તો તેનો ઉપાય મરણનું શરણ માગવામા નથી, પરતુ દુખ કદાપિ આવે જ નહિ તેવા ઉપાયો શોધવામા છે આ પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિ હોવાથી દુખથી કટાળો ઉત્પન્ન થયો હોય તો પણ કદાપિ મરણને ઇચ્છિવુ નહિ, તેમજ આખરે મરી જવુ છે, એવા વિચારથી ડરી પણ જવુ નહિં તેમ ડરવાથી કે કાયર થવાથી કોઇ પ્રકારનો લાભ નથી

શાસ્ત્રકાર કહે છે કે —

धीरेण वि मरियव्व, काउरिसेण वि अवस्स मरियव्व ।
तम्हा अवस्समरणे, वर खु धीरत्तणे मरिउ ॥

'ધીરને પણ મરવાનું છે અને કાયરને પણ મરવાનું છે બને પ્રકારે મરણ તો છેજ તેમા ફેરફાર તો થવાનો નથીજ તો પછી ધીરપણાવડે કરીને મરવુ, તેજ ઘણું ઉત્તમ મરણ છે બાકી તો કાયર થઈને અનતા મરણ કર્યા છે' શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના નવમા પ્રત્યેકબુદ્ધ અધ્યયનમા યુગબાહુને પોતાના ભાઇ મણિરથે શસ્ત્રથી એટલો બધો માર માર્યો કે મરણની તૈયારી થઇ ગઈ, રૌદ્રધ્યાન થવાનો સમય નજીક આવ્યો, છતા તે યુગબાહુની સ્ત્રી મદનરેખાએ નિઆમણા કરાવી, પચ પરમેષ્ટીના સ્મરણમા લીન કર્યો, શત્રુ મિત્ર ઉપર સમભાવ રખાવ્યો, મરણ સુધરે તેવી રીતનો

સચોટ ઉપદેશ દેવાવાળી બની, જેથી યુગબાહુ થોડીકવારના શુભ અધ્યવસાયથી કાળ કરી પાચમા બ્રહ્મ દેવલોકમા દેવતા થયો. ધીરપણાથી મરણ થયું તો દુર્ગતિ ન થઇ કદાચ કાયર થઇને હે ચેતન! મરીશ તો મરણ કાઇ દૂર જતું નથી, તેમ અટકતું નથી, માટે કોઇ સાથે સખત વૈર વિરોધ રાખવો નહિં કદાચ કોઇની સાથે ખેદ કે બોલાચાલી થઇ હોય તો તેના માટે ક્ષમા યાચના કરી સર્વ જીવોની સાથે વૈરવિરોધ ખમાવીને શાન્તિ પકડવી જેથી સામો માણસ પણ પ્રાય વૈર કાઢી નાખશે, જો તું તેમ નહિ કરે તો વૈરનો પ્રવાહ ભવાતરમા ચાલુજ રહેશે જેનું જીવન પવિત્ર છે, તે જીવને મરણ સમયમા કોઇ પ્રકારે દુ ખ થતું નથી, જેનું જીવન કફોડી સ્થિતિવાળુ છે તેને અહીંયા પણ દુ ખ ને પરભવમા પણ દુ ખની શ્રેણિ છે, માટે જીવન સુધારવુ તે ખાસ કર્ત્તવ્ય છે, શુદ્ધ જીવનવાળાને મરણના વિચારમા દુ ખ નથી, શોક નથી, ખેદ નથી આવુ ઉત્તમ જીવન મનુષ્યભવ વિના બીજે નહિ થઈ શકે, માટે હે ચેતન! બરાબર કમ્મર કસ, અને વિચાર કર કે આ ભવમા ધર્મ આરાધન માટે જે સગવડો મળી છે, જે જોગવાઈયો પ્રાપ્ત થઇ છે, તે વારવાર મળતી નથી, જેથી તે મળેલી જોગવાઇયોથી આત્મહિત કરી લેવામા ન આવે તો તેના જેવી બીજી ગભીર ભૂલ નથી અનેક પ્રકારની ઉત્તમ જોગવાઇથી ભરપૂર માનવ ભવ નકામો ચાલ્યો જાય તો બહુજ ખોટું થયું ગણાય અજાણ જીવો તો ખાવાપીવાની વસ્તુઓ મેળવવી, ધનસચય કરવો, પુત્ર-પૌત્રાદિક પરિવાર વધારવો, રહેવા માટે નવા નવા બગલા બનાવવા અને સાચી ખોટી રીતે પોતાનું માન-સન્માન વધારવુ એમાજ ગુથાયેલા હોય છે, તેવા અજાણ જીવો તો માર્ગથી ભ્રષ્ટ થઇ સસારશેરીમા ભૂલા પડીને અનાદિ કાળથી ભટક્યા જ કરે છે

વિચાર કર્યા વગર એમાજ આસક્ત રહે છે, અને તેની સાથે એવા જોરથી ગાઢ બાંધે છે કે જાણે કોઇ દિવસ તેનો વિયોગ થવાનો જ ન હોય આ આખી માન્યતા ભૂલભરેલી હોવાથી પરિણામ વિપરીત આવે તેમા શું આશ્ચર્ય?

હે ચેતન! જો તારે ઉચ્ચ કોટિ ઉપર ચડવુ હોય, આત્મ કલ્યાણ કરવું હોય તો શુદ્ધ અંત કરણથી શુદ્ધ ભાવના પ્રગટ કર થોડા દિવસમા કાર્ય સાધી લે, ઉત્તમ નરભવાદિ સામગ્રીથી ગજસુકુમાળ, ધનાકાકદી, ધન્ના શાલિભદ્ર, મેઘકુમાર, આર્દ્રકુમાર, મૃગાપુત્ર, અનાથીમુનિ, ખંધકમુનિ, ઢંઢણઋષિ, ઝાંઝરીયા મુનિ વિગેરે મહામુનિમતગજો આ સંસારને અસાર સમજી, દુખના બોજારૂપ જાણી, વિષયસુખને વિષના પ્યાલા સરખુ સમજી, સંયમ ગ્રહણ કરી, આત્મખજાનો પ્રગટ કરી ગયા તેજ ઉત્તમ નરભવ, ઉત્તમ કુળ, નિરોગી શરીર વિગેરે સામગ્રીને તુ કેમ ગુમાવે છે? વિભાવ દશામા કેમ પડયો છે? તેનો વિચાર કર વળી તને જેના ઉપર અત્યંત રાગ છે, તે શરીર પણ તારૂ નથી, તો પછી માતાપિતા પુત્ર કલત્રાદિ હે ચેતન! તારા સગા કેવી રીતે થશે? તને વેદનામાથી કેવી રીતે છોડાવશે? પરલોકમા કેવી રીતે સહાય કરશે? તુ પાપમાર્ગે ચડી આત્માની પાયમાલી મત કર તારા શરીરની-પૈસાટકાની ખબર પૂછનારા સૌ કોઈ મળશે પરંતુ તારા આત્માની શું સ્થિતિ છે, એ પૂછનારા વિરલા છે એ કોઈ હોય તો મહાવ્રતના ધારણ કરનારા મુનિવરોજ છે મુનિવરો સંસારને પુષ્ટિ કરનારની વાતો ન કરે પરંતુ માનવ જીવન પામી તમારે શું કરવુ જોઈએ, શાથી તમારો જન્મ સફલ થાય, શાથી તમો જન્મમરણના દુખને કાપી મોક્ષ

મેળવો, તેજ રસ્તો મુનિવરો બતાવશે અને પછી તારે આત્માના વિકાસ માટે, મોક્ષ મેળવવા માટે, માર્ગ લેવો જોઈએ,—જેથી આત્મામા જરૂર પરાવર્તન થાય જો તે પ્રમાણે હે આત્મા! તું નહિ કરે તો ચૌદ રાજલોકમા આ જીવ સ્વકર્માનુસાર કયાયે ઉત્પન્ન થઇ જશે અને કુટુબાદિક પણુ કયાઈ વિખરાઈ જશે, તે તું પ્રત્યક્ષ જુએ છે

વળી આ શરીર પણુ ત્રણુ મિત્ર પૈકીનો નિત્ય મિત્ર હોવા છતા મરણુ વખત સહાય નહિ જ કરે તને જલદી કાઢી મૂકશે, તારે જરૂર નીકળવુ પડશે જે શરીર માટે અનેક પાપો કર્યા હશે, નહીં ખાવાના પદાર્થો—અભક્ષ્ય અનતકાય વિગેરે ખાધા હશે, બીડા, હોકો, ગાજો વિગેરે પીધા હશે, રાત્રિભોજન, પરદારા ગમન વિગેરે અકૃત્ય ર્કર્યા હશે, સારા સારા પદાર્થો ખવરાવી ખૂબ પુષ્ટ બનાવ્યુ હશે, તે તારા ઔદારિક શરીરને એક ઘડીવાર પણુ કોઈ ઘરમા રાખશે નહિ, પરતુ ભસ્મીભૂત કરશે તે શરીરના પરમાણુઓ ચૌદ રાજલોકમા રહેલા પરમાણુઓ તથા સ્કધો વિગેરેમા ભળી જશે

શ્રીપન્નવણુાસૂત્રમા શરીર પદમા કહ્યુ છે કે ‘ આ જીવે અનતા શરીર મૂકયા, તે શરીર તમામ ભવના વિખરાઈ ગયા, તેવીજ રીતે આ ભવનું ઔદારિક શરીર પણુ વિખરાઈ જશે, તે ચોક્કસ ધારી રાખજે તને તો ચાર હાથની લંગોટી પહેરાવી વિદાય કરશે કુડકપટ દગા પાસલા અનીતિ વિગેરે પાપકર્મ કરી ધન ભેળુ કર્યું હશે તે તો કુટુબાદિક ભોગવશે અહો! કેવી મૂખાઈ! ખરેખર, પૂરી મૂખાઇ સમજવી પોતાનુ ધન-જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રને પ્રાપ્ત કરવાનો રત્ન ચિતામણિ જેવો

ગુમાવી બેઠો. સાર કોઈ લઇ શકયો જ નહિ પારકુ સુધારવા ગયો તે પણ સુધારી શકયો નહિ કારણ કે સર્વે જીવો પોતપોતાના કર્માધીન છે, જેથી ભલુ કે બુરૂ કોઈ કરનાર નથી, માત્ર શુભા શુભ કાર્યોના તેઓ નિમિતમાત્ર છે માતાપિતા પોતાની પુત્રીને સારા ખાનદાન કુટુબમા સારૂ મુહૂર્ત જોવરાવી પરણાવે છે, પરતુ બાઇનુ પુણ્ય ઓછુ હોય છે તો ટુક સમયમા તે વિધવા બને છે વળી ગરીબ કુળમા પરણાવી હોય, પરતુ બાઈ પુણ્યશાળિની હોય તો સુખી થાય છે શાસ્ત્રમા તેવા ઘણા દૃષ્ટાતો છે મયણાસુદરી અને સુરસુદરીનો અધિકાર શ્રીપાળચરિત્રમા સવિસ્તર છે, તેથી પુણ્ય પ્રકૃતિ અને પાપ પ્રકૃતિનુ ફળ સ્પષ્ટ સમજાય તેમ છે માટે હે જીવ ! તેવા જૂઠા કુટુબાદિકના મોહમા નહિ મુંઝાતા આત્મિક લક્ષ્મી પ્રગટ કરવા ઉદ્યમવત થજે નિશ્ચલ ચિત્તથી શુભ ભાવના મા આરૂઢ થઈશ તો આત્મિકલક્ષ્મી પ્રગટ થતા વાર નહિ લાગે શુભ ભાવનામા આરૂઢ થવા માટે જૈન સિદ્ધાતોમા બાર ભાવ નાનુ સ્વરૂપ ઘણુંજ સરસ વર્ણન કરેલ છે જે ભાવનાને મનન પૂર્વક ભાવવાથી આત્માનો જલદી ઉદ્ધાર થાય છે તે બાર ભાવનાનું સક્ષેપ વર્ણન

પ્રથમ અનિત્ય ભાવના.

આ સસારના કર્મ બધનકારક પદાર્થો અને આડબરી દેખાવોને તીરસ્કાર કરાવનારી સર્વ પ્રકારના સસારિક ભાવોની અસ્થિરતાને સિદ્ધ કરનારી અને આત્માના ઉન્નત માર્ગને દર્શા વનારી જે ભાવના તે અનિત્ય ભાવના કહેવાય છે આ ભાવ નાને ભાવવા માટે નીચેના વાકયો હે ચેતન તારી હૃદયભૂમિ કામા સ્થાપન કર હે ચેતન આ અનિત્ય ભાવના ભાવતા પ્રથમ

તું તારા આત્માને પ્રતિબોધ આપજે, કે હે આત્મા તુ આ સસારના ખોટા પદાર્થો તરફ આનદ માનીશ નહીં તે સર્વ પદાર્થો પ્રારણામે અનિત્ય છે, વિનાશશીલ છે નિરર્થક છે ક્ષણુ ભગુર છે તે તારા આત્માના નથી તેમ તારો ઉદ્ધાર કરનારા નથી આખરે તેઓ ઇન્દ્રજાલના જેવા ક્ષણમ્ય સ્થાયિ છે તેની અનિત્યતા તારી આગળ સાબીત કરવાની કાંઇ જરૂરી નથી તે તું આ સસારમા પ્રત્યક્ષ જોઇ શકે છે અખુટ ધનવાળો ક્ષણમા નિર્ધન બની જાય છે સજ્જનોના પરિવારથી વિંટાયેલો માણુસ થોડી વારમા એકાકી બની જાય છે તે ખુબ લક્ષમા રાખજે આવા વિનાશ સ્વભાવવાળા પદાર્થો ઉપરની નિત્યતા અને સ્થિરતાની બુદ્ધિ થવા દઇશ નહીં તે ઉપરથી શાસ્ત્રકાર નીચે પ્રમાણે લખે છે —

श्लोक—यत्मातस्तन्नमध्यान्हे यन्मध्यान्हे न तन्निशि ।
निरीक्ष्यते भवेऽस्मिनूहा पदार्थानामनिन्त्यता ॥ १ ॥

અર્થ—જે પદાર્થ પ્રાત કાલે રમણીય લાગતો હોય તે મધ્યાન્હ કાલે તેથી વીપરિત દેખાય છે અથવા તે તદ્દન હોતો નથી અને જે મધ્યાન્હકાલે સુદર દેખાય છે તે રાત્રે નષ્ટ થઇ જાય છે જેમકે, સચેતન પદાર્થોમા કેટલાયે જીવો સવારમા આનદમા માલતા હોય તે બપોરે કાળ રાજાના સપાટામા આવેલા ભસ્મીભૂત બની જાય છે અને અચેતન પદાર્થોમા પ્રભાતે સુદર દેખાના બગલામાં ધનમાલ વીગેરે તેજ દીવસે વિનાશ ભૂત થયેલા દૃષ્ટિગોચર થાય છે હે, શુદ્ધ ચેતન તુ જો ખુબ ઉંડો વીચાર કરીશ તો તને બીજી મણુ આવી થશે જેવી રીતે સસારના પદાર્થો અનિત્ય છે તેવી રીતે સસારનું સુખ

પણુ અનિત્ય છે એટલુંજ નહી પરતુ તે સુખની આગળ દુ ખ તો તૈયાર થઇને ઉભુ છે તે એટલે સુધી કે સુખના કરતા દુ ખ અનત ગણું વધી પડશે તેમાટે શાસ્ત્રમા કહ્યુ છે જે

श्लोक—यज्जन्मनिसुखमूढ यच्चदु'ख पुरःस्थितम् ।
तयोदु'खमनतस्यात् तुलायारुप्तमानयो ॥ १ ॥

અર્થ—આ સસારમા હે ચેતન, તારી સન્મુખ જે કાંઈ સુખ અથવા દુ ખ દેખાય છે તે બનેને જ્ઞાનરૂપી ત્રાજવામા મુકીને તોળી જોજે તો તને સુખ થકી દુ ખ અનત ગણું માલુમ પડશે, જેમકે મનુષ્ય ભવ હારી ગયો તેને પરપરાએ સાત નરકમા અથવા તિર્યંચોના ભવોમા અનતા દુ ખો ઉત્પન્ન થાય છે વળી હે આત્મા ! તારે વિચારવું જોઇએ કે મનુષ્ય માત્રને સુખ ભોગવવાનું સ્થાન આ શરીર છે પરતુ તે શરીરજ અનિત્ય છે તો પછી બીજા સુખોની શા માટે નકામી ફોગટ ઇચ્છા રાખી પાપ કર્મોમા તુ ખુચી રહે છે ઇત્યાદીક ખુબ ઉડો વીચાર કરી વસ્તુની અનિત્યતાનું ચિંતવન કરી સ્થીર ધર્મમા સારી રીતે દ્રઢ બની જજે જેથી પુરણ રીતે ઉભય લોકમા સુખી થવાય

બીજી અશરણ ભાવના.

આ સસારમા શરણુ કરવા યોગ્ય શું છે અશરણ આત્માને કોનું શરણ લેવું જોઇએ અને શરણના સાધનો કેવી રીતે મેળવી શકાય કયો ઉપાય શોધુ જેથી આનદ પ્રાપ્ત કરી શકુ તે માટે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે,—

कोनुस्यादुपायोत्र येनाह दु ख सागरात् ।
ससाराश्च विनिर्गत्य निर्भयानदमाश्रये ॥

આ જગતમા એવો કોઇ ઉપાય છે કે જે વડે હું આ દુ ખના સમુદ્ર એવા સ સારમાથી નીકળી નિર્ભય એવા આન-દનો આશ્રય લઉં આ શ્લોક ઉપરથી એટલુજ સિદ્ધ થાય છે જે આ સ સારમા ધર્મનું શરણુજ જીવને આનદદાયક છે દરેક પ્રાણી ઉપર ભયકર અને વીકરાળ કાળ રાજાનું ચક્ર ફર્યા કરે છે તે કાળનું સ્વરૂપ શાસ્ત્રકારાએ ઘણા સ્થળોએ વર્ણવ્યું છે તે કાળની ઇચ્છા માત્રથી જગતમા શુ બની રહ્યુ છે તે વીચાર

जगत् त्रय जयीवीर एक एवान्तक'क्षणे ।
इच्छा मात्रेण यस्यै तेपतन्तित्रिदशेश्वराः ॥

અર્થ—ત્રણ જગતને જીતવાવાળો એક દ્વિતિય સુભટ કાળ છે જેની માત્ર ઇચ્છાથી દેવતાઓના સ્વામી ઇંદ્રો પણ ક્ષણમાત્ર મા સ્વર્ગથી પડે છે તો પછી બીજાની શી દશા ? જેમના હૃદ-યમા અશરણુ ભાવનાનું સ્વરૂપ ઓળખાયું નથી તે ખરેખર મૂર્ખા છે કારણ જે કોઇ શરણભૂત નથી એવુ નજરે જેયા છતા ખોટા શરણને પકડી ઘણા દુ ખી થાય છે અને સાચા શરણનું ભાન નહીં આવવાથી પરીણામે ઘણી દુખદાઈ ભવા-ટવીમા ભ્રમણ કરી રહ્યા છે બીજાની દુ સ્થીતી જોઇને તેઓ શોક કરવા મડી જાય છે પરતુ પોતાના આત્માનો વીચાર કરતા નથી જે હે આત્મા તારૂ શુ થશે તે માટે કહ્યુ છે જે

शोचन्ति स्वजनमूर्खाःस्वकर्मफल भोगिनम् ।
नात्मान बुद्धि विध्वस यमदंष्ट्रातर स्थितम् ॥

અર્થ—પોતાના સ્વજન સગાઓની મરણ આદી આપ ત્તિઓ જોઇને મૂર્ખા માણસો શોક કરે છે પરતુ બુદ્ધિનો નાશ થયો છે જેનો એવા પોતે યમરાજાની દાઢમા

તેનો શોક કરતો નથી એ કેટલુ શોચનીય સમજવું, જેમ દાવાનળની બળતી જ્વાલાઓથી ભયકર એવા વનમા મૃગના બાળકને કોઇ શરણુ આપી શકતું નથી તેવી રીતે દુખરૂપ દાવાનળની બળતી જ્વાલાઓથી ભયકર એવા સસારરૂપી વનમા પ્રાણીઓને કોઇ શરણ આપનાર નથી હે ચેતન આ ઉપરથી તને ખાત્રી થશે કે આ સસારમા પ્રાણીઓ મૃત્યુના વિકાળ મુખમા ગ્રાસ થઇ પડે છે ત્યારે તેને કોઇ શરણુ આપનાર નથી જેઓ છ ખડને જેની આત્મોત્કર્ષથી ગર્જારવ કરી રહ્યુ છે જેઓ પોતાની ભુજાબળથી સપાદન કરતા મહાન્ સુખો મેળવી આનદ સાગરમા ઉછળી રહ્યા છે જેઓ ત્રણ ભુવનમા નિષ્કટક બિરૂદ ધરાવી રહ્યા છે તેવા ઇદ્રો ચક્રવર્તિ વાસુદેવો પ્રતિ વાસુદેવો વિગેરે ક્રુર કાળ રાજાની દાઢાઓમાં દળાતા પીસાતા અશરણુ હોઈ શરણુ શોધવાને માટે દીન મુખે થઇ દશ દીશાઓ પ્રતિ દૃષ્ટિ ફેકતા વલખા મારી રહ્યા છે પરતુ કોઇ શરણુ થતું નથી તો હે ચેતન તેઓની પાસે તું શી ગણત્રીમા છે આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે જે આ સસારમા ખરૂ શરણુ નિર્ભય આનદ આપનાર ધર્મજ છે ધર્મની દીવ્ય સત્તા નીચે આવેલો આત્મા નીરાબાધ સદા સુખી રહે છે તે ચોક્કસ લક્ષમા લઇ ધર્મનું શરણુ કરવા તત્પર થા

ત્રીજી સંસાર ભાવના.

હે ચેતન જો તું આ સસાર ભાવના ભાવીશ તો તારા મનુષ્ય જીવનની ઉપર કોઇ દીવ્ય પ્રભા પડશે તારા જીવનને સન્માર્ગ દર્શાવનારી અને ખરા કર્તવ્યની દીશા તરફ દોર નારી આ સસાર ભાવનાને જો તારા હૃદય ઉપર આરૂઢ કરીશ

તો તારી આગળ આ સંસારનું શુદ્ધ સ્વરૂપ સ્વત પ્રગટ થઈ
આવશે તે તને દર્પણની જેમ દેખાઇ આવશે તે સાથે આ
ભવાટવી કેવી ભયકર છે અને તેની અંદર પ્રાણીઓની શી
સ્થિતિ થાય છે તે તમામ સ્વરૂપ તારી સમક્ષ સાક્ષાત્કાર થઇ
આવશે તે વીચાર કરજે અજ્ઞાનના આવરણથી આવર્ત થએલો
અને મિથ્યાત્વના ઉદયથી અચેતન જેવો બની ગયેલો જીવ
પોતાના જીવનની સુધારણાના સત્ય માર્ગને શોધી શકતો નથી
તેથી તે ચતુર્ગતિ રૂપ વિકટ સસારમા પરિભ્રમણ કર્યા કરે છે.
કર્મના દ્રઢ બધનથી પરાધિન થએલા પ્રાણીને જે ઘોર દુખો
ભોગવવા પડે છે તે તો અનતા કાળથી ચાલ્યા આવે છે
કર્માધિન સસારી જીવે અનત પુદ્‌ગલ પરાવર્તન કરેલા છે
તેનું સ્વરૂપ પ્રથમ બતાવી દીધું છે વળી કોઇ વાર શુભકર્મનો
ઉદય થઈ આવે તો પુન્યની પ્રબળતાથી વિમાન વાસી બની
જાય છે પરતુ ત્યા પણ તેમનો સ્થીર વાસ નથી સ્થિતિ પુરી
થઈ રહ્યા પછી તુરતજ ત્યાંથી ચલાયમાન થવુ પડે છે ત્યાથી
ચવી આ વિશ્વમડળમા અથડાયા કરે છે કોઈ વાર પાપકર્મના
પ્રબળ ઉદયથી નરક ભુમિમા ક્ષુધા, તૃષા, તાપ, તાઢ અને
તર્જના પ્રમુખ અસહ્ય દુખો સહન કરવાં પડે છે જે દુખોનું
શ્રવણ કરતા કપારી છુટે છે કદાચિત તિર્યંચની યોનીમા પણ
પરાધિનના વિગેરે પણ ઘણું કષ્ટ સહન કરવું પડે છે હે ચે-
તન બીજી ગતીઓની વાત તો દુર રહિ પરતુ ચીંતામણી
સમાન ગણાતા મનુષ્ય જીવનનો તો ખાસ તું વીચાર કર કેટ
લાક તો પશુ સમાન અજ્ઞાન અવસ્થામાજ પોતાનું જીવન પુરૂ
કરે છે કેટલાકને જન્મતાજ માતાપિતાનો વિયોગ થાય છે
કેટલાક વળી ઼અને તિરસ્કારની પીડાઓપુર્વક

પર્યંત દાસપણુ કરે છે ત્યારે વળી કેટલાક તો વિવિધ પ્રકારના રોગથી પીડાઈ રહેલા હોય છે તે તમામ મનુષ્યની સ્થિતિનું અવલોકન કર જેથી તને સત્ય વસ્તુનું ભાન થાય. આ સસા રમા એવી કઇ જાતિ છે અને વળી એવી કઈ યોની છે કે જે જાતિ અને યોનિમા તુ જન્મ્યો નથી એટલુજ નહી પરતુ જેને તુ પ્રેમનું સ્થાન રૂપ ભોગ વિલાસની ભૂમીરૂપ સ્રી માને છે તે કોઇવાર તારી માતા પણ થઇ ચુકી છે વળી માતા તે સ્રી થઈ ચુકી પિતા તે પુત્ર ને પુત્ર તે પિતા એવી રીતે એકેક જીવની સાથે અનતા સગપણ થયા છે હજી આત્માને નહીં સમજાવે તો તારે અનતા કાળ ભ્રમણ કરવા પુર્વક નવા નવા સગપણ કરી, સયોગ વિયોગના અનતા દુખ સહન કરવા પડશે. પરતુ જો આ અનુપમ ભાવનાને તારા હૃદયમા સ્થાન આપીશ અને વિતરાગના વચનમા શુદ્ધ શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરીશ તો આ સ સારના વિકટ અને વિષમ ભાવો તને હેરાન નહીં કરે અને ખરૂ આત્મબળ પ્રગટ થઈ આવશે અને તારા શુદ્ધ આત્માની અપૂર્વ જ્યોતિ પ્રગટ થશે

ચોથી એકત્વ ભાવના

मित्र पुत्र कलत्रादि कृते कर्म करोत्ययम् ।
यत्तस्य फल मे काकी भुङ्क्ते श्वभ्रादिपुस्वयम् ॥

પ્રાણી પોતાના પુત્ર મિત્ર સ્રી વર્ગ વિગેરેને માટે જે કાઇ કર્મ કરે છે તે કર્મનુ ફળ નરકાદિ ગતિમા પોતે એક લોજ ભોગવે છે તેના મિત્રો પુત્રો કે સ્રી વિગેરે તે કર્મનુ ફળ ભોગવવામા સહાય થતા નથી આ જીવ સારા નરસા કાર્યો

કરી જે દ્રવ્ય પેદા કરે છે તે દ્રવ્યને ભોગવવા માટે તેના મિત્ર પુત્રાદિ કેવળ સહાયકો થાય છે પરંતુ તેણે કરેલા કર્મો થી ઉત્પન્ન થયેલી દુ:ખની શ્રેણીને સહન કરવામા કોઈ સહાયક થતુ નથી તે દુ:ખોની શ્રેણીને તો કર્મને બાંધવાવાળાને ભોગવવી પડે છે સર્વે જીવો જન્મ અને મરણનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરે છે અને દેખે છે છતા પણ તેના હૃદયમા આવતુ નથી કે જન્મ અને મરણનો અનુભવ એકલાનેજ કરવો પડે દરેક પ્રાણી એકલોજ જન્મે છે અને એકલોજ મરણ પામે છે તે વાત જગપ્રસિધ્ધ છે છતા અંધકારના અનાનથી અંધ બનેલો એકત્વ ભાવનાને ભાવતો નથી દરેક પ્રાણી મનુષ્ય જન્મ જેવા ચિંતામણી રત્નનો અલભ્ય લાભ લેવાનો અધિકારી હોવા છતા પ્રમાદ વિગેરે દુર્ગુણોને વશ થઈ પોતાના એકત્વનું શુદ્ધ સ્વરૂપ સંપાદન કરી શકતો નથી તે કેવી ભુલ ગણાય. આ જીવ એકલો આવ્યો છે એકલો જવાનો છે ને ઉપાર્જન કરેલા શુભ અશુભ કર્મોને એકલોજ ભોગવવાનો છે અત્યાર સુધીમા તને દુ:ખમા સહાય કરનાર કોઈ થયું નથી, અને થશે પણ નહીં આ પ્રમાણે એકત્વ ભાવના તારા હૃદયમા ભાવી વિવેક દીપક પ્રગટ કરજે તેના પ્રકાશથી તારા હૃદયનું અંધકાર દુર થશે અને તને ખાત્રી થશે જે આ સંસારનો સંબંધ સ્વાર્થમય છે અને ખરો સહાયક તો ધર્મજ છે તેમ પ્રતિભાસ થશે

પાંચમી અન્યત્વ ભાવના.

पुत्र मित्र कलत्राणि वस्तुनिचधनानिच ।
सर्वथाऽन्य स्वभावानि भावय त्व प्रतिक्षणम् ॥

અર્થ—હે આત્મા આ જગતમા પુત્રમિત્ર અને સ્ત્રી

તેમજ બીજી વસ્તુઓ તથા દ્રવ્ય વિગેરે પૌદ્ગલીક પદાર્થો સર્વ પ્રકારે જુદા સ્વભાવવાળા છે એક સ્વભાવવાળા નથી એવી ભાવના તારા હૃદયમા ક્ષણુ ક્ષણુ ભાવજે હે ચેતન, તુ શુદ્ધ સ્વરૂપી છે તે પરપુદ્ગલોમા પ્રવેશ કરેટો છે પરમાં પ્રવેશ કરવો તે પોતાનોજ ઘાતક બને છે તે હકીકત સત્ય છે પરમા પ્રવેશ કરવાથી તને આધિ વ્યાધિ ને ઉપાધિ રૂપ અનેક કષ્ટો પ્રાપ્ત થાય છે પર પ્રવેશના આવેશથી તારામા મમત્વના અ કુરા પ્રગટ થઇ આવે છે જે અ કુરા તને તારા જીવનમાં શલ્ય રૂપ બને છે માટે તારા જીવનને જો નિરૂપાધિક આનદમય બના વવુ હોય તો તુ તેની અ દર અન્યત્વ ભાવનાનો પૂર્ણ પ્રકાશ પાડજે શરીર તે આત્મા નથી ને આત્મા તે શરીર નથી આત્માથી શરીર જુદુ છે આત્મા તે ચેતનમય છે ને શરીર તે જડ છે તેનો સાચો સબધ આત્માને નથી પુર્વ કર્મના યોગથી આ સસારમા જે કાઇ મળી આવે છે તેની અદર મમત્વ ન રાખવા માટે અન્યત્વ ભાવના ખાસ જરૂરની છે જે કાઇ મળી આવે છે તે અન્ય છે આત્મીય નથી એવી ભાવના જે ભાવવી, તે અન્યત્વ ભાવના છે આ જગતમા જે ઘણામા ઘણા દુખી માણસો છે અને તે દુખોની બુમ પાડનારા છતા તેમાથી છુટવાનો ઉપાય નહી કરનારા આ અન્યત્વ ભાવનાના પ્રયોગને નહિ જાણનારા છે એમ સમજવું આત્માથી તમામ વસ્તુએ ભિન્ન છે, આત્માની નથી એવી રીતે મનુષ્ય આત્મા અને પુદ્ગલોનો સબધ સારા વિવેકથી વિચારે તો તેનો આત્મા અન્યત્વ ભાવનાને ભાવતો થશે મમતાના ગૃહમાથી મુક્ત થઇ શીઘ્ર અપુર્વ આત્મ કલ્યાણ કરી શકે છે

છઠ્ઠી અશુચિ ભાવના

જ્યારે અન્યત્વ ભાવના સિદ્ધ થઈ એટલે આત્મા અને દેહનો સબધ ભિન્ન દેખાઇ આવે છે દેહ અશુચિમય છે આત્મા શુચિ એટલે પવિત્ર છે એવુ ભાન લાવવાની આવશ્યકતા હોવાથી છઠ્ઠી અશુચિ ભાવનાનો ક્રમ બરાબર છે હે ચેતન, જેની ઉપર તને સપૂર્ણ રાગ છે અને જેનું પોષણ કરવાને માટે હમેશા તુ સજ્જ રહે છે તે તારી આ કાયા અશુચિમય છે અશુચિના ભડાર જેવી અને ક્ષણમા વીખરાઇ જનાર અને વળી પવિત્ર વસ્તુને અપવિત્ર કરનારી ક્ષણવારમા ભસ્મીભૂત થનારી છે આવી કાયાની સ્થિતિ જોઇને જ સનત્કુમાર ચક્રવતિ એ તેના ઉપરથી મોહને છોડી દીધો હતો એ મહાન્ પુરૂષનું ચરિત્ર વૈરાગ્યથી ભરપુર ઘણુંજ અસરકારક ઉત્તમ બોધ આપનારૂ શાસ્ત્રોમા પ્રસિદ્ધ છે તેઓની કાયા ઘણી સુદર હતી છતા પૂર્વકૃત્ કર્મના ઉદયથી તેજ કાયા રોગ મય બની જવાથી તેમના શુદ્ધ અત કરણમા તીવ્ર વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થયો અને તરતજ ચારીત્ર લેવા તત્પર થયા છ ખડની પ્રભૂતા ક્ષણ વારમા છોડી દઈ મહાત્મા ચાલી નીકળ્યા ધન્ય છે તેવા પવિત્ર મહાત્માઓને જેનું નામ લેતા પાપના પુજ નાશ થાય છે તે પ્રમાણે હે ચેતન, તુ પણ આ છઠ્ઠી અશુચિ ભાવનાને તારા પવિત્ર હૃદયમા ઉત્પન્ન કરજે જેના દીવ્ય પ્રભાવથી અજ્ઞાન અધર્મ અને સ્વાર્થમય તારી દેહ તરફની મમતા દુર થઈ જશે અને તુ કલ્યાણનું સ્થાન બનીશ અને આત્માના સુતત્વો તારી દ્રષ્ટિમા પ્રકાશીત થશે, માટે અશુચિ ભાવનાનો વિચાર કરવો કે આ શરીર રસ [illegible] માસ મેદ અસ્થિ મજ્જાને વિર્ય.

એ સાત ધાતુથી ભરેલું છે, તે કદી કાળે પવિત્ર થતું નથી પુરૂષના નવ દ્વાર અને સ્ત્રીના બાર દ્વારો સદા અશુચિથી વહ્યા કરે છે તો તેના ઉપરથી મમત્વ ભાવ છોડી દઇ આત્માને નિર્મળ બનાવવો એજ મનુષ્ય જીવનનું સાફલ્ય છે

સાતમી આશ્રવ ભાવના

જેમ સમુદ્રમા ચાલતા વહાણમા છિદ્ર પડવાથી તેની અદર પાણી ભરાય છે તેવી જ રીતે જીવ પણ મન વચન કાયાના યોગરૂપ છિદ્ર પડવાથી શુભાશુભ કર્મને ગ્રહણ કરે છે કર્મ બધનના હેતુઓ વડે જે કર્મોનું ગ્રહણ કરવુ તે આશ્રવ કહેવાય છે આત્માનો સ્વભાવ શુદ્ધ છે પરતુ કર્મના લેપ વડે અશુદ્ધ બને છે ક્રોધાદિક કષાયો વિષય પ્રમાદ મિથ્યાત્વ મન વચન કાયાના યોગ અને અવિરતી વડે તમામ આશ્રવો જીવોને જન્મ મરણના ભયને આપનારા પાપના સમુહને નિયમિન કરનારા છે આવા પ્રકારના દુખના સ્થાનભૂત સતાવન આશ્રવોને ત્યાગ કરવા હે ચેતન તત્પર રહે જે જ્યારે સર્વથા મન વચન કાયાથી તેનો ત્યાગ થશે ત્યારે જ તારા આત્માના અવિનાશી સુખની તને પ્રાપ્તિ થશે માટે આશ્રવના બહેતાલીશ ભેદો છે તેનો અતરથી વીચાર કરવો જોઇએ અને તેને અટકાવવા પ્રયત્ન કરવો

આઠમી સવર ભાવના

આત્મ સ્વરૂપને નિર્મળ બનાવનારી સવર ભાવના જાણવી. ઉપર બતાવેલી આશ્રવ ભાવનાની સાથે આ ભાવનાને સબધ છે ાશ્રવ શબ્દનો અર્થ કર્મને આવવાનો છે ત્યારે સવર

શબ્દનો અર્થ તેથી ઉલટો છે એટલે તેજ આશ્રવનો નિરોધ કરવાથી સંવર થાય છે પાપને આવવાના ગરનાળા સમાન જે મનાવન આશ્રવ તે સર્વ દ્વાર ને રોકવા અર્થાત્ નવા આવતા કર્મોને અટકાવવા તે સંવર કહેવાય છે તે સબંધી જે શુભવીચાર તે સંવર ભાવના જાણવી જેમ સમુદ્રમાં રહેલા નાવને છિદ્ર હોય તો તેની અંદર પાણી ભરાઇ જવાથી ડુબી જાય છે પરંતુ જો તે છિદ્રને બંધ કરી દીધુ હોય તો તેની અંદર પાણી આવતુ નથી અને નાવ પણ ડુબી જતી નથી તેમ પાપને આવવાનાં નાળા બંધ કરવાથી નવા કર્મ આવતા બંધ થઇ જાય છે પાંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિ દશવિધયતિધર્મ બાર ભાવના સત્તર પ્રકારે સંજમ બાવીસ પરિસહ જીતવા તે તમામ સાધનો નવા કર્મને આવતા અટકાવીને સંવરની પ્રાપ્તિ કરાવે છે આ સંવર ભાવનાની પ્રવૃત્તિ આત્મસ્વરૂપની નિર્મલતા બનાવવામાં બહુ ઉપયોગી છે માટે હેચેતન લક્ષમાં લઇ ઉપર કહેલી સંવર ભાવનાને અમલમાં મુકવા ઉદ્યમવંત થજે

નવમી નિર્જરા ભાવના.

આત્માને લાગેલા કર્મ જર્જરી ભૂત કરી દેવા તે નિર્જરા કહેવાય છે તે નિર્જરા તપસ્યાના યોગથી વિશેષ પ્રકારે થઇ શકે છે તેથી આત્મસ્વરૂપને નિર્મળ કરવા માટે નિર્જરા ભાવનામાં તપસ્યા કરવાની આવશ્યક્તા છે તે તપના છ બાહ્ય અને છ અભ્યંતર એવા બાર ભેદ છે તેને નિદાન રહિત શુદ્ધ અંતકરણપૂર્વક આદરવાથી દૃઢ પ્રહારી અર્જુનમાળી વિગેરેની માફક આ ભવના કરેલા પાપો ભસ્મીભૂત કરીને આત્મા કેવલ ન

પામી શાશ્વતાસુખનો અખડ આનદ અનુભવે છે આ કારણથી વૈરાગ્ય ભાવને ઉત્પન્ન કરનારી અને કર્મ જાળને તોડી નાખ-નારી નિર્જરા ભાવના ભવી જીવોએ અવશ્ય ભાવવી જોઇયે અને અમલમા પણ મુકવી

દશમી લોકસ્વરૂપ ભાવના.

ચોદ રાજલોક અનાદિ કાળથી શાશ્વત છે આદિ અ-તથી રહિત છે કોઈ દિવસ નાશ થવાનો નથી તેમ તેને કોઇ ઉત્પન કરતુ નથી વલી તે અવિનાશી છે જીવાદિ ષટ્ પદા ર્થોથી ભરેલ છે જેમ કોઇ કેડ ઉપર બે હાથ દઈ, પગ પહોળા કરી ઉભો રહે તેવી રીતે આ ચોદ રાજલોકનુ સ્વરૂપ જાણી લેવુ તે પુરૂષના કેડની નીચેના ભાગમા અધોલોક, મધ્યમા તિર્છાલોક, અને ઉપરના ભાગમા ઉર્ધ્વલોક છે ષટ્ દ્રવ્યાત્મક લોકની બહાર અનત આકાશ છે તેને અલોક કહેવાય . છે બાકીના ભાગને લોક કહેવાય છે તેમા ષટ્ દ્રવ્ય વ્યાપી રહેલા છે તેની અદર મિથ્યાત્વ અવિરતિ કષાય અને યોગની પ્રબ લતાથી જીવો પરદ્રવ્યને પોતાનું માની ભ્રમણ કરી રહ્યા છે જ્યારે વીતરાગના વચનથી શુદ્ધ માર્ગને અનુસરણ કરશે ત્યારેજ લોકના અગ્રભાગે પોચી શાશ્વત સુખને જીવો અનુભવ કરશે

અગ્યારમી બોધિ દુર્લભ ભાવના.

આ જીવને અનાદિ કાળથી સસારમા ભ્રમણ કરતા માનવ ભવાદિ સામગ્રી પામ્યા પછી ધર્મનું શ્રવણ, પ્રાપ્ત થયા છતા પણ અત્યાર સુધી સમ્યકત્વની પ્રાપ્તિ થઈ નહી જેથી સસારમા ગોથા ખાધા જો એકવાર પણ બોધિરત્ન પ્રાપ્ત થયું હોતતો આટલો કાળ

શ્રમણ કરવુ ન પડત સંસારની તમામ પૌદ્દગલીક વસ્તુ તને મળી ચુકી હશે પરંતુ સમ્યકત્વ રત્ન બહુજ દુર્લભ થઇ પડયું જે જીવો સિદ્ધ થયા થાય છે અને થશે તે તમામ સમ્યકત્વના મહાત્મ્યથી જ થયા છે આ સમ્યકત્વ રત્ન પામવાના માટે મનુષ્યગતિ સર્વોતમ સાધન છે માટે મહામૂલ્યવાલી આવી શુભ સામગ્રી પામી સમ્યકત્વરત્ન પ્રાપ્ત કરવા હે આત્મા, સારી રીતે યત્ન કરજે જેથી તારી આ માનવ ભવની મુસાફરી સફલ થશે આ બાબતની વિશેષ હકીકત સમ્યકત્વની પ્રાપ્તિમા આગલ ઉપર વર્ણવેલી છે ત્યાથી જોઇ લેવી

બારમી ધર્મ દુર્લભ ભાવના

આ જીવને જ્યારે બોધિ બીજની પ્રાપ્તિ થાય ત્યારે જ ધર્મ આરાધન કરવાની બરાબર રૂચિ થાય છે જ્યા સુધી મિથ્યાત્વરૂપ અધકાર આત્મામા છવાઈ રહેલુ હોય ત્યા સુધી જીવને શુદ્ધ માર્ગ દૃષ્ટિગોચર થતો નથી આ હેતુ માટે સમ્યકત્વ પામ્યા પછી ધર્મનુ આરાધન બરાબર કરાય છે આ ધર્મ ભાવના જીવને ઘણી કઠીન છે સંસારની વાસનાથી વાસિત થયેલા આત્માને વિષય કષાય સ્રી પુત્ર અને ધનાદિકમા જેવી પ્રીતિ થાય છે તેવી જો ધર્મ પ્રત્યે થાય તો આ સસારના સમગ્ર દુખોનો નાશ કરવાને તે આત્મા સમર્થ થાય છે આવા ઉત્તમ ધર્મને માટે પ્રત્યેક ભવ્ય પ્રાણિયોએ આદર કરવો જોઇયે જે જીવો આવા ઉત્તમ ધર્મથી વિમુખ રહે છે તે જીવો પોતાના માનવ જીવનનો દુરૂપયોગ કરે છે મહાત્મા પુરૂષો પોકાર કરીને કહે છે જે હે ભવ્યજીવ તુ પ્રમાદ અને મોહના વશ થઈ ધર્મનો અનાદર કરીશ નહી જો અનાદર કરીશ તો આ સ [illegible] તને ઉન્માર્ગે ચડાવી દેશે

ભવ સમુદ્રને તારનાર જૈન ધર્મને તું ભુલી જઈશ અને ઉલટી તારા હૃદયમા સ સાર સુખની વાસનાઓ વધારે પ્રબલ થઇ આવશે. જ્યા સુધી આ જીવ ધર્મ તરફ આદર કરતો નથી ત્યા સુધી તેને સુખની પ્રાપ્તિ થવાની નથી બીજ વાવ્યા વિના કદાપી ધાન્યની ઉત્પત્તિ ન થાય આ જગતમા રાજાપણું ચક્રવતિ પણ ઇંદ્રપણું અને છેવટ તીર્થંકરપણું ધર્મના પ્રભાવથીજ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે ધર્મ આગળ કોઈ પણ પદાર્થ દુર્લભ નથી આવા ઉત્તમ પ્રકારના ધર્મને આરાધન કરવા હે આત્મા, જલદી તૈયાર થઞે ઉપર બતાવેલ બાર ભાવનાને હૃદયમા સ્થાન આપવાવાલો જીવ કોઇ દીવસ દુ ખી થતો નથી પર તુ શીઘ્ર ભવ સમુદ્રનો પાર પામી અજરામર પદને સુખેથી મેળવી શકે છે ચોરી કરનારાઓને પણ શુભ નિમિત્ત મળવાથી–શુભ ભાવનામા આરૂઢ થવાથી આત્માનો ખજાનો પ્રાપ્ત થયો છે, મુક્તિપદને પામ્યા છે તે ચાર ચોરનું દષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે—

શુભ ભાવના ઉપર ચાર ચોરની કથા.

ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત નગરનો રહેવાસી કોઈ શ્રાવક પોતાના નિર્વાહ માટે ભીલ લોકોની પલ્લિમા આવીને વસ્યો હતો પુણ્યયોગે ત્યા રહેતા તે ક્રોડાધિપતિ થઇ ગયો એક વખત તે ભીલના વૃદ્ધ પુરૂષો તે શ્રાવકની ઋદ્ધિ જોઇ વિચાર કરવા લાગ્યા કે–"આપણને લોભમા નાખી છેતરીને આણે ઘણું દ્રવ્ય એકઠુ કર્યું છે, માટે રાત્રિએ તેને ઘેર ખાતર પાડી તેનું સર્વ દ્રવ્ય લઇ લઇએ, નહિ તો તે કપટી વણિક તમામ દ્રવ્ય લઇ પોતાના નગરમા ચા લ્યો જશે." આવો વિચાર કરી તેઓ ખાતર પાડવાને તત્પર થયા પેલો શ્રાવક પ્રતિદિન સાત આઠ સામાયિક કરતો હતો તે

દિવસે મધ્ય રાત્રિ વિત્યા પછી પોતે તથા પોતાની સ્ત્રી બન્ને સામાયિક લઈને બેઠા હતા તેવામા પેલા ચોર ખાતર પાડવા આવ્યા ખાતર પાડી જુએ છે તો ગ્રહના સ્વામીને જાગતો જોયો તેઓ વિચારમા પડયા કે-'તેની જાગૃત અવસ્થામા ચોરી કેવી રીતે થશે ? માટે ગમ્ર જોઇએ,' અહી પેલા શ્રાવકે ચોરને જોઇને વિચાર્યું કે -"દ્રવ્ય તો ઘણા ભવમા મળશે, આ ભવમા પણ દ્રવ્ય ઘણી વાર આવ્યું ને ગયું, પરંતુ જો સામાયિકમા મેળવેલા જ્ઞાનાદિ દ્રવ્યને ક્રોધાદિક ચોરો લુટી લેશે તો પછી તું શું કરીશ ? માટે ભાવદ્રવ્ય બચાવવુ તેજ શ્રેષ્ઠ છે ભાવદ્રવ્ય હશે તો તમામ વસ્તુ સુલભ છે" આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે શ્રાવક ઉપરાઉપર સામાયિક કરવા લાગ્યો તેમા વારવાર નવકાર મંત્ર ભણવા લાગ્યો તે સાભળીને ચોરોમાથી ચાર ચોરને ઉહાપોહ કરતા જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેથી ઘણા ભવ પહેલા જે ધર્માનુષ્ઠાન કરેલુ અને જે ભણેલુ, તે સાભરી આવ્યું તેથી તે ચોરોને શુભ વિચારો પ્રગટયા, પોતાની ભૂલો દૃષ્ટિમાર્ગમા આવી જેથી વિચારવા લાગ્યા કે-" પરધનની ઈચ્છા કરનારા આપણને ધિક્કાર છે ! ચોરી કર્યાથી બાહ્ય પૌદ્ગલિક દ્રવ્ય આવે છે પરંતુ ભાવધન-જ્ઞાનાદિ આત્માની સાચી લક્ષ્મી ચાલી જાય છે, તે આ જીવ તપાસતો નથી અહો ! આ શ્રાવકને ધન્ય છે ! જે આપણુને જોતા છતા પણ પોતાનું લક્ષ છોડતો નથી" આ પ્રમાણે પર ગુણની પ્રશંસા કરતા અને આત્માની લઘુતા ભાવતા, મનને સ્થિર કરતા તેમણે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યું અને ચોરી વિગેરેનું પ્રત્યાખ્યાન કર્યું, તેથી દેશવિરતિપણું ત્યાજ પ્રાપ્ત થયું અને વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થવાથી ખડ્ગ વિગેરે દૂર મૂકી તિવ્ર શુભ અધ્યવસાયથી સર્વવિરતિપણું પણ પ્રાપ્ત કર્યું પછી અનુક્રમે શુભ ભાવના—

એ ચડતા આઠમા નવમા ગુણુઠાણે ચઢી ક્ષપકશ્રેણિ પામીને સકળ ઘાતીકર્મને દગ્ધ કરી, તેજ ઠેકાણે કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શન પામ્યા. સૂર્યના ઉદય થયો એટલે તેઓએ દ્રવ્યલોચ કર્યો અને સમીપ રહેલા દેવતાએ મુનિવેશ આપ્યો તે ગ્રહણ કર્યો. પેલા ગૃહસ્થ શ્રાવકને ખબર પડવાથી તે કેવલીઓને નમીને વાર વાર તેઓની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો. ચારે કેવળજ્ઞાન પામેલા મહા મુનિવરોએ અન્યત્ર વિહાર કર્યો અનુક્રમે મોક્ષમા બિરાજમાન થયા, જન્મ જરા મરણાદિક સસારના સર્વ દુ ખનો નાશ કર્યો અહો! શુભ ભાવનાનું કેવું પરિણામ આવ્યું? પરગુણની પ્રશસા અને સ્વકૃત દુષ્કૃતની નિદા કેટલું કામ કરે છે? તે આ દૃષ્ટાતથીજ હે ચેતન! વિચારીને તું પણ તે કાર્ય કરવા સાવધાન થઈ જા

ઇતિ ચાર ચોરની કથા

ઉપર બતાવેલ શ્રાવકના સામાયિકથી ચોરનું કાર્ય થયું આપણે સામાયિક કરતા વખતે મન, વચન, કાયાને મોકળા મૂકી યથાર્થપણે તેના સ્વરૂપને ઓળખતા નથી સામાયિકમા રહી રાજ્યકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સ્રીકથા, આ ચાર કથાને દેશવટો આપવો જોઇએ શુભ ભાવના વધારવી જોઇએ ઘણા સામાયક કર્યા છતા અશુભ ભાવથી પરાવર્તન કેમ થતું નથી લાભ-ટોટાની પણ ખબર રાખવી જોઇએ વેપારમા જો ખોટ જાય, પૈસા ટકા જાય તો હે ચેતન! તારા મનને જરૂર આઘાત પહોચે છે રાત્રે નિદ્રા પણ આવતી નથી બીજે વર્ષે લાભ કેમ થાય તેવી યોજના ઘડાય છે તેવી રીતે એક સામાયિકનું શાસ્રમા કેટલુ ફળ કહ્યુ છે, તે વિચાર કર બાણું ક્રોડ, ઓગણસાઠ લાખ, પચીસ હજાર, નવસે પચીસ પલ્યોપમ ઝાઝેરૂ-દેવગતિનુ આયુ બધાય પુણ્યાનુ

બધી પુણ્યની પ્રાપ્તિ થાય, પછીથી પણ શુભ ગતિ પ્રાપ્ત થાય ઇત્યાદિક સામાયકના ફલનુ નુકશાન થાય. તેટલી ખોટ જાય તો તેના માટે આત્માને આઘાત પહોચે કે નહિ ? અને જો આઘાત પહોચે તો વ્યાપારની માફક સામાયિકમા પણ નુકશાન થાય. તેવીજ રીતે ઉપયોગપૂર્વક સામાયિક કરી, વિકથાઓને દૂર કરી, આત્મજાગ્રતિ, કરી શુભ ભાવના ઉપર આરૂઢ થવુ જોઇએ !

શુભ ભાવનાને પ્રાપ્ત કરવા માટે આ પચમ કાળમા તો જિનપ્રતિમા અને જિનઆગમ સિવાય બીજુ કાઇ આ જીવને તરવાનુ સાધન નથી માટે હે આત્મા ! જિનપ્રતિમા ઘણા સૂત્ર સિદ્ધાતમા તીર્થંકર ગણધરોએ બતાવેલી છે, તેનું તુ અવલબન કર, જિનપ્રતિમાને દેખી પ્રભુના ગુણ તને બહુજ યાદ આવશે અને પ્રભુના ગુણ યાદ આવવાથી તને તેવા ગુણ પ્રાપ્ત કરવાની ભાવના જાગ્રત થશે તેથી અનત કાળના ઘણા કર્મો ભસ્મીભૂત થશે સમ્યક્ત્વ રત્નની પ્રાપ્તિ થશે અનુક્રમે મોક્ષ સુખ પણ મેળવી શકીશ પરમાત્માના દર્શન કરતા શુ વિચારવુ ? કેવી રીતે દર્શન કરવા ? તે હકીકત હવે સમજાવીએ છીએ

જિનપ્રતિમાનાં દર્શન કેવી રીતે કરવાં ?

પરમાત્માના દર્શન કરવા માટે શુદ્ધ ચોખ્ખા વસ્ત્રાદિકપહેરીને જવુ, દેરાસરજીમા પ્રવેશ કરતા નિસિહી વિગેરે દશ ત્રિકો જાળવવા, પાચ અભિગમ સાચવવા, પ્રભુ સામી દષ્ટિ રાખવી, આડુ અવળુ જોવુ નહે, પરમાત્માની સન્મુખ મુખ રાખી ચૈત્યવદન કરવુ, વિગેરે વિધિ જે દેવવદન ભાષ્યમા કહેલ છે તે પ્રમાણે કરવી દર્શન કરતા પરમાત્માની સન્મુખ દષ્ટિ રાખી હૃદયમા નીચે લખેલ વચનો ધારણ કરવા

એ ચડતા આઠમા નવમા ગુણઠાણે ચઢી ક્ષપકશ્રેણિ પામીને સકળ ઘાતીકર્મને દગ્ધ કરી, તેજ ઠેકાણે કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શન પામ્યા. સૂર્યનો ઉદય થયો એટલે તેઓએ દ્રવ્યલોચ કર્યો અને સમીપ રહેલા દેવતાએ મુનિવેષ આપ્યો તે ગ્રહણ કર્યો. પેલા ગૃહસ્થ શ્રાવકને ખબર પડવાથી તે કેવળીઓને નમીને વાર વાર તેઓની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો ચારે કેવળજ્ઞાન પામેલા મહા મુનિવરોએ અન્યત્ર વિહાર કર્યો અનુક્રમે મોક્ષમા બિરાજમાન થયા, જન્મ જરા મરણાદિક સસારના સર્વ દુખનો નાશ કર્યો અહો! શુભ ભાવનાનું કેવુ પરિણામ આવ્યું? પરગુણની પ્રશસા અને સ્વકૃત દુષ્કૃતની નિદા કેટલું કામ કરે છે? તે આ દૃષ્ટાંતથીજ હે ચેતન! વિચારીને તું પણ તે કાર્ય કરવા સાવધાન થઇ જા

ઇતિ ચાર ચોરની કથા

ઉપર બતાવેલ શ્રાવકના સામાયિકથી ચોરનું કાર્ય થયું આ પણે સામાયિક કરતા વખતે મન, વચન, કાયાને મોકળા મૂકી યથાર્થપણે તેના સ્વરૂપને ઓળખતા નથી સામાયિકમા રહી રાજ્યકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સ્ત્રીકથા, આ ચાર કથાને દેશવટો આપવો જોઇએ શુભ ભાવના વધારવી જોઇએ ઘણા સામાયક કર્યા છતા અશુભ ભાવથી પરાવર્તન કેમ થતું નથી લાભ-ટોટાની પણ ખબર રાખવી જોઇએ વેપારમા જો ખોટ જાય, પૈસા ટકા જાય તો હે ચેતન! તારા મનને જરૂર આઘાત પહોચે છે રાત્રે નિદ્રા પણ આવતી નથી બીજે વર્ષે લાભ કેમ થાય તેવી યોજના ઘડાય છે તેવી રીતે એક સામાયિકનું શાસ્ત્રમા કેટલુ ફળ કહ્યુ છે, તે વિચાર કર બાણું ક્રોડ, ઓગણસાઠ લાખ, પચીસ હજાર, નવસે પચીસ પલ્યોપમ ઝાઝેરૂ-દેવગતિનુ આયુ બધાય પુણ્યાનું

બધી પુણ્યની પ્રાપ્તિ થાય, પછીથી પણ શુભ ગતિ પ્રાપ્ત થાય ઇત્યાદિક સામાયકના ફલનુ નુકશાન થાય. તેટલી ખોટ જાય તો તેના માટે આત્માને આઘાત પહોચે કે નહિ ? અને જો આઘાત પહોચે તો વ્યાપારની માફક સામાયિકમા પણ નુકશાન થાય. તેવીજ રીતે ઉપયોગપૂર્વક સામાયિક કરી, વિકથાઓને દૂર કરી, આત્મજાગ્રતિ, કરી શુભ ભાવના ઉપર આરૂઢ થવુ જોઇએ. !

શુભ ભાવનાને પ્રાપ્ત કરવા માટે આ પચમ કાળમા તો જિનપ્રતિમા અને જિનઆગમ સિવાય બીજુ કાઇ આ જીવને તારવાનુ સાધન નથી માટે હે આત્મા ! જિનપ્રતિમા ઘણા સૂત્ર સિદ્ધાતમા તીર્થંકર ગણધરોએ બતાવેલી છે, તેનું તુ અવલબન કર, જિનપ્રતિમાને દેખી પ્રભુના ગુણ તને બહુજ યાદ આવશે અને પ્રભુના ગુણ યાદ આવવાથી તને તેવા ગુણ પ્રાપ્ત કરવાની ભાવના જાગ્રત થશે. તેથી અનત કાળના ઘણા કર્મો ભસ્મીભૂત થશે. સમ્યક્ત્વ રત્નની પ્રાપ્તિ થશે અનુક્રમે મોક્ષ સુખ પણ મેળવી શકીશ પરમાત્માના દર્શન કરતા શું વિચારવુ ? કેવી રીતે દર્શન કરવા ? તે હકીકત હવે સમજાવીએ છીએ

જિનપ્રતિમાના દર્શન કેવી રીતે કરવાં ?

પરમાત્માના દર્શન કરવા માટે શુદ્ધ ચોખ્ખા વસ્ત્રાદિકપહેરીને જવુ, દેરાસરજીમા પ્રવેશ કરતા નિસ્સિહી વિગેરે દશ ત્રિકો સાચવવા, પાચ અભિગમ સાચવવા, પ્રભુ સામી દૃષ્ટિ રાખવી, આડુ અવળુ જોવુ નહ, પરમાત્માની સન્મુખ મુખ રાખી ચૈત્યવદન કરવુ, વિગેરે વિધિ જે દેવવદન ભાષ્યમા કહેલ છે તે પ્રમાણે કરવી દર્શન કરતા પરમાત્માની સન્મુખ દૃષ્ટિ રાખી હૃદયમા નીચે લખેલ વચનો ધારણ કરવા

"જિનપ્રતિમાનુ મુખારવિંદ દેખી હે ચેતન ! વિચાર કર આ મુખ કેવુ સુંદર અને શાન્ત સ્વભાવવાળુ છે ? ભવ્ય જીવોને આનંદ પમાડનારૂ છે જે મુખે કોઈના અવર્ણવાદ, મૃષાવાદ, હિંસાકારી વચન, નિંદાના વચન બોલાણાજ નથી, તેમા રહેવી જીહ્વા વડે રસેન્દ્રિયના વિષયોનુ સેવન કરેલુ નથી, પરંતુ આ મુખ ધર્મ ઉપદેશ આપીને અનેક ભવ્ય પ્રાણીઓ જે સંસારમા ભૂલા પડેલા તેને તારવાનેજ સમર્થ બન્યું છે માટે આ મુખને ધન્ય છે એવું મુખ મારૂ ક્યારે થશે ? આ નાસિકા વડે શુરભિ ગંધ દુરભિગ ધરૂપ ઘ્રાણેન્દ્રિયના વિષયોનુ સેવન કર્યું નથી આ ચક્ષુરિન્દ્રિય વડે પાચ વર્ણ રૂપ વિષયોને સેવ્યા નથી, કોઇપણ સ્ત્રીના ઉપર કામવિકારની દૃષ્ટિથી જોયું નથી, તેમ કોઇની સામે દ્વેષની દૃષ્ટિથી પણ જોયું નથી, માત્ર વસ્તુ સ્વભાવ અને કર્મની વિચિત્રતા વિચારીને સમભાવે રહેલા છે, તે નેત્રને ધન્ય છે મારા નેત્ર એવા ક્યારે થશે ? આ કાને કરીને વિચિત્ર પ્રકારના રાગ રાગણી સાભળવા વડે તેના વિષયોનું સેવન કર્યું નથી, પરંતુ પ્રિય કે અપ્રિય જેવા શબ્દો કાને પડયા, તેવા સમભાવે સાભળ્યા છે તેવા કાન મારા ક્યારે થશે ? આ શરીર વડે હિંસા કે અદત્ત ગ્રહણ કર્યું નથી, પરંતુ તે શરીરથી જીવરક્ષા કરીને, ગ્રામાનુગામ વિહાર કરીને ભવ્ય જીવોને સંસારના દુઃખથી મુક્ત કર્યા છે અને આ શરીરથી ઉગ્ર તપ જપ અને ઘોર પરિસહ ઉપસર્ગોને સહન કરી, આત્મિક ખજાનો કેવળજ્ઞાન કેવળદર્શનરૂપ પ્રાપ્ત કરીને લોકાલોકનુ સ્વરૂપ એક સમયમા અવલોકન કરી, ઘણા જીવોને ધર્મોપદેશ આપી, દુર્ગતિમા જતા બચાવ્યા છે અર્જુનમાળી જેવા ઘોર પાપીઓને પાપથી મુક્ત કરી સિદ્ધિસુખને પમાડયા છે ધન્ય છે આ પ્રભુના શરીરને !" આ પ્રમાણે પ્રભુપ્રતિમા

નિહાળવાથી સાક્ષાત્ પ્રભુના ગુણ યાદ આવે છે, ને તે પ્રમાણે પ્રભુના ગુણ યાદ આવવાથી જીવ પાપરહિત થઇ આત્મશ્રેય જલદી કરી શકે છે

પરમાત્મા મહાવીરના ગુણો.

પ્રભુ મહાવીર પરમાત્મા—પરમ યોગીશ્વર આજથી પચીસો વર્ષ ઉપર આ ભારતવર્ષને પોતાના ચરણકમળથી પવિત્ર કરી રહ્યા હતા તેઓ અહિંસાના તો પિતાજ હતા તેમનું ઐશ્વર્ય, ઠકુરાઇ, બળ અને પ્રભુતા વિગેરે પર ઉપકારને માટેજ હતુ પારાવાર પરાક્રમ હોવા છતા ક્ષમાના સાગર હતા લોકાલોકના ત્રણે કાળના ભાવો એક સમયમા દેખનારા હતા ત્રિભુવનનું સા મ્રાજ્ય હોવા છતા કેવળ નિર્મોહી અને નિરાભિમાની હતા દાતા રમા શિરોમણિ, સહિષ્ણુતામા અસાધારણ, જિતેન્દ્રિયમા મહાન્ અને અપરાધીઓ ઉપર પણ ઉપકાર કરનાર હતા જગતના જીવોનું કલ્યાણ કેમ થાય ?, સર્વ જીવો પાપથી કેમ મુકાય ?, અવિનાશી સુખ પ્રાપ્ત કરવા તત્ત્વના રસિક કેમ બને ! તે માટે તેમનું અહર્નિશ લક્ષ્યબિંદુ હતુ ધીરતામા—વીરતામા—ત્રણ લોકને ધ્રુજાવવામા સમર્થ હતા તેમનું ચારિત્ર અલૌકિક હતુ તેમનું સયમ બળ—આત્મ- બળ અનિર્વચનીય હતું જેના પ્રભાવથી ક્રોડો દેવતાઓ તેમની સેવામા હાજર રહી ચરણમા આળોટતા હતા તેમના પ્રભાવથી પરસ્પર વૈરભાવવાળા જીવો પોતાનું વૈર ભૂલી મિત્રભાવે વર્તતા હતા જીવમાત્રને ત્રાસ દેનારી જડ વસ્તુઓ પણ પોતાના સ્વભાવને ભૂલી જતી હતી સુવર્ણ—રૂપુ અને રત્નાદિકથી રચિત સમવસરણ મા બેસી દેશના દેવા છતા અને સુવર્ણના કમળ ઉપર ચાલનારા છતા નિસ્પૃહી અને નિર્મોહી હતા આવા પરોપકારી પ્રભુના

લાખમા અંશે પણ સરખામણી કરી શકે તેવી એક પણ વ્યક્તિ અદ્યાપિ પર્યંત પેદા થઇ નથી, અને ભવિષ્યમા પેદા થાય તેમ નથી આવું અત્યંત ચમત્કારિક, અનેક અતિશયો વડે કરીને અલંકૃત અદ્દભૂત જીવન અને જગતના જીવોના પાપોને ભસ્મીભૂત કરવાને સમર્થ મહાન્ પુણ્યનો પુંજ, પરમાત્મા મહાવીરદેવે પોતાના પાછલા મનુષ્ય ભવમા અસાધારણ પવિત્ર જીવન ગાળી, મહા દુસ્કર તપસ્યાઓ કરી પ્રાપ્ત કર્યો હતો પરમાત્મા મહાવીરદેવ પચીસમા ભવમા નંદન ઋષિ થયા, તે વખતે સંયમ ગ્રહણ કરીને જાવજ્જીવ સુધી અગ્યાર લાખ એંશી હજાર છસો ને પીસ્તાલીશ માસખમણ કરી, તીર્થંકર નામકર્મ નિકાચીત કરી, સત્તાવીસમા ભવમા પરમાત્મપદ પ્રાપ્ત કરી, શાંતભાવે ધર્મદેશના આપી જગતના જીવોને દુર્ગતિમા પડતા બચાવ્યા હતા

હે પરમાત્મા! હે વીર! આવું આપનું અદ્ભુત ચારિત્ર ક્યા જીવોને મુગ્ધ ન કરે? ખરી રીતે વિચાર કરતા હે પરમાત્મા! અમે આપને નજરે જોયા નથી, એટલુજ નહિ પણ દુનિયામા ઇશ્વર તરીકે પૂજાતા અન્ય દેવોને પણ પ્રત્યક્ષ નિહાળ્યા નથી, અથવા આપ અમારા બંધુ છો અને અન્ય દેવો અમારા શત્રુ છે તેવું પણ નથી, અમે આપના પવિત્ર શાસનમા પેદા થયા માટે તમારા વચનનો પક્ષપાત કરવો, એવો પણ અમોને લેશમાત્ર મોહ નથી, અમે આપના તથા અન્ય દેવોના ચરિત્રો જાણીને તપાસ કરીએ છીએ, હૃદયમા ઠસાવીએ છીએ અને ઉંડા ઉતરી વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપનુંજ ચરિત્ર પરસ્પર વિરોધ વિનાનું અને ઇશ્વરપણાના ગુણોને પ્રતિત કરાવનારૂ માલુમ પડે છે કારણ કે સર્વજ્ઞપણું-રાગદ્વેષ રહિતપણુ-ત્રૈલોક્યપૂજ્યતા અને યથાર્થ ઉપદેશકપણુ આદિ પવિત્ર ગુણો જેનામા હોય તેજ

દેવ સર્વ પૂજ્ય પુરૂષોમા શિરોમણિ કહેવાય અને તેવા સર્વ ગુણો હે પ્રભુ વીર! આપનામા વિદ્યમાન હોવાથી અમે આપની ઉપર મુગ્ધ બન્યા છીએ અને આપના પવિત્ર શાસનનો આશ્રય કરી રહ્યા છીએ અમારી નસેનસોમા અને રોમેરોમમા એજ પવિત્ર ભાવનાનો ધોધ વહી રહ્યો છે કે જેને પ્રભાવે ચક્રવર્તિની ઋદ્ધિ તો શુ પણ ત્રણ ભુવનનું સામ્રાજ્ય પણ તમારા શાસનના અભાવે તમારી આજ્ઞાના ખડનવડે પ્રાપ્ત થતું હોય તો દૂર ફેકી દેવા તૈયાર છીએ ભલે દરિદ્રી રહીએ, ઘેરઘેર માગીને ઉદરપૂર્ણા કરવી પડે, પરતુ આપની આજ્ઞાનું બહુમાનપૂર્વક પાલન થતુ હોય તો તે એકવાર નહિ પરતુ ક્રોડવાર અમને કબુલ છે મહાન્ શાસનરક્ષકો—શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિ, શ્રીમાન હેમચદ્રાચાર્ય જેવા પ્રખર વિદ્વાનો આપના પવિત્ર શાસનને પામવા માટે પોતાનું અહોભાગ્ય સમજતા હતા હે પરમાત્મા! હે પરમ યોગીશ્વર! વધુ શુ કહીએ?, આપના લોકોત્તર અતિશયોથી ભરપૂર જીવનને સાભળી તેને સમજપૂર્વક શ્રદ્ધામા મૂકી અમે તેના આનદમા ગરકાવ બની ગયા છીએ, હે તરણતારણ! હે પ્રભો! એક વખત આપના ભક્તો તરફ મીઠી દૃષ્ટિથી જુઓ, અમારા અપરાધોની માફી આપો અને અમારા હૃદયરૂપી શુદ્ધ સિંહાસન ઉપર આરૂઢ થાઓ હે પરમાત્મા! આપના જેવો પવિત્ર સયમ રાગ, આપના જેવુ યોગબળ અને આપના જેવો સમભાવ અમારામા પ્રાપ્ત કરો અમે જ્યા સુધી આ સસારમા છીએ ત્યા સુધી આપના ચરણકમળની સેવા ભવોભવને વિષે માગીએ છીએ તેજ સેવનાથી અમે અમારા આત્માને ઉચ્ચ કોટી પ્રાપ્ત કરાવવા ભાગ્યશાળી થઈશું સરોવર પાસે ગયા છતા તૃષા ન છી[illegible] [illegible]ાન પાસે ગયા છતા દરિદ્રતા ન[illegible]

તે સરોવરની અને લક્ષ્મીવતની શોભા શી ગણાય? આપના જેવા ત્રિભુવનનાયક શિરછત્ર છતા અમે કગાળ રહીએ અને તમે અનત સુખોના ભોક્તા અને પરમ યોગીશ્વર રહો તેમા આપની શોભા શી? અમે તો પાગળા હોઈ મેરૂપર્વત ઉપર ચઢવાની અમારી ઇચ્છા તથા નિર્ભાગી હોઇ રાજ્યપ્રાપ્તિ કરવાનો અમારો લોભ અને યોગ્યના વિના દુષ્પાપ્ય વસ્તુ માગવાની બેશરમાઇ બતાવવાથી ભલે હાસ્યજનક ગણાઈએ, પરતુ મેઘ જેમ વૃષ્ટિ કરતા ઉચ્ચ નીચ સ્થાન જોતો નથી, ઉપકારીઓ પાત્રાપાત્રની દરકાર કરતા નથી, તો પછી આપના જેવા ત્રિભુવનનાયક દાતાશિરોમણિ મળ્યા છતા અમે અસતુષ્ટ રહીએ એ બનેજ કેમ? કદાપિ ન બને અમે લીધા વિના છોડવાના નથી વહેલા કે મોડા—આપના સિવાય આ ત્રણ જગતમા અમારૂ દારિદ્રય કોઇ દૂર કરનાર નથી, માટે હે પરમાત્મા! એકવાર આ સેવક સામી દૃષ્ટિ કરી, સસારસમુદ્રથી શીઘ્ર પાર ઉતારો આપની મુદ્રા દેખતા હજારો—લાખો જીવો ભવના નિસ્તારને પામવા ભાગ્યશાળી થયા છે આપની મૂર્તિ જગતના દારિદ્રને દૂર કરનારી છે, તેથીજ સુવિહિત પુરૂષોએ આદરેલી છે અને આપની સ્તુતિ કરી છે તે પ્રભુ સ્તુતિના શ્લોકો આ પ્રમાણે —

ऐंद्रश्रेणिनता मतापभवन भव्यागिनेत्रामृत ।
सिद्धातोपनिपद्विचारचतुरै· मीत्या ममाणीकृता ॥
मूर्ति· स्फुर्तिमती सदा विजयते जैनेश्वरी विस्फुरन्-
मोहोन्मादघनममादमदिरामत्तैरनालोकिता ॥ १ ॥

જિનેશ્વરની પ્રતિમા સદા જયવતી વર્તે છે તે પ્રતિમા કેવી છે? ઇન્દ્રના વર્ગથી નમાએલી તથા પ્રતાપનું ઘર અને

ભવ્ય પ્રાણીઓના નેત્રોને અમૃતસમાન તથા સિદ્ધાતના રહસ્યને જાણનાર વિચક્ષણોએ પ્રેમપૂર્વક પ્રમાણભૂત કરેલી અને વળી પ્રભાવશાલીની આવી પરમાત્માની મૂર્તિને, મહામોહના ઉન્માદથી તથા પ્રમાદરૂપી મદિરાથી મદોન્મત્ત થયેલા જીવો જોઇ શકતા નથી ૧

धन्या दृष्टिरियं यया विमलया दृष्टो भवान् प्रत्यहं ।
धन्योऽसौ रसना यया स्तुतिपथं नीतो जगद्वत्सलः ॥
धन्यं कर्णयुगं वचोमृतरसो पीतो मुदा येन ते ।
धन्यं हृत् सततं च येन विपदस्त्वन्नाममन्त्रो धृतः ॥ २ ॥

તે દૃષ્ટિને ધન્ય છે કે જે નિર્મળ દૃષ્ટિએ હમેશા આપના દર્શન કીધા, તે જીભને ધન્ય છે કે જેણે જગદ્વત્સલ હે પરમાત્મા! આપને સ્તવ્યા, તે કર્ણને ધન્ય છે કે જેણે આપના વચનામૃતનો રસ આનંદથી પીધો અને વળી તે હૃદયને પણ ધન્ય છે જેણે તમારા નામરૂપી નિર્મળ મંત્રને સદા ધારણ કર્યો ૨

किं पीयूषमयी कृपारसमयी कर्पूरपारीमयी ।
किं वानन्दमयी महोदयमयी सद्ध्यानलीलामयी ॥
तत्त्वज्ञानमयी सुदर्शनमयी निस्तंद्रचंद्रप्रभा-
सारस्फारमयी पुनातु सततं मूर्तिस्त्वदीया सताम् ॥ ३ ॥

હે પ્રભુ! તમારી મૂર્તિ શું અમૃતમય છે? અથવા કૃપા રસમય છે? અથવા કર્પૂરમય છે? અથવા શું આનંદમય છે?

મહોદયમય છે? અથવા ધ્યાનની લીલામય છે? શું તત્ત્વજ્ઞાનમય છે? સુદર્શનમય છે? અથવા ઉજ્વલ ચદ્રપ્રભાના ઉદ્યોતરૂપ છે? આવા પ્રકારની તમારી મૂર્તિ સજ્જનોને સદા પવિત્ર કરો ૩

श्रीमदूगुर्जरदेशभूषणमणिं सर्वज्ञताधारकम् ।
मिथ्याज्ञानतम.पलायनविधावुष्णत्प्रभ तायिनम् ॥
पार्श्वस्थायुरुपार्श्वयक्षपतिना ससेव्यपार्श्वद्वयम् ।
श्रीशखेश्वरपार्श्वनाथमहमाऽऽनन्देन वन्दे सदा ॥ ४ ॥

ગુર્જરદેશના ભૂષણરૂપ, સર્વજ્ઞપણાને ધારણ કરનાર, મિથ્યાજ્ઞાનરૂપ અધકારને દૂર કરવામા પ્રતાપી સૂર્યસમાન, સર્વ પ્રાણીઓનુ રક્ષણ કરનાર અને પાર્શ્વવર્તિ પાર્શ્વ નામના યક્ષથી જેના બને પાસા સેવાયેલ છે, એવા શખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુને હુ હમેશા આનદપૂર્વક વદુ છુ ૪

चित्र चेतसि वर्ततेऽद्भुतमिद व्यापल्लताहारिणीं ।
मूर्ति स्फूर्तिमतीमतीव विमला नित्य मनोहारिणीं ॥
विख्याता स्नपयन्त एव मनुजा. शुद्धोदकेन स्वयम् ।
सख्यातीततमोमलापनयतो नैर्मल्यमाबिभ्रति ॥ ५ ॥

મારા ચિત્તમા આ આશ્ચર્ય વર્તે છે કે વિપત્તિરૂપી લતાઓને નષ્ટ કરનારી, હમેશા મનોહારિણી, વળી નિર્મળ અને સ્ફુર્તિવાળી જિનેશ્વર પરમાત્માની મૂર્ત્તિને શુદ્ધ જલ વડે ન્હવરાતા મનુષ્યો ખુદ પોતે પોતાનો અસખ્ય અજ્ઞાન રૂપ મળ દૂર થવાથી નિર્મ-લતાને સપાદન કરે છે ૫

વિવેચન—લોકમા આપણે જોઈએ છીએ કે જે સ્નાન કરે

તે મેલ રહિત થાય અને આ તો પરમાત્માની મૂર્ત્તિને સ્નાન કરાવનારા મેલ રહિત થયા, તે આશ્ચર્ય જાણુવુ

श्रेयःसंकेतशाला सुगुणपरिमलैर्जेयमंदारमाला।
छिन्नव्यामोहजाला प्रमदभरसरःपूरणे मेघमाला ॥
नम्रश्रीमन्मराला वितरणकलया निर्जितस्वर्गिशाला।
त्वन्मूर्तिः श्रीविशाला विदलतु दुरितं नंदित क्षोणिपाला॥६॥

હે પ્રભુ! કલ્યાણુની સંકેતશાળા જેવી, સદ્‌ગુણુરૂપ સુગંધ વડે જીતી છે કલ્પવૃક્ષના પુષ્પોની માળા જેણે એવી, અને વળી તોડી નાખી છે વ્યામોહની જાળ જેણે એવી, આનંદના સમૂહ-રૂપ સરોવરને પૂરવામા મેઘમાળા જેવી, નમ્યા છે ઐશ્વર્યધારી મનુષ્યો રૂપી હંસ જેઓને એવી, અને વળી દાનની કળાથી જીત્યા છે દેવલોકના પ્રદેશો જેમણે એવી, અને આનંદિત કર્યા છે રાજા મહારાજાઓને જેણે એવી, વિશાળશ્રીસંપન્ન તમારી મૂર્ત્તિ, હે પરમાત્મન્! જગજ્જીવોના પાપોને દૂર કરો ૬

अपारघोरसंसार–निमग्नजनतारक।
किमेष घोरसंसारे, नाथ ते विस्मृतो जनः ॥ ७ ॥

હે નાથ,! હે પરમાત્મા! આ અપાર ઘોર સંસારમા મગ્ન થયેલા જનોને તારનાર હે પ્રભો! ઘોર સંસારમા આ માણસને શું તમે વિસરી ગયા? ૭

सद्भावमतिपन्नस्य, वारणे लोकबांधव।
त्वयाऽस्य भुवनानंद, येनाद्यापि विलंब्यते ॥ ८ ॥

હે લોકબાંધવ ! હે ભુવનને આનંદ કરનાર ! સારા ભાવને પ્રાપ્ત થયેલા એવા મને તારવામાં હજુ આપ કેમ વિલંબ કરી રહ્યા છો ? ૮

आपन्नशरणे दीने, करुणामृतसागर ।
न युक्तमीदृश कर्तुं, जने नाथ भवादृशाम् ॥ ९ ॥

હે કરૂણારૂપી અમૃતના સમુદ્ર !, હે નાથ ! આપના શરણને પ્રાપ્ત થયેલા અને દીન એવા જનને વિષે આપના સરખા ત્રિભુવનના નાથને આવા પ્રકારે કરવુ તે યુક્ત નથી અર્થાત્ હવે મને ભવસમુદ્રથી તારવામા વિલંબ કરવો તે ઠીક ન કહેવાય ૯

भीमेऽह भवकातारे, मृगशावकसन्निभः ।
विमुक्तो भवता नाथ, किमेकाकी दयालुना ॥ १० ॥

ભયકર ભવ અટવીમા મૃગલાના શિશુની માફક ભમતા એવા મને એકલાને આપ સરખા દયાળુએ હે નાથ ! કેમ મૂકી દીધો ? અર્થાત્ હવે આપની પાસે મને રાખો ૧૦

इतश्चेतश्च निक्षिप्त-चक्षुस्तरलतारक. ।
निरालम्बो भयेनैव, विनश्येऽह त्वया विना ॥ ११ ॥

હે નાથ ! તમારા વિના ભયવડે અહિં તહીં નાખ્યા જે ચક્ષુ તે વડે કરી ચચલ થઇ ગઇ છે કીકી જેની એવો અને વળી આલબન વિનાનો હુ નાશ પામ્યો, અર્થાત્ ઘણા જન્મ મરણ કરી બહુ દુખી થયો ૧૧

अनतवीर्यसभार-जगदालवदायक ।
विधेहि निर्भय नाथ, मामुत्तार्य भवाटवीम् ॥ १२ ॥

હે અનત વીર્યના સમૂહવાળા !, હે જગતના જીવોને આલબન દેવાવાળા ! મને આ ભવઅટવીમાથી પાર ઉતારી હે નાથ ! ભયરહિત કરો ૧૨

न भास्करादृते नाथ, कमलाकरबोधनम् ।
यथातथा जगन्नेत्र, त्वदृते नास्ति निर्वृतिः ॥ १३ ॥

હે નાથ !, હે જગતના જીવોને નેત્ર સમાન!, હે પરમાત્મા ! જેમ સૂર્ય વિના કમળનો સમૂહ વિકસ્વર થઈ શકતો નથી, તેમ તમારા વિના મારો આત્મા વિકસ્વર નહિ થવાથી મને નિર્વૃત્તિનો અભાવજ રહે છે ૧૩

किमेष कर्मणा दोषः, किं ममैव दुरात्मनः ।
वाऽस्य हतकालस्य, किंवा मे नास्ति भव्यता ॥१४॥

હે પરમાત્મા ! શુ આ તે મારા કર્મનો દોષ છે ? અથવા શુ આ દુષ્ટ એવા મારા આત્માનો દોષ છે ? કે આ હત્યારા એવા કાળનો દોષ છે ? અથવા મારી ભવિતવ્યતા જ પાકી નથી કે હજી સુધી મારો આ સસારમાથી કેમ પાર આવતો નથી ? ૧૪

ससारमारवपथे पतितेन नाथ ।
सीमातिनीमरुमरीचिविमोहितेन ॥
दृष्टः कृपानिधिमयस्त्वमथो कुरुष्व ।
तृष्णापनोदवशतो जिन निर्वृतिं मे ॥ १५ ॥

હે નાથ ! સસારરૂપી મારવાડના માર્ગમા ભૂલા પડેલા અને સ્રીરૂપી ઝાઝવાથી મોહિત થયેલા, એવા મે હે કૃપાના સાગર ! તમારા દર્શન કર્યા, હવે મારી તૃષ્ણા દૂર કરીને મને શાતિ થાય તેમ કરો ૧૫

भूपीभूय समन्वशात् समुचिता यो लोकनीतिं युगा—
रंभे यः प्रथम च साधुचरित श्रेष्ठ समाराधयत् ॥
भूत्वा तीर्थपतिश्च मोक्षपदवीविद्योतन यो व्यधात् ।
विश्वेशः परमेश्वरो विजयते श्रीआदिनाथ. स कः ॥ १६ ॥

જેણે યુગના આરભમા રાજા બની સમુચિત લોકનીતિનું શિક્ષણ આપ્યું, જેણે સહુથી પ્રથમ સાધુ–ચરિતનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ આરાધ્યો અને જેણે તીર્થકર થઇ સર્વથી પ્રથમ મોક્ષ–માર્ગનું પ્રકાશન કર્યું, એવા વિશ્વેશ્વર પરમેશ્વર આદિનાથ ભગવાન જયવત વર્તે છે ૧૬

यो वीक्ष्य दु खिभुवन करुणार्द्रचित्ती—
भूता यथार्थसुखमार्गविबोधनाय ॥
तीव्र तपश्चरितवान् अभवच्च पूर्णः ॥
श्रेयःश्रिय दिशतु स प्रभुवर्धमान' ॥ १७ ॥

દુ ખી જગતને જોઇ, કરૂણાર્દ્ર હ્રદયવાળા બની, જેણે સાચા સુખનો માર્ગ બતાવવા માટે તીવ્ર તપશ્ચર્યા આચરી અને પૂર્ણતા પ્રાપ્ત કીધી, એવા પ્રભુ વર્ધમાનસ્વામી તમને કલ્યાણ લક્ષ્મી આપો ૧૭

अनतदु'खायुधिपातकाना ।
रागादिदोषद्विपता शमाय ॥
न य विनाऽऽलम्बनमस्ति किंचित्
स वीतराग. शरण मपद्यः ॥ १८ ॥

અનન્ત દુ ખસાગરમા પાડનારા એવા રાગદ્વેષ વિગેરે દુશ્મ નોને શમાવવા માટે જેના વગર બીજુ કઈ આલબન લેવા યોગ્ય નથી, તે વીતરાગદેવને શરણે જવુજ જોઈએ ૧૮

આ પ્રમાણે પ્રભુપ્રતિમાની પાસે રહી ભાવનાપૂર્વક સ્તુતિ કરવાથી સાક્ષાત્ પરમાત્મા આપણને યાદ આવે છે, જેથી જીવોમા કોઈ અપૂર્વ જાગૃતિ થાય છે પચીસો વર્ષ પહેલા થયેલા મહાવીર પ્રભુ અત્યારે ભવ્ય જીવના હૃદયમા તેમની મૂર્તિનુ વિલોકન કરવાથી સાક્ષાત્ થાય છે

જીવો જિનપ્રતિમાના આલબનથી શીઘ્ર સસારસમુદ્ર તરી શકે છે–તો પછી સાક્ષાત્ પ્રભુ મહાવીર હતા તે સમયનુ તો કહેવુ શું?

એવી રીતે ઉચ્ચ કોટિના ગુણોથી ભરપૂર પરમાત્મા મહા-વીરદેવના ચરણકમળનું આરાધન કરી, તેમની આજ્ઞા શિરપર વહન કરી, તે સમયમા આ ભરતક્ષેત્રમા અનેક જીવો પોતાનું કલ્યાણ કરતા હતા અને આધુનિક સમયમા પણ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા વિચરતા વિહરમાન તીર્થંકરોની દેશના શ્રવણ કરી અનેક ભવ્ય જીવો પોતાના આત્માનુ કલ્યાણ કરી રહ્યા છે અત્યારે આપણે અહિ ભરતક્ષેત્રમા સાક્ષાત્ પ્રભુના અભાવે તેમના નામ-શ્રવણથી તથા ઉપર કહેલ તેમના સ્થાપનાનિક્ષેપાથી (ઝલહલતી મૂર્ત્તિથી) હજારો બલ્કે લાખો જીવો પોતાનું કલ્યાણ કરી રહ્યા છે તો હે ચેતન! તું પણ જિનપ્રતિમાના દર્શન કરી, પરમા-ત્માના ગુણોને યાદ કરી, તારામા સાગ ગુણોની છાપ પાડ જિન પ્રતિમા જિનવર સરખીજ જાણજે જિનપ્રતિમામા લેશ મા: શકા કરીશ નહિ [illegible] ઘણા સૂત્રોમા પરમાત્મા મહા

वीर देवेज कहेली छे ते जिनप्रतिमानो घणा सिद्धातोमा अधिकार विद्यमान होवा छता, केटलाएक अणुसमजवाळा अज्ञानी जीवो, सूत्रोना खरा अर्थने नहि समजता विपरीत अर्थ करी जिनप्रतिमाने नाह मानता थका भूला पडी भमी रह्या छे जुओ जिनप्रतिमानो अधिकार श्री ज्ञातासूत्रमा द्रौपदीए जिनमदिरमा जई, जिनप्रतिमानी पूजा करी 'नमुत्थुण' कह्यु छे जेने आ प्रमाणे प्रत्यक्ष पाठ छे —

तएण सा दोवइरायवरकन्ना जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ मज्जणघर अणुपवेसइ नाया कयवलीकम्मा कय कोउअमगलपायच्छित्ता सुद्धपावेसाइ वत्थाइ परिहियाहिं मज्जणघराओ पडिणिक्खमइ जेणे व जिणघरे तेणेव उवागच्छइ जिणघर अणुपविसइ अणुपविसायित्ता आलोए जिणपडिमाण पणाम करेइ लोमहत्थय परामुसइ एव जहा सुरियाभो, जिणपडिमाउ अचेइ तहेव भाणियव्व । जाव धुव डहइ धुव डहयित्ता वाम जाणु अचेइ अचेइत्ता दाहिजणाणुं धरणितलसि निहट्टु तिखुत्तो मुद्धाण धरणितलसि निवेसइ निवेसइत्ता इसि पच्चुणमइ करयल जाव कट्टु एव वयासि नमुत्थुण अरिहताण भगवताण जावसपत्ताण वदइ नमसइ जिणवराओ पडिनिखमइ

अर्थ—ते वारे ते द्रौपदी राजकन्या ज्या स्नान मजन करवानु घर छे त्या आवे, मज्जन घरमा पेसे, स्नान करीने कर्यु छे बलिकर्म एटले पूजानु कार्य जेणे अर्थात् घर देरासरमा पूजा करीने कौतुक कहेता तिलकादि, मगळ—दधिअक्षतादि तेमज

પ્રાયશ્ચિત્ત એટલે દુસ્વપ્નાદિનો ઘાત કર્યો છે જેણે એવી શુદ્ધ ઉજ્વલ જિનમંદિરને યોગ્ય સારા વસ્ત્ર પહેરીને, સ્નાનઘરમાંથી નીકળે, જ્યા જિનઘર છે ત્યા આવે, જિનઘરમા પેસે, જિનપ્રતિમાને દીઠે થકે પ્રણામ કરે, પછી મોરપીંછી ગ્રહણ કરે ગ્રહણ કરીને જેવી રીતે સૂર્યાભ દેવતાએ રાયપસેણી સૂત્રમા જિનપ્રતિમાને પૂજ્યાનો અધિકાર છે, તેમ સઘળો વિધિ જાણવો તે સૂર્યાભનો અધિકાર જ્યા સુધી ધૂપ દહે ત્યા સુધી કહેવો પછી નમુત્થુણ વિગેરે જાણવુ આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે દ્રૌપદીએ જિન પ્રતિમા પૂજી છે રાયપસેણી સૂત્રમા સૂર્યાભદેવતાએ જિનપ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે વળી દ્રૌપદીએ નમુત્થુણ કહ્યુ છે જિન પ્રતિમા આગળ સ્વસ્તિક કર્યો છે, જેથી તેને શ્રાવિકા જાણવી શ્રાવિકા વિના બીજો તે વિધિ જાણે નહિ, માટે નિશ્ચય થાય છે કે સમકિતદૃષ્ટિ દ્રૌપદીએ જિનપ્રતિમા પૂજી છે વળી નદીસૂત્રમા મહાકલ્પસૂત્રનુ નામ છે, તેમાં લખ્યું છે કે –' જો મુનિ તથા પૌષધવાળા શ્રાવક જિનપ્રતિમાના દર્શન ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે ' તે પાઠ —

से भयव तहारूव समण वा माहण वा चेइअघरे गच्छेज्जा ? हता गोयमा ! दिणे दिणे गच्छेज्जा. से भयव जत्थ दिणे णा गच्छेज्जा तओ किं पायच्छित हवेज्जा ? गोयमा पमाय पडुच तहारूव समण वा माहण वा जा जिणघर न गच्छेज्जा तओ छट्ठ अहवा दुवालसम पायच्छित्तं हवेज्जा से भयव सम णोवासगस्स पोसहशालाए पोसहिए पोसहबभयारी किं जिणहर गच्छेज्जा ? हता गोयमा ! गच्छेज्जा से भयव केण-

ट्ठेण गच्छेज्जा ? गोयमा ! नाणदंसणचरणट्टयाए गच्छेज्जा. जे केइ पोसहसालाए पोसहरूभयारी जओ जिणहरे न गच्छेज्जा तओ पायच्छित्त हवेज्जा ? गोयमा ! जहा साहु तहा भाणियव्य छट्ठ अहवा दुवालसम पायच्छित्त हवेज्जा ॥

અર્થ—'હે ભગવન્ ! કોઈ જીવને દુ ખી નહિં કરવાવાળા તેવા પ્રકારના સાધુ જિનમદિરમા જાય કે કેમ ?' 'હે ગૌતમ હમેશા પ્રતિદિન જાય' 'હે ભગવન્ ! જો હમેશા ન જાય તો એ મુનિને પ્રાયશ્ચિત લાગે કે કેમ ?' હે ગૌતમ ! જો પ્રમાદનુ અવલ બન કરીને તથાપ્રકારના સાધુ જિનમદિરમા પ્રતિદિન ન જાય તોએ સાધુને છઠ્ઠ કે બે ઉપવાસ અથવા પાચ ઉપવાસનું પ્રાયાશ્ચત લાગે.'

હે સજ્જનો ! વિચાર કરો ઉપર કહેલ પાઠમા ખુદ ભગવાને જ પ્રતિદિન પ્રતિમાના દર્શન કરવાની આજ્ઞા ફરમાવી છે ? જે જીવો જિનમૂર્તિના દર્શન કરતા નથી, તે જીવો પરમાત્માની આજ્ઞાના વિરાધક બને છે, તે ખુ લુ સમજાઇ જાય તેવુ છે કારણ કે નદીસૂત્રમા મહાક પ સૂત્રનુ નામ છે, તે નદીસૂત્ર–જિનપ્રતિમાને નહિ માનવવાળા પણ માને છે, માટે નદીસૂત્રમા કહેલ મહાકલ્પસૂત્ર પણ પ્રમાણભૂત થયું તે પ્રમાણભૂત થવાથી જિનપ્રતિમા પણ પ્રમાણભૂત થઈ ચૂકી,

જિનપ્રતિમાના દર્શન ન કરે તો સાધુને જેટલુ પ્રાયશ્ચિત કહ્યુ, તેટલુ પ્રાયશ્ચિત પોષહમા રહેલ શ્રાવક પણ પ્રમાદને લઇને દર્શન કરના ન જાય તો શ્રાવકને પણ સમજવુ માટે જિનપ્રતિમાના દર્શન અવશ્ય નિરતર કરવા વળી નદીસૂત્રમાં મહાનિશિથ સૂત્રનુ નામ છે નદીસૂત્ર ૩૨ સૂત્રમા છે તેમા કહેલ મહાનિશિથ સૂત્રમા કહ્યુ છે કે –' જિનમદિર કરાવવાવાળો સમકિત

દષ્ટિ જીવ બારમા દેવલોકે જાય ' આ સૂત્રના પ્રમાણથી પણ જિનપ્રતિમાની સિદ્ધિ થઈ ચૂકે છે

ઉપર કહ્યા શિવાય બીજા ઘણા સૂત્રોમા જિનપ્રતિમાનો અધિકાર છે આ પુસ્તક વિશાળ થઇ જવાના હેતુથી તે પાઠો નહિ લખતાં, તે તે સૂત્રોના નામ માત્ર બતાવીએ છીએ

૧ જીવાભિગમસૂત્રમા વિજયદેવે જિનપ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે
૨ ભગવતીસૂત્રના વીસમા શતકે જઘાચારણે જિનપ્રતિમાને વદન કર્યાનો આધકાર છે
૩ ઉપાસક દશાગ સૂત્રમાકહ્યુ છે કે—આણુદ શ્રાવકે નિયમ કર્યો કે 'જિનવરને જિનબિબ વિના બીજા કોઇને પણ વદુ નહિ પૂજુ નહિ ' તેવી રીતે બીજા નવે શ્રાવકો માટે જાણવું
૪ કલ્પસૂત્રમા સિદ્ધાર્થ રાજાએ જિંનપ્રતિમા પૂજ્યાનુ કહ્યુ છે
૫ શ્રી ભગવતીસૂત્રમા તુગિયાનગરીના શ્રાવકોએ જિનપ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે
૬ ઉવવાઇસૂત્રમા ઘણા જિનમદિરોનો અધિકાર છે
૭ તેજ સૂત્રમા અબડ શ્રાવકે જિનપ્રતિમાને વાદી તથા પૂજી તેવો અધિકાર છે
૮ શ્રી જબુદ્વિપપન્નત્તિ સૂત્રમા યમક દેવતાદિકોએ જિનપૂજા કરેલી કહી છે
૯ શ્રી નદીસૂત્રમા વિશાળાનગરીની અદર શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામીની મહાપ્રભાવિક શુભ કહેલ છે,
૧૦ શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્રમા સ્થાપના માનવી કહી છે
૧૧ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં જુદા જુદા અનેક અધિકાર છે

શ્રી ભરત ચક્રવર્તિએ જિનમંદર કરાવ્યાનો અધિકાર છે વગ્ગુર શ્રાવકે શ્રી મલ્લીનાથજીનું દેરાસર કરાવ્યું છે પુષ્પથી જિનપૂજા કરનારનો સંસાર ક્ષય થઇ જાય તેમ કહ્યુ છે તથા પ્રભાવતી શ્રાવિકાએ જિનમંદિર બનાવ્યું છે તથા જિનપ્રતિમાની આગળ નાટક કર્યું છે શ્રી શ્રેણિકરાજા નિરંતર એકસો આઠ સોનાના જવનવા કરાવીને પરમાત્મા સન્મુખ સ્વસ્તિક કરતા હેના સર્વ લોકમા રહેલ જિનપ્રતિમાને આરધવા નિમિત્તે સાધુ તથા શ્રાવક કાઉસગ્ગ કરે તેમ કહ્યુ છે બીજા પણ જિનપ્રતિમાના જુદા અધિકારો છે

૧૨ શ્રી વ્યવહારસૂત્રમા પ્રથમ ઉદ્દેશે જિનપ્રતિમાની આગળ આલોયણ કરવી કહી છે

૧૩ દશપૂર્વધરના શ્રાવક સંપ્રતિ રાજાએ સવાલાખ જિનમંદિર કરાવ્યા છે તથા સવાક્રોડ જિનબિંબ ભરાવ્યા છે, જેમાથી હજારો જિનમંદિર તથા જિનપ્રતિમાઓ વિદ્યમાન છે શત્રુંજય, ગીરનાર આદિ તીર્થોમા તથા ઘણા નગરમા ઘણા સ્થાનકે સંપ્રતિરાજાના કરાવેલા જિનમંદિરો દૃષ્ટિએ પડે છે તેમજ બીજા પણ ઘણા હજારો વર્ષોના કરાવેલા જિનમંદિરો હાલ વિદ્યમાન છે આબુજી ઉપર વિમલચંદ્ર તથા વસ્તુપાળ તેજપાળના કરોડો રૂપીઆ ખરચીને બનાવેલાં જિનમંદિરો વિદ્યમાન છે જેની શોભા દેખતા ભલભલા વિદ્વાનો પણ આશ્ચર્ય પામે છે

આ પ્રમાણે ઘણા સૂત્રોમા ઘણાજ વિસ્તારથી જિનપ્રતિમાનો

અધિકાર બહુજ આનદકારી વિદ્યમાન હોવાથી જિનપ્રતિમા વદનિક-પૂર્જનિક છે પ્રતિમાના દર્શન કરતા પણ પાપના પુજ ભસ્મીભૂત થઇ જાય છે માટે તેમા લેશમાત્ર શકા રાખવી નહિ અનતકાળથી ભવચક્રમા ભ્રમણ કરતા માનવભવાદિ ઉત્તમ સામગ્રી મળી છે, તેમા જો જિનપ્રતિમામા શકા રાખીશ અથવા નહિ માને તો પાછુ અનતકાળ ભ્રમણ કરવુ પડશે સૂત્રનો એક અક્ષર ઉત્થાપન કરનારને અનત સસારી કહ્યા છે, તો પછી ઠેકાણે ઠેકાણે સૂત્રોમા કહેલા જિનપ્રતિમાને વદન કરવાના-પૂજા કરવાના અધિકારને ઉત્થાપન કરનારાઓને કેટલો સસાર વધી જાય તે તીવ્રદષ્ટિથી સૂક્ષ્મબુદ્ધિથી વિચારવુ કદાગ્રહ છોડી દેવો પ્રથમથી પકડી રાખેલ અમારાથી કેમ મૂકાય તેવા ખોટા કદાગ્રહમા મુઝાઈ રહેવાથી આત્માને ભવચક્રમા નરકાદિ દુર્ગતિના અસહ્ય દુખો સહન કરવા પડશે કદાગ્રહ મૂકવામા તો દુખ લેશમાત્ર થતુ નથી, પરતુ ઉલટો આનદ પ્રાપ્ત થાય છે આત્મામા નવીન જાગૃતિ આવે છે ભવભ્રમણ નષ્ટ થાય છે જુઓ જિનપ્રતિમાના દર્શન કરવાથી જ કેટલા ફાયદા થાય છે ? કેવા કેવા જીવો બોધિબીજ પ્રાપ્ત કરીને આત્મકલ્યાણ કરી ગયા છે ?

૧ અભયકુમારે મોકલેલી ઋષભદેવસ્વામીની પ્રતિમા દેખી આર્દ્રકુમાર પ્રતિબોધ પામ્યા અને સમ્યકત્વ રત્ન પ્રાપ્ત કરી અનુક્રમે મુનિપણું અગિકાર કરી આત્મકલ્યાણ કરી ગયા

૨ દશવૈકાલિક સૂત્રના કર્તા શ્રી શય્યભવસૂરિ, શ્રી શાતિનાથની પ્રતિમા દેખી પ્રતિબોધ પામ્યા છે,

सिज्जभवगणहरजिणपडिमादसणेण पडिबुद्धो ’ ઇત્યાદિ

૩ શ્રી જિનપ્રતિમાની ભક્તિથી શ્રી શાતિનાથજીના જીવે તીર્થંકર ગોત્ર બાધ્યું છે

૪ જિનભકિત કરવાથી જીવ તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે છે આ કથન શ્રી જ્ઞાતાસૂત્રમા છે જિનપ્રતિમાની પૂજા છે તે તીર્થંકર નીજ પૂજા તે અને તેથી વીસસ્થાનક મધ્યાન પેલા સ્થાનકનું આરાધન થાય છે

૫ જિનપ્રતિમાને પૂજનાથી સસારને ક્ષય થઈ જાય છે એમ શ્રી આવશ્યકસૂત્રમા કહ્યુ છે

૬ જિનપ્રતિમાને પૂજવાથી મોક્ષફળની પ્રાપ્તિ થાય છે એમ શ્રીરાયપસેણીસૂત્રમા કહ્યુ છે

૭ ગણધર મહારાજાના સત્તર પુત્રે સત્તરે ભેદમાથી એક પ્રકારે જિનપૂજા કરી છે અને તે જિનપૂજાથી તેજ ભવેં મોક્ષે ગયા છે આ અધિકાર સત્તરભેદી પૂજાના ચરિત્રમા છે અને સત્તર ભેદી પૂજા શ્રી રાયપસેણી સૂત્રમા કહેલી છે

૮ નાગકેતુ શ્રીજિનેશ્વરની પૂજા કરતા શુદ્ધ ભાવનાવડે કેવળ જ્ઞાન પામ્યા હતા

૯ દુર્ગતા નારી પરમાત્માની કુલની પૂજા કરતા કેવળજ્ઞાન પામી હતી

શ્રીદશવૈકાલિકસૂત્રના આઠમા અધ્યયનમા કહ્યુ છે કે –'ભીંત ઉપર સ્રીની મૂર્તિ ચિત્રેલી હોય, તે મુનિઓએ જોવી નહિ કારણ કે તેને દેખવાથી વિકાર ઉત્પ ન થવાનો સભવ'

चित्तभित्तिं न निज्झाए, नारिवासुअलंकियं ।
भक्खरामिवदूण, दिट्ठिं पडिसमाहरे॥ १॥

અર્થ—"ચિત્રામણની ભીંત સ્ત્રીથી અલંકૃત હોય તો ને લેવી નહિ કારણ જે તે વિકાર થવાના હેતુભૂત છે જેમ ર્ય સામું જોઈ દૃષ્ટિ સહરી લઈએ છીએ, તેની પેઠે ચિત્રામણની ી દેખીને દૃષ્ટિ સહરી લેવી."

જુઓ !, વિચાર કરો ! જેમ ચિત્રામણની સ્ત્રી દેખાવાથી કામ-વેકાર ઉત્પન્ન થાય છે તેવીજ રીતે શાતરસથી ભરપૂર પરમાત્મા ી મૂર્તિ દેખતા જીવને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય, તેમા શું આશ્ચર્ય ? માટે જિનપ્રતિમામા જરાપણ સશય રાખવો નહિ

સૂત્રોમાં જિનપ્રતિમા વિષે પદ્ય

[રાગ—નાથ કૈસે ગજકોબધ છુડાયો]

પૂજો પ્રેમે જિનપડિમા જયકારી,
એ તો અવિચળ સુખ દેનારી પૂજો૰

પ્રભુપડિમા પૂજનની સાખો, બહુ છે સૂત્ર મોઝારી,
રાયપસેણીમા સુર સૂર્યાભે, પૂજી છે પડિમા પ્યારી પૂજો૰

જ્ઞાતા અંગે રગે ઉમગે દ્રૌપદી સમકિત ધારી,
જિનવર પૂજી લીધો લ્હાવો, જગમાં છે બલિહારિ પૂજો૰

જઘાચારણ ને વિદ્યાચારણની, પૂજન વાત વિસ્તારી,
ભગવતીમાં પ્રભુ વીરે ભાખી, બલિહારી જઈએ વારી પૂજો૰

જીવાભિગમમા વિજયદેવતા, પડિમા પૂજે મનોહારી,
તેમ ભવી જિનવર પૂજી ભાવે, "ભક્તિ" કરો વારવારી પૂજો૰

આ પ્રમાણે સૂત્ર સિદ્ધાતમા કહેલી જિનપ્રતિમાના દર્શન કરી, પૂજન કરી, ભક્તિ કરી, ઘણા ભવ્ય જીવો સમ્યગ્દર્શન પામી

અનુક્રમે કેવળજ્ઞાનની લક્ષ્મી મેળવી મુક્તિમાં બિરાજમાન થયા છે જન્મમરણના કલેશથી દૂર થયા છે આવી રીતે જીવોને કર્મ ખપાવવા માટે આ પંચમકાળમા સાક્ષાત્ જિનેશ્વર ભગવાનનો વિરહ છે પણ જિનપ્રતિમા પ્રબળ સાધન હોવા છતા શાસ્ત્રમા ઠેકાણે ઠેકાણે જિનેશ્વરદેવે તે બતાવેલ છતા, કેટલાએ બિચારા મહામોહનીય કર્મના જોરથી—પ્રબળ મિથ્યાત્વના ઉદયથી જિનપ્રતિમાને નથી માનતા, નથી પૂજતા તેને માટે ઉપાધ્યાયજી યશોવિજયજી મહારાજ કહે છે કે—

> એણીપેરે બહુ સૂત્રે ભણ્યુ જીરે, જિનપૂજા ગૃહીકૃત્ય—,
> જે નવી માને તે સહીજી રે, કરશે બહુ ભવ નૃત્ય સુણો જિન !
> તુજ વિણુ કવણ આધાર

“બહુ સૂત્રસિદ્ધાતમા જિનપૂજાનું કૃત્ય ગૃહસ્થો માટે કહેલુ છે, છતા જે નહિ માને તે આ ભવચક્રમા જન્મમરણના ફેરાવડે નૃત્ય કરશે’ માટે હે ચેતન ! તું લેશમાત્ર જિનપ્રતિમામા શકા કરીશ નહિ અને હમેશા પરમાત્માના વિધિપૂર્વક દર્શન કરી—પૂજન કરી સમ્યક્ત્વ રત્નની પ્રાપ્તિ કરી લેજે તને આ અપૂર્વ અવસર મળ્યો છે, તેથી જેમ બીજા જીવો પ્રભુ પ્રતિમાનું આલબન લઈ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી આત્મકલ્યાણ કરી ગયા તમ તુ પણ કરી શકીશ માટે નિશ્ચય ચિત્તથી જિનપ્રતિમાના દર્શન—પૂજા—ભક્તિ કરજે !

ઇતિ શ્રી જિનપ્રતિમાનો તથા તેમની
પૂજા—ભક્તિનો અધિકાર

જેવી રીતે આ પચમકાળમા જિનપ્રતિમાનો ભવી જીવોને આધાર છે–તરવાનુ સાધન છે, તેવીજ રીતે તીર્થંકર ગણધરોએ કહેલા જિનઆગમ પણ જીવને સસારમાથી તરવાનુ પ્રબળ સાધન છે આગમમા બતાવેલ ધર્મનુ આરાધન કરનાર ભવ્ય જીવો આત્માની પરમાત્મ દશા પ્રાપ્ત કરે છે જો વીરપ્રભુના બતાવેલા તત્વ જીવ સાભળે તો તેના હૃદયમા નવીન અદ્ભૂત વિચાર પેદા થાય માટે હે ચેતન ! સર્વજ્ઞ પ્રભુએ કહેલો ધર્મ ઉત્તમ શરણરૂપ જાણીને મન, વચન, અને કાયા–ત્રિકરણ શુદ્ધે તેનુ આરાધન કર ! આરાધન કર ! અવસર હાથમા આવ્યો છે તેને જવા દઈશ નહિં તુ અનતકાળથી અનાથ છો, તે ધર્મના પ્રભાવથીજ સનાથ થઈશ અનતકાળથી સસારમા ભ્રમણ કરતા માતાપિતા, ભગિની, સ્ત્રી વિગેરે કુટુબાદિક તને શરણભૂત થયા નથી પરલોકમા જતા તેઓનો તને આધાર નથી જેથી શરણ રહિત એવો તું ધર્મના પ્રભાવથી જ શરણવાળો થઇશ જો શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના વીસમા અધ્યયનમા કહેલ અનાથોનુ કોઈ શરણ થયું નહિ, જેથી તેઓએ શુભ વિચારોને આત્મા સાથે જોડી દીધા અને અનાથ તેમજ શરણવાળા થયા તે દ્રષ્ટાતનું બરાબર મનન કરજે તેઓની નિસ્પૃહતા વિગેરે જોઇ શ્રેણિક રાજા પણ ધર્મ પામ્યા તે અનાથી મુનિનું દ્રષ્ટાત આ પ્રમાણે–

અનાથી મુનિનુ દૃષ્ટાંત

એકદા ગજ અશ્વાધિકવાળા તથા વૈડુર્યાદિક ઘણા રત્નોવાળા મગધદેશના અધિપતિ શ્રેણિકરાજા અશ્વક્રીડાને માટે મડિકુક્ષિ નામના વનમા નીકળી પડયા વનની શોભા ઘણી મનોહારિણી હતી, નાના પ્રકારના વૃક્ષોવડે વન ઘણુજ શોભી રહ્યુ હતુ.

નાના પ્રકારના પક્ષીઓ તે વનનું સેવન કરતા હતા તે પક્ષીઓના જુદા જુદા શબ્દો સભળાતા હતા નાના પ્રકારના પાણીના ઝરણા ઝરી રહ્યા હતા તે વન નદનવનની તુલ્યતા ધરાવતું હતું ત્યા એક તરૂની નીચે મહાસમાધિવત શરીરે સુકુમાળ એવા એક મુનિને તે શ્રેણિક રાજાએ દીઠા તેનું અદ્ભૂત રૂપ દેખી રાજા મનમા અત્યત આનદ પામ્યા અને ઉપમારહિત રૂપથી વિસ્મય પામી મનમા તેમની પ્રશસા કરવા લાગ્યા 'અહો! આ મુનિનો કેવો અદ્ભૂત વર્ણ છે? અહો! કેવું મનોહર રૂપ છે? અહો! આ મુનિ કેવા આશ્ચર્યકારક ક્ષમાના ધરનાર છે? અહો! આ મુનિના અગમા વૈરાગ્ય કેટલો ભરેલો છે? અહો! આ મુનિમા કેટલી નિર્લોભતા ઝળહળી રહી છે?' ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારે ચિંતવતા, ખુશી થતા, સ્તુતિ કરતા, ધીમેથી ચાલતા, પ્રદક્ષિણા દઈ તે મુનિને વદન કરી, અતિ સમીપ નહિ તેમ અતિ દૂર નહિ તેવી રીતે બેઠા પછી બે હાથ જોડી વિનયપૂર્વક મુનિરાજને પૂછ્યું –'હે મહારાજ! તમે પ્રશસા કરવા લાયક તરૂણ છો, ભોગવિલાસને માટે તમારી વય અનુકૂળ છે, સસારમા નાના પ્રકારના સુખો રહ્યા છે, તે સવળાને ત્યાગ કરી મુનિપણામા અતીવ ઉદ્યમ કરો છો તેનું શુ કારણ? તે મને અનુગ્રહ કરીને કહો'

રાજાના આવા પ્રકારના વચનો સાભળી મુનિરાજે કહ્યુ –'હે રાજન્! હું અનાથ હતો, હે મહારાજ! મને અપૂર્વ વસ્તુ પ્રાપ્ત કરાવનાર તથા યોગ-ક્ષેમનો કરનાર, મારા ઉપર અનુકપા આણનાર, પરમ સુખનો દેનાર મિત્ર કોઈ ન થયો, એ કારણથી હું અનાથ હતો' આવા પ્રકારના મુનિના વચન સાભળી શ્રેણિકને હસવું આવ્યું અને શ્રેણિકે કહ્યુ કે –'તમારે મહાઋદ્ધિવતને નાથ કેમ

ન હોય ? જો કોઈ તમારો નાથ ન હોય તો હું પોતે થાઉ છુ તમે આ સંસારના ભોગ ભોગવો. મિત્રજ્ઞાતિ સહિત દુર્લભ એવો તમારો મનુષ્યભવ સફળ કરો ' અનાથી મુનિએ કહ્યુ —હે શ્રેણિક મગધદેશના રાજા ! તુ પોતેજ અનાથ છો તો મારો નાથ કેમ થઇશ ? નિર્ધન હોય તે ધનાઢ્ય કેવી રીતે બનાવે ? બુદ્ધિરહિત બુદ્ધિદાન કયાથી આપે ? વધ્યા સ્ત્રી સંતાન કયાથી આપે ? જ્યારે તું પોતેજ અનાથ છો તો મારો નાથ કયાથી થઇશ ? ' મુનિના વચનથી રાજા વિસ્મય પામ્યો અને વ્યાકૂલ થયો કોઇ કાળે જે વચનનું શ્રવણ થયુ ન હતુ, એવુ વચન યતિના મુખથી સાભળી શંકાગ્રસ્ત થયો હતો બોલ્યો કે —'હુ અનેક પ્રકારના અશ્વોનો ભોગી છુ, અનેક પ્રકારના મદોન્મત્ત હસ્તિઓનો ધણી છુ, અનેક પ્રકારની સેના મારે આધીન છે, નગર ગામ અંત પુર અને ચતુષ્પદ વિગેરેની મારે કાઇ ન્યૂનતા નથી, મનુષ્ય સબંધી સઘળા પ્રકારના ભોગ મને પ્રાપ્ત થયા છે, સેવક જનો મારી આજ્ઞાને આરાધે છે, તમામ પ્રકારની સામગ્રી મારે ઘેર છે, સર્વ મનોવાચ્છિત વસ્તુઓ મારી સમીપે રહે છે, આવા પ્રકારનો હું દેદીપ્યમાન છતા અનાથ કેમ હોઉં ? રખે હે ભગવન્ ! તમે ફેરફાર બોલતા હશો '

મુનિએ કહ્યુ 'હે રાજન્ ! મારા કહેલા અર્થની ઉત્પત્તિને તુ બરાબર સમજ્યો નથી, તું પોતે અનાથ છો, પરંતુ તે સંબંધી તારી અજ્ઞતા છે હવે હું કહું છુ તે અવ્યગ્ર અને સાવધાન ચિત્તે તું સાભળ તે સાભળી પછી તેના સત્યાસત્યનો નિર્ણય કરજે મે પોતે જે પ્રકારના અનાથીપણાથી મુનિપણું અંગીકૃત કર્યું છે, તે હું પ્રથમ તને કહું છુ —

'બીજા નગરોથી અતિ શોભાવાળી કોસબી નામની એક સુદરનગરી છે ત્યા ઋદ્ધિથી પરિપૂર્ણ ધનસચય નામના મારા પિતા રહેતા હતા પ્રથમ યૌવનવયને વિષે અતુ ય અને ઉપમા રહિત એવી મારી આખોને વિષે વેદના ઉત્પન્ન થઇ તથા દુ ખને દેવાવાળો આખા શરીરે દાહજ્વર ઉત્પન થયો શસ્ત્રથી પણ તીક્ષ્ણ એવો તે રોગ વૈરીની પેઠે મારા ઉપર કોપાયમાન થયો મારૂ મસ્તક આખની અસહ્ય વેદનાથી અત્યત દુ ખવા લાગ્યું ઇન્દ્રના વજ્રના પ્રહાર સરખી બીજાને પણ અત્યત ભય ઉપજાવનારી અત્યત દારૂણ વેદનાથી હુ બહુ શોકાર્ત્ત થયો શારીરિક વિદ્યામા વિદ્વાન, મ ત્રમૂળીના જાણ,સુજ્ઞ વૈદરાજ મારી તે વેદનાનો નાશ કરવા માટે આવ્યા, અનેક પ્રકારના ઔષધોપચાર કર્યા, પણ તે વૃથા ગયા ધનવ તરી સરખા તે વૈદો મને તે વેદનાથી મુક્ત કરી શકયા નહિ હે રાજન્! એજ મારૂ અનાથપણું હતુ, મારી આખની વેદના ટાળવાને માટે મારા પિતાએ સર્વ ધન આપવા માડયું પરતુ તેથી કરીને પણ મારી વેદના ટળી નહિ હે રાજન્! એજ મારૂ અનાથપણું હતુ મારી માતા પુત્રના શોકે કરીતે અત્યત દુ ખિત થઈ પરતુ તે પણ તે દરદથી મને મૂકાવી શકી નહિ હે મહારાજા! તેજ મારૂ અનાથપણું હતુ એક ઉદરથી ઉત્પન્ન થયેલા મારા મોટા તથા લઘુ બાધવો પોતાથી બનતો પરિશ્રમ કરી ચૂકયા, પણ મારી વેદના ટળી નહિ હે રાજન્! એજ મારૂ અનાથપણું હતુ વળી મારી મોટી તથા નાની ભગીનિયોથી પણ મારૂ દુ ખ ટળ્યું નહિ હે મહારાજા! એ જ મારૂ અનાથપણુ હતું મારી પતિવ્રતા સ્રી મારા ઉપર પ્રેમવાળી અને રાગવાળી હતી તે પણ આખમા પરિપૂર્ણ આસુ ભરીને મારા હૃદયને સીચતી-ભી જવતી હતી મારી સમીપથી ક્ષણવાર અલગી રહેતી નહોતી

અન્ય સ્થળે જતી પણ નહોતી હે રાજન્! એવી સ્ત્રી પણ મારા રોગને ટાળી શકી નહિ, હે રાજન્! એજ મારૂં અનાથપણું હતું એવી રીતે કોઇના પ્રેમથી, કોઇના ઔષધથી, કોઇના વિલાપથી અને કોઇના પરિશ્રમથી એ રોગ શાંત ન થયો મેં તે વેળા એટલાએ જ અસહ્ય વેદના ભોગવી પછી હું આ દુ:ખથી ભરેલા સંસારથી ખેદ પામ્યો તેથી વિચારવા લાગ્યો કે-હું જો આ ઘોર વેદનાથી મુક્ત થઇશ તો પારમેશ્વરી પ્રવ્રજ્યાને (દીક્ષાને) અંગીકાર કરીશ ' એમ ચિંતવતો હું શયન કરી ગયો રાત્રી અતિક્રમી ગઇ એટલે, હે મહારાજ! મારી તે વેદના શમી ગઇ અને હું નીરોગી થયો પ્રાતઃ કાળે માતાપિતા સ્વજનાદિકને પૂછીને મેં મહાક્ષમાવાળું અને ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરવાવાળું, આરંભાદિથી રહિત સાધુપણું અંગીકાર કર્યું ત્યારપછી હું મારા આત્માનો નાથ થયો હવે સર્વ પ્રકારના જીવનો હું નાથ છું '

અનાથી મુનિએ આવા પ્રકારની અશરણ ભાવના શ્રેણિક રાજાના મન ઉપર દૃઢ ઠસાવી હવે બીજો ઉપદેશ તેને અનુકૂલ આપે છે—" હે રાજન ! આ આપણો આત્મા જ દુઃખની ભરેલી વૈતરણીનો કરનાર છે આપણો આત્મા જ શાલ્મલી વૃક્ષના દુઃખનો ઉપજાવનાર છે આપણો આત્મા જ મનોવાંછિત, ઇષ્ટ વસ્તુ રૂપી દુધને દેવાવાળી કામધેનુ ગાય જેવુ સુખને ઉપજાવનાર છે આપણો આત્માજ નંદનવનની માફક આનંદકારી છે આપણો આત્માજ કર્મનો કરનાર છે આપણો આત્માજ તે કર્મનો ટાળનાર છે આપણો આત્મા જ દુઃખોને ઉત્પન્ન કરનાર છે આપણો આત્મા જ સુખનો ઉત્પન્ન કરનાર છે આપણો આત્માજ મિત્ર અને આપણો

વૈરી છે આપણો આત્માજ તમામ કાર્ય કરનાર છે ” આવી રીત અનેક પ્રકારે અનાથી મુનિએ તે શ્રેણિકરાજા પ્રત્યે સસારનું અનાથપણુ કહી બતાવ્યું તેથી શ્રેણિકરાજા અતીવ સતોષ પામ્યા તે અજળી કરીને બોલ્યા કે -'હે ભગવન્! મને તમે બરાબર ઉપદેશ કર્યો, તમે યથાસ્થિત અનાથપણુ કહી બતાવ્યું હે મહાઋષિ ! તમે સનાથ છો, તમે સબધવ છો, અને તમે સધર્મ છો તમે સર્વ અનાથના નાથ છો હે પવિત્ર સયાંત! હું તમને ખમાવુ છુ તમારી હિતશિક્ષાને વાછુ છુ ધર્મધ્યાનમા વિઘ્ન કરવાવાળુ ભોગવિલાસ સબધી આમત્રણ મે આપને કર્યું હતુ તે સબધીનો મારો અપરાધ ખમાવુ છુ ' એવી રીતે સ્તવના કરી શ્રેણિકરાજા પરમાનદ પામી ધર્મને વિષે રાગી થયા અને મુનિને પ્રદક્ષિણા કરી તેમના ચરણ વાદીને સ્વસ્થાને ગયા

ઇતિ અનાથી મુનિ કથા

અહો ભવ્યો! મહા તપોધન, મહા મુનિ, મહા પ્રજ્ઞાશાલી, મહા યશવત, મહાનિર્ગ્રંથ અનાથી મુનિએ મગધદેશના રાજાને પોતાના શુદ્ધ ચારિત્રથી જે બોધ આપ્યો છે, તે ખરેખર અશરણ ભાવનાને સિદ્ધ કરી દેખાડે છે મહામુનિ અનાથીએ જે જે વેદનાઓ સહન કરી, તેની તુલ્ય અથવા તેથી પણ વિશેષ અસહ્ય દુખો અનત જીવો સામાન્ય દૃષ્ટિથી ભોગવતા દેખાય છે તે સબધી તમે વિચાર કરો! સસારમા છવાઇ રહેલ અશરણતાનો ત્યાગ કરી સત્ય શરણ રૂપ ઉત્તમ તત્ત્વજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરો! પ્રાપ્ત કરવા ઉદ્યમ કરો!, એજ મુકિતના કારણરૂપ થશે જેમ સસારમા રહેલ અનાથી અનાથ હતા તેમ પ્રત્યેક આત્મા તત્ત્વજ્ઞાનની ઉત્તમ પ્રાપ્તિ વિના હમેશા અનાથ જ છે સનાથ થવા માટે પુરૂષાર્થ ફોરવવાની જરૂર છે હે આત્મા ! તું પણ પુરૂષાર્થ

ફેરવીશ તોજ આત્મહિત કરી શકીશ શ્રેણિકરાજા સુલસા રેવની પ્રમુખના જીવો પણ પુરૂષાર્થ ફેરવી પરમાત્માની આજ્ઞાને શીરપર ચડાવી આવતી ચોવીસીમા તીર્થંકર થશે, આવતી ચોવીસીમા થનારાળા તીર્થંકરના નામો

આવતી ચોવિસીમા થવાવાલા તીર્થંકરોના નામ

૧ શ્રી પદ્મનાભ	તે શ્રી શ્રેણિક મહારાજના જીવ
૨ શ્રી. સુરદેવ	તે શ્રી મહાવીર સ્વામીના કાકા શ્રાવકનો જીવ
૩ શ્રી સુપાર્શ્વજીન	તે કોણિક પુત્ર ઉદાયનનો જીવ
૪ શ્રી સ્વયપ્રભજીન	તે શ્રી વીરનો પોટીલ નામે શ્રાવકનો જીવ
૫ શ્રી સર્વાનુભૂતી	તે દૃઢાયુષનો જીવ
૬ શ્રી દેવશ્રુતજીન	તે કીર્તિનો જીવ
૭ શ્રી ઉદયજીન	તે શ્રી વીરનો શ્રાવક શખ નામનો જીવ
૮ શ્રી પેઢાલજીન	તે આણુદ શ્રાવકનો જીવ
૯ શ્રી પોટિલજીન	તે શ્રી સુનદનનો જીવ
૧૦ શ્રી શતકીર્તિ	તે શતક શ્રાવકનો જીવ
૧૧ શ્રી સુનિસુવ્રત	તે દેવકીજીનો જીવ
૧૨ શ્રી અમમ જીન	તે સત્યકીનો જીવ
૧૩ શ્રી નિષ્કષાયજીન	તે વાસુદેવનો જીવ
૧૪ શ્રી નિષ્પુલાક જીન	તે બલદેવનો જીવ
૧૫ શ્રી નિર્મમત્વજીન	તે સુલસા શ્રાવીકાનો જીવ
૧૬ શ્રી ચિત્રગુપ્ત	તે રોહિણીનો જીવ
૧૭ શ્રી સમાધિજીન	તે રેવતી શ્રાવિકાનો જીવ

૧૮ શ્રી સ વરજીન તે શતાલીનો જીવ
૧૯ શ્રી યશોધરજીન તે દ્વિપાયનનો જીવ
૨૦ શ્રી વિજયજીન તે કૃષ્ણનો જીવ
૨૧ શ્રી મલ્લિજીન તે નારદનો જીવ
૨૨ શ્રી દેવજીન તે અબડ તાપસનો જીવ
૨૩ શ્રી અન તવીર્યજીન તે અમરનો જીવ
૨૪ શ્રી ભદ્રજીન તે સ્વાતિ બુધનો જીવ

ઉપર બતાવેલ નામવાર તીર્થંકર મહારાજા આવતી ચોવીશીમા થવાના છે તેમ બીજા કેવલી ગણધરો વીગેરે અનેક જીવો પુરૂષાર્થ ફોરવી રત્નત્રયિનું આરાધન કરી કેવલજ્ઞાન પામી અજરામર પદના ભોકતા થશે તેવી રીતે હે ચેતન તુ પણ જો તીર્થંકર મહારાજનો હિતોપદેશ તારા હૃદયમા ઠસાવી સ સાર ઉપરથી રાગ ઉઠાવી રત્નત્રયિનુ આરાધન કરીશ તો મુક્તિ સુખને જલ્દી મેળવીશ

હે જીવ ! તું અનાદિ કાળથી આ ચોરાશી લક્ષયોનિમા અજ્ઞાનતાથી ભટકયા કરે છે, અને કામક્રોધ મોહ માયાદિ અ તરગ શત્રુઓથી એવો ફસાઇ ગયો છે કે તને સારાસારની તે ગમ પડવા દેતા નથી જેથી અનેક લોકોને ત્રાસ આપી રહ્યો છે તેનું ફલ અનિષ્ટ તારે ભોગવવુ પડશે તેનો પણ તુ વિચાર કરતો નથી તારા માથે કાળ ચક ભમી રહ્યુ છે તે તને કયારે ઝડપી લેશે તે લક્ષમા લેતો નથી અને પુત્રકલત્ર લક્ષ્મી, વીગેરે પોતાના માનીને બેઠો છે પણ તે કોઇ તારૂ નથી તેનો વીચાર પણ તને આવતો નથી આ શરીર ઉપર મુર્છા રાખી ધર્મ ક્રિયાથી પાછો રહે છે શરીરને ખુબ સાચવે છે આત્માને સાચવતો નથી પણ તે શરીર તારૂ નથી તે ધ્યાનમા લેતો નથી આ

ભવ ભ્રમણુનો અ ત જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ રત્નત્રયિ વિના આવવાનો નથી તે રત્નત્રયિ પ્રાપ્ત કરવા તારો લેશ માત્ર પ્રયત્ન પણુ નથી તો પછી ભવભ્રમણુનો અ ત કેવી રીતે આવશે તે વીચાર કર પછી તુ સદા પાપથી પેટ ભરે છે કુવિચારોમા લીન બની જાય છે ઘાટ આવે દેવ ગુરૂ અને ધર્મની પણુ નિ દા કરી નાહક માનવ ભવ હારી જવાના કારણો સેવે છે પ્રમાદને વશ થઇ આત્મ ચિ તવન એક ક્ષણુ પણુ કરતો નથી તો કદાચ કુતરા બીલાડા શિયાલ સપ વીગેરે તિર્યંચોના તથા નરકના ભવો કદાચ તારા શીરપર આવ્યા તો તને તેવા હલકા ભવમાથી ધર્મ વિના કોણુ મુક્ત કરાવશે તેવા હલકા ભવો ન આવે તેવા ઉપાયો લેવા તને કેમ સુઝતા નથી. ઉપાયો નહિ કરે ત્ય સુધી તારૂ ઠેકાણુ નહિ પડે જેમ ભોજન કર્યા વિના ભૂખ ન મટે જલપાન કર્યા વિના તૃષા ન મટે સૂર્ય વિના અ ધકાર ન મટે તેમ ધર્મ વિના કોઈ દીવસ પણુ દુ ખ ન મટે તે વાત કોઈ દિવસ ભુલી જઇશ નહિ તે ધર્મને બનાવનાર સદ્ગુરૂના ચરણે જવુ જોઇયે તેમના વચનો સાભલવા જોઈએ સદ્ગુરૂના સમાગમ વિના અને તેમના બતાવેલ માર્ગે ચાલ્યા સિવાય તારો છુટકો નથી તે સિવાય તારી ભવ ભ્રમણુનો નિસ્તાર થવાનો નથી વીર પ્રભુની વાણીનો સ્વાદ સદ્ગુરૂના સ ગથી જો કરીશ તો જ સાચા સુખનો અનુભવ કરી શકીશ વલી તું જાણે છે કે 'જેવુ કરે તેવુ પામે' છતા પારકી નિંદા કરી પાપથી પેટ ભરવા તૈયાર થાય છે અને આત્મનિંદાનો કરતો નથી તો પછી સ સાર સમુદ્ર કેવી રીતે તરીશ માટે તેનો ઉંડો વીચાર કરી પારકી નિ દા કરવાની ટેવ પણુ જરૂર કાઢી નાખજે અને વાર વાર આત્માને

હિત શિક્ષા આપવા તૈયાર રહેજે પ્રભાતે વહેલા ઉઠી ધર્મ ભાવનાના ઉચ્ચા વિચાર જેવા શાંત ચિત્તથી થાય છે તેવા શુભ વિચારો બીજા ટાઈમે થવા પ્રાય મુશ્કેલ છે માટે સવારમા કલાક બેકલાકનો ટાઈમ આત્મભાવનામાં કાઢ સામાયિક પ્રતિક્રમણ, પુસ્તક વાચન, વીગેરેથી, સમય સફલ કર અને પ્રમાદને છોડ નીચેની હકીકત ધ્યાનમા લઈ ખુબ મનન કર

હિતોપદેશ

જેવી રીતે ક્ષુધા લાગે તો ખાવા માટે, તૃષા લાગે તો પીવા માટે, પૈસા કમાવા માટે, પુત્રપુત્રીયોની સારસભાળ માટે, સ સારના મજુરીરૂપ કાર્યોમા તો કોઈને કાઇ પૂછવું જ પડતું નથી જલ્દી પ્રવૃત્તિ થાય છે, તો પછી આ આત્મા અનાદિ કાળથી સ સારરૂપી બ ધીખાનામા પડયો છે, તો તેને છોડાવવા માટે થોડો પણ ઉદ્યમ કેમ કરતો નથી ? હે ચેતન ! જરા લેશ માત્ર ચક્ષુ ઉઘાડ જ્યારે ત્યારે પણ શુભ કાર્યમા પુરૂષાર્થ ફોરવ્યા વિના સ સારરૂપી કેદખાનામાથી છુટાશે નહિ માટે આત્મહિત કરવા તૈયાર થા સદ્‌ગુરૂનો સ યોગ મેળવ. તેમની સેવા કરી આત્મમા પ્રકાશિત કરેલા તીર્થંકર ગણધરના બતાવેલા ધર્મને જાણ, જાણીને વિચાર કર, સ્વધન અને પરધનને ઓળખ, મોહના જોરથી અસત્ય વસ્તુને સત્ય વસ્તુ જાણી, ભ્રમથી ભૂલ્યો થકો સાસારિક સુખને સત્યસુખ તરીકે જાણી શા માટે મુંઝાય છે ? વીતરાગ પરમાત્મા કથિત સત્ય તત્ત્વથી અજાણ રહી પોતાનું આયુ નિરથક ગુમાવી અધોગતિ શા માટે પ્રાપ્ત કરે છે?સુખની આશાએ બાહ્ય વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે, પરતુ હે મોહાન્ધ આત્મા ! તું એટલુ પણ વિચારતો નથી કે, ખરૂ સુખ તો આત્મામા રહેલુ છે પૌદ્‌ગલિક વસ્તુ તો વિનાશ પામી

જવાની છે, તેની આશાએ આત્મીક ધન ખોઈશ નહિ કોઈ પણ જડ પદાર્થમા સુખ રહેલુ નથી જો શરીરમા સુખ રહેલુ હોય તો મૃત શરીરમા તે સુખની પ્રાપ્તિ થવી જોઇએ,પરતુ થતી નથી માટે સિદ્ધ થાય છે કે, સુખ એ આત્માનો ગુણ છે કર્મના આવરણને લીધે સસારી જીવોને સુખ તિરોભાવે છે અને સિદ્ધને કર્મના નાશથકી તે સુખ આવિર્ભાવે પ્રકાશે છે તાત્વિક સુખ આત્મામા જ રહેલુ છે પરતુ તુ ખદાથી વિભાવ દશાને અનાદિ કાળથી તું કોટે વળગાડીને ફરી રહ્યો છે તેને છોડ સ્વભાવ દશાને પ્રાપ્ત કર પરતુ તારે હજી રસ લોલુપતા ઘણી છે સમભાવથી આ સસારહિત તપશ્ચર્યા કરતો નથી ઉપવાસ, આયબિલ,એકાસણું, છેવટ ઉણોદરી વ્રત, પણ સમભાવથી કરતો નથી નવીન નવીન ચીજો ખાવાની ઈચ્છાઓ કર્યા કરે છે, પરતુ ઇચ્છાનિરોધ કરતો નથી જે વસ્તુની ઇચ્છા થઈ તેને દબાવતો નથી સસારના અનેક કાર્યોનું તુ ચિંતવન કરે છે કોઇવાર કામરાગમા,કોઇ વાર સ્નેહરાગમા, કોઈવાર દૃષ્ટિરાગમા, કોઇવાર કુદેવમા—જેનામા દેવપણાની ગધ પણ નથી તેમા, કોઇવાર કુગુરુમા -જેનામા ગુરૂપણાનો અભાવ છે તેમા કોઈવાર કુધર્મમા—જે ધર્મથી અનેક જીવોનો નાશ થાય એવા અસત્ય ધર્મમા, કોઇવાર મનોદડમા, કોઈવાર વચનદડમા-નહિ બોલવા લાયક વચનો બોલીને, કોઈવાર કાયદડમા, કોઇવાર હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક દુગચ્છામા, કોઇવાર કૃષ્ણાદિ ત્રણ અશુભ લેશ્યામા,કોઈવાર રસ ગારવ, ઋદ્ધિગારવ, શાતાગારવમા લીન થઇને સસારની વૃદ્ધિના કારણોનું તું ચિતવન કરે છે તો હે ચેતન ! તુ કેવી રીતે સ્વભાવ દશા પ્રાપ્ત કરી સસારસમુદ્રનો પાર પામીશ ? આ તમારા આત્માના શત્રુ છે કે મિત્ર ? શાસ્ત્રકારો તો એને કટ્ટા શત્રુ કહે છે, તો શું આવી જબરજસ્ત મોહરાજાની સેનાને પાછી

નહિ હઠાવે ? તારૂ સર્વથા બગાડવાવાળી તે સેના છે હે ચેતન! વળી તારા ઉપર અઢાર પાપસ્થાનકોનો કેટલો જોરાવર હુમલો છે? તારી જીદગીનો અત્યાર સુધીનો વિચાર કરી લે કે, કયો દિવસ મારો ચોકખો ગયો,કે જે દીવસે એકપણ પાપસ્થાનક સેવ્યું નથી? ભાગ્યેજ કોઇ તેવો દીવસ નીકળશે શું આ પણ એક આત્માની નબળાઇ–હીનસત્ત્વતા નહિ તો બીજુ શું કહેવાય? ફક્ત સવારે કે સાજે જ્યારે પડિક્કમણું કરે છે ત્યારે પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે મૃષાવાદ, ઇત્યાદીક પાપસ્થાનકના નામ બોલી જાય છે, પરંતુ તે શબ્દમાત્રમાજ રહી જાય છે સવારે કે સાજે તે બોલીને જો બીજે દીવસે તેનાથી પાછો હઠે–તે પાપસ્થાનકો ન સેવે તો કેવો માનંદ આવે ? થોડો અનુભવ તો કરજે અમૂક દીવસે એક પણ પાપસ્થાનકનો સમાગમ કરવો નથી, એમ ધારીને જો થોડુ ઘણુ તે તરફ લક્ષ રાખીશ તો જરૂર તેને થોડે ઘણે અંશે પણ કાઢી શકીશ શબ્દો ઉચ્ચાર્યા પછી તે ઉપર વિચાર કરીને શુભમા પ્રવૃત્તિ ને અશુભથી નિવૃત્તિ કરવાથી જ આત્માને લાભ થાય છે સર્પ અથવા સિંહને દેખી સર્પ, સર્પ, સિંહ, સિંહ, એમ શબ્દ બોલીએ ને પાછા હઠી ન જઇએ તો સર્પ અથવા સિંહ પ્રાણનો નાશ કરે તેવી જ રીતે પાપસ્થાનક બોલીને પણ તેનાથી પાછા ન હઠીએ તો તે પાપસ્થાનકો ભાવ પ્રાણ જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર–તેનો નાશ કરે તેમા શુ આશ્ચર્ય? સુવર્ણ તથા હીરાદિકને દેખીને મુખથી સુવર્ણાદિક બોલ્યા કરે, સાક્ષાત્ દીઠા છતા ગ્રહણ ન કરે, ને કાચના કટકાજ ગ્રહણ કરે, તે ધનવાન થાય ખરો ? ન જ થાય તેવી જ રીતે જીવા દિક નવ તત્ત્વોનું જાણપણું કરે, પરંતુ તેમા રહેલ સંવર તત્ત્વનો આદર ન જ કરે, નિર્જરાને ન સ્વીકારે, તો જાણવા માત્રથી

પ્રવૃત્તિ વિના કેવી રીતે આત્મકલ્યાણ કરી શકે ? જુઓ ક્રિયા અષ્ટકમા શું કહે છે ?

क्रियाविरहित हत, ज्ञानमात्रमनर्थकम् ।
गति विना पथज्ञोपि, नाप्नोति पुरमीप्सितम् ॥

ક્રિયા રહિત જ્ઞાન માત્ર નિષ્ફળ છે. રસ્તાનો જાણનાર માણસ ગતિ ન કરે-છાનોમાનો બેસી રહે તો વાછિત નગરે પહોચતો નથી તેમ ક્રિયારહિત જ્ઞાન મોક્ષફળદાતા થતુ નથી' શાસ્ત્રમા પણ જ્ઞાનક્રિયાવડે કરીને જ મોક્ષ કહેલ છે, આ હેતુ-માટે જાણપણુ કરી શુભકાર્યમા પ્રવૃતિ કરવી, તેજ મોક્ષનું કારણ છે બાકી હે ચેતન ! દીવસ ને રાત્રી રોજ જાય છે, આયુ કાપે છે, મસ્તકપર ધોળા વાળ આવ્યા, મૃત્યુએ આગળથી દૂતો મોકલી ખબર આપી કે-તું ચેત કે ન ચેત, જ્ઞાનક્રિયાવડે મોક્ષસુખ મેળવવા પ્રવૃત્તિ કર કે ન કર, હું તો તાકીદથી આવું છુ તૈયાર થઇ રહેજે ખોટી આશાએ સસારમા પડયો રહીશ નહિ મધુબિદુ જેવા સાસારીક સુખમા મુઝાઇશ નહી નીચે લખેલી ગાથાનું મનન કરજે

નગારા વાગે માથે મોતના કેમ નિશ્ચિત થઇને સુતોરે
મધુબિદુ સુખની લાલચે, ખાબી કીચડમા કેમ સુતો રે.
બલિહારી જાઉ એ વૈરાગ્યની

આ ગાથાથી નિશ્ચિત કરી લેજે કે મૃત્યુના નગારા વાગી રહ્યા છે, હવે આત્મશ્રેય કરવામા જેટલો વીલબ કરીશ તેટલુ ગુમાવી બેસીશ તુ એમ ધારીશ નહિ કે, હજી મને ધોળા વાળ નથી આવ્યા, હજી હું તો નાની ઉમરનો છું,હજી આપણે ઘણીવાર છે-સોપક્રમ આયુવાળાને તો વાળ ધોળા હોય કે કાળા

જોવાનુ નથી શાસ્ત્રમા કહ્યુ છે કે 'સોપક્રમ આયુવાળાનું સાત પ્રકારે આયુ ત્રુટે છે' જુઓ, ઉપદેશ રત્નાકરમા શ્રી મુનિસુંદર સૂરિ મહારાજે બતાવેલ છે —

अज्झवसाणे१ निमित्ते२, आहारे३ वेअणा४ पराघाए५ ।
फासे६ आणपाणु७, सत्तविह जिज्झए आउ ॥ १ ॥

૧ અધ્યવસાય રાગ,ભય ને સ્નેહ–આ ત્રણ પ્રકારે સમજવા તેમા રાગજન્ય અધ્યવસાય કોઇ સ્ત્રી એક તરૂણ પુરૂષને પાણી પાતી હતી, તેના ઉપર અત્યત રાગવાળી થઇ પાછી હઠી નહિ, તે પુરૂષને જોવામા એકદમ રાગવાળી બની પુરૂષ ચાલ્યો ગયો. રાગના અધ્યવસાયથી બાઇ મરણને શરણ થઇ મનુષ્ય ભવ ગુમાવી બેઠી, એ પેલો રાગ અધ્યવસાય

ગજસુકુમાળનો સસરો સોમિલ વિપ્ર ગજસુકુમાળને ઉપસર્ગ કરીને આવતો હતો. સામેથી વાસુદેવ આવતા દેખી ભયથી મરણ પામ્યો એ બીજો ભય અધ્યવસાય

ત્રીજો સ્નેહ અધ્યવસાય તે એક વણિકને એક તરૂણ સ્ત્રી હતી તે બનેને ગાઢ સ્નેહ હતો તે વાણીઓ દેશાતર કમાવા ગયો કમાઇને પાછો વળ્યો, તેના મિત્રે આગળથી ઘેર આવી પરીક્ષા કરવા તેની સ્ત્રીને કહ્યુ કે–'તમારો પતિ મરી ગયો ' બાઇને સ્નેહ ઘણો હોવાથી તે શબ્દ સાભળતા તુરતજ મરણ પામી પાછળથી તેનો ધણી આવ્યો, તે પણ પોતાની સ્ત્રીને મરણ પામેલી જોઈ સ્નેહના તીવ્ર અધ્યવસાયથી મરણ પામ્યો આ સ્નેહ અધ્યવસાયથી આવા પ્રકારનો તીવ્ર સ્નેહ જીવને બહુ હેરાન કરે છે જલદી મૃત્યુ પમાડે છે આજકાલ પચમ કાળમા પણ આવો સ્નેહ ઘણીવાર દૃષ્ટિગોચર થાય છે ઘણા જીવો તેથી

મૃત્યુને આધીન થયા છે જરાપણુ વિયોગ થાય તો મનમા જાણે છે કે, મારૂ તમામ નાશ થઇ ગયું ! અરે, હું હવે શુ કરીશ ? મારી કોણુ રક્ષા કરશે ? મને કોણુ સાચવશે ? ઇત્યાદિક સ્વાર્થમા અધમની ખોટા વિલાપ કરી આયુને ઉપક્રમ લગાડી દૂર રહેલા મૃત્યુને નજીક કરી જીદગી રદ કરે છે ને આર્ત્તધ્યાનથી મરણુ પામી નરક તિર્યંચાદિ દુર્ગતિના અધિકારી બને છે માટે આવા સ્નેહથી દરેક ભવ્ય જીવોએ પાછા હઠવુ પ્રથમનો જે રાગ, તે રૂપાદિ દેખાવથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રતિરૂપ જાણવો અને આ સ્રીપુત્રકલત્રાદિ ઉપર જે રાગ તે સ્નેહ જાણવો. આવો સ્નેહ જીવને બહુ ભવમા ભટકાવનાર થાય છે વળી કેટલીકવાર કેટલાક લક્ષ્મીનો વિયોગ થવાથી બહુજ મુઝાઇ જાય છે જાણે કે મારૂ તમામ ગયું પરંતુ મૂર્ખ એટલુ વિચારતો નથી કે, જન્મ્યો ત્યારે શું લાવ્યો હતો ? અને નઠીશ ત્યારે શુ લઇ જઇશ ? માટે શું કામ ગભરાય છે ? લક્ષ્મી ગઇ તો ગઇ તારા નસીબમા ન હોતી તારૂ પુણ્ય પ્રબળ હોત તો જાત નહિ, પુણ્ય ઓછુ થયું તો ગઇ, માટે પુણ્ય બરાબર ઉપાર્જન કર!, આવી રીતે આત્માને સમજાવીને શાત કરવાથી શાતિ થાય છે અને બહુ રાગવડે ઉદ્વેગ કરવાથી મૃત્યુને શરણુ થવાય છે તે પણુ આવા રાગની અદર અતર્ભૂત થાય છે આ ત્રણે પ્રકારના અધ્યવસાય આયુને તોડી નાખે છે,

૨ **બીજોઉપક્રમ નિમિત્ત**—દડ, શસ્ત્ર, રજ્જુ, અગ્નિ, પાણી, ઝેર સર્પ, શીત, ઉષ્ણુ, અરતિ, ભય, ક્ષુધા, તૃષા, ઘસાવુ, પીલાવુ ઇત્યાદિ નિમિત્તથી આયુ ત્રુટી જાય છે

જેમ કોઇને માથામા દડ વાગ્યો ને તે મૃત્યુ પામ્યો રુદ્રદેવે અગ્નિ શિખા નામની પોતાની સ્રીને માથામા દ ડ મારવાથી તે પામી તેની જેમ કોઇ શસ્ત્ર લાગવાથી યુદ્ધાદિકમા મરણુ

કોઇ ગળે દોરડાનો ફાંસો ખાઈ મરણ પામે, કોઈ અગ્નિથી બળીને, કોઇ જળમાં ડુબીને, કોઈ ઝેર ખાઇને, કોઈ સર્પ કર ડનાથી, કોઇ શીતથી, કોઇ ઉષ્ણુનાથી, કોઈ ક્ષુધાથા, કોઇ તૃષાથી વિગેરે નિમિત્તો પામીને મરી જાય છે આ નિમિત્તો આયુને તોડી નાખે છે

૩ આહાર—અતિ ઘણો આહાર કરવાથી અજિર્ણ થઇ જાય છે ને તેથી આયુ ત્રુટી જાય છે

૪ વેદના—નેત્રાદિમા શૂલાદિ વિગેરેની ઉત્કટ વેદના થવાથી આયુ ત્રુટે છે

૫ પરાઘાત—વિજળી આદિના પરાઘાતથી આયુ ત્રુટી જાય છે

૬ સ્પર્શ—શરીરને વિષે તેવા પ્રકારના ઉત્કટ ઝેરનો સ્પર્શ થવાથી અથવા સર્પાદિકના સ્પર્શથી આયુ ત્રુટી જાય છે જેમ બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તિ મરી ગયા પછી, તેના પુત્રે સ્રીરત્ન પાસે ભોગની પ્રાર્થના કરતા તેણે કહ્યુ કે-'મારો સ્પર્શ તું નહિ સહન કરી શકે, જો તને ખાત્રી કરી આપુ ' એમ કહી એક ઘોડાને કેડ સુધી તે સ્રીરત્ને સ્પર્શ કર્યો જેથી વીર્યના ક્ષયવડે તે અશ્વ તરતજ મરણુ પામ્યો ચક્રવર્તિની સ્રી કામવિકારથી બીજાનો સ્પર્શ કરે તો બીજો સહન ન કરી શકે મૃત્યુ પામે જેથી સ્પર્શ પણ આયુને તોડનાર છે

૭ શ્વાસોશ્વાસ—ફેરફાર લેવાવાથી કે વધારે લેવાવાથી આયુ તોડી નાખે છે

આ સાતે નિમિત્તો સોપક્રમ આયુવાળાનું આયુ તોડનારા છે, અહીં કદાચ કોઇ શકા કરે કે- 'આયુ તે વળી તુટતું હશે,

જેટલા વરસનુ આધ્યું હોય તેટલુ ભોગવે, તેને વધઘટ કોઈ કરનાર નથી ' તેના ઉત્તરમા લોકપ્રકાશ વિગેરે શાસ્ત્રોમા કહ્યુ છે કે, જેમ લુગડુ પાણીથી ભીજવી ખૂબ લીલુ કર્યું પછી ગોટોવાળીને તે કપડુ એક બાજુ રાખી મૂકીએ તો સુકાય તો ખરૂ પણ લાબા ટાઇમે સુકાય, પરતુ જો તે કપડાને નીચોવી પાણી કાઢી નાખી તડકે સુકવીએ તો જલદી સુકાઇ જાય તેવી રીતે આયુને જો ઉપક્રમ ન લાગે તો જેટલા વરસનું આયુ બાધ્યું હોય તે પૂરૂ કરીને પછી મરણ પામે અને ઉપર બતાવેલ સાત પ્રકારના ઉપક્રમમાથી કોઇ પણ ઉપક્રમ લાગે તો પાચ મીનિટ પૂરી ન થાય ને મરણને શરણ થવુ પડે-આ બીના સોપક્રમ આયુવાળા માટે જાણવી નિરૂપક્રમ આયુવાળા યુગલિક, દેવતા નારકી, ચરમશરીરી, તીર્થંકરો વિગેરે જેને સિદ્ધાતમા નિરૂપક્રમી આયુવાળા કહ્યા છે, તે પોતાનું આયુ પુરૂ કરીનેજ કાળધર્મ પામે જેમ નારકીના જીવોના તલ તલ જેવડા ટુકડા પરમાધામી કરે છે છતા તે મરી જતા નથી-વેદના અથાગ ભોગવે છે તેવી રીતે નિરૂપક્રમ આયુવાળા માટે સમજવુ જુઓ —

પાતાલસુદરીએ જયતસેન રાજાને મારી નાખવા ઝેર દીધુ છતા ભોયરામાથી બહાર નીકળ્યો કે ઉલટી થઈ, ઝેર નીકળી ગયું ચરમશરીરી હોવાથી નિરૂપક્રમ આયુ ન ત્રુટયુ

ભીમસેનને દુર્યોધને ઝેર દીધુ હતું છતા કાઇ ન થયું

કડુ રાજાને દેવીએ પર્વતમા પછાડયા છતા ચરમશરીરી હોવાથી મરણ ન પામ્યા

આયુ જેટલુ બાધ્યુ હોય તેમા એક મીનિટ વધે નહિ, પણ ઘટે ખરૂ તે ચોક્કસ સમજવુ તો પછી આવા શકાશીલ આયુ

ઉપર હે આત્મા ! વિશ્વાસ રાખીશ નહિ આજ આનદથી તું બેઠો હોય તો પણ ચોક્કસ જાણજે કે, આવતી કાલની સવાર તો દૂર રહો પરતુ બપોર જ્યારે દેખે ત્યારે ખરો જો શાસ્રકાર ભલામણ કરે છે કે,–ધર્મ કરવામા વિલબ નહિ કરવો —

ज कल्ले कायव्व, त अज्ज चिय करेह तुरमाणा ।
वहुविग्घो हु मुहुत्तो, मा अवरन्ह पडिरकहे ॥१॥

મનુષ્ય ચિતવે છે, કે, કાલે ધર્મ કાર્ય કરીશું,પરતુ કાલ કોણે દીઠી છે ? કાલે શું થશે ? માટે હે ભ યો ! કાલે કરવાનું હોય તે આજેજ વિલબ રહિત કરી લો, જરાપણ ઢીલ કરશો નહિ ધર્મ કાર્ય કરવામા એક મૂહુર્ત પણ વિઘ્નવાળુ થઈ પડે છે તેથી પાછળા પહોરમા કરવાનું હોય તે પણ પેલા પહોરમા જ કરી લો, કારણ જે કદાચ આયુ પુરૂ થઈ રહ્યુ તો પાછલા પહોરમા કેવી રીતે ધમ કરશો ?

જુઓ યશોધરનો જીવ પ્રથમના નવમા ભાવમા સવારે સજમ લેવાને વિચારમા સુઇ રહ્યો, તેની સ્ત્રી નયનાવળીએ ઝેર દઇ છેવટે ગળે નખ દઇ મારી નાખ્યો,સજમ લઇ શકયો નહી આર્ત્તધ્યા નથી મરીને મોર થયો, ત્યા તીર્યંચના ભવોમા હિંસાના જોરથી વધી શકયો નહિ, તુરત ઉચો ચડી શકયો નહિ છેવટે નવમે ભવે યશોધર મહારાજા થયા તે ભવમા મુનિરાજના સમાગમથી જાગ્રતિ થવાથી આત્મશ્રેય કર્યું

ધર્મ કરવામાં વિલંબ નહિ કરવા વિષે

રાગ—વ્હાલા વેગે આવોરે

જાગો ભવી જાગો રે, ઉંઘ અઘોરી ત્યાગો રે,
અવસર આવ્યો ઓળખો હોજી,
નહિ જાગો તો, જીવન ચાલ્યું રે જાય,
ઓછું તેનો પસ્તાવો પાછળ થાય જાગો૦

સાખી—પળ પળ પ્રાણી આઉખું, ઓછું થાય હમેશ,
ચેતો ચિત્તમાં ચોપથી, એ આગમ ઉપદેશ
ધર્મ ક્રિયામાં લાગો રે અવસર આવ્યો૦

સાખી—લાખ પૂર્વ આયુ ઘણી, ચાલ્યા અન્તે ખાસ
અલ્પ જીવનનો આપણો, તો અરે શ્યો વિશ્વાસ
ભવની ભાવઠ ભાગો રે અવસર આવ્યો૦

સાખી—ધર્મે ઢીલ કરો નહિ, ધરો ધ્યાનમાં એહ
તપ જપ વ્રત કરણી કરી, સફળ કરો આ દેહ
"ભક્તિ" જિનવરની માગો રે અવસર આવ્યો૦

આજકાલ કેટલાએક જીવો ધર્મકાર્યોમા વિલંબ કરી મૃત્યુને શરણ થાય છે, પરંતુ વાયદા કરી જલદી કાર્ય સાધી શકતા નથી, તેવા જીવોને કાળરાજા ઓચિંતા પકડે છે, ત્યારે આર્ત્તધ્યાનથી મરણ પામી યશોધરના જીવની માફક તિર્યંચાદિ ગતિમા રખડે છે પછી જલદી ઉંચુ ચઢવું ઘણું કઠિન થઇ પડે છે પ્રથમ આપણે બતાવી ગયા કે મનુષ્યનો ભવ પામવો મહા કઠિન છે તે ગુમાવી બેઠા પછી ક્યાથી મળે ? તેથી જેણે આ એક ભવ બગાડયો, તેણે ઉત્તરોત્તર ઘણા ભવો બગાડયા જેણે આ એક ભવ સુધાર્યો, તેણે

તમામ ભવો સુધાર્યા કારણ કે જીવ ધર્મારાધનવડે સમ્યક્ત્વ દર્શન પામી દેવલોકમા જાય છે અને ત્યા પણ અનેક પ્રકારના તીર્થંકરની ભક્તિ વિગેરે શુભ કાર્યો કરી, માનવ ભવ લઇ, સિદ્ધિ પદને જલદી પામે છે કોઇ ત્રણ ભવ, કોઇ પાચ, સાત, આઠ ભવમા પણ સિદ્ધિપદ પામે છે વચલા ભવમા પણ દુખને પામતા નથી સારી ઋદ્ધિસિદ્ધિવાળા કુટુબમા જ જન્મ થાય છે માટે હે ચેતન ! આ ભવ સફળ કરવા માટે જલદી ઉદ્યમવત થા ! પ્રમાદ છોડ જો ! છાયાના બ્હાના વડે કાળરાજા તારી પાછળ ફરે છે તે હકીકત શાસ્ત્રકાર બતાવે છે —

छायामिसेण कालो, सयलजियाण छल गयेसतो ।
पास कहवि न मुञ्चइ, ता धम्मे उज्जम कुणह ॥ १ ॥

'હે આત્મા ! તારા શરીરની છાયા જે દેખાય છે તે છાયાને બહાને કાળરાજા તારી પાછળ ફરે છે, સકળ જીવોનુ છળ તે તાકી રહ્યો છે, છેડો છોડતો નથી, માટે ધર્મને વિષે ઉદ્યમ કર '

એકદમ ઓચિંતો તને કાળ પકડશે ત્યારે પછી તારા જેટલા કામ છે, તેટલા પૂરા થઈ શકવાના નથી કામ તો બાકીના બાકીજ રહેશે. અને તને તે વખત બહુ જ પશ્ચાત્તાપ થશે કે-' અરે ! આપણે કાઈ આખી જીદગીમા સુકૃત કરી શકયા નહિ અને મૃત્યુના પજામા આવ્યા ' તેવો પશ્ચાત્તાપ તે વખતે ન થાય તેવી યોજના અત્યારથી કરી લે દાન, શીયલ, તપ, ભાવ—આ ચાર પ્રકારના ધર્મને તથા શ્રુત ધર્મ ને ચારિત્ર ધર્મને આદર અવસર પામી સયમ ગ્રહણ કર સયમ ન લઇ શકે તો સમ્યક્ત્વનુ સ્વરૂપ સમજી સમ્યક્ત્વપૂર્વક શ્રાવકના બારવ્રત, સદ્ગુરૂનો સ યોગ

પામી અંગિકાર કરી લે પછી ધીમે ધીમે સયમની પણ ભાવના થશે અત્યારથી અભ્યાસ પાડ અભ્યાસ વિના કોઇપણ કાર્ય કરવુ ઘણુ કષ્ટકારી થઇ પડે છે શરીર સારૂ છે ત્યા સુધી જ કરી શકીશ અત્યારે નહિ કરે તો પછી મૂઢ તથા ગમારની ઉપમાને લાયક થઇશ જો! શાસ્ત્રમા કહે છે કે—

विविधोपद्रव देह-मायुश्च क्षणभगुरं ।
कामाऽऽलंब्य धृतिं मूढैः, स्वश्रेयसि विलम्ब्यते ॥ १ ॥

"આ દેહ વિવિધ પ્રકારના ઉપદ્રવથી સપડાયેલ છે, આયુ ક્ષણભગુર છે, છતા કેવા પ્રકારની ધૈર્યતાને કે ધીઠાઇને અવલબી મૂઢ જીવો પોતાના આત્મહિતમા વિલબ કરી રહ્યા છે?"

આ શરીર અનેક પ્રકારના ઉપદ્રવોથી વિંટાયેલુજ છે કોઈ વાર ભયકર રોગ, કોઈ વાર મૂર્ચ્છા કોઈ વાર ઘેલછા ઈત્યાદિ ઉપદ્રવોથી ભરપૂર આ દેહ છે વળી આયુ પણ ક્ષણભગુર છે ક્ષણવારમા માણસ મરણને શરણ થઈ જાય છે આવી સ્થિતિમા તો બીજા કોઈનુ શરણ નહિ લેતા ધર્મનુ જ શરણ લેવુ, તેજ આત્માને હિતકારી છે ધર્મ છે તેજ જીવને પરભવ જતા શબલભાતા તુલ્ય થાય છે માર્ગમા ગમન કરનાર માણસ સાથે ભાતુ ન હોય તો દુખી થાય છે તેજ હકીકત ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમા કહે છે કે—

अद्धाण जो महत तु, [1] अपाहिज्जो पवज्जइ ।
गच्छतो सो दुही होइ छुहातन्हाहिं पीडिए ॥ १ ॥

"જે મનુષ્ય મોટા લાબા માર્ગમા ભાતા વિના ગમન કરે છે,

તે જતો થકો ક્ષુધા અને તૃષા વડે પીડા પામતો ઘણોજ દુખી થાય છે ”

વિવેચન—લાબા માર્ગે જવુ હોય તો સુજ્ઞ માણસ ભાતું લઈનેજ ગમન કરે, પરતુ લીધા વિના જાય તો મૂર્ખ કહેવાય તેવીજ રીતે પરલોકમા ગમન કરનાર જીવ ધર્મને સાથે ન ગ્રહણ કરે તો દુખી થાય અને વળી મૂર્ખ કહેવાય તેમા આશ્ચર્ય નથી તેજ હકીકત સૂત્રકાર કહે છે કે—

एव धम्म अकाउणं, जो गच्छइ पर भव ।
गच्छतो सो दुही होइ, वाहिरोगेहिं पीडिए ॥२॥

“એજ પ્રમાણે એટલે ભાતા વિના માર્ગમા જતા પુરૂષની જેમ જે પુરૂષ ધર્મ કર્યા વિના પરભવમા જાય છે તે વ્યાધિ અને રોગો વડે પીડા પામ્યો છતો દુખી થાય છે ”

હવે જે ભાતુ લઈને જાય છે તેના ઉપર કહે છે કે—

अद्धाण जो महत तु, सपाहिज्जो पवज्जइ ।
गच्छतो सो सुही होइ, छुहातन्हाहिं विवज्जिओ ॥३॥

“જે પુરૂષ મોટા લાબા માર્ગમા ભાતા સહિત ગમન કરે છે તે પુરૂષ ક્ષુધાતૃષાથી રહિત થયો થકો સુખી થાય છે ”

एव धम्मपि काउण, जो गच्छइ पर भव ।
गच्छतो सो सुही होइ, अप्पकम्मे अवेयणे ॥४॥

“એજ પ્રમાણે ધર્મ કરીને જે પ્રાણી પરભવમા જાય છે, તે પ્રાણી અ પ કર્મવાળો થયો થકો અને અશાતાવેદના રહિત

થયો થકો સુખી થાય છે ' વળી વિશેષ પ્રકારે ધર્મનો પ્રભાવ કહે છે કે —

जिणधम्मोय जीवाण, अपुव्वो कप्पपायवो ।
सग्गापवग्गसुक्खाण, फलाण दायगो इमो ॥ १ ॥

"આ જિનધર્મ જીવોને અપૂર્વ કલ્પવૃક્ષ તુલ્ય છે કારણ કે કલ્પવૃક્ષ આ લોકના જ સુખને આપે છે, પરંતુ જિનધર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષ તો સ્વર્ગ અને મોક્ષના સુખરૂપ ફળોને આપવાવાળો છે, માટે જૈન ધર્મ રૂપી કલ્પવૃક્ષને અપૂર્વ સમજવો '

धम्मो बधू सुमित्तो अ, धम्मो य परमो गुरु ।
सुरखमग्गे पयत्ताण, धम्मो परमसद्णो ॥ १ ॥

"આ જગતમા જીવોને ધર્મ બધુ સમાન છે જેમ આપત્તિ સમયમા ભાઇ સહાયતા કરે છે, તેમ આપત્તિમા આવી પડેલા પ્રાણીને ધર્મ બરાબર સહાય કરે છે વળી ધર્મ હિતકારી મિત્ર સમાન છે જેમ સાચો મિત્ર સદ્બુદ્ધિ આપી સન્માર્ગે દોરે છે, તેમ ધર્મ પ્રાણીને સન્માર્ગમા દોરે છે વળી ધર્મ સદ્ગુરૂ સમાન છે જેમ સદ્ગુરૂ મહારાજ ઉપદેશ આપી પ્રાણીને દુર્ગતિમા જતા બચાવે છે, તેમ ધર્મ પણ પ્રાણીને દુર્ગતિમા જવા દેતો નથી જેમ ચીલાતિપુત્ર તથા દઢપ્રહારી, ને અર્જુનમાળી જેવા ઘોર પાપી જીવો પણ ચારિત્ર ધર્મના પ્રભાવથી દુર્ગતિમા નહિ જતા દેવલોક તથા મોક્ષમા બિરાજમાન થયા છે માટેજ ધર્મ મોક્ષ-માર્ગમા ગમન કરનાર જીવોને રથ સમાન કહ્યો છે જેમ ઉત્તમ રથ માર્ગમા

સુખેથી લઈ જાય છે ને ઇચ્છિત નગરે પહોચાડે છે, તેમ ધર્મરૂપી રથ પણ મોક્ષ-માર્ગમા પ્રવર્તેલા પ્રાણીને મોક્ષમા સુખશાતિથી પહોચાડે છે ”

આવો ધર્મરાજાનો પ્રચડ પ્રભાવ હોવા છતા સમાગમા રહેલા કેટલાએ જીવો લક્ષ્મીની લાલસાવડે કરી એક બીજાનુ બુરૂ ચિંતવી, ઇર્ષ્યાઓ કરી, અનેક પ્રકારના પાપો કરી નરકાદિ દુર્ગતિના ભાજન થાય છે અને નરકાદિકમા ઘોર વેદના સહન કરે છે

લક્ષ્મીની ચચળતા.

(રાગ-એ વત જગમા દીવો મેરે પ્યારે)

એ ઋદ્ધિ અસ્થિર પ્રમાણો, હો પ્રાણી !
એ ઋદ્ધિ અસ્થિર પ્રમાણો, મોહ કરો છો શ્યાનો હો પ્રાણી॰
નદિ સોવનની ડુગરી કરી પણ લઇને ગયો નહિ કટકો
કાયા માયા વાદળ છાયા છે દિન ચારનો ચટકો હો પ્રાણી॰
મમ્મણ શેઠે વેઠ કરી ભને ભેળી લક્ષ્મી બહુ કીધી,
અન્તસમે સહુ મૂકીને ચાલ્યો, પાઇ ન સાથે લીધી હો પ્રાણી॰
માર્ગાનુસરીના ગુણ પાત્રીશને અંતરમાંહી ઉતારો,
ન્યાયોપાર્જિત વિત્ત વરીને ખર્ચો ખાતિ હજારો હો પ્રાણી॰
સાતે ક્ષેત્રે વાપરી પૈસો, જીવન જરૂર સુધારો
પ્રભુ ભક્તિ” વળી નિત્ય કરીને સફળ કરો જન્મારો
હો પ્રાણી ! એ ઋદ્ધિ અસ્થિર પ્રમાણો

જુઓ ! ધવળશેઠે, શ્રીપાલરાજા મહાપુણ્યશાળી, અહોનિશ નવપદનુ ધ્યાન કરવાવાળાનું તેની લક્ષ્મી લઇ લેવા માટે બુરૂ ચિતવ્યું, શ્રીપાળને સમુદ્રમા નાખવા પ્રપચો રચ્યા, સમુદ્રમા

નાખ્યો, સિદ્ધચક્રજીના ધ્યાનથી મીન ઉપર ચઢી સમુદ્ર બહાર નીકળ્યો અને પાપનો ઉદય થવાથી ધવળ શેઠજ સાતમા માળથી નીચે પડયો, મરીને સાતમી નરકે ગયો બીજાનું બુરૂ ચિંતવ્યાથી સુખી ક્યાથી થવાય? આ હકીકત શ્રીપાલ ચરિત્રમા છે

વળી એક શેઠે તેના નોકરને દુ ખી કરવા ઘણો ઉદ્યમ કર્યો, પરતુ તે નોકરનું પુણ્ય પ્રબળ હતું, જેથી ચડાળ પાસે મરાવવા ખાનગી દાવપેચ કર્યા છતા ચડાળે છોડી મૂક્યો બીજીવાર ઝેર આપવાનો બદોબસ્ત કર્યો, ત્યા ઝેર તો દૂર રહ્યુ પરતુ ઝેરને બદલે તે શેઠની પુત્રી પરણ્યો ત્રીજી વખત મારી નાખવાનો દાવપેચ રચ્યો, ત્યા તે શેઠનો જ પુત્ર મરાઈ ગયો જેટલુ જેટલુ તેનું શેઠે અવળુ ચિતવ્યુ તેટલુ તેટલુ તેના પુણ્યના પ્રભાવથી સવળુ થયુ છેવટ તે શેઠ પુત્રના મરણથી બહુ દુ ખ થવાને લીધે મરણ પામી નરકે ગયો એટલે તે નોકર શેઠનો જમાઈ હોવાથી તમામ મીલકતનો માલીક થયો સજ્જનો! વિચાર કરો, પારકાની ઇર્ષ્યા કરશો તો તમે ક્યાથી સુખી થશો? આ અધિકાર ગૌતમપૃચ્છામા છે

આજકાલ કેટલાએ જીવો બીજાને સુખી દેખી મનમા બળે છે ને ઇર્ષ્યા કરી પોતાના આત્માને પાપથી ભારે કરે છે મનમા વિચારે છે કે, આટલી બધી ઋદ્ધિ સિદ્ધિ એને થઇ ને મારે કેમ નહિ? માટે તેની ઋદ્ધિનો ફેરફાર કરાવી નાખુ આવા વિચાર કરવાથી પાપના બધન સિવાય બીજુ કાઇ હાથમા આવતુ નથી કારણ કે સામા મનુષ્યનું પુણ્ય પ્રબળ હશે, ત્યા સુધી તારાથી કાઇ થવાનું નથી ઈર્ષ્યા કરનાર જીવો પોતાના શુભ કાર્યનો

લાભ ગુમાવી ભવાતરમા દુખી થાય છે તે ઉપર કુતલદેવી રાણીનું દષ્ટાત મનનપૂર્વક વિચારી ઇર્ષ્યાથી હે ચેતન દૂર રહી આત્મસાધન કરજે

કુતલદેવી રાણીનુ દષ્ટાત.

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે ઈન્દ્રની નગરી જેવું અવનિપૂર નામનું નગર છે, તેમા જિતશત્રુ નામે રાજા છે તે રાજાને પાચસો રાણીઓ હતી તે સર્વે ઉદાર અને પુણ્યકાર્યમા અત્ય ત આદર વાળી હતી તે સર્વની મધ્યે કુતલદેવી નામની પટરાણી માત્ર બહારથી જ શોભતી હતી બીજી રાણીઓ નિષ્કપટપણે ધર્મ કાર્યમા તત્પર હતી તેથી તેઓ તત્ત્વથી શોભતી હતી સર્વે રાણીઓને રાજાની કૃપાથી ઘણી ઘણી સ પદાઓ પ્રાપ્ત થયેલી હતી તેનાથી તેણીએ અદ્ભુત ચૈત્યો કરાવ્યા તે ચૈત્યોમા તેઓએ સુવર્ણાદિકની સુ દર જિનપ્રતિમાઓ સ્થાપન કરાવી ઉત્તમ જીવોના ભાવ નિર તર પુણ્યકાર્યમા વૃદ્ધિ પામતા જ હોય છે તે ચૈત્યોમા તે નિર તર સ્નાત્રાદિક મોગ ઉત્સવો કરવા લાગી, કારણ કે ચૈત્યોમા મોટી પૂજાઓ કરવામા આવે તે પોતાને અને અન્યને બોધનું કારણ છે તે સર્વે રાણીયો ઉપર વક્ર હૃદયવાળી કુતલદેવી ઈર્ષ્યા કરતી હતી તેથી તેણીએ સુવર્ણનુ મોટુ ઉંચુ ચૈત્ય કરા યુ તેમા પૂજાદિક સમગ્ર કાર્ય વિશેષ કરીને કરવા લાગી કારણ કે ઈર્ષ્યાળુ જીવો પોતાના ઉત્કર્ષ માટે અને પરના અપકર્ષ માટે પ્રયત્ન કર્યા કરે છે બીજી સર્વે રાણીઓ સરળ હતી તેઓ ભક્તિથી જે જે ઉત્સવો કરતી હતી, તે તે ઉત્સવો થકી કુતલદેવી ઇર્ષ્યાથી બમણો બમણો કરતી હતી તો પણ બીજી રાણીઓ તો કુતલદેવીની પ્રશ સાજ કરતી હતી કે (અહો !

આશ્ચર્ય) આ કુતલદેવીની સપત્તિ કોને વખાણવા લાયક નથી ?, કે જે આ પ્રમાણે જિનેશ્વરની અદ્‌ભૂત ભક્તિ કરે છે

આ પ્રમાણે પ્રશસા કરી તમામ રાણીઓ કુતલદેવીની પ્રશસા કરતી હતી પરતુ તે કુતલદેવીનો મત્સર (ઈર્ષ્યા) તેણીના મોટા પુણ્યનો નાશ કરનાર થયો કારણ કે વિષ છે તે સ્વાદિષ્ટ–સારા ભોજનને પણ દૂષિત કરે છે સપત્નિના ચૈત્યોમા મનોહર વાજીત્રોનો શબ્દ થતો તે પણ તેણીના કાનમા પડતો, તે તેને તીવ્રજ્વરના માટે થતો હતો એકદર તેઓના ચૈત્યોમા સુદર કાર્યો થતા જોઇ કુતલદેવી દુખી થતી હતી આ પ્રમાણે દ્વેષના દુખથી પીડા પામતી વ્યાધિ વડે અધિક પીડાવા લાગી આ ભવમા દુષ્ટકર્મ ઉદયમા આવવાથી છેવટ દુષ્ટ અવસ્થાને પામી કે જેથી તેણીને જોઇ થુથુ કરી, સર્વ કોઈ નિદા કરતુ હતુ રાજાએ પણ દૂર કરી છેવટ કાળધર્મ પામી ઇર્ષ્યાના જોરથી કુતરી થઇ ઇર્ષ્યાળુ માણસ પુણ્યવાન હોય તો પણ તેની શુભ ગતિ નથી તે કુતરી ચૈત્યની અદર વારવાર આવજા કરવા લાગી, કારણ કે પૂર્વ જન્મમા અભ્યાસ કરેલ શુભ અથવા અશુભ, તે અન્ય જન્મમા પ્રાપ્ત થાય છે બીજી સર્વ રાણીઓ હર્ષથી પોતાના અને કુતલદેવીના ચૈત્યોને પૂજતી હતી, કારણ કે સત્પુરૂષોને કોઇપણ કાર્યમા આ મારૂ અને આ પારકુ એવી બુદ્ધિ હોતી નથી, તો પછી ધર્મ કાર્યમા તો કેમ જ હોય કોઇ વખત તે નગરના ઉદ્યાનમા કેવલજ્ઞાની મુનિ પધાર્યા તે સાભળી અતપુર અને પરિવાર સહિત રાજાએ કેવલી પાસે જઇ પ્રણામ કર્યા દેશનાને અતે હર્ષ પામેલી રાણીઓએ ગુરૂને પૂછ્યુ કે –'તે પુણ્યશાળી કુતલદેવી કયાં ઉત્પન્ન થઇ છે ?, ગુરૂએ કહ્યુ કે –' ઇર્ષ્યાવડે તેનો ગર્વ વૃદ્ધિ પામ્યો હતો તેથી

તે કુતલદેવીએ સર્વ પુણ્ય કર્મને મલીન કર્યું છે ઘણા વિસ્તાર પામેલા મત્સર ભાવથી આપેલા કુકર્મના યોગે મરીને પોતાના ચૈતન્યની સામે કુતરી થઇ છે ' સર્વ કાર્યોમા ઇર્ષ્યાનો ત્યાગ કરવો જોઇએ તેમા વળી પુણ્યના કાર્યમા તો વિશેષે કરી ત્યાગ કરવો જોઇએ, નહિ તો પુણ્યનો વિનાશ થાય છે આ પ્રમાણે કેવલી મહારાજની દેશના સાભળી ચતુર રાણીઓ અત્યત વૈરાગ્ય પામી કારણ કે ભવ્ય પ્રાણીયો કુકર્મનું ફળ સાભળીને જલ્દી વૈરાગ્ય પામે છે, ત્યારપછી તમામ રાણીઓ ચૈતન્યમા આવી જિનેશ્વરને નમસ્કાર કરી સ્નેહ, કરૂણા અને આશ્ચર્ય સહિત તે કુતરીને જોઇ તેની પાસે ભોજન મૂકી વૈરાગ્યના વચનો કહેવા લાગી 'હે ભદ્રે ! તે પૂર્વભવમા આ ચૈત્ય કરાવ્યું છે, તે સિવાય બીજુ દાનાદિક પુણ્ય ઘણું કર્યું છે પરતુ તે સર્વે પુણ્ય તારી ઇર્ષ્યાએ ધોઈ નાખ્યું છે અને ઈર્ષ્યાથી આવી નિંદવા લાયક ગતિને પામી છે અને તુ પૂર્વભવમા રાજાની પટરાણી કુતલદેવી હતી ' આવા વચન સાભળી તે કુતરી સભ્રાત થઈ વિચારવા લાગી કે –' મારા પર પ્રેમ રાખનારી આ સ્ત્રીઓ કોણ છે ? આ સ્ત્રીઓ શું કહે છે ? આ મદિર શુ છે ? મે આ ક્યા જોયું છે ? ' ઇત્યાદિક તર્કવિતર્ક કરતા તેણીને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ અને પોતે પૂર્વે કરેલુ પુણ્ય તથા ઈર્ષ્યા એ સર્વેનું સ્મરણ થયુ, તેથી તે અત્યત વૈરાગ્ય પામી વારવાર પૂર્વના દુષ્કર્મને નિંદવા લાગી, પછી કેવલી ભગવાન પાસે જઈ સર્વે કર્મની આલોચના કરી, અણસણ ગ્રહણ કરી, સાત દિવસ અણસણ પાળી સ્વર્ગે ગઇ આ પ્રમાણે ઈર્ષ્યાનું પરિણામ અત્યત દુષ્ટ જાણી, હે આત્મા ! કોઇ દિવસ કોઇ ઉપર ઈર્ષ્યા કરીશ નહિ

અને નાહક તેવા ખોટા માર્ગમા જઇ દુખી થવા પ્રયત્ન કરીશ નહિ વળી લક્ષ્મી મેળવવા માટે અજાતિ ઈર્ષ્યા કે કુડ-કપટ કરી દગા પાસલા કરી લક્ષ્મી મેળવવા ધારે છે, પણ તે રીતે મેળવી શકીશ નહિ તેમ કરવાથી કદાચ પૂર્વ ભવના પુણ્યથી લક્ષ્મી મળશે ભવાતરમાં દુર્ગતિમા અસહ્ય દુખો વેઠવા પડશે, અને તારી મેળવેલી લક્ષ્મી પાછળ ભેગા થઇને બીજા બહુ ભોગવશે. પાપના ફળ તો તારે એકલાનેજ ભોગવવા પડશે તેમા લેશમાત્ર કોઇ ભાગ પડાવશે નહિ

નદરાજા સોનાની નવ ડુગરીયો મૂકીને ચાલ્યો ગયો, પણ સાથે તેમાથી થોડુ પણ સોનુ લઈ શકયો નહિ પ્રથમ કહી ગયેલ માગરશ્રેષ્ઠિ ચોવીસ ક્રોડ સોનામહોરોનો માલીક હોવા છતા હાથ ખખેરી પાપના ઉદયથી સાતમી નરકે ગયો બીજા પણ ઘણા રાજાઓ, ચક્રવર્તિ, વાસુદેવો, અથાગ લક્ષ્મી મૂકી મૂકીને પરભવમા પાપના જોરથી નરક-તિર્યંચ ગતિમા ચાલ્યા ગયા છે, તેના દાખલા આપણે ઘણીવાર શાસ્ત્રમા સાભળીએ છીએ, તો પણ લક્ષ્મી લક્ષ્મી કરીએ છીએ લક્ષ્મી માટે જૂઠુ બોલવુ, લક્ષ્મી માટે સામાયિક, પડિક્કમણુ પોષહ, વિગેરે, ન કરવા, અનીતીના વરસાદ વરસાવવા, દગાબાજી કુડકપટનો આદર કરવો, પ્રમાણીકપણાને દેશવટો દેવો, જિનવાણી શ્રવણ કરવાનો અપૂર્વ સોના જેવો સમય મળ્યા છતા પણ લક્ષ્મી માટે નિષ્ફળ કરવો, છેવટે જીદગીને રદ કરી નાખવી અને માર્ગાનુસારીના ગુણોને પણ તીલાજલી દેવી આવા અનર્થકારી કાર્યોથી, હે ચેતનરાજા ! મનુષ્ય ભવ કેવી રીતે સુધારશો ? માટે મનુષ્ય ભવને સફળ કરવા સારૂ ઉપર બતાવેલા દોષોને દૂર કરી પ્રમાણિકપણું પ્રાપ્ત કરી નીત્તિનો આદર કરો "નીતિ

પુર્વક મર્યાદા સહિત ધન ઉપાર્જન કરી શુભ માર્ગમા ખર્ચી ભવાતરનુ ભાતું આપો અનીતિથી લેશુ કરેલું ધન આનદ નહિ આપે પરભવ તો બગાડીજ મૂકશે આ ભવમા પણ અનેક પ્રકારના દોષોથી વીંટાઇ જશો કોઈ વિશ્રામ પણ કરશે નહિ

જુઓ! ફક્ત એક રૂપીયાનું રૂ એક વણિકે બે રૂપીઆનું કહીને એક ભરવાડને આપ્યુ એક રૂપીયો અનીતિ કરી પેદા કર્યો તે રૂપીયાના ઘેબર ખાવા માટે મગાવ્યા, ઘેર જ ઇ આવ્યો-ઘેબર ખાઇ ગયો શેઠ ઘેર આવ્યા-ઘેબર દીઠા નહિ જમાઈ જમી જવાથી બહુ વિચાર થયો. 'અરે! આ મે શું કર્યું? ભરવાડને ઠગી રૂપીયો પેદા કર્યો, પાપ શિરપર ઓઢયુ અને ઘેબર બીજો જમી ગયો! આ પ્રમાણે શુભ વીચારો થવાથી જ્ઞાનદશા જાગી, મુનિરાજનો સમાગમ થયો, છેવટે વૈરાગ્ય પામી, લક્ષ્મી ઉપરથી મોહ ઉઠાવી, સસારનો ત્યાગ કરી આત્મશ્રેય કર્યું જેવી રીતે તે શેઠે અનીતિ કરીને પાછ ળથી શુભ વિચારો થવાથી ઉંચ્ચ કોટિનું કાર્ય કર્યું, અની-તિને દેશવટો દીધો, તેવીજ રીતે હે જીવ! તું કદાચ એકવાર બે વાર અનીતિ કરી ચુકયો હોય તો પણ હવે તેનો પશ્ચાત્તાપ કરી ફરીથી તેમ ન કરવા ઉદ્યમવત થા, પરતુ હમેશા જો તેજ પ્રમાણે કર્યા કરીશ તો પછી પાપના બોજાથી કેવી રીતે હલકો થઇશ? વળી કદાચ અજ્ઞાનતાથી દેવદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય જો તારા ઘરમા કદાચ રહી ગયું ને તારી જીદગી પુરી થઈ ગઈ, તથા પાછળથી પણ કદાચ કોઇએ ચુકાવ્યું નહિ તો તે દ્રવ્ય તારા અનેક જન્મોને બગાડી મૂકશે માટે કોઈ દિવસ પણ એક પૈસો પણ દેવદ્રવ્ય-જ્ઞાનદ્રવ્ય કે બીજા કોઇપણ

ધાર્મિક ખાતાનો દેવો રાખીશ નહિ જરા ધ્યાન આપ કે શ્રાદ્ધવિધિમા સાગર શેઠે એક રૂપીઆની એંસી કાકણી થાય તેવી એક હજાર કાકણી ઘરમા રાખવાથી તેના કેવા હાલહવાલ થયા? તેને દૃષ્ટાંત જરા તપાસ એટલે તારા જ્ઞાનચક્ષુ વિકસ્વર થાય

દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરવા ઉપર સાગરશેઠનુ દૃષ્ટાંત

સાકેતન નગરમા સાગર શેઠ નામનો પરમ દૃઢ ધર્મિ શ્રાવક હતો, જેથી તેઓને ગામના શ્રાવકોએ મળી કેટલુક દેવદ્રવ્ય આપ્યું અને કહ્યુ'–' કે દેરાસરના સુથાર, કડીઆ મજુરને આ દ્રવ્યમાથી આપતા રહેજો અને તેનો હિસાબ લખીને અમને દેખાડજો' પછી નગરશેઠ લોભાધ થઇને, સુથાર કડીઆ વિગેરેને રોકડ દ્રવ્ય ન આપતા દેવદ્રવ્યના પૈસાથી મોઘા મૂલ્યના ધાન્ય ઘી ગોળ તેલ વસ્ત્ર વિગેરે વેચાતા લઇને આપે, અને વચ્ચે લાભ રહે તે પોતાના ઘરમા રાખે, એમ કરવાથી એક હજાર કાકણીનો લાભ તેણે પોતાના ઘરમા રાખ્યો ફક્ત એટલાજ દેવદ્રવ્યના ઉપભોગથી તેણે અત્યત ઘોર દુષ્કર્મ ઉપાર્જન કર્યુ વળી તે દુષ્કર્મને આલોવ્યા વિના મરણ પામીને સમુદ્રમા જલ મનુષ્ય થયો

હવે તે જલ મનુષ્યના મસ્તકમા રહેલ ગોળીરૂપ રત્ન લેવા માટે તેને ઘણા પ્રપચ કરી પકડી સમુદ્રને કાઠે રહેનારા પરમાધામિ જેવા નિર્દય લોકોએ મોટી વજના જેવી કઠણ ઘટીમા ઘાલી ઘાણીની પેઠે પીલવાથી ઉત્પન્ન થતી અત્યત વેદનાને ભોગવી, મરણ પામી ત્રીજી નરકે નારકીપણે ઉત્પન્ન થયો.

ત્યાર પછી તે નગરશેઠનો જીવ નારકીમાથી નીકળી મોટા નસુદ્રમા પાચસો ધનુષ્ય પ્રમાણુ મોટા શરીરવાળો મત્સપણે ઉત્પન્ન થયો તેને માછી લોકોએ પકડી અ ગોપાગ છેદન કરી મહાવેદના ઉપજાવી તે મહા દુ ખથી મરી છેવટે ચોથી નરકે ગયો તે પછી અડેકો ભવ વચમા તિર્યચનો કરીને પાચમી છઠી સાતમી નરકીમા બબ્બે વાર ઉત્પન્ન થયો. ત્યારપછી પણ દેવદ્રવ્યનું એક હજાર કાકણી જેટલુ દ્રવ્ય ભોગવેલુ હોવાથી એક હજાર ભવ ગાડરમા ઉત્પન્ન થયો એક હજારવાર સસલો થયો હજારવાર મૃગલો થયો હજારવાર શીયાળ, હજારવાર બિલાડો, હજારવાર ઉદર, હજારવાર નોળીયો, હજારવાર ઘરનો કોળ, હજારવાર ઘરોળી, હજારવાર સર્પ, હજારવાર વીંછી, હજારવાર વિષ્ટાનો કીડો, એમ વળી હજાર હજાર ભવની સખ્યાએ પૃથ્વીમા, પાણીમા, અગ્નિમા, વાયુમા, વનસ્પતિમા, શખમા, છીપમા, એળોમા, કીડામા, પતગીયામા, માખીમા, ભમરામા, મત્સમા, કાચબામા, ભેસોમા, બળદમા, ઉંટમા, ખચ્ચરમા, ઘોડામા, હાથીમા, વિગેરેમા લાખો ગમે તે ભવ કરી પ્રાયે સર્વ ભવમા શસ્ત્રઘાત વિગેરેથી થતી મહાવેદના ભોગવી મરણ પામ્યો ચેતન! વિચાર કર, એક હજાર કાકણીયે આત્મા નો ડાટ વાળી નાખ્યો, પાપનો પાર રહ્યો નથી હજી આટ લેથી નહિ વિરામ પામતા બીજા મનુષ્ય ભવમા પણ ઉત્પન્ન થયો ત્યા જે ઠેકાણે આ ભાઇ ઉત્પન્ન થાય ત્યા કાતો કોઇનું ધન નાશ થાય કોઇના ઘરમા ચોરનો પ્રવેશ, કોઇ ઠેકાણે અગ્નિ વિગેરે ઉત્પન્ન થવાથી, કોઈ ઠેકાણે તેને ઉભુ રહેવાને સ્થાન મળતું ન હતું આવી અનેક વિડબના પામવામા સાગરશેઠે બાકી

રાખી નથી છેવટે ઘણા કાળ નવા નવા ભવો કરી,ઘણો કાળ ભ્રમણ કર્યા પછી એક જ્ઞાની ગુરૂ મહારાજ મળ્યા તેઓને નમીને પોતાના પૂર્વ ભવમા કરેલા કર્મનુ સ્વરૂપ પૂછવા લાગ્યો મુનિ મહારાજે સાગર શેઠના ભવથી માડી સર્વ યથા સ્થિત સ્વરૂપ કહી સભળાવ્યુ તેણે અત્યત પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરેલાનું પ્રાયશ્ચિત્ત માગ્યુ મુનિરાજે કહ્યુ કે તે જેટલુ દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરેલુ છે, તેના કરતા અધિક પાછુ આપ અને હવે પછી દેવદ્રવ્યનુ રક્ષણ કર, વૃદ્ધિ કર, તેથી તારૂ સર્વ કર્મ નાશ પામશે સર્વ પ્રકારના સુખ ભોગની સપદાની તને પ્રાપ્તિ થશે, એ ઉપાય છે બીજો નથી ત્યારપછી તેણે મુનિ સમક્ષ નિયમ કર્યો કે જ્યા સુધી ભક્ષણ કરેલ દેવ-દ્રવ્યથી હજારગણું અધિક પાછુ ન આપુ, ત્યા સુધી ભોજન માત્ર અને વસ્ત્ર પહેરવા માત્રથી અધિક કાંઈ રાખવુ નહિ એવો અભિગ્રહ કરી શ્રાવકના નિર્મળ વ્રત લીધા ત્યારપછી જ્યા જ્યા વ્યાપાર કરે ત્યા ત્યા ઘણો લાભ મળે અનુક્રમે ધનની વૃદ્ધિ થઈ હજાર કાકણીનું જે દેવુ હતું તેના કરતા લાખ ગણુ ધન આપી દેવદ્રવ્યના દેવાથી મુકત થયો ત્યારપછી જેમ જેમ વ્યાપાર કરે તેમ તેમ અત્યત વૃદ્ધિ થઇ પોતાના દેશ તરફ ગયો, ત્યા રાજાએ ઘણુ સન્માન આપ્યુ ત્યારપછી ગ્રામ-નગર વિગેરે ઘણે ઠેકાણે પોતાના દ્રવ્યથી નવિન જિનમદિર કરાવ્યા, તેની સાર સભાળ કરી, દેવદ્રવ્યની ખૂબ વૃદ્ધિ કરી નિત્ય મહોત્સવ કરી જિન શાસનની ઉન્નતિ કરવી કરાવવી વિગેરે કાર્યોમા અગ્રેસરીપણુ કરી દીન દુખી જનનો ઉદ્ધાર કરી પોતાની લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરી અર્હતપદની ભક્તિમા લીન થઇ તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું ત્યારપછી ઘણા શુભ કાર્યો કરી છેવટમા

દીક્ષા અગીકાર કરી શુદ્ધ ચારિત્ર પાળી સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમા ગયા ત્યાથી મહાવિદેહક્ષેત્રમા તીર્થંકરલક્ષ્મી ભોગવી ઘણા જીવોનો અનહદ ઉપકાર કરી મોક્ષમા બિરાજમાન થયો

હે આત્મા ! વિચાર કર દેવદ્રવ્ય ભક્ષણ કરવાની પ્રવૃત્તિ કરવામા કેવા હાલહેવાલ થાય છે સહેજ બાબતમા દેવદ્રવ્યના દેવાદાર થઇ જવાય છે પછી આલોયણ લીધા વિના દેવદ્રવ્ય આપ્યા વિના ઉદ્ધાર થતોજ નથી માટે ચેતતા રહેવુ દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરવી, પરતુ દેવાદાર થઇ અનેક ભવો બગાડવા નહિ બગાડીશ તો પછી સુધારવા મુશ્કેલ પડશે માટે બરાબર વિવેક પૂર્વક વર્તન કરી, દેવદ્રવ્યના દેવાથી–અરેરાબર ચેતતા રહેવુ દેવદ્રવ્યનું દેવું તો દૂર રહ્યુ પરતુ તે દેરાસરજીમા કરેલ દીપકથી પણ પોતાનું કાર્ય કરનારની બહુ ખરાબી થાય છે તે ઉપર એક ઉટડીનું દ્દષ્ટાત

ઉંટડીનુ દ્દષ્ટાંત

ઇન્દ્રપુર નગરમા દેવસેન નામનો એક ગૃહસ્થ રહેતોહતો. તેનો ધનસેન નામે ઉટ સભાળનાર નોકર હતો તે ધનસેનના ઘેરથી એક ઉંટડી દરરોજ દેવસેનના ઘેર આવી ઉભી રહેતી. ધનસેન તેને ઘણુ મારે–કુટે પણ દેવસેનનું ઘર છોડે નહિ કદાપિ મારી કુટીને ધનસેન તેને પોતાને ઘેર લઇ જઈ ગમે તેવા બધનથી બાધે તોપણ તેને તોડી પાછી દેવસેનના ઘેર આવી ઉભી રહે કદાચિત્ તેમ ન બને તો ધનસેનના ઘેર કાઇ પણ ખાય નહિ ને બુમરાણ કરી મૂકે છેવટે દેવસેનના ઘેર આવે ત્યારેજ છુટકો થાય (નિરાતે રહે) આવો દેખાવ

દેખી દેવસેને તેનું મૂલ્ય આપી પોતાના ઘરના આગણા આગળ બાધી રાખી ને ઉંટડી દેવસેનને દેખી ઘણી ખૂશી થની એમ કરતા બન્નેને અરસપરસ પ્રીતિ થઈ કોઇ વખત જ્ઞાની ગુરૂ મળ્યા ત્યારે દેવસેને પૂછ્યું –' મહારાજ સાહેબ ! આ ઉંટડીને મારી સાથે શો સબધ છે કે મારૂ ઘર છોડતી જ નથી અને મને દેખી રાજી થાય છે ' ગુરૂ મહારાજે ઉત્તર આપતા જણાવ્યું કે પૂર્વ જન્મે તે ઉંટડી તારી માતા હતી, તે દેરાસરજીમા પ્રભુ આગળ દીપક કર્યો હતો, તે દીવાના ઉદ્યોતથી એણે પોતાના ઘરના કામ કર્યા હતા, વળી ધુપધાણામાથી બળતા અગારાથી એક વખત ચુલો સળગાવ્યો હતો, તે કર્મ બધનથી મરણ પામી ઉંટડી થઇ, જેથી તારા ઉપર સ્નેહ રાખે છે શાસ્ત્રમા કહ્યુ છે કે —

> जो जिणवराण हेहु, दीव धुव च करिअ निजकज्ज ।
> मोहेण कुणइ मुढो, तिरिअत्त सोलहइ बहुसो ॥

જે પ્રાણી અજ્ઞાનપણાથી જિનેશ્વર ભગવત પાસે કરેલા દીવાથી કે ધુપધાણામા રહેલા અગ્નિથી પોતાના ઘરના કામ કરે છે, તે ઘણું કરી તિર્યંચ થાય છે એટલાજ માટે દેવના દીવાથી ઘરનો કાગળ પણ વાંચવો નહિ, ઘરનું કામ પણ કરવુ નહિ, દીવો પણ કરવો નહિ નહિતર તે બાઇની માફક તિર્યંચ પણું પ્રાપ્ત થાય ઇતિ ઉંટડીનું દૃષ્ટાત

વળી નકરો આપ્યા વિના છત્ર, ચામર, કળશ વિગેરે દેવ દ્રવ્ય પોતાના ઘરકામ માટે જે મૂર્ખ વાપરે, તે પરભવમા ઘણો દુખી થાય છે, માટે ધ્યાન બરાબર રાખવુ

વળી જ્ઞાન દ્ર ય અને સાધારણ દ્રવ્યનું નુકશાન કરવાથી પણ ભવાતરમા ઘણી વિડબના ભોગવવી પડે છે તે ઉપર શ્રાદ્ધ વિધિમા કહેલ—

કર્મસાર અને પુણ્યાસારનુ ટુક દ્રષ્ટાત.

જોધપુર નગરમા ચોવીસ ક્રોડ સોનૈયાનો સ્વામી ધનાવહ નામનો શેઠ અને તેને ધનવતી નામની સ્ત્રી હતી તેને જોડલે જન્મેલા કર્મસાર અને પુણ્યસાર નામના બે પુત્રો હતા

ધનાવહ શેઠે બન્ને ભાઇઓને બાર બાર ક્રોડ સોનૈયા વહેચી આપી, પોતે ધનવતી સ્ત્રી સહિત આત્માનું હિત કરવા માટે દીક્ષા લઇ, પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરી દેવલોક ગયા

પાછળથી કર્મસારનું કુવ્યાપાર વિગેરેથી ધન નાશ થઇ ગયું

પુણ્યસારનું દ્રવ્ય ચોર લોકો ચોરી ગયા છેવટે બન્ને ભાઇઓ એક સરખા દરિદ્રી થયા સગાવ્હાલા કુટુબી લોકોમા પણ અણુમાનીતા થયા, સ્ત્રીઓ પણ ભુખે મરવા લાગી ને તેમના માતાપિતાએ તેડાવી લીધી ત્યારપછી બન્ને ભાઇ પરદેશ ચાલ્યા ગયા ત્યા ઠેકાણે ઠેકાણે વિડબના અને દુ ખ સિવાય સુખ લેશ માત્ર પામ્યા નહિ પુણ્યસારને કોઇ વાર દેવીના પ્રભાવથી ચિ તામણી રત્ન પ્રાપ્ત થયું, તે પણ ભાગ્યહીનપણાથી સમુદ્રમા પડી ગયું દુ ખની સીમા બાકી રહી નહિ ઘણો સમય રખડી પાછા પોતાના દેશમા આવ્યા, ત્યા કોઇ જ્ઞાની ગુરૂ મળ્યા તેઓને પોતાનું ભાગ્ય પૃછ્યું મુનિરાજ કહે છે કે —

તમે પૂર્વ ભવમા ચ દ્રપૂર નગરમા જિનદત્ત અને જિનદાસ નામના બે પરમ શ્રાવક હતા એક વખત તે ગામના શ્રાવકોએ

મળી તમોને ઉત્તમ શ્રાવક જાણી જિનદત્તને જ્ઞાન દ્રવ્ય અને જિન-દાસને સાધારણ દ્રવ્ય સાચવવા આપ્યું તમે બન્ને જણ સારી રીતે સાચવણ કરતા હતા એક વખત જિનદત્તને પોતાના કામ માટે એક પુસ્તક લખાવવાની જરૂર પડવાથી લહીયા પાસે લખાવી લીધુ, પરંતુ તેના પૈસા આપવાનો પોતાની પાસે બીજો જોગ ન બનવાથી મનમા વિચાર્યું કે –' આ પણ જ્ઞાન જ લખાવ્યું છે, તો જ્ઞાનદ્રવ્યમાથી આપવામા શી હરકત છે ?' એમ ધારી પોતાના કાર્ય માટે લખાવેલા પુસ્તકના ફક્ત બાર રૂપીયા જ્ઞાન ખાતામાથી આપી દીધા જિનદાસને પણ એક વખત ખરેખરી અડચણ હતી ત્યારે વિચાર કીધો કે –' આ દ્રવ્ય સાધારણ ખાતામા વાપરવાનું હોવાથી હુ પણ નિર્ધન શ્રાવક છુ, તો મને લેવામા શી અડ-ચણ છે ?' એમ ધારી સાધારણની કોથળીમાથી ફક્ત બાર રૂપીયા લઇ પોતાના ઘર કામમા વાપર્યા એમ તમે બન્ને જણાએ કોઇને કહ્યા વિના જ્ઞાન દ્રવ્ય, સાધારણ દ્રવ્ય લીધેલુ તેથી કાળ ધર્મ પામીને પહેલી નરકે નારકીપણે ઉત્પન્ન થયા નરક-માથી નીકળી તમે બન્ને સર્પ થયા વળી મરણ પામી બીજી નરકે ગયા ત્યાથી નીકળી ગીધ પક્ષી થયા પછી ત્રીજી નરકે ગયા એમ એક ભવ તિર્યંચ, એક ભવ નરક, એમ સાતે નરકે ભમ્યા ત્યારપછી એકેન્દ્રિય, બેઇન્દ્રિય, તેઇદ્રિય, ચૌરેદ્રિય, તિર્યંચ, પચેન્દ્રિય, એમ બાર હજાર ભવમા ઘણું ઘણું દુખ ભોગવી, ઘણા ઘણા કર્મ ખપાવીને તમે બન્ને જણ મનુષ્ય થયા છો તમે બન્ને જણાએ બાર બાર રૂપીયાનો ઉપયોગ કીધો, તેથી બાર હજાર ભવ સુધી એવા વિકટ દુખ ભોગવ્યા આ ભવમા પણ બાર ક્રોડ સોનૈયા પામીને પાછા ખોયા ત્યારપછી પણ ધન પામીને ખોયુ ઘણીવાર દાસ કર્મ કર્યા કર્મસારે પૂર્વ ભવમા

જ્ઞાન દ્રવ્યનો ઉપભોગ કીધેલો હોવાથી, તેને આ ભવમા મદ મતિપણું તથા નિર્બુદ્ધિપણાની પ્રાપ્તિ થઇ

ઉપર મુજબ મુનિના વચન સાભળી બન્ને જણ બહુ ખેદ કરવા લાગ્યા મુનિરાજે ધર્મોપદેશ દીધો, જેથી બોધ પામીને 'જ્ઞાન દ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યના ભક્ષણ કરેલા બારબાર રૂપી આના બદલે બારબાર હજાર રૂપીયા જ્યા સુધી અમો તે બન્ને ખાતામા ન આપીએ, ત્યાસુધી અન્ન વસ્ત્ર વિના બીજુ સર્વસ્વ કમાઇને એમા આપીશું ' એવો મુનિરાજ પાસે નિયમ કરી શ્રાવક ધર્મ અગિકાર કરી વ્યાપાર કરવા લાગ્યા ત્યારપછી બંને જણાએ ૂરેલ કર્મનો ક્ષય થઈ જવાથી વ્યાપાર વિગેરેમા ધનની પ્રાપ્તિ થઇ અને બાર બાર રૂપીયાના બદલે બાર બાર હજાર સોનૈયા આપી બન્ને જણ જ્ઞાનદ્રવ્ય અને સાધારણના દેવાથી મુક્ત થયા અને ત્યારપછી બાર બાર ક્રોડ સોનૈયાની ઋદ્ધિ વાળા થયા અને સુશ્રાવકપણું પાળતા જ્ઞાનદ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યનું રક્ષણ અને વૃદ્ધિ કરવા લાગ્યા અનુક્રમે શુભ કાર્યો કરી છેવટે દીક્ષા અગિકાર કરી બન્ને ભાઇ સિદ્ધિપદને પામ્યા

આવીરીતે જ્ઞાનદ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્યના ભક્ષણ ઉપર કર્મસાર અને પુણ્યસારનું દ્રષ્ટાત સાભળી–મનન કરી–જ્ઞાનદ્રવ્ય કે સાધારણ દ્રવ્યનો લેશ માત્ર બગાડ થવા દેવો નહિ નહિતર જેવી રીતે તેઓને વિડબના અને દુખની ઝડીયો સહન કરવી પડી તેવી જ રીતે હે આત્મા ! તારે સહન કરવી પડશે આ ભવમા તે દ્રવ્ય કદાચ ભક્ષણ કરીશ તો ઘરના તમામ કુટુબ વિગેરે ભોગ કરશે, પરતુ દુખ તારે સહન કરવા પડશે માટે તેવો ધધો કરીશ નહિ અને કદાચ દેવું રહી ગયુ હોય તો સુજ્ઞ

પણ અંગીકાર કરી ગમે તેમ કરી તે દેવાથી મુકત વેલાસર થજે વળી વ્યાપારાદિકમા અનીતિ પણ કરીશ નહિ અનીતિથી થયેલ પાપ તારા શિર પર રહેશે તે પાપ ભવાતરમા તારે ભોગવવુ પડશે તારા પૈસા તો ખાવાવાળા ખાઈ જશે ને ભોગવવાવાળા ભોગવશે

તને ભવાતરમા એક પૈસો પણ કોઇ બ ધાવશે નહિ. ફક્ત અનીતિથી કરેલ પાપ સિવાય બીજુ સાથે શુ લઈ જઇશ ? માટે કોઇ રીતે અનીતિ કરીશ નહિ એ માર્ગાનુસારીના ૩૫ ગુણો પ્રગટ કરવામા પણ પ્રથમ ન્યાયસ પન્નવિભવ શાસ્ત્રકાર મહારાજા બતાવે છે, તેનુ મનન કર શ્રી હેમચ દ્રાચાર્યે યોગશાસ્ત્રમા માર્ગાનુસારીના ગુણો કહેલા છે તે આ પ્રમાણે —

न्यायसपन्नविभवः, शिष्टाचारप्रशसकः ।
कुलशीलसमैः सार्धं, कृतोद्वाहोऽन्यगोत्रजैः ॥ १ ॥

पापभीरु प्रसिद्ध च, देशाचार समाचरन् ।
अवर्णवादी न क्वापि, राजादिषु विशेषतः ॥ २ ॥

अनतिव्यक्तगुप्ते च, स्थाने सुप्रातिवेश्मिके ।
अनेकनिर्गमद्वार–विवर्जितनिकेतनः ॥ ३ ॥

कृतसगः सदाचारैः–र्मातापित्रोश्च पूजकः ।
त्यजन्नुपप्लुत स्थान–मप्रवृत्तश्च गर्हिते ॥ ४ ॥

व्ययमायोचित कुर्वन्, वेष वित्तानुसारतः ।
अष्टभिर्धीगुणैर्युक्त, शृण्वानो धर्ममन्वह ॥ ५ ॥

अजीर्णे भोजनत्यागी, काले भोक्ता च सात्म्यत ।
अन्योन्याप्रतिबधेन, त्रिवर्गमपि साधयन् ॥ ६ ॥

यथावधतिथौ साधौ, दीने च प्रतिपत्तिकृत् ।
सदानभिनिविष्टश्च, पक्षपाती गुणेषु च ॥ ७ ॥

अदेशाकालयोश्चर्या, त्यजन् जानन् बलाबल ।
व्रतस्थज्ञानवृद्धाना, पूजक पोष्यपोषक: ॥ ८ ॥

दीर्घदर्शी विशेषज्ञ , कृतज्ञो लोकवल्लभ ।
सलज्ज: सदय सौम्य', परोपकृतिकर्मठ. ॥९ ॥

अतरंगारिषड्वर्ग–परिहारपरायण' ।
वशीकृतेन्द्रियग्रामो, गृहि धर्माय कल्पते ॥ १० ॥

૧ **પહેલો ગુણ**— ન્યાયસંપન્નવિભવ –કહેતા તમામ પ્રકારના વ્યાપારમા ન્યાયપૂર્વક વર્તવુ, અન્યાયથી ચાલવુ નહિ, નોકરી કરતા ધણીએ સોપેલ પૈસામાથી ખાઇ જવા નહિ ઓછી સમજ વાળા મનુષ્યને છેતરવા પ્રયત્ન કરવો નહિ વ્યાજ વટત કરનારે સામા ધણીને છેતરી વ્યાજના પૈસા વધારે લેવા નહિ માલ સેળ ભેળ કરીને વેચવો નહિ સરકારી નોકરી કરનાર મનુષ્યે ધણીને વ્હાલા થવા સારૂ લોકો ઉપર કાયદાવિરૂદ્ધ જુલમ ગુજારવો નહિ ઈત્યાદિ બીજા પણ કાર્યોમા અનીતિ કરવી નહિ ઉભય લોકમા અનીતિ ઘણી હાનિ કરનાર છે

૨ **બીજો ગુણ**—શિષ્ટાચારપ્રશસક –કહેતા જ્ઞાન અને ક્રિયાએ કરી ઉત્તમ આચરણવાળા મનુષ્યોના આચાર, તે શિષ્ટાચાર

કહેવાય છે શિષ્ટાચારવાળા લોક નિંદા કરે તેવું કાર્ય કરવું નહિ રાજા દંડ કરે તેવું કાર્ય કરવું નહિ વેશ્યા તથા પરસ્ત્રીગમન તજવું જુગટે રમવું નહિ શીકાર કરવો નહિ ચોરી કરવી નહિ ઘણી હિંસા થાય તેવો વ્યાપાર કરવો નહિ કોઈનો પ્રાણ જાય તેવું જૂઠું બોલવું નહિ બની શકે ત્યાં સુધી જરા લેશ માત્ર પણ જૂઠું બોલવું નહિ માંસ મદિરા મધ ને માખણ વિગેરે અભક્ષ્ય પદાર્થો ખાવા નહિ દીન ગરીબનો ઉદ્ધાર કરવો કોઈએ આપણાપર કરેલા ગુણને યાદ કરવા, ભૂલી જવા નહિ દાક્ષિણ્યપણું રાખવું ઈત્યાદિ શિષ્ટાચાર કહેવાય તે તે શિષ્ટાચારની પ્રશંસા કરવાવાળા થવું, એ બીજો ગુણ જાણવો

૩ **ત્રીજો ગુણ**— સરખા કુળ-શીલ અને ધર્માચારવાળા સાથે વિવાહ કરવો પરંતુ એક ગોત્રી સાથે કરવો નહિ યોગ શાસ્ત્ર વિગેરેમાં નિષેધ કરેલ છે સ્ત્રી તથા પતિનો એકજ ધર્મ હોય તો ધર્મ સંબંધી તકરાર ઉઠવાનો સંભવ રહે નહિ અને ધર્મકાર્ય કરવામાં પરસ્પર સાધનભૂત થઈ પડે, જેથી પરલોક પણ સુધરી શકે

૪ **પાપભીરૂ**—કહેતાં સર્વ પ્રકારના પાપથી ડરવું કારણ કે પાપ કરવાથી આ લોકમાં નિંદા થાય, ને પરલોકમાં નરકાદિ દુઃખો ભોગવવાં પડે માટે પાપથી બહુ ડરવું

૫ **દેશાચાર સમાચરનૂ**—કહેતાં દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું જે દેશમાં વસતા હોઈએ તે દેશમાં જે જે કાર્ય કરવા, તે એવા કરવાં કે જેથી નિંદાપાત્ર ન થવાય વસ્ત્ર-આભૂષણ-આશન પાનાદિ દેશની રીતિ પ્રમાણે કરવું જે દેશમાં જેવા વસ્ત્ર પહેરતા હોય, તે છોડી બીજા દેશની રીતના પહેરવા નહિ

૬ **અવર્ણવાદી ન ક્વાપિ**—કહેતા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકા, વિગેરે કોઇના પણ અવર્ણવાદ બોલવા નહિ પારકા અવર્ણવાદ બોલવાથી ઘણા દોષો ઉત્પન્ન થાય છે, વળી નીચ ગોત્ર બધાય છે કોઇના અવર્ણવાદ ન બોલવા તો પછી રાજા પ્રધાન વિગેરેના તો વિશેષે કરીને ન બોલવા, કારણ કે તેથી પૈસા તથા પ્રાણનો પણ નાશ થવા સભવ રહે છે

૭. **અનતિવ્યક્તગુપ્તે૦**—કહેતા જે ઘરમા પેસવા નીકળવાના અનેક રસ્તા હોય, તેવા ઘરમા રહેવું નહિ કેમકે તેવા ઘરમા રહેવાથી ચોર પ્રમુખને આવવાનુ તથા સ્ત્રી આદિકને ગેરવર્તણુંક ચલાવવાનું સુગમ પડે છે બીજા પણ ઘણા દોષો ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ વળી ચારે બાજુથી ઢાકેલ હોય એવા સ્થાનમા પણ રહેવું નહિ કારણ અગ્નિ વિગેરેના ઉપદ્રવને પ્રસગે તેવા ઘરમાથી નીકળવુ તથા પેસવુ ઘણુ કઠિન થઈ પડે માટે બહુ બારી બારણાવાળા અથવા એકદમ ચારે બાજુથી આચ્છાદિત હોય તેવા સ્થાનમા રહેવુ નહિ વળી સારા પાડોશમા રહેવુ ખરાબ પાડોશીની પાસે રહેવાથી, તેના ખોટા આલાપ સલાપ સાભળવાથી અને તેની ચેષ્ટા વિગેરે દેખવાથી આપણામા ગુણ હોય તે ચાલ્યા જાય છે અને બીજા દોષ ઉત્પન્ન થાય છે

૮ **કૃતસગ સદાચારે**—કહેતા ઇહલોક અને પરલોકમા હિતકારી પ્રવૃત્તિવાળા જે મનુષ્યો હોય, તે સારા આચારવાળા કહેવાય, તેઓનો સગ કરવો સારા માણસના સગથી અનેક પ્રકારના ગુણની પ્રાપ્તિ થાય છે, દુર્જનના સગથી ગુણ હોય તે ચાલ્યા જાય છે માટે નિર્ગુણીના સગનો ત્યાગ કરવો અને ગુણવતનો સમાગમ કરવો. તેમજ મિથ્યાત્વીનો સગ કરવો નહિ.

તેનો સગ કરવાથી આપણી ધર્મબુદ્ધિ નષ્ટ થાય છે અને સારા સગથી સારી બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે

૯. **માતપિત્રોશ્ચ પૂજક** —કહેતા માતા-પિતાની આજ્ઞામા રહેવું તેમને પૂજનારા થવુ નિત્ય પ્રાત કાળે તેમને વદન કરવુ જો વૃદ્ધ થયા હોય તો તેમને ખાવાપીવાની, પહેરવા ઓઢવાની તજવીજ રાખવી તેમના ઉપર ક્રોધ કરવો નહિ કટુ વચન વાપરવા નહિ અયોગ્ય કાર્યથી થતા ગેરફાયદા વિનયપૂર્વક સમજાવવા પરલોક સબધી હિતકારી અનુષ્ઠાનમા તેમને જોડવા જેથી તેમના આત્માનું પણ કલ્યાણુ થાય દરેક રીતે તેમની ભક્તિ કરવી

૧૦. **ત્યજન્નુપપ્લુત સ્થાન** —કહેતા ગ્રામનગરાદિસ્થાન જે ઉપદ્રવવાળુ હોય તેનો ત્યાગ કરવો જે રાજાઓને પરસ્પર વિરોધ હોય તેવા ગ્રામનગરાદિમા રહેનાર મનુષ્યને તે ભયનું સ્થાન ગણાય તથા દુર્ભિક્ષ મરકી વિગેરે રોગોના ઉપદ્રવવાળા સ્થાનનો પણ ત્યાગ કરવો જો તેમ ન કરે તો ધર્મ અર્થ કામ પૂર્વે પ્રાપ્ત કરેલાનો નાશ થવાનો સભવ રહે છે, નવા ઉત્પન્ન થતા નથી જેથી મનુષ્ય જીવન દુ ખમય થઈ પડે છે

૧૧ **અપ્રવૃત્તિશ્ચ ગર્હિતે**—કહેતા દેશ-જાતિ-કુળ અપેક્ષાએ નિંદિત કાર્યમા પ્રવૃત્તિ કરવી નહિ

૧૨ **વ્યયમાયોચિત કુર્વન્**—કહેતા પૈસાનો ખર્ચ પોતાની આવકના પ્રમાણમા કરવો અને સારો લાભ થયો હોય તો કૃપણતા છોડીને સાતક્ષેત્ર વિગેરે શુભ માર્ગમા ધન ખરચવુ

૧૩ **વેષ વિત્તાનુસાર**—કહેતા ધનને અનુસારે વસ્ત્રાભૂષણ પહેરવા થોડુ ધન હોય અને ધનાઢ્યના જેવા વસ્ત્ર પહેરવાથી

તેમજ ધનાઢ્ય હોય અને ગરીબના જેવા વસ્ત્ર પહેરવાથી લઘુતા થાય છે, માટે પૈસાને અનુસારે વેશ રાખવો

૧૪ **અષ્ટભિર્ધીગુણૈર્યુક્ત**—કહેતા આઠ બુદ્ધિનાગુણોવડે કરી યુક્ત બનવુ તે આઠ ગુણના નામ —

૧ શાસ્ત્ર સાભળવાની ઈચ્છા	૫ તેમા તર્ક કરવો તે સામાન્યજ્ઞાન
૨ શાસ્ત્રનું સાભળવુ	૬ અપોહ કરવો તે વિશેષ જ્ઞાન
૩ તેનો અર્થ સમજવો	૭ અર્થવિજ્ઞાન-અર્થનું જ્ઞાન કરવુ
૪ તે અર્થને યાદ રાખવો	૮ તત્ત્વનાન-આ વસ્તુ આમજ છે એવો નિશ્ચય કરવો

૧૫ **શૃણવાનો ધર્મમન્વહ**—કહેતા નિરતર ધર્મનું સાભળવુ હમેશા ધર્મને સાભળનાર માણસને મનમા ખેદ થયોહોય તો તે દૂર થાય છે, સારી ભાવના જાગે છે, છેવટ બન્ને લોકમા સુખી થવાય છે

૧૬ **અજીર્ણે ભોજનત્યાગી**—કહેતા પ્રથમનું ખાધેલુ અનાજ વિગેરે બરાબર પચ્યુ ન હોય તો નવીન ભોજનનો ત્યાગ કરવો સર્વરોગના મૂળભૂત અજીર્ણ થયુ હોય ને ભોજન કરે તો અજીર્ણની વૃદ્ધિ થાય

કહ્યુ છે કે-(અજીર્ણ પ્રભવા રોગા) રોગ માત્ર અજીર્ણમાથી ઉત્પન્ન થાય છે તેથી બનતા સુધી અજીર્ણવાળા માણસે ઉપવાસ કરી દેવો, જેથી બે ફાયદા થાય અજીર્ણ નષ્ટ થાય ને કર્મની નિર્જરા થાય

૧૭ **કાળે ભોક્તા**—કહેતા ભૂખ લાગે ત્યારે ખાવું, અકાળે ભોજન કરવુ નહિ લોલુપતાનો ત્યાગ કરી ભૂખ પ્રમાણે ખાવુ અતિ

ભોજન કરે તો ઉલટી ઝાડા મરડાદિક દોષનો સંભવ રહે છે,માટે અતિ ભોજન કરવુ નહિં જે થોડુ ખાય છે, તે ઘણું ખાઇ શકે છે શાસ્ત્રમા બત્રીશ કવળનો આહાર કહ્યો છે, તે ધ્યાનમા રાખવુ

૧૮ **અન્યોન્યાપ્રતિબંધેન**–કહેતા ધર્મ–અર્થ અને કામ એ ત્રણે પરસ્પર બાધા ન પામે તેવી રીતે સાધવા તેમા મુખ્યતા ધર્મની સમજવી કારણ કે ધર્મથીજ અર્થ અને કામ મળી શકે છે, ધર્મ સાધન કરવાના સમયમા દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાનું સુઝે તો ધર્મથી ચુકાય છે, અને ધર્મ ચુકયા તો અર્થ અને કામ પણ ચુકયા સમજવુ માટે ત્રણ વર્ગ સાધવાનો વખત નક્કી કરી રાખવો જેથી દ્રવ્ય ઉત્પન્ન કરવામા અને સંસારના કાર્યમા વિઘ્ન ન આવે ને ધર્મનું આરાધન રૂડી રીતે થાય

આજકાલ કેટલાક જીવો ધર્મને છોડી પૈસા ભેળા કરવામા જ જીંદગી પૂરી કરે છે તે પોતાના આત્માને ઠગે છે,ને તે જીવો ધર્મરહિત રહેવાથી પરલોકમા દુર્ગતિમા અસહ્ય દુખોને સહન કરે છે માટે તેમ ન કરવુ, ધર્મની મુખ્યતા રાખવી.એક દિવસ પણ ધર્મ આરાધન વિનાનો થવો ન જોઇએ, તે ખાસ યાદ રાખવુ

૧૯ **યથાવદતિથૌ**–કહેતા મુનિરાજને દાન દેવારૂપ વિનયપૂર્વક આતિથ્ય કરવુ દુખી જનને અનુકંપા દાન દેવુ મુનિરાજની સેવાભક્તિ કરવામા કુશળ રહેવુ અહંકાર રહિત દાન દેવુ શાલિભદ્ર મૂળદેવ વિગેરે દાનના પ્રભાવથી અથાગ લક્ષ્મીના ભોક્તા થયા છે

૨૦ **સદાનભિનિવિષ્ટશ્ચ**–કહેતા ખોટો હઠ–કદાગ્રહ કરવો નહિ જિનમતને વિષે બહુમાનપૂર્વક રાગ કરવો હઠ–કદાગ્રહથી જમાલીની માફક જીવ સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થાય છે

તેમજ ધનાઢ્ય હોય અને ગરીબના જેવા વસ્ત્ર પહેરવાથી લઘુતા થાય છે, માટે પૈસાને અનુસારે વેશ રાખવો

૧૪ **અષ્ટભિર્ધીગુણૈર્યુક્તા**—કહેતા આઠ બુદ્ધિનાગુણોવડે કરી યુક્ત બનવુ તે આઠ ગુણના નામ —

૧ શાસ્ત્ર સાભળવાની ઈચ્છા	૫ તેમા તર્ક કરવો તે સામાન્યજ્ઞાન
૨ શાસ્ત્રનુ સાભળવું	૬ અપોહ કરવો તે વિશેષ જ્ઞાન
૩ તેનો અર્થ સમજવો	૭ અર્થવિજ્ઞાન-અર્થનું જ્ઞાન કરવુ
૪ તે અર્થને યાદ રાખવો	૮ તત્ત્વજ્ઞાન-આ વસ્તુ આમજ છે એવો નિશ્ચય કરવો.

૧૫ **શૃણ્વાનો ધર્મમન્વહ**-કહેતા નિરતર ધર્મનું સાભળવુ હમેશા ધર્મને સાભળનાર માણુસને મનમા ખેદ થયો હોય તો તે દૂર થાય છે, સારી ભાવના જાગે છે, છેવટ બન્ને લોકમા સુખી થવાય છે

૧૬ **અજીર્ણે ભોજનત્યાગી**—કહેતા પ્રથમનુ ખાધેલુ અનાજ વિગેરે બરાબર પચ્યુ ન હોય તો નવીન ભોજનનો ત્યાગ કરવો સર્વરોગના મૂળભૂત અજીર્ણ થયુ હોય ને ભોજન કરે તો અજીર્ણની વૃદ્ધિ થાય

કહ્યુ છે કે-(અજીર્ણ પ્રભવા રોગા) રોગ માત્ર અજીર્ણમાથી ઉત્પન્ન થાય છે તેથી બનતા સુધી અજીર્ણવાળા માણુસે ઉપવાસ કરી દેવો, જેથી બે ફાયદા થાય અજીર્ણ નષ્ટ થાય ને કર્મની નિર્જરા થાય

૧૭ **કાળે ભોક્તા**—કહેતા ભૂખ લાગે ત્યારે ખાવું, અકાળે ભોજન કરવુ નહિ લોલુપતાનો ત્યાગ કરી ભૂખ પ્રમાણે ખાવુ અતિ

ભોજન કરે તો ઉલટી ઝાડા મરડાદિક દોષનો સભવ રહે છે, માટે અતિ ભોજન કરવુ નહિ જે થોડુ ખાય છે, તે ઘણુ ખાઇ શકે છે શાસ્ત્રમા બત્રીશ કવળનો આહાર કહ્યો છે, તે ધ્યાનમા રાખવુ

૧૮ અન્યોન્યાપ્રતિબધેન-કહેતાં ધર્મ—અર્થ અને કામ એ ત્રણે પરસ્પર બાધા ન પામે તેવી રીતે સાધવા તેમા મુખ્યતા ધર્મની સમજવી કારણ કે ધર્મથીજ અર્થ અને કામ મળી શકે છે, ધર્મ સાધન કરવાના સમયમા દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાનુ સુઝે તો ધર્મથી ચુકાય છે, અને ધમ ચુકયા તો અર્થ અને કામ પણ ચુકયા સમજવુ માટે ત્રણ વર્ગ સાધવાનો વખત નક્કી કરી રાખવો જેથી દ્રવ્ય ઉત્પન્ન કરવામા અને સસારના કાર્યમા વિધ્ન ન આવે ને ધર્મનુ આરાધન રૂડી રીતે થાય

આજકાલ કેટલાક જીવો ધર્મને છોડી પૈસા ભેળા કરવામા જ જીદગી પૂરી કરે છે તે પોતાના આત્માને ઠગે છે, ને તે જીવો ધર્મરહિત રહેવાથી પરલોકમા દુર્ગતિમા અસહ્ય દુખોને સહન કરે છે માટે તેમ ન કરવુ, ધર્મની મુખ્યતા રાખવી. એક દિવસ પણ ધર્મ આરાધન વિનાનો થવો ન જોઇએ, તે ખાસ યાદ રાખવુ

૧૯ યથાવદતિથૈ-કહેતા મુનિરાજને દાન દેવારૂપ વિનયપૂર્વક આતિથ્ય કરવુ દુખી જનને અનુકપા દાન દેવુ મુનિરાજની સેવાભક્તિ કરવામા કુશળ રહેવુ અહકાર રહિત દાન દેવુ શાલિભદ્ર મૂળદેવ વિગેરે દાનના પ્રભાવથી અથાગ લક્ષ્મીના ભોક્તા થયા છે

૨૦ સદાનભિનિવિષ્ટશ્ચ-કહેતા ખોટો હઠ-કદાગ્રહ કરવો નહિ જિનમતને વિષે બહુમાનપૂર્વક રાગ કરવો હઠ-કદાગ્રહથી જમાલીની માફક જીવ સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થાય છે

૨૧. **પક્ષપાતી ગુણેષુ**–કહેતા ગુણી જનનો પક્ષ કરવો તેમની સાથે સૌજન્ય તથા દાક્ષિણ્યતો વાપરવી તેમનો સમાગમ કરવો ગુણિજનના સમાગમથી અનેક પ્રકારે જીવોને લાભ થાય છે ઉભય લોકમા હિત થાય છે

૨૨. **અદેશાકાલયોશ્ચર્યા ત્યજન્**–કહેતા જે દેશમા જવાની શાસ્રકાર આજ્ઞા ન આપતા હોય અથવા રાજાની મનાઈ હોય, તે દેશમા ઉદ્ધતાઇ કરીને જવુ નહિ વળી જે કાળે જે કાર્ય કરવાની આજ્ઞા ન હોય,તે કાળે તે કાર્ય કરવું નહિ અદેશ–અકાળમા કાય કરવાથી અનેક પ્રકારના ઉપદ્રવ થાય છે

૨૩ **જાનન્ બલાબલ**–કહેતા પોતાનું બળ તપાસીને કાર્ય કરવું કારણ કે શક્તિ ઉપરાત કાર્ય કરવાથી ધનની તેમજ શરીરની હાનિ થાય છે

વ્રતસ્થજ્ઞાનવૃદ્ધાના પૂજક–કહેતા વ્રતમા રહેલા અને જ્ઞાનમા વૃદ્ધિ પામેલા એવા પુરૂષોની સેવા કરવી આત્મહિતના અર્થે તેમની પાસેથી જ્ઞાન સપાદન કરવુ વ્રતમા રહેલા જ્ઞાની પુરૂષોની સેવાકલ્પવૃક્ષની માફક સારા ઉપદેશરૂપી ફળવડે કરીનેફળેછે

૨૫ **પોષ્ય પોષક**–કહેતા પોષણ કરવા લાયક સ્વકુટુબનું આહારવસ્રાદિકથી પોષણ કરવુ

૨૬ **દીર્ઘદર્શી**–કહેતા દરેક કાર્યનો આરભ કર્યા પહેલા શુભ–અશુભ પરિણામ વિચારવું અને પછી કાર્યની શરૂઆત કરવી જે કાર્ય કરવાથી નુકશાન થવાનો સભવ હોય,તે કાર્ય કરવું નહિ

૨૭ **વિશેષજ્ઞ**–એટલે સામાન્ય અને વિશેષને ઓળખતા શીખવું વસ્તુ તથા અવસ્તુ, કૃત્યાકૃત્ય, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય વિગેરેનું

અતર અમજવું વિશેષ નહિ જાણવાવાળાને, ચોગશાસ્ત્રમા પશુસમાન કહ્યો છે

૨૮ **કૃતજ્ઞ**-કહેતા કોઇએ ઉપકાર કરેલો હોય, તેને સારી રીતે જાણે-ઓળવે નહિ

૨૯ **લોકવલ્લભ**-કહેતા સારા માણસોના વિનય કરવા વડે લોકોમા પ્રિય થવું અનીતિવાળા તથા ધર્મવિરૂદ્ધ કાર્ય કરીને લોકમા પ્રિય થવાની ઇચ્છા કરવી નહિ

૩૦ **સલજ્જ**-કહેતા લજ્જાવાન્ થવુ, પ્રાણુના નાશ થાય તે પણુ અગીકાર કરેલ વ્રતાદિને છોડવા નહિ તેમજ નિલજ્જ કાર્ય કરવુ નહિ

૩૧ **સદય**-કહેતા દુખી જીવો ઉપર દયા રાખવી જેમ બને તેમ હિસાનું કાર્ય કરવુ નહિ જેમ આપણુને આપણુા પ્રાણુ વ્હાલા છે, તેમ તમામ જીવોને વ્હાલા છે માટે કોઈ જીવની હિસા કરવી નહિ

૩૨ **સૌમ્ય**-કહેતા સામ્ય દૃષ્ટિ રાખવી કષાયવાળી પ્રકૃતિ કરવી નહિ કે જેથી બીજાને આપણા ઉપર દ્વેષ લાગે

૩૩ **પરોપકૃતિકર્મઠ**-કહેતા પરોપકાર કરવામા શૂરવીર થવુ પરોપકાર કરવાવાળો મનુષ્ય લોકના નેત્રને અમૃતના અજન સરખો પ્રિય લાગે છે

૩૪ **અતરગારિષડ્વર્ગ—પરિહારપરાયણુ**—કહેતા કામ, ક્રોધ લોભ, માન, મદ, હર્ષ-શિષ્ટ પુરૂષોએ, આ છને અતરગ શત્રુ કહ્યા છે પર સ્ત્રી ઉપર દુષ્ટ વિચારો કરવા તે કામ ૧ પારકાને તથા પોતાને કષ્ટનો વિચાર કર્યા વિના કોપનું કરવુ તે ક્રોધ ૨ યોગ્ય પાત્રમા દાન નહિ દેવ ...

પરધન ગ્રહણ કરવું તે લોભ ૩ કુલ,બલ, ઐશ્વર્ય,રૂપ,વિદ્યાદિકનો અહંકાર કરવો તે મદ ૪ દુષ્ટ અભિનિવેસ ઉપર ચઢવુ–યુક્ત્તા યુક્તનું ન સમજવું તે માન ૫ નિમિત્ત વિના બીજાને દુ ખ ઉત્પન્ન કરવા વડે કરીને તથા જુગાર શિકારાદિ અનર્થ કાર્ય કરીને મનમા ખુશી થવુ તે હર્ષ ૬, આ છને અંતરંગના કટ્ટા શત્રુ જાણવા આ છથી ઘણું દૂર રહેવુ તેનો સમાગમ કરવો નહિ

૩૫ **વશીકૃતેન્દ્રિયગ્રામો**—કહેતા પાચે ઇન્દ્રિયોને વશ કરવી અત્યત આસક્તિના પરિહારવડે કરીને સ્પર્શાદિ પાચે ઇન્દ્રિયોના વિકારને રોકવા અભક્ષ્યાદિ વસ્તુ ખાવાની લાલચ કરવી નહિ ઇન્દ્રિયોનો વિજય ઉત્કૃષ્ટ સપદા પમાડે છે કહ્યું છે કે –

> आपदा कथितः पथाः, इन्द्रियाणामसयम. ।
> तज्जयः सपदा मार्गो, येनेष्ट तेन गम्यताम् ॥

ઇન્દ્રિયોનો અનિગ્રહ કરવો તે આપદાનો માર્ગ છે અને તેને જીતવી તે સપદાનો માર્ગ છે જે માર્ગ ઇષ્ટ લાગે તે માર્ગે ગમન કરો ”

એકેક ઇન્દ્રિયના દોષથી પતગીઆ, ભ્રમરા, માછલા, હાથી, અને હરણીય દુર્દશાને પામે છે–પ્રાણને નષ્ટ કરે છે, તો પાચે ઇન્દ્રિયોને વશ પડેલા મનુષ્યની શી દશા સમજવી ? માટે બરાબર પુરૂષાર્થ ફોરવી ઇન્દ્રિયોને જીતવી, ન જીતી હોય તો જીતવા પ્રયત્ન કરવો

આ ઉપર બતાવેલા પાત્રીશ ગુણવાળો મનુષ્ય ગૃહસ્થધર્મના આરાધન માટે સમર્થ થાય છે આ મહા મૂલ્યવાળી માનવજીદગી પ્રાપ્ત કરી અવશ્યમેવ આ માર્ગાનુસારીના ૩૫ ગુણો પ્રાપ્ત કરવા

ઉદ્યમ કરવો કદાચ પાત્રીશે ન પામી શકાય તો તેમાથી અડધા ઉપરાત પણ પ્રાપ્ત કરવાજ જોઇએ તેમા મૂખ્ય પહેલો ગુણ ન્યાયથી પૈસા ઉપાર્જન કરવા તે ગુણને કદાપી છોડવો નહિ તે ગુણ ન હોય તો બીજા ગુણ શોભાને ન પામે અનીતિથી ભેગા કરેલા પૈસા લાંબા કાળ સુધી ટકતા પણ નથી કારણ કે અનીતિથી પાપ પ્રકૃતિ બધાય છે, ને તે પાપનો ઉદય થયો કે તરત તરત મ ઋદ્ધિ સિદ્ધિ ગુમાવી બેસવુ પડે છે ઉપાધ્યાયજી મહારાજ યશોવિજયજી જ્ઞાનસાર અષ્ટકમા કહે છે કે—

येषा भ्रूभगमात्रेण, भज्यन्ते पर्वता अपि ।
तैरहो कर्मवैषम्ये, भूपैर्भिक्षाऽपि नाप्यते । १ ।

'જે રાજા મહારાજાની ભ્રકુટીના ભગ માત્રે કરી પર્વતના ભુકા થઇ જતા હતા, તેજ રાજા મહારાજાઓને કર્મવડે વિષમ દશા પ્રાપ્ત થવાથી રકની માફક ભિક્ષા પણ મલતી નથી, કેટલો બધો કર્મ રાજાનો પ્રબળ પ્રતાપ?'

વિવેચન—જેઓને ઘેર હાથીઓના મદના ઝરવાથી આગણે તેનો કીચડ થઇ રહેતો હતો, જેઓને ઘેર ઘોડા રથ પાયદલ વિગેરેનો ગર્જારવ થઈ રહેતો હતો, સુવર્ણાદિ ધનની સખ્યા કરી શકાતી નહોતી, તેવા ધનવતોને પણ કર્મરાજાના પરાધીન પણાથી–પુણ્યનો નાશ થવાથી ભીખ માગીને પેટ ભરવુ, તે પણ કઠિન થઈ પડે છે તો પછી સામાન્ય કોટિના જીવોનુ શુ ગજુ? અનીતિ કરવાથી અશુભ કર્મ બધાય છે, તેથી લક્ષ્મીનો વિયોગ થાય તે સ્વાભાવિક છે માટે નીતિથીજ દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરી, લક્ષ્મીને સારા શુભ ક્ષેત્રમા વાપરવી, જેથી પુણ્ય બધાય અને આ ભવ-

મા તથા પરભવમા પુણ્ય પ્રકૃતિથી અથાગ લક્ષ્મી મળે જુઓ! તેજઉપાધ્યાયજી મહારાજ કર્મવિપાક અષ્ટકમા કહે છે કે —

जातिचातुर्यहीनोऽपि, कर्मण्यभ्युदयावहे ।
क्षणाद् रङ्कोऽपि राजा स्याद्, छत्रछन्नदिगन्तर ॥ १ ॥

'જાતિ તથા ચતુરાઇથી રહિત હોવા છતા શુભ કર્મનો અભ્યુદય થવાથી એક ક્ષણવારમા રંક ભીખારી હોય તો પણ છત્ર વડે કરી આચ્છાદિત કર્યા છે દિશાના ભાગ જેણે એવો રાજા થાય છે'

ગમે તે ગરીબ રંક કે નિર્ધન હોય પરતુ પુણ્યપ્રકૃતિ સાથે લાવેલો હોય તો ધનાઢ્ય થઇ જાય અને ઇષ્ટ વસ્તુની સામગ્રી મળે. પરતુ અનીતિ કરવાથી ઈષ્ટ વસ્તુ મળતી નથી, તે ચોક્કસ યાદ રાખવું કેટલાક કહે છે કે –'અનીતિ કરવાનો અ જમાનો છે, નીતિ કરવા જઇએ તો પૈસા મળતા નથી' તેવુ બોલનાર ભૂલ કરે છે ન્યાયથી ઉપાર્જન કરેલ થોડુ પણ દ્રવ્ય શુભ માર્ગમા વાપરવાથી અથાગ પુણ્ય બધાય છે પુણ્યના પ્રતાપથીજ લક્ષ્મી મળે છે અનીતિ કરનારને પણ જે કાઇ લક્ષ્મી મળે છે તે પૂર્વનું પુણ્ય હોય તોજ મળે છે પરતુ અનીતિના જોરથી વિશેષ પાપ બધાવાથી પરિણામે લક્ષ્મીનો નાશ થાય છે કદાચ આ ભવમા નાશ ન થયો તો પરભવમા તો તેના કટુક ફળ અવશ્ય ભોગવા પડે છે માટે જેમ બને તેમ સર્વ પ્રકારે નીતિનો આદર કરો, ન્યાયથી ચાલો. આ ગુણ ઘણો મજબુત છે આ ગુણ પ્રાપ્ત કરશો તો બીજા ઘણા ગુણો પ્રાપ્ત થશે. આ હેતુથીજ હેમચદ્રાચાર્યે માર્ગાનુસારીના ૩૫ ગુણોમા પ્રથમ ન્યાયસપન્

મિશ્રવ બતાવેલ છે માટે ભવભીરૂ જીવોએ અનીતિને દેશવટો આપી ન્યાયસ પન્નવિભવનોજ આદર કરી પ્રમાણિકપણું પ્રાપ્ત કરવું તેજ મનુષ્યભવ પામ્યાનો સાર છે

નીતિથી પૈસા ઉત્પન્ન કર્યા પછી પણ તેને આરભ સમારભના કાર્યોમા ખરચી પાપના ભાગી બનવુ નહી પરતુ કુમારપાળ મહારાજા તથા વસ્તુપાલ તેજપાલની માફક સારા સુકૃતનાં કાર્યોમા ખરચી પુણ્યાનુ બધી પુણ્યના ભાગી બનવું નહિતર પછી ઘણા મોહથી લક્ષ્મીની ઉપરજ ફણીધર, નોળીયા, ઉંદર વિગેરે થવુ પડે છે એવા શાસ્ત્રમા ઘણા દાખલા છે સમરાદિત્ય કેવળીના ચરિત્રમા ઘણા જીવો લક્ષ્મી ઉપર મોહ રાખવાથી તિર્યંચાદિ ગતિમા ગયાનો અધિકાર છે આદિનાથ દેશનામા પ્રિયગુ શેઠ લક્ષ્મી ઉપર અતીવ મોહમમત્વ કરી ઠેઠ નિગોદ સુધી પહોચ્યો રૂદ્રદેવની સ્ત્રી અગ્નિશિખા લક્ષ્મીના મોહથી કાળી નાગણ થઈ અને તેનો પુત્ર કુડગ કાળો સર્પ થયો ઈત્યાદિક ઘણા દ્દષ્ટાતો છે માટે મેળવેલી લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરી ચચલ લક્ષ્મીથી નિશ્ચલ ધર્મની પ્રાપ્તિ કરવી તેજ સાર છે શાસ્ત્રકાર ભલામણ કરે છે કે —

लक्ष्मीदायादाश्चत्वारो, धर्माग्निराजतस्कराः ।
वृद्धपुत्रापमानेन, कुप्यन्ति बांधवास्त्रय ॥ १ ॥

'લક્ષ્મીના ચાર ભાગીદાર પુત્રો છે તેમા પ્રથમ ધર્મ, પછી અનુક્રમે અગ્નિ,રાજ,ને તસ્કર—આ ચાર હોવા છતા મોટા પુત્ર ધર્મનું અપમાન કરવા વડે કરીને બાકીના ત્રણ પુત્રો કોપાયમાન થાય છે'

વિવેચન—આ જીવે એકઠી કરેલી લક્ષ્મી ધર્મના પ્રભાવ થીજ સમજવી તેથીજ શાસ્ત્રકારો **धर्माद् धन** કહેતા ધર્મ થકી

ધન પ્રાપ્ત થાય છે તેવું કહી ગયા છે ધર્મથી હીન જીવો ગરીબ, પામર દુઃખી અને દીન હોય છે આવો ધર્મનો પ્રગટ પ્રભાવ હોવા છતા કૃપણ જીવો શુભ માર્ગમા લક્ષ્મીને ખર્ચતા નથી અને ભેગી કરે છે પછી પાછળના માણસો તેનો ઉપયોગ કરે છે લક્ષ્મી ભેગી કરતાં લાગેલા પાપો ભવાતરમા ભેગી કરનારને ભોગવવા પડે છે માટે અહજ વિચાર કરી, કૃપણપણુ દૂર કરી, લક્ષ્મીને શુભ માર્ગમા વાપરી, મનુષ્ય ભવનો લ્હાવો લેવા ચૂકવુ નહિ

જુઓ ! પૂર્વે થઈ ગયેલા કુમારપાળ રાજાએ લક્ષ્મીથી કેવા કેવા શુભ કાર્યો કરી મહા પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું છે ?

ઉદારતા ઉપર કુમારપાળ રાજાનુ સક્ષેપ વર્ણન

૧ સમ્યક્ત્વ મૂળ બાર વ્રત અ ગિકાર કર્યા

૨ ત્રિકાળ જિનપૂજા કરવાનો નિયમ કર્યો

૩ અષ્ટમી તથા ચર્તુદશીના પૌષધ ઉપવાસ કરવા

૪ પારણાને દિવસે દૃષ્ટિગોચર થયેલા સેકડો માણસોને યથાયોગ્ય વૃત્તિ આપીને સતોષ પમાડનો.

૫ સાથે પૌષધ ગ્રહણ કરેલા હોય તેઓને પોતાના આવાસે પારણુ કરાવવુ

૬ સાધર્મિક ભાઈઓને ઉદ્ધાર કરવા માટે એક હજાર સોનામહોર દરરોજ આપવી

૭ એક વરસમા એક ક્રોડ સોનામોહોરનું દાન સાધર્મિ ભાઈને દેવુ (એ પ્રકાર ચૌદ વરસ સુધી ચૌદ ક્રોડ સોના મહોરનું દેવું)

૮ સાધર્મિ ભાઇઓ પાસેનુ અઠોણુ લાખ દ્રવ્ય છોડી દીધુ
૯ નિર્વંશ જનારનું તમામ દ્રવ્ય રાજા ગ્રહણ કરે પરતુ આ ધાર્મિક રાજાએ તેવુ બહોતેર લાખ દ્રવ્ય મૂકી દીધુ
૧૦ લખેલા પુસ્તકના એકવીસ જ્ઞાન ભડાર કરાવ્યા
૧૧ હમેશા ત્રિભુવનપાળ દેરાસરજીમ સ્નાત્ર મહોત્સવ કરવો
૧૨ શ્રી હેમચદ્રસૂરિ મહારાજને દ્વાદશાવર્ત વદન કરવુ પછી અનુક્રમે તમામ મુનિરાજને વદન કરવુ
૧૩ પ્રથમ ગ્રહણ કરેલા પૌષધવ્રતવાળા શ્રાવકોને પ્રણામ કરી માન દેવુ
૧૪ પોતાના અઢાર દેશમા અમારી પડહ વગડાવ્યો
૧૫ ન્યાયની ઘટા વગાડવી
૧૬ બીજા ચૌદ દેશોને વિષે ધનના બળવડે તથા મૈત્રીના બળવડે જીવોની રક્ષાનું કરાવવુ
૧૭ ચૌદસો ને ચુમાલીસ (૧૪૪૪) નવિન જિનમદિરો કરાવ્યા અને સોળસો (૧૬૦૦) જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા
૧૮ સાત મોટી તીર્થજાત્રા કરી
૧૯ **પહેલા વ્રતમા**—મારી એવો શબ્દ બોલાઈ જાય તો ઉપવાસ કરવો
૨૦ **બીજા વ્રતમા**—વિસ્મૃત્યાદિથી અસત્યવચન બોલાઇ જાય તો આયબિલ વિગેરેનો તપ કરવો
૨૧ **ત્રીજા વ્રતમા**—મરી ગયેલા નિર્વંશીનું ધન ગ્રહણ ન કરવુ
૨૨ **ચોથા વ્રતમા**—ધર્મની પ્રાપ્તિ થયા પછી નવી સ્ત્રી પરણવી નહિ, એવો અભિગ્રહ કર્યો

૨૩ ચોમાસામા મન, વચન અને કાયાએ કરી શીલ પાળવુ તેમા મનથી કદાચ ભગ થાય તો ઉપવાસ કરવો વચનથી ભગ થાય તો આય બિલ કરવુ કાયાથી સ્પર્શરૂપ ભગ થયે એકાશન કરવુ (મનને વિશેષ મજબુત રાખવા મનથી ભગ થયે ઉપવાસ રાખ્યો હશે એમ સભવ થાય છે)

ભોપલદેવી રાણીના મરણ પછી પ્રધાનાદિ ઘણા લોકોએ પાણીગ્રહણ કરવાનું કહ્યા છતા પોતાનો નિયમ બરાબર સાચવ્યો—પાણીગ્રહણ ન કર્યું

૨૪ **પાચમા વ્રતમા**—છ ક્રોડનુ સોનું, આઠ ક્રોડનું રૂપુ, એક હજાર તોલા મહા મૂલ્યવાળા મણિરત્નો વિગેરે, બત્રીસ હજાર મણ ઘી, બત્રીસ હજાર મણ તેલ, ત્રણ ત્રણ લાખ મુડા શાલી ચણા જુવાર મગ વિગેરે પાચ લાખ ઘોડા, એક હજાર હાથી, પાચસો ઘર, પાચસો હાટ, પચાસ હજાર રથ ઈત્યાદિ રાખ્યા

૨૫ **છઠ્ઠા વ્રતમા**—વર્ષાકાળમા પાટણ શહેરના સીમાડાથી બહાર જવાનો નિષેધ કર્યો

૨૬ **સાતમા વ્રતમા**—મદ્ય, માસ, મધુ, માખણ—આ ચાર મહા વિગયનો સર્વથા ત્યાગ તથા બહુબીજ, પચોદુમ્બર ફળ, અભક્ષ્ય, અનતકાય, ઘેબર વિગેરેનો ત્યાગ દેરાસરજીમા મૂક્યા વિના વસ્ત્ર ફળ આહાર વિગેરેનો ત્યાગ સચિત્તમા એક પત્રના પાન બીડા આઠ (દરરોજ), રાત્રિએ ચારે પ્રકારના આહારનો ત્યાગ, વર્ષાઋતુમા એક ઘી વિગય છુટી, બાકી પાચનો ત્યાગ લીલા શાકનો નિષેધ તથા રોજ એકાસણુ કરવુ પર્વ તીથિઓને દિવસ કાયમ બ્રહ્મચર્ય પાળવુ

૨૭ **આઠમા વ્રતમા**—સાતે વ્યસનોને પોતાના દેશમાથી કાઢ્યા

૨૮ **નવમા વ્રતમા**—બન્ને ટક સામાયિક કરવુ તે સામાયિકમા શ્રી હેમચદ્રસૂરિ મહારાજ વિના બીજા સાથે બોલવાનો નિષેધ. હમેશા વીતરાગ સ્તોત્રનું તથા યોગશાસ્ત્રના બાર પ્રકાશનું ગણુવુ

૨૯ **દશમા વ્રતમા**—ચોમાસામા કટકનું નહિ કરવુ ગીજનીના સુલતાનનું આગમન થયા છતા પણ નિયમથી નહિ ચળવુ

૩૦ **અગ્યારમા વ્રતમા**—પૌષધોપવાસમા રાત્રિએ કાયોત્સર્ગ કરતા મ કોડો પગે ચોટયો, લોકોએ દૂર કરવા માડયો છતા દૂર થયો નહિ, જેથી તેની મરવાની શકાવડે કરી પોતાના પગની ચામડી ઉખેડીને દૂર મૂકી મકોડાને બચાવ્યો

૩૧ **બારમા અતિથિસવિભાગ વ્રતમા**—દુખી સાધર્મિક શ્રાવક પાસેનું બોતેર લાખ દ્રવ્યનું છોડી દેવુ નિરતર સુપાત્રમા દાન દેવુ

આ પ્રમાણે આ મહાભાગ્યશાળી કુમાળ રાજાના પુણ્ય માર્ગો કેટલાક લખી શકાય! પોતે સારી રીતે ધર્મના અનુષ્ઠાન વડે કરીને પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરી મસારને તોડી નાખ્યો ફક્ત બે ભવમાજ મોક્ષ જાય તેવુ અનુષ્ઠાન કર્યું અને સાધર્મિક ભાઇયોને યથાયોગ્ય દાન દેવા વડે કરી, ધર્મમા સહાય કરવા વડે કરી, તથા કરના મૂકવા વડે કરી, ઝીદાતાના ઉદ્ધાર વડે કરી, અઢાર દેશમાં અમારી પડહ વગડાવવા વડે કરી, પરોપકાર પણ ઘણોજ કર્યો જેથી માનવ જીન્દગી ધર્મના કાર્યોવડે સફળ

કરી મોક્ષરૂપી ફળ પ્રાપ્ત કર્યું લક્ષ્મી ઉપર મોહ રાખ્યો હોત તો આવા ઉત્તમ કાર્યો થઈ શકત નહિ

ઈતિ કુમારપાળ અક્ષેપ વર્ણન

વસ્તુપાલ તેજપાલ વિગેરેનાં શુભ કાર્યો

વસ્તુપાળ તેજપાલે પણ લક્ષ્મીથી અનેક શુભકાર્યો કર્યા છે શ્રી આબુજી ઉપર બાર ક્રોડ ને ત્રેપન લાખ દ્રવ્ય ખરચી એવા તો દેરાસરો કરાવ્યા કે આધુનિક જમાનાના કારીગરોની દ્રષ્ટિને ગરકાવ કરી મૂકે છે વસ્તુપાલ તેજપાલે શુભમાર્ગમા લક્ષ્મી વાપરી તનું દિગ્દર્શન સામાન્યથી કરીએ છીએ

ત્રણ લાખ દ્રવ્ય ખરચીને શત્રુંજયે તોરણ બધાવ્યું
ત્રણ હજાર બસો ને બે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા
તેરશે જિનમદિર શિખરબધ કરાવ્યા
એક લાખ ને પાચ હજાર નાવન જિનબિબ ભરાવ્યા
નવસે ને ચોરાસી પોષધશાળા કરાવી
છત્રીસ લાખ દ્રવ્ય ખરચીને જ્ઞાન પુસ્તકોના ભડાર કરાવ્યા
ત્રણ લાખ દ્રવ્ય ખરચી ખભાતમા જ્ઞાન ભડાર કરાવ્યા
સાડા બાર યાત્રા શ્રી શત્રુજય તીર્થની કરી
અઢાર ક્રોડ છન્નુ લાખ દ્રવ્ય શ્રી શત્રુજય તીર્થે ખરચ્યું
અઢાર ક્રોડ ને ત્રાસી લાખ દ્રવ્ય શ્રીગીરનારજી તીર્થમા ખરચ્યું
બાર ક્રોડ ને ત્રેપન લાખ દ્રવ્ય શ્રી આબુતીર્થમા ખરચ્યું
પાચશે સિહાસન હાથીદાતના કરાવ્યા
પાચસે સમવસરણ કરાવ્યા

માતસે ધર્મશાળા કરાવી

એક હજાર માણસો દાનશાળાએ હ મેશા આહાર લેતા હતા

ઈત્યાદિક તે ભાગ્યશાળીઓએ ઘણી લક્ષ્મી શુભમાર્ગમા ખરચી મહા પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું

શ્રી સિદ્ધસેનદિવાકરે પ્રતિબોધ કરેલ વિક્રમરાજાએ પણ શત્રુંજયનો સઘ કાઢી પુષ્કળ લક્ષ્મી ખરચી તે સઘમા ૧૬૯ સોનાના દેરાસરો હતા સિદ્ધસેનદિવાકર પ્રમુખથી પાચસો આચાર્યો સાથે હતા ચૌદ મુકુટબદ્ધ રાજા સાથે હતા સીત્તેર લાખ શ્રાવકના કુટુબ સઘમા હતા

આમ રાજાએ શ્રી સિદ્ધાચલજીના સઘમાં બાર ક્રોડ સોનૈયાનો ખર્ચ કરી મહાન્ પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું

સાધુ પેથડશાએ શ્રી સિદ્ધાચલજીના સઘમા અગ્યાર લાખ દ્રવ્યનો ખર્ચ કરી માનવભવનો અપૂર્વ લ્હાવો લીધો તથા ધર્મઘોષસૂરિનો નગરમા પ્રવેશ કરાવ્યો ત્યારે બહોતેર હજાર દ્રવ્યનો ખર્ચ કર્યો.

શ્રી સપ્રતિ રાજાએ સવા ક્રોડ જિનબિબ ભરાવ્યા જિનમદિરથી પૃથ્વી અલકૃત કરી અઢળક લક્ષ્મી ખર્ચી મહાન્ પુણ્યના ભાગી બન્યા

આ સિવાય ઘણા ભાગ્યશાલી જીવોએ શ્રી શત્રુજય, ગીરનાર વિગેરે મહા પવિત્ર તીર્થોમા પોતાની લક્ષ્મી પુષ્કળ ખરચી પુણ્યાનુબધી પુણ્યને પ્રાપ્ત કર્યું છે સવત્ અઢારમા સૈકામા મોતીશા શેઠે શ્રી સિદ્ધાચળજી ઉપર કુતાસરનો ખાડો પૂરાવી નવીન ટુક ઉભી કરીને પોતાના યશને જગતમા ફેલાવી દીધો છે અને મહાન્ પુણ્ય ઉપાર્જન કરી ગયા છે આવા ઉત્તમ જીવો

જગતમાંથી કાળધર્મ પામી ગયા છતા નામસ્મરણ રૂપે હજી જાણે જીવતાજ હોય નહિ એમ ધર્મિષ્ઠ જીવોને યાદ આવ્યા કરે છે આ કાળમા પણ ઘણા ઉત્તમ જીવો પોતાની લક્ષ્મીને દર વરસે સારા માર્ગમા ખરચી મહા પુણ્ય ઉપાર્જન કરી રહ્યા છે ત્યારે કૃપણ જીવો લક્ષ્મીનો સચય કરવામા જ જીદગી પૂરી કરે છે અને સસારની લીલા જોવા માટે હજારો ને લાખોના મહેલો બધાવી તથા મોટરગાડીઓ ચલાવી પુદ્ગલાનદી બની પાપના ભાગી બને છે પરતુ જ્ઞાનચક્ષુથી એટલુ પણ તપાસતા નથી કે પરલોકમા ગયા પછી તે બગલામા હે ચેતન ! કયા જીવો લીલા કરશે ? મોટરગાડીમા કોણ બેસશે ? પાપના બોજા કોણ ભોગવશે ? એટલો વિચાર જ્ઞાનચક્ષુથી જો થાય તો જરૂર સમજ પડે અને શુભમાગમા લક્ષ્મી ખરચવા તૈયાર પણ થવાય માટે દરેક ભવ્ય જીવોએ ન્યાયસપન્નવિભવ પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ લક્ષ્મીને શુભમાર્ગમા ખરચી જૈન શાસનને દીપાવવુ, ભવાતરનુ ભાતુ મજબુત કરવુ છેવટ મોક્ષસુખ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવી રીતે શુભ ક્ષેત્રમા ધનનો વ્યય કરવો લક્ષ્મીવડે આવા શુભ કાર્યો તથા શુભ અનુષ્ઠાનો કરવાથી જીવોને સમ્યક દર્શન હોય તો બહુ નિર્મળ થાય છે અને ન હોય તો નવીન પ્રાપ્ત થાય છે

મિથ્યાત્વનો ક્ષય તથા ક્ષયોપશમ અથવા ઉપશમ થાય છે ગમે તેટલી ક્રિયાઓ કરીએ, ગમે તેટલુ દ્રવ્ય ખરચીએ, તીર્થની જાત્રાઓ કરીએ, પરતુ જો સમ્યક્ત્વ દર્શન પ્રાપ્ત ન થાય તો તમામ ફોગટ સમજવુ ઉપર બતાવેલ શુભ અનુષ્ઠાન તથા શાસનની પ્રભાવના તથા શુભ માર્ગમા દ્રવ્યનો વ્યય કરવો, તે તમામ સમ્યગ્ દર્શન પ્રાપ્તિના કારણો છે તેવા કારણો મળ્યા

છતા પણ સમ્યગ્ દર્શન રૂપી કાર્ય ન થાય તો પછી તેના જેવુ બીજુ દુ ખ કર્યું કહેવાય ? ઘરમા ઘી, ગોળ, ખાંડ વિગેરે ભોજનની સામગ્રી હોય છતા ભુખે મરે તો પછી તેના જેવો બીજો કોણુ મૂર્ખ કહેવાય ! તેવીજ રીતે અનત કાળ પરિભ્રમણુ કરતા મનુષ્ય જન્મ, આર્ય ભૂમિ, ઉત્તમ ક્ષેત્ર, ઉત્તમ કુળ, દેવ, ગુરૂ, ધર્મની જોગવાઇ, ધર્મનું શ્રવણુ વિગેરે પ્રાપ્ત થયા છતા જો વીતરાગના વચનમા શકા રાખી સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત ન કરે તો તે પણુ મૂર્ખજ કહેવાય તેમા શુ આશ્ચર્ય ? આવુ અમૂલ્ય સમ્યક્ત્વ રત્ન જીવને પ્રાપ્ત કરવાનો અપૂર્વ સમય હાથ આવ્યો છે તો તે સમય જવા દેવો નહિ જેમ કોઈ ધનના અર્થી મનુષ્યને ધન કમાવાનો બરાબર સમય આવ્યો હોય તો પ્રમાદ તજી ધન મેળવવામા ખામી રાખે નહિ, તેમ ચિંતામણી રત્નથી અધિક મનુષ્યભવાદિ સામગ્રી પામી ભવ્ય જીવ પણુ સમ્યક્ત્વરત્નને પ્રાપ્ત કરવામા પ્રમાદ કરે નહિ, અને જો પ્રમાદમા પડી ગયો તો સમ્યક્ત્વરત્ન મળી શકે નહિ કારણુ કે સમ્યક્ત્વરત્ન પ્રાપ્ત કરવું તે કાઇ સામાન્ય વાત નથી, બહુ જ કઠિન છે તેની કઠિનતા માટે પણુ દશ દૃષ્ટાતો જે મનુષ્યભવની કઠિનતાવાળા કહ્યા છે તે સમજવા ચાર ગતિમા ભ્રમણુ કરતા જીવોને મનુષ્યભવમા સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થવી સુલભ ગણાય છે કારણુ કે દેવતાઓને વિષયમા અતિ આસક્તિ હોવાથી પોતાનું આયુ તેમા ને તેમા પૂરૂ થઈ જાય છે જેથી તેઓને પણુ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ જલદી થતી નથી જુઓ ! મોટી સઘયણુમા કહ્યુ છે —

तहिं देवा वतारिया, वरतरुणीगीयवाइयरवेण ।
निच्चं सुहिया पमुइया, गयपि काल न याणति ॥ १ ॥

અર્થ—"તે ભુવનો માંહે વ્યતરિક દેવતાઓ શ્રેષ્ટ સૌભાગ્યવાળી દેવીઓના ગીત તથા વાજીત્રના શબ્દે કરી નિરતર સુખીઆ તથા હર્ષવાળા થયા થકા ગયેલા કાળને જાણતા નથી '

નારકી જીવો અત્યત વેદનાથી વ્યાકૂળ હોવાથી તેઓને પણ જલદી સમ્યકૂત્વની પ્રાપ્તિ થવી કાઠન જ ગણાય, તિર્યંચો વિવેકથી શૂન્ય હોવાથી ધર્મશ્રવણ કરવું જ બની ન શકે તો પછી સમ્યકૂત્વની વાત તો દૂર રહી, જો કે ઉપર બતાવેલ દેવતા નારકી તિર્યંચોને પણ સમ્યકૂત્વ પ્રાપ્ત થાય છે, પરતુ મનુષ્ય ભવમા મનુષ્યોને ઉત્તમ સામગ્રી મળ્યે પછી જેટલી સુલભતા છે તેટલી સુલભતા સમ્યકત્વ માટે તે ત્રણ ગતિવાળા જીવોને નથી. માટે મનુષ્યોએ આવી ઉત્તમ સામગ્રી પામીને વિષય કષાય ને પ્રમાદ જે આત્માના કટ્ટા શત્રુ છે, તેને દૂર કરી મિથ્યાત્વથી દૂર રહી સમ્યકત્વ પ્રાપ્ત કરવુ, તેજ મનુષ્ય ભવ પામ્યાનું ખરૂ રહસ્ય સમજવુ

હવે સમ્યકૂત્વની પ્રાપ્તિ ક્યારે થાય ? તે બતાવાય છે—

જીવને સમ્યકૂત્વની પ્રાપ્તિ.

જ્ઞાનાવરણીયાદિ આઠ કર્મમાથી એક આયુ કર્મને છોડીને સાતે કર્મની સ્થિતિ શુભ અધ્યવસાયથી ઘટાડી ઘટાડીને એક કોટાકોટી સાગરોપમમા પ ચોપમનો અસખ્યાતમો ભાગ ન્યૂન કરે તે સમયે જીવ યથાપ્રવૃત્તિકરણ કરે તે કરણ જીવે આ સસારમા ભ્રમણ કરતા અનતીવાર કર્યુ અને યથાપ્રવૃત્તિકરણ કરી ગ્રન્થીદેશે આવ્યો ખરો, પરતુ આગળ જઇ શકયો નહિ. આ પેલુ કરણ

બીજું અપૂર્વકરણ તે જીવપરિણામ વિશેષ છે આ જીવે સસારપરિભ્રમણ કરતા કોઇવાર પણ અપૂર્વકરણરૂપ પરિણામ વિશેષને પ્રાપ્ત કર્યા નથી, જેથી તેનું નામ અપૂર્વકરણ કહેવાય છે આ અપૂર્વકરણરૂપ પરિણામ વિશેષથી ઘનનિવિડ રાગ દ્વેષ પરિણતિમયી જે ગ્રન્થી દુ ખે કરી ભેદવા લાયક છે, તેને ભેદી નાખે છે તે બીજુ કરણ

ત્રીજુ અનિવૃત્તિકરણ તે જે અધ્યવસાય થયા તે ફળ પ્રાપ્તિ વિના નિવર્તે નહિ એટલે પૂર્વે આવ્યા જે અપૂર્વ કરણરૂપ પરિણામ તે પાછા જાય નહિ તેને અનિવૃત્તિકરણ કહીએ તે અનિવૃત્તિ-કરણરૂપ પરિણામે કરી જીવ સમ્યક્ત્વ પામે તે ત્રીજુ કરણ

આ ઠેકાણે ત્રણ કરણની સાક્ષી આપવા માટે કલ્પભાષ્યની ગાથા લખીએ છીએ

अंतिमकोडाकोडी, सव्वकम्माणं आउवज्जाण ॥
पलिया असंखिज्जइ-भागे खीणे हवइ गठीण ॥ १ ॥

गठीत्ति सुदुब्भेओ, कक्खडघणगूढमूढगठीव्व ॥
जीवस्स कम्मजणिओ, घणरागदोसपरिणामो ॥ २ ॥

जा गठी ता पढम, गठीसमइच्छओ भवे वीय ॥
अनियट्टीकरण पुण, सम्मत्तपुरक्खडे जीवे ॥ ३ ॥

"આયુ વર્જીને સાતે કર્મની અતિમ કહેતા છેલ્લી કોડા-કોડી સ્થિતિ પલ્યોપમને અસખ્યાતમે ભાગે ન્યૂન રહે, બાકી સર્વ ખપી જાય, ઇહા ગઠી સ્થાનક છે

તે ગઠી કેવા પ્રકારની છે ? અત્યત દુખે કરી ભેદવા યોગ્ય કર્કશ વક્ર ગુઢ ગુપ્ત કોઇ ખરીશાદિ કઠિન કાષ્ટની ગાઠ જેવી તેવી રીતે ભેદી શકાય નહિ તે ઉપમાવાળી એ અનાદિકાળની જીવને કર્મજનિત ઘન કહેના નિબિડ રાગદ્વેષપરિણતિ રૂપ ગ્રન્થી છે તે વજ્રની માફક દુર્ભેદ્ય સમજવી

જ્યા ગઠી છે ત્યા સુધી આવે તેને પ્રથમ યથાપ્રવૃત્તિકરણ હોય, ગ્રન્થી ભેદ થયા પછી બીજુ અપૂર્વકરણ હોય, તથા સમ્યક્ત્વ પુરઋખડે કહેના સમ્યક્ત્વ પ્રાસવ્યપણે આગળ કર્યું છે જે જીવોએ એગ્યે ચોક્કસ મુખ આગળ રહ્યુ છે તે જીવને ત્રીજુ અનિવૃત્તિકરણ હોય

આ કરણમા વિશુદ્ધ અધ્યવસાય વડે કરી ઉદયમા આવેલ મિથ્યાત્વને વેદતો, નહિ ઉદયમા આવે તેને ઉપશમાવતો, ઉપશમ લક્ષણ અ તર્મુહૂર્ત્ત કાળમાનવાળા અ તકરણમા પ્રવેશ કરે અ તર કરણના પહેલા સમયે જીવ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે અ તરક રણનો કાળ અ તર્મુહૂર્તનો છે તેથી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ અ તર્મુહૂર્ત કાળપ્રમાણ સમજવુ, ઉપશમ સમ્યક્ત્વમા રહ્યો છતો જીવ સત્તામા રહેલ મિથ્યાત્વના ત્રણ પુજ કરે જેવી રીતે મદન કોદ્રવા ધાન્ય વિશેષ છે તેને ઔષધિ વિશેષ વડે કરી શોધાય છે તે શોધતા કેટલાક શુદ્ધ થાય, કેટલાક અર્ધા શુદ્ધ થાય, કેટલાક અશુદ્ધજ રહે છે એવી રીતે જીવ પણ પરિણામવિશેષથી મિથ્યાત્વને શોધે છે, તે શોધતા થકા કેટલાક દળ શુદ્ધ થાય, કેટલાક અર્ધ શુદ્ધ થાય, અને કેટલાક અશુદ્ધ રહે-એમ ત્રણ પ્રકારે થાય છે તે ઉપશમ સમ્યક્ત્વનો અ તર્મુહૂર્તનો કાળ પૂરો થયા પછી જો શુદ્ધ પુજનો ઉદય થાય તો અવશ્ય ક્ષયો-

ાશમ સમ્યગદૃષ્ટિ કહેવાય, અર્ધશુદ્ધ પુજનો ઉદય થાય તો મેશ્રદૃષ્ટિ કહેવાય, અને અશુદ્ધ પુજનો ઉદય થાય તો સાસ્વા ‌નમા થઇને મિથ્યાદૃષ્ટિ થાય. આ કર્મગ્રન્થનો અભિપ્રાય જાણવો.

સિદ્ધાંતિક મત પ્રમાણે તો અનાદિ મિથ્યાત્વદૃષ્ટિ ગ્રન્થીભેદ ‌કરીને તથાવિધ તીવ્ર પરિણામે કરી અપૂર્વકરણમા આરૂઢ થયેલો મેથ્યાત્વને ત્રિપુજવાળું કરે ત્યારપછી અનિવૃત્તિકરણના સામર્થ્ય થકી શુદ્ધપુજને વેદતો થકો ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામ્યા વિના પ્રથમથીજ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે

વળી કેટલાક આચાર્યો કહે છે કે, યથાપ્રવૃત્તિ વિગેરે ત્રણ કરણના ક્રમે કરી ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી પડયો થકો મિથ્યાત્વે જાય છે

ઉપશમ સમ્યક્ત્વ તથા ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વનો ભેદ નીચે પ્રમાણે જાણવો —

ઉપશમ સમ્યક્ત્વમા-ઉદય આવેલ મિથ્યાત્વનો ક્ષય અને નહિ ઉદયમા આવેલા મિથ્યાત્વનો સર્વથા ઉપશમ હોય, પ્રદેશ ઉદય પણ ન હોય અને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમા ઉદય આવેલનો ક્ષય અને નહિ ઉદયમા આવેલનો ઉપશમ હોય પરતુ પ્રદેશ ઉદય હોય-પ્રદેશથી મિથ્યાત્વ વેદાય. ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વનો જઘન્ય કાળ અતર્મુહૂર્ત, ઉત્કૃષ્ટો છાસઠ સાગરોપમથી કાઇક અધિક જાણવો

ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ

અનતાનુબધી ક્રોધ, માન માયા, લોભની ચોકડી ખપાવીને મિથ્યાત્વ મોહની ખપાવ્યા બાદ મિશ્રમોહની પણ ખપાવી

સમ્યકૃત્વ મોહની ખપાવનો કોઇ જીવ કાગ કરે તો પ્રથમ આયુ બાંધ્યું હોય તે ગતિમા જાય જેથી ચારે ગતિમા ક્ષાયક સમ્ય કૃત્વ પામીએ આ કારણથી જ પ્રારભ મનુષ્ય ગતિમા કહ્યો છે અને સમાપ્તિ ચારે ગતિમા થાય છે જેથી ચારે ગતિમા ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ જીવ પામી શકે એમ કહ્યુ છે તિર્યંચમા ઉત્પન્ન થતા અસખ્યાતા વર્ષના આયુવાળાજ ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ પામે, સખ્યાત વર્ષના આયુવાળા ઉત્પન્ન થતા ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ ન પામે કદાચ કોઇ જીવે પૂર્વે આયુ બાંધ્યું હોય અને ત્યારપછી ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ પામે તો જે ગતિનું આયુ બાન્ધ્યું હોય તેજ ગતિમા ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ લઇને જાય કદાચ આયુ ન બાંધ્યું હોય ને ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ પામે તો તેજ ભવમા કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે જાય આયુ બાંધ્યું હોય તો ઉત્કૃષ્ટથી ત્રણ ભવમા—છેવટ ચાર ભવમા મોક્ષે જાય ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ મનુષ્ય ભવમા પામે ત્યારે અનતાનુબ ધીની ચોકડી મિથ્યાત્વમોહની, મિશ્રમોહની ને સમ્યકૃત્વમોહની આ સાત પ્રકૃતિનો સર્વથા ક્ષય કરીનેજ ક્ષાયક સમ્યકૃત્વ પામે છે

ઉપશમ સમ્યકત્વ જીવ જ્યારે પ્રાપ્ત કરે છે ત્યારે ગ્રીષ્મ ૠતુમા તૃપ્ત થયેલા જીવને ગોશિર્ષ ચદનના રસવડે છટકાવ કરવાથી જેવી શીતલતા થાય છે—જેવો આનદ થાય છે, તેવો આનદ—તેવી શીતલતા ઉપશમ સમ્યકૃત્વ પ્રાપ્ત કરનારને થાય છે

સમકિતની પ્રાપ્તિ

(રાગ—સારગ—હે સુખકારી ! આ સંસાર થકી જો મુજને ઉદ્ધરે)
સમક્તિ વિના, ભવ ભવમાં અથડાતા અંત ન આવ્યો
એ સત્ય બીના જિન આગમથી જાણી સમક્તિ પાયો
ધનસાર ભવે મુનિદાન દઇ સમક્તિ વરી ભવ તેર લહી

પદવી તીર્થંકર પામ્યા સહી　　　　સમકિત વિના૦
તે નાલિનન ફગાવે, મિથ્યાત્વ ગતિ ચઉ રખડાવે,
સમકિત વડે શિવપુર જાવે　　　　સમકિત વિના૦
જુઓ ! જગમાહે કઠીઆરે, મુનિદાન દીધુ ભવ નયસારે,
તે વીર નમો પચમ આરે　　　　સમકિત વિના૦
તે સમકિત રૂપી લ્યો મેવો, શુદ્ધ દેવ ગુરૂ ધર્મ જ સેવો,
એમ ભાખે દેવાધિદેવો　　　　સમકિત વિના૦
સમકિત લહી ભવજળ તરજો, જિન 'ભક્તિ' ભલી ભાવે કરજો
શાશ્વત પદવી પ્રેમે વરજો　　　　સમકિત વિના૦

સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ અનતર આત્મ આનદ.

સમ્યક્ત્વ પામ્યા પછી જીવને વસ્તુનું યથાસ્થિત સ્વરૂપ સમજાય છે આત્માને વિષે સાચો બોધ થાય છે તે આત્મબોધ પ્રાપ્ત થયા પછી જીવને પરમાનદમા મગ્ન થવાથી સસારી સુખનો અભિલાષ કદાપિ થતો નથી. તે સુખ અલ્પ અને અસ્થિર હોવાથી તેને તે દુખરૂપ માને છે ઇષ્ટ વસ્તુને આપનાર કલ્પવૃક્ષને પામીને શુષ્ક અશનની વાછા કોઇ પણ કરે નહિ, તેમ મોક્ષસુખને આપનાર સમ્યગ્ આત્મજ્ઞાનને પામી અનત દુખના કારણરૂપ સસારના સુખને કદાપિ વાછે નહિ જે જીવો આત્મજ્ઞાનમા આસક્ત છે, તે જીવો કદાપિ નરક તિર્યંચ ગતિને પ્રાપ્ત કરેજ નહિ જેમ ચક્ષુવાળો માણસ કુવામા ન પડે તેમ આત્મજ્ઞાની જીવ નરકરૂપી કુવામા નજ પડે આત્મબોધ જે જીવને પ્રાપ્ત થયો હોય છે, તેને બાહ્ય વસ્તુની ઇચ્છા પણ થતી નથી જેમ અમૃતનો આસ્વાદ કરનારને ખારૂ પાણી પીવુ ન ગમે

તેવી રીતે ખારા પાણી સમાન સસારના ખોટા પદાર્થો ઉપર આત્મબોધવાળા જીવને આસક્તિ થાયજ નહિ

આત્મબોધ પ્રાપ્ત કરનાર જીવને હમેશા અપૂર્વ આનદજ પ્રાપ્ત થાય છે શાથી ? કે તત્ત્વશ્રદ્ધાન થવાથી કર્મબધનાદિ સ્વરૂપને તે સારી રીતે જાણે છે જેમકે —

આ જીવ મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાય અને યોગ—આ ચાર કર્મબધનના હેતુ વડે કરી સમય સમય આયુ છોડીને સાત કર્મને બાધે છે તે જ્યારે ઉદયમા આવે ત્યારે આ આત્મા સ્વયમેવ ભોગવે છે, બીજુ કોઈ સહાયક થતુ નથી, આયુ કર્મ આખા ભવમાં એકવારજ બધાય છે જે ગતિનું આયુ બાધ્યું હોય ત્યા આ આત્મા એકલોજ ચા યો જાય છે બીજુ કોઈ સાથે આવતુ નથી વળી દ્રવ્યાદિ ઈષ્ટ વસ્તુનો વિયોગ થાય છે ત્યાર તે વિચારે છે કે ‘મારે પરવસ્તુનો સબધ નષ્ટ થયો, મારૂ દ્રવ્ય તો આત્મ પ્રદેશમા રહેલ જ્ઞાનાદિ લક્ષણવાળું છે, તે કોઈ ઠેકાણે જવાનું નથી વળી કદાચ કોઈ દ્રવ્યાદિ વસ્તુનો લાભ થાય છે ત્યારે વિચારે છે કે ‘મારે આ પૌદ્ગલિક વસ્તુનો સયોગ અમૂક મુદત સુધીનો થયો છે તો તેમા મારે મોહ શા માટે કરવો ? તે કાઇ વાસ્તવિક મારૂ નથી’ વળી વેદનીય કર્મના ઉદયથી શરીર કષ્ટાદિની પ્રાપ્તિ થાય છે તો તે સમભાવને ધારણ કરે છે, ચિત્તમા પરમાત્માનુ ધ્યાન કરે છે, આવશ્યકાદિ ધર્મકાર્યને વિષે વિશેષે કરીને ઉદ્યમવત થાય છે, જેથી એક દરે આત્મબોધવાળા જીવો સદા સુખનોજ અનુભવ કરેછે

આવુ આત્મિક સુખ સમ્યકૃત્વની પ્રાપ્તિ વિના જીવને કદાપિ પ્રાપ્ત થયું નથી, થવાનુ નથી, થશે પણ નહિ માટે જો સાચા સુખની તને હે ચેતન ! ચાહના હોય, ઇચ્છા હોય, અભિ

રૂચિ હોય તો તમામ ઉપાધિને છોડી સમ્યક્ત્વરત્નને મેળવ. તેને મેળવવા માટે પ્રયત્ન કર તો સાચો ધનવાન થઈશ સમકિતી જીવ સાચા ધનપતિ છે, તેને માટે શાસ્ત્રકાર મહારાજા કહે છે કે -

घनेन हीनोपि घनी मनुष्यो, यस्यास्ति सम्यक्त्वघन प्रधान ।
घन भवेदेकभवे सुखार्थं, भवे भवेऽनन्तसुखी सुदृष्टिः ॥

અર્થ—બાહ્ય ધનથી હીન મનુષ્ય હોય પણ જેની પાસે સમ્યક્ત્વ રૂપી ધન છે, તે ધનવાન કહેવાય છે, કારણકે બાહ્ય ધન તો એક ભવના સુખ માટે છે, અને સમ્યક્ત્વરૂપી સાચુ ધન છે તે તો ભવે ભવે-જન્મ જન્મને વિષે અનત સુખને આપનાર છે, છેવટ મોક્ષસુખને આપનાર છે, માટે બાહ્ય ધન કરતા પણ સમ્યક્ત્વરૂપી ધન અધિક ગુણવાળુ-ફાયદાવાળુ જાણવુ

આવા પ્રકારનો સમ્યક્ત્વરત્નનો મહિમા હોવા છતા અને વાસ્તવિક સુખનુ કારણ હોવા છતા પુદ્દગલાનદી-ભવાભિનદી જીવો સમ્યક્ત્વ રત્નને મેળવવા લેશ માત્ર પ્રયત્ન નહિ કરતા સસારના ઉપાધિજનક પદાર્થોમાજ આસક્તિવાળા બને છે અને વિષય કષાયમા મસ્ત રહી કર્ત્તવ્ય પરાઙ્મુખ બની રત્ન ચિતામણિ સરખો મનુષ્યભવાદિ ઉત્તરોત્તર શુભ સામગ્રીને હારીને અનત દુ ખના ભાગી બને છે તેવા જીવોને કયી ઉપમા આપવી તે સુજ્ઞ જીવો વિચાર કરી લેશે દરેક ભવ્યાત્માઓએ આવી અમૂલ્ય સામગ્રી પામીને સમ્યક્ત્વરત્નને પ્રાપ્ત કરવા બરાબર તન મન અને ધનથી કટિબદ્ધ થવુ જોઇએ મનથી સારા-સુદર વિચારો કરવા, આર્ત્ત ધ્યાન-રૌદ્રધ્યાન થવા દેવુ નહિ, ખોટા વિકલ્પો કરવા નહિ, ધર્મધ્યાનમા આરૂઢ થવા પ્રયત્ન કરવો,

વચનથી પણ ખોટા વચન બોલવા નહિ, જે વચનથી સામા ધણીને અત્યત દુખ થાય તેવું વચન બોલવું નહિ, સત્ય હોય તો પણ સામા ધણીને દુખ થાય તે અસત્ય વચન કહેવાય, માટે સારા, મીઠા, મધુર, હિત ને મિત વચન બોલવા પ્રભુના ગુણુ ગાવામા-મહાપુરૂષના ચરિત્રોને કથન કરવામા વચનનો ઉપયોગ કરવો. કાયાથી પણ શાસનના શુભ કાર્યો કરવા. તીર્થયાત્રા પગે ચાલીને છરી પાળતા કરવી દુખી જીવોને બચાવવા માટે-દુખોથી મુક્ત કરવા માટે પ્રયત્ન કરવો આવી રીતે મન, વચન, કાયાના શુભ વ્યાપારથી પણ સમ્યક્ત્વ રત્ન જલદી મળી જાય છે

સમ્યક્ત્વરત્ન મળ્યા પછી તેને સાચવી રાખવા માટે પણ બહુ કાળજી રાખવાની જરૂર છે

જેમ ધનવાન પુરૂષ ધનને સાચવવામા કોઇરીતે ખામી રાખે નહિ, તેમ સમ્યક્ત્વવત જીવ પોતાના અમૂલ્ય સમ્યક્ત્વરૂપી ધનને સાચવવા માટે કચાસ રાખે નહિ, તોજ તે ટકી શકે

સમ્યક્ત્વરત્નને સાચવવા માટે સારા ગુણી જનના સમાગમમા રહેવુ અયોગ્ય અને ધર્મથી હિન મિથ્યાદ્રષ્ટિનો બહુ પરિચય કરવો નહિ તેવા પરિચયથી પતિત થયેલાના ઘણા દ્રષ્ટાતો શાસ્ત્રમા છે વળી જેમા હિસાવૃત્તિ દાખલ કરી હોય-કામવિકારને વર્ણવ્યો હોય તેવા પુસ્તકો પણ વાચવા નહિ, તેવા પુસ્તકો વાચવાથી આત્માની લેશ્યાનું જલદી પરાવર્તન થવા સભાવના રહે છે પ્રતિકૂળ સયોગોથી ભદ્રિક પરિણામી જીવોનું સમ્યક્ત્વથી જલદી અધ પતન થાય છે મિથ્યાદ્રષ્ટિના બહુ પરિચયથી સમ્યક્ત્વથી પડી જવાનો સભવ રહે છે તત્ત્વાર્થસૂત્રમા શકા, કખા, વિતિગિચ્છા, અન્યદ્રષ્ટિ પ્રશસા ને તેમનો સંસ્તવ આ પાચ સમ્યક્ત્વના અતિચાર કહ્યા છે

શકા કહેતા જિનવચનમા શકા કરવી ૧ કંખા કહેતા અન્ય અન્યદર્શનને સ્વીકારવાની વાન્છા કરવી. ૨ વિતિગિચ્છા કહેતા ધર્મના ફળમા સદેહ કરવો, જેમકે હુ આ શુભક્રિયા કરૂ છુ, પરતુ તેનુ ફળ થશે કે નહિ ? ૩ અન્યદ્રષ્ટિ પ્રશસા કહેતા બીજા દર્શનવાળાનો મહિમા જોઈને પ્રશસા કરવી કે જૈન દર્શન કરતા આ દર્શનમા બહુ મહિમા જણાય છે ૪ સસ્તવ કહેતા અન્યદ્રષ્ટિવાળાનો પરિચય કરવો તે ૫ પરિચય કરવાથી લાબા કાળે સમ્યક્ત્વથી આત્મા પતિત થાય છે ઉપાધ્યાયજી મહારાજ યશોવિજયજી સમ્યક્ત્વની સજઝાયમા કહે છે કે–' હીણાતણો જે સગ ન તજે, તેહનો ગુણ નવી રહે, જેમ જલધિજળમા ભળ્યું ગગાનીર લુણપણું લહે.' હીણા માણસનો સગ પોતાના સારા ગુણને પણ નષ્ટ કરે છે અર્થાત્ મિથ્યાત્વીના સગથી સમ્યક્ત્વ ગુણ હાનિ પામે છે જેમ સમુદ્રના જળમા ભળ્યું થકુ ગગાનુ મીઠુ જળ પણ ખારૂ થઇ જાય છે માટે મિથ્યાત્વીનો પરિચય સમકિતી જીવે કરવો નહિ, ઉપર બતાવેલ પાચે અતિચારો સમજીને જરૂર તેથી દૂર રહેવુ દૂર નહિ રહેવાય તો મિથ્યાત્વરૂપી ચોરો સમ્યક્ત્વ રત્નને લુંટી લેશે શ્રદ્ધાથી પતિત કરશે આગળના ગુણઠાણે ચઢવા નહિ દેતા નીચેના ગુણઠાણે પટકશે વિગેરે ઘણી હાનિ થશે નિન્હવાદિ કેટલાએ જીવો પ્રતિકૂળ સયોગોથી શ્રદ્ધાથી પતિત થઇ સમ્યક્ત્વ ગુમાવી બેઠા છે ને સસારમા રઝળ્યા છે જો કે સમ્યક્ત્વવત જીવનો એકડો થઇ ચૂક્યો છે તેથી વહેલા કે મોડા છેવટ અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તનની અદર સકળ કર્મક્ષય કરીને તે મોક્ષે જાય, પરતુ જ્યા થોડા ભવમા જ સાધ્ય સિદ્ધ થાય તેવું હતુ ત્યા સખ્યાત અસખ્યાત છેવટ અનતા ભવ સુધી સમ્યક્ત્વ ગુમાવીને રખડવુ અને અનતા દુખો સહન કરવા તે કાઇ થોડી શોક-

દશા ન કહેવાય જેમ કોઇ ક્રોડપતિ પાસેથી તમામ લક્ષ્મી હરણ કરી જાય અને પછી તેને કોઇ કહે કે–આગળ ઉપર તમને કોઈ વાર મળશે તેવુ કહેવા છતા પણ લક્ષ્મી જવાથી પારાવાર દુ ખ થાય છે શોક સ તાપમા મગ્ન થાય છે છેવટ ગાડો પણ બની જાય છે તેવીજ રીતે સમ્યક્ત્વરૂપી સાચી લક્ષ્મી આ જીવ પાસેથી જતી રહેવાથી મિથ્યાત્વરૂપી ભૂતના સમાગમથી ભવચક્રમા ભટકતા ઘણીવાર ગાડો પણ બની જાય છે તે ચોક્કસ હૃદયમા ઉતારી સમ્યક્ત્વ રત્નને સાચવવા પુરૂષાર્થ ફેરવવુ સમ્યક્ત્વવત જીવને સમ્યક્ત્વ સાચવવા માટે જેવી રીતે ગુણીજનનો સમાગમ શુભ ફળદાયક કહ્યો છે તેવી જ રીતે સમ્યક્ત્વ નિર્મળ કરવા માટે શુભ ભાવથી તીર્થોની યાત્રા દરવરસે કરવી તે પણ ફળદાયક છે યાત્રા કરતા કષાયને મ દ પાડવા, હ મેશા વેલાસર ઉઠવુ, તત્ત્વની ચિ તા કરવી, આત્મિક લક્ષ્મી કેટલી કમાયો ? કેટલી ખોવાણી ? તેનો મેળ કાઢવો

વ્યવહારમા ખોટનો ધ ધો છોડી પેદાશનો ધ ધો આદરીએ છીએ તેવી રીતે આત્માને નુકશાન થાય–ઘણી હાનિ થાય તેવો ધ ધો કરવો નહિ આત્માને લાભ મળે–આત્માનું હિત થાય–આત્મપરિણતિ સુધરે–આત્માની ઓળખાણ થાય તેવો ધ ધો હ મેશા કરવો નિર તર ૧–૨–૩ સામાયિક કરવા, વિશેષ ન બને તો ૧ સામાયિક તો અવશ્યમેવ કરવ ની ટેવ પાડવી તે સામાયિકમા રાજકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સ્ત્રીકથા–આ ચાર વિકથાને તો દેશવટો આપીને ધર્મકથા જ કરવી અથવા સારા વૈરાગ્યના–નીતિના પુસ્તકો વાચવા મહાપુરૂષો પૂર્વે થઇ ગયેલા ગજસુકુમાલ, એવ તીસુકુમાલ, ધનાકાક દી, ધનાશાલિભદ્ર, જ બુસ્વામી, પ્રભવ-

સ્વામી, મેતાર્યમુનિ, દશાર્ણભદ્ર વિગેરે મહાપ્રભાવિક શાસનસ્થભોના તથા સુલસા, રેવતી, ચદનબાળા પ્રમુખ મહા સતીઓના જીવનચરિત્રો વાચવા- જે જીવનચરિત્રો વાચવાથી તે તે ઉત્તમ જીવોના ગુણુ તમને સ્મરણપથમા ઉપસ્થિત થશે તમારા હૃદયપટ ઉપર કોઈ અપૂર્વ જાગૃતિ થશે વૈરાગ્યની વાસના પ્રગટ થશે તે જીવોનુ આત્મબળ, તે જીવોની ધૈર્યતા અને ધર્મ ઉપર નિશ્ચલતાનો અનુભવ થશે વળી સામાયિકમા પાચ પ્રકારનો સ્વાધ્યાય કરવો

૧ વાચના તે પુસ્તકો મનનપૂર્વક વાચવા

૨ પૃચ્છના તે શકા પડે તો ગુર્વાદિકને પુછી વસ્તુનો નિર્ણય કરવો

૩ પરાવર્તનો તે પોતાને જે જે પ્રકરણાદિ યાદ હોય તેની આવૃત્તિ કરવી જેથી ભૂલી ન જવાય

૪ અનુપ્રેક્ષા કહેતા પ્રથમ ધારી રાખેલા અર્થનુ ચિતવન કરવુ અથવા બાર ભાવનાને આત્મા સાથે વિચારવી

૫ ધર્મકથા બીજાને કહેવી અથવા સાભળવી આ પાચ પ્રકારના સ્વાધ્યાયથી મનની એકાગ્રતા થાય છે, માટે સામાયિકમા ઉપર બતાવેલ કાર્યો કરવાથી જીવ સમ્યક્‌ત્વને પ્રાપ્ત કરે છે પ્રાપ્ત થયું હોય તો વિશેષ નિર્મળ થાય છે જેથી ભવભીરૂ જીવોએ સમ્યક્‌ત્વને પ્રાપ્ત કરવા અને પ્રાપ્ત થયા પછી તેને ટકાવી રાખવા સતત્ ઉદ્યમવત થવુ આગળ ગુણઠાણે ચઢવા શ્રાવકના ત્રણ મનોરથને મનોમદિરમા વિચારવા મનનપૂર્વક ભાવવા તે નીચે પ્રમાણે —

સંયમ પાળી ક્યારે વરીશ શિવમાળ જો
સફળ થજો મ્હારા એ મનના મનોરથો
પાપસ્થાનક પ્રેમે અઢાર આલોવીને
ક્યારે ખમાવીશ સહુને ધરી ઉલ્લાસ જો
અણસણ કરી આ દેહની મમતા મુકીને,
ક્યારે માનીશ મૃત્યુ-મહોત્સવ ખાસ જો

સફળ થજો મ્હારા એ મનના મનોરથો
ત્રણ મનોરથ મનના ફળશે જે સમે,
તે સમયે માનીશ મુજને ધન્ય ધન્ય જો
સફળ થજો મ્હારા એ મનના મનોરથો,
'ભક્તિ' ભાવે પ્રભુ પાસે યાચુ ન અન્ય જો
ત્રણ મનોરથ મનથી ચાહું સર્વદા

ભવ્ય જીવને સયમની પ્રાપ્તિની અનતર મોક્ષ પ્રાપ્તિ

ભવ્ય જીવ જ્યારે અમૃત સરખી સસારને નિકદન કરનારી સદ્‌ગુરૂની દેશના સાભળે છે ત્યારે તેને સસાર કડવો ઝેર થઇ પડે છે અને ગુરૂ મહારાજ પાસે ચારિત્ર અંગિકાર કરતા આવા ઉદ્‌ગાર કાઢે છે કે —

"હે ગુરૂ મહારાજ હે પરમ ઉપગારી ! હે કરૂણાના સાગર ! અનાદિ કાળથી મોહનિદ્રાના વશ થકી નષ્ટ થઇ ગયું છે શુદ્ધ ચૈતન્ય જેનું એવા મને આપ સાહેબે સારી રીતે જગાડયો જેથી આ જગતમા ધન્ય અને પુણ્યશાળી જીવોની કોટીમા હુ અગ્રેસરી થયો કારણ જે અનતા કાળથી અવળે રસ્તે ચડેલા મને શુદ્ધ માર્ગે દેખાડનાર આપ મળ્યા આ સસારરૂપી સમુદ્રમાં ડુબતા અને વિવિધ પ્રકારની આધિવ્યાધિરૂપ જળજતુઓ વડે

પીડા પામતા એવા મને સંસાર સમુદ્રમાથી તારવા માટે સદ્ધર્મરૂપી નાવ લઇને આપ આવ્યા છે. અત્યારસુધી ઇન્દ્રિયોરૂપી ચોરોએ સ્નેહરૂપી પાસ વડે મજબુત બાધીને ક્ષુધાતૃષાથી પીડિત થયેલા મને ભવરૂપી કેદખાનામા પટક્યો હતો જેથી જન્મમરણ આધિવ્યાધિના પરોણારૂપી ઘા લાગવાથી ઘણાજ દુખી થયેલા એવા મારૂ કોઇ શરણ થયું નહોતું, પરતુ મારા શુભ કર્મના યોગે કરી, બધાયેલાને છોડાવવાવાળા, નહિ રક્ષણવાળાની રક્ષા કરવાવાળા પરમ કૃપાળુ આપ મળ્યા છો આ સંસારમાથી જીવને નરત્વની તથા દેવત્વની ઋદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થવી સુલભ છે, પરતુ સદ્‌ગુરૂનો સયોગ મળવો અતીવ દુર્લભ છે આટલા કાળ સુધી મે ઘણીવાર ષટ્‌રસ ભોજનો લોલુપતાથી આસ્વાદન કર્યાં પરતુ જન્મમરણને દૂર કરનારી સદ્‌ગુરૂની વાણીરૂપ સુધા કહેતા અમૃતનું આસ્વાદન ન કર્યું વિદ્વાન્ હોય કે પડિત હોય પણ ગુરૂ મહારાજ વિના સમ્યક્ત્વના સ્વરૂપને જાણતો નથી જેમ મોટી ચક્ષુવાળો હોય તે પણ રાત્રીએ દીપક વિના પદાર્થને દેખી શકતો નથી, તેવીજ રીતે જીવ પણ સદ્‌ગુરૂ વિના ખરા તત્ત્વને જાણી શકતો નથી સસારી જીવોને તમામ ઠેકાણે પાપનો ઉપદેશ દેવાવાળાનો સભવ ઘણો હોય છે લોકો પણ અનાદિકાળના અભ્યાસથી સ્વયમેવ પાપના કાર્યો કરવાને તત્પર થાય છે પરતુ સર્વ પ્રકારના હિતનો ઉપદેશ કરવાવાળા તથા જેઓના સમાગમથી અનેક જન્મના પાપો ભસ્મીભૂત થાય છે એવા પરમઉપકારી ગુરૂ મહારાજનો સયોગ જીવને મળવો ઘણોજ દુર્લભ છે, માટે હું મારા આત્માને ઉચ્ચ શ્રેણિ ઉપર ચઢાવું ”

આ પ્રમાણે કહી સંવેગ-વૈરાગ્યના તરંગથી ભવ્ય
સદ્ગુરૂ પાસે સ્વવીર્ય ઉલ્લાસથી ચારિત્ર ગ્રહણ કરી,
મહાવ્રત આઠ પ્રવચન માતા, દશ પ્રકારના યતિ
ચરણસીત્તરી, કરણસીત્તરી, બાવીસ પરિસહને જીતવા ઇત
ધર્મરાજાની ફોજને સાથમા લઇ કર્મરાજાની ફોજને હ
અપ્રમત્તપણે નીરતિચાર ચારિત્ર પાળી ગુરૂમહારાજની આ
શીર પર ચઢાવી, ક્ષપકશ્રેણિ ઉપર આરૂઢ થઇ, ઉજ્વલ ભા
વડે શુકલધ્યાનના આદિના બે પાયાનું ધ્યાન કરી, કેવલ
કેવલદર્શન પામી, છેવટ શલેશી અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરી ચૌ
ગુણઠાણે તમામ પ્રકારના યોગોને રૂધી, જ્યા અનંત
પરમાત્મા બિરાજમાન થયા છે તેવા શાશ્વતા સિદ્ધિસ્થાનમા
આત્માના અખંડ આનંદનો અનુભવ કરવા ભાગ્યશાળી બને
જો સંયમ લેવા પુરૂષાર્થ ફોરવે છે તો કાર્ય સિદ્ધ થાય છે, પ
પુરૂષાર્થ ફોરવવું બહુ દુષ્કર છે કેમકે પ્રથમના ત્રણ કારણ મ
પછી ચોથુ કારણ મળી શકે તે કારણો આ પ્રમાણે —

મોક્ષના ચાર અંગ ઉત્તરોત્તર વિશેષ દુર્લભ છે

હે આત્મા ! તુ બરાબર દીર્ઘદૃષ્ટિથી ખુબ ઉંડા વિચાર
લેજે ઉપર બતાવેલ ક્રમ વિના અર્થાત્ મનુષ્યભવ, ધર્મનું સ
ણુ, ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા, અને છેવટ સંયમમાં વીર્ય ફોરવ
આ ચાર બાબત ભેગી થયા વિના સંસારમાંથી તરવું બહુ
મુશ્કેલ છે જો આ ચારે વસ્તુ બરાબર ભેગી થઈ તો તું
શીઘ્ર સિદ્ધિસુખનો અખંડ આનંદ પ્રાપ્ત કરી શકીશ એક
વસ્તુ ઉતરોત્તર બહુજ દુર્લભ છે સૂત્રકાર મૂળસૂત્રમા
દુર્લભતા બતાવતા છતા કહે છે —

चत्तारि परमगाणि, दुल्लहाणि य जंतुणो ।
माणुसत्त सुई सद्धा, सजममि अ वीरिअं ॥ १ ॥

જીવને મોક્ષગમન કરવા માટે આ ચાર અગ બહુ જ દુર્લભ છે મનુષ્યપણું દશ દ્રષ્ટાંતે કરી દુર્લભ તે પ્રથમ બતાવી ગયા છીએ મનુષ્યપણું પ્રાપ્ત થયા પછી ધર્મશ્રવણ કરવું બહુ દુર્લભ છે તેરકાઠિયા વિગેરેનું સ્વરૂપ પ્રથમ કહી ગયા છીએ તે તમામને હઠાવી ધર્મશ્રવણ કદાચ કર્યું તો પણ શ્રદ્ધા થવી બહુ દુર્લભ છે શ્રદ્ધા થયા પછી પણ સયમમા વીર્ય ફોરવવું તે તો અત્યત દુર્લભ છે આ તમામ સામગ્રી ભેગી થાય ત્યારે સિદ્ધિપુરીમા જઈ શકાય તો હે ચેતન! હે આત્મા! તારે સિદ્ધિસ્થાનના અન ત સુખની જો ચાહના હોય અને તુ સ સારના ભયકર દુ ખોથી કટાળી ગયો હોય તો મનુષ્યપણું પામ્યો છે તેને સફળ કરવા હ મેશાં સદ્દગુરૂનો સમાગમ કરી ધર્મનું શ્રવણ કરજે ધર્મના શ્રવણ વિના તારો ઉદ્ધાર કદી નહિ થાય, તે ચોક્કસ યાદ રાખજે ધર્મનું શ્રવણ કરી તેના ઉપર સચોટ શ્રદ્ધા કરજે જેથી સમક્તિ જેવી અમૂલ્ય વસ્તુ પ્રાપ્ત થશે સમ્યકૃત્વને પામ્યા પછી સર્વવિરતિ સામાયક અથવા દેશવિરતિ સામાયિકને મેળવવા માટે દુર્ગતિને આપવાવાળી હિંસાનો ત્યાગ કરજે પ્રાણીમાત્રને પોતાની સમાન ગણી જેમ બને તેમ તેને બચાવવા ઉદ્યમ કરજે સત્યને સ્વાધિન કરજે, અસત્યને દેશવટો આપજે પારકી વસ્તુ પત્થર સમાન ગણી હાથમા ગ્રહણ કરીશ નહિ. શીયલરૂપી આભૂષણથી સ્વશરીરને અલકૃત કરજે પરસ્રીને માતા, બહેન કે પુત્રી સમાન ગણી કોઈવાર વિકારવાળી દ્રષ્ટિ કરીશ નહિ સોના રૂપાનાં આભૂષણો કદાચ તારી પાસે નહિ

હોય તો પણ શીયળરૂપી આભૂષણથી તારૂ શરીર અત્ય
શોભાવાળુ દેખાશે શીયળથી રહિત લાખો રૂપીયાના ઘરેણાથ
તારૂ શરીર શોભશે નહિ અને રાવણ જેવા પરસ્ત્રીમ
આસક્તિવાળાની માફક દુર્દશા ભોગવીશ વળી સતોષનુ સેવ
કરજે ક્રોધાદિક શત્રુઓ ઉપર ક્રોધ કરીને આત્મઘરમાથી દૂર
કરજે, તેને આધિન થઇશ નહિ બાહ્ય શત્રુઓ જે નુકશાન કરે
તે કરતા અતરના શત્રુઓ જે કપાયાદિ તે અનતગણું નુકશા
કરે છે, તે બરાબર સમજીને તેને દેશવટો આપજે અનાદિ કાળન
અભ્યાસથી આ દેહમા આત્મભાવ મનાયો છે, દેહ તે હુ છુ એમ
માને છ શરીરને સુખે સુખી, શરીરના દુ ખે દુ ખી, રાત્રી દિવસ
તે શરીરનું સેવન કરવામા-તેનુ રક્ષણ કરવામા-અત્યત પાલ
પોષણ કરવામા તું વ્યતિત કરી રહ્યો છે, તેવા બહિરાત્મ ભાવને
ત્યાગ કરજે

આત્મા શરીરથી ભિન્ન છે-જૂદો છે-અરૂપી છે કર્મન
વશથી શરીરનો સબધ અનાદિનો છે, પરતુ સારા ઉપાયોથ
તે સબધ જુદો પડી શકશે જેમ સુવર્ણમા રહેલી માટ
અગ્નિના સયોગથી દૂર થાય છે તેવીજ રીતે આત્મા ઉપર રહેલ
કર્મ રૂપી માટી તપરૂપી અગ્નિથી દૂર થઇ શકે છે તે ખ્યાલમ
રાખજે બે અષ્ટમી, બે ચતુર્દશી, શુક્લ પચમી ઈત્યાદિ સિદ્ધા
તોમા કહેલી ઉત્તમ તીથિઓના પૌષધ કરી સસારના બોજાને તે
દિવસે દુર કરજે ઘણું કરીને તીથિના દિવસે પરભવના આયુને
બધ પડે છે, તો તેવા ઉત્તમ દિવસે તું પૌષધ વિગેરેની ઉત્તમ
ક્રિયા કરી સારા અધ્યવસાયમા રહીશ તો શુભ ગતિના આયુનો
બધ પડવાથી ભવાતરમા દુ ખી થવા વખત નહિ આવે
સૂર્યયશા જેવા મહા પ્રતાપી રાજાએ ત્રણ ખડના ભોક્તા હોવા

છતા અષ્ટમી ચતુર્દશીનું આરાધન મૂકયું નથી પોતાના પ્રાણુથી પણ અધિક તીથિઓનું આરાધન કર્યું છે બીજાને આરાધન કરાવવા માટે સસમી અને ત્રયોદશીના દિવસ પડહ વગડાવતા હતા જેથી બીજા જીવો પણ તેઓની સાથે પૌષધવ્રત ગ્રહણ કરવા તૈયાર થતા હતા તે લક્ષમા લઇ જરૂર પાચ તીથિના, છેવટ બે ચૌદસના પૌષધ કરી આત્માને પવિત્ર કરજે

ઇન્દ્રિયોનો ગુલામ થઇશ નહિ ઇન્દ્રિયોને આધિન થઇ જઇશ તો ઇન્દ્રિયોરૂપી ઘોડા તને દુર્ગતિરૂપી ખાડામા પટકશે અને બહુ દુખી કરશે માટે ઇન્દ્રિયોને કાબુમા રાખી તેને તારી ગુલામ બનાવજે જેથી અભક્ષ્ય, અન તકાય, રાત્રીભોજન, કદમૂળ વિગેરે પાપોના બોજાવાળી ચીજોનું ભક્ષણ કરવા સમય તને કોઇ દિવસ પણ નહિ આવે માટે ઇન્દ્રિયોને વશ કરવા સાવચેતી રાખજે

પૌદ્ગલિક વસ્તુઓની અનિત્યતા—સસારમા રહેલા જીવોની અશરણતા વિગેરે શુભ ભાવનાઓનો વેગ જેમ જેમ પ્રબળ થતો જશે તેમ તેમ મમત્વરૂપી અધકાર તે તે પ્રમાણમા ક્ષીણ થતો જશે અને સમતાની જળહળતી જ્યોતિ પ્રગટ થશે સસારની ગતિ ગહન છે. સસારમા સુખી જીવો કરતા દુખી જીવોનું ક્ષેત્ર વિશાળ છે આધિવ્યાધિ શોક સતાપથી લોક પરિપૂર્ણ છે સુખના સાધનો હજારો હોવા છતા દુખની સત્તા જલ્દી પ્રગટ થઇ જાય છે જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય વિના દુખ કમી થઇ શકતું નથી જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય મેળવવા તેના સાધનની પૂરતી જરૂર છે જેથી પૂર્વાચાર્યના બનાવેલા વૈરાગ્યથી ભરપૂર પુસ્તકો વાચી જેમ બને તેમ જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરવો અને

છેવટમા વહેલા કે મોડા જરૂર સયમરૂપી સામ્રાજ્યને અગિકાર કરવુ સયમ વિના મુક્તિએ પહોચાશે નહિ સયમ દેવલોકમા દેવતાને નથી, નારકીને નથી, તિર્યંચને નથી, ફક્ત મનુષ્યનેજ તેની પ્રાપ્તિ થઇ શકે છે તેમા પણ આર્ય દેશ; ઉત્તમ કુળ, નિરોગી શરીર અને સપૂર્ણ શ્રદ્ધા થયા પછી જ પ્રાપ્ત થઇ શકે છે, તો ઠેઠ સુધી પહોચ્યા છતા મોહના પંજામાથી નીકળીને સયમ ન લેવાય તો પછી કયા ભવમા કઈ ગાતમા લેવાશે ? જ્યારે ત્યારે ગમે તે ભવમા સયમ લીધા પછી જ મુક્તિએ પહોચવાનુ છે, તો પછી આ ભવમા સસાર છોડી સયમ ગ્રહણ કરવો તેજ સર્વથા હિતકર છે આ અવસર્પિણિ કાળમા પાચમા આરામા આ ભવમાં મુક્તિ નહિ પહોચાય, પરતુ ત્રણ ભવે કે સાત આઠ ભવે તો જન્મ મરણના ક્લેશોનો ઉચ્છેદ કરી જરૂર મુક્તિમદિરમા પહોચી શકાશે પરતુ સયમ લીધા પછી પણ બરાબર પુરૂષાર્થ નહિ ફોરવે અને સસારની ઉપાધિમા—આર્ત્ત ધ્યાનમા—મોજશોખમા—જ્ઞાન ધ્યાનને છોડી વિકથાદિમા જો પડી ગયો તો સયમ ગુણઠાણાથી પડીને અધોગતિમા ચાલ્યો જઇશ, માટે સયમ ગ્રહણ કર્યા પછી પણ જ્ઞાન, ધ્યાન, તપ, જપ, પચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, દશ યતિધર્મ ઈત્યાદિકનુ સેવન કરી, નવા નવા અભિગ્રહ કરી, ચારિત્રધર્મને ઉજ્વલ કરી મોક્ષમદિરમા નિવાસ થાય તેમ કરજે એટલે ત્યા અનત સુખનો ભોક્તા થઈશ, કદાચ ચારિત્ર ધર્મને કાયરપણાથી ન અગિકાર કરી શકે તો પછી દેશવિરતિ પણાને એટલે સમ્યક્ત્વ મૂળ શ્રાવકના બાર વ્રતને તો સમજીને જરૂર અગિકાર કરજે તો જરા વિલબથી પણ છેવટ મુક્તિમા પહોચી શકીશ

ઉપાસક દશાંગ સૂત્રમા આનદ કામદેવ વિગેરે દશ શ્રાવકોએ પરમાત્મા શ્રી મહાવીરસ્વામીની દેશના સાભળી વૈરાગ્ય પામી સમ્યક્ત્વ મૂળ બાર વ્રત અ ગિકાર કર્યા અને છેવટ સુધી બરાબર પાળીને આયુ પૂરૂ કરી વ્રતના પ્રભાવથી સુધર્મા દેવલોકમા જુદા જુદા વિમાનમા ચાર પલ્યોપમની સ્થિતિએ દેવપણે ઉત્પન્ન થયા આયુ પૂર્ણ થયે ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મ લઈ રાજાઓ થશે ત્યા ચારિત્રને અ ગિકાર કરી નિરતિચાર ચારિત્ર પાળી કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે જશે

આ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વ મૂળ બાર વ્રતથી પર પરાએ મુક્તિ મેળવી શકાય છે, તો પછી આ ઉત્તમ ભવને પામી તમામ સામગ્રીને પામી, ગુરૂ મહારાજનો સ ચોગ મેળવી હે આત્મા! સમ્યકત્વ મૂળ બાર વ્રત સમજપૂર્વક જરૂર અ ગિકાર કરી લેજે તેની સમજ માટે ઉપાસક દશાગસૂત્ર, ચોગશાસ્ત્ર, ધર્મરત્ન પ્રકરણ, ધર્મસ ગ્રહ, ધર્મબિન્દુ વિગેરે ઘણા સૂત્રો તથા ગ્રન્થો વિદ્યમાન છે, તો ગુરૂ મહારાજ પાસે વિનયપૂર્વક સમજીને નાદી મ ડાવી વ્રતો ઉચ્ચરી લેજે અને બરાબર પાળજે, જેથી આવતા કર્મો ઘણા અટકશે દેશવિરતિપણું પ્રાપ્ત થશે અ ત સમયમા સર્વ વસ્તુનો ત્યાગ કરવાની અભિલાષા થશે અ તસમયે નિઝામણા કરવાથી જીવોને બહુ કર્મની નિર્જરા થાય છે પ્રથમ આયુ ન બધાયું હોય તો શુભ ગતિનું આયુ બધાય છે માટે ઉપરની સમજુતી લક્ષમા લઈ મુનિપણું કદાચ ચારિત્ર મોહનીય કર્મના ઉદયથી આ ભવમા પ્રાપ્ત ન થઈ શકે તો દેશસ યમી થવા માટે સમ્યક્ત્વ મૂળ શ્રાવકના બાર વ્રત તો અવશ્ય અ ગિકાર કરજે અને અ ગિકાર કર્યા પછી છેવટ પોતાના અ તસમયમાં તે તે વ્રતોમા લાગેલા અતિચારોને યાદ કરી મિચ્છામિ દુક્કડ આપી, દુષ્કૃત્યોની નિંદા કરવી,

સુકૃતની અનુમોદના કરવી, જેથી આત્મા ઉચ્ચ કોટી ઉપર જરૂર આવી શકે છે જુઓ! ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના નવમા પ્રત્યેકબુદ્ધ અધ્યયનના વિષયમા અધ બનેલા મણિરથ રાજાએ પોતાના સગા ભાઇ યુગબાહુને તરવારનો ઘા મારી નીચે પછાડયો, યુગબાહુને આર્ત્તધ્યાન રૌદ્રધ્યાનના કારણો ઉપસ્થિત થયા, પરતુ યુગબાહુની ધર્મપત્નિ મદનરેખાએ પોતાના પતિની પાસે બેસી ધૈર્ય પકડી ઘણી સારી રીતે અતસમયની નિઝામણા કરાવી તે આ પ્રમાણે —

"હે ધીર! અત્યારે ધીરપણું અગિકાર કરો કોઇના ઉપર રોષ કરશો નહિ તમારા કરેલા કર્મો તમારી પાસે લેણું લેવા આવ્યા છે, તે કર્મોને સમભાવે સહન કરો જીવોએ પોતે કરેલા કર્મો વેદવાના છે, બીજા તો નિમિત્તમાત્ર છે, ચોરાસી લાખ જીવાયો નિમા રહેલા સર્વ જીવોને ખમાવો ચતુર્વિધ આહારનો પણ ત્યાગ કરો શરીરને પણ વોસિરાવો" ઈત્યાદિ ઘણા સારા શબ્દોથી નિઝામણા કરાવી કે જેથી તુરત જ યુગબાહુ કાળધર્મ પામી પાચમા બ્રહ્મદેવલોકમા દશ સાગરોપમની સ્થિતિવાળા દેવ થયા અહો! શુભ ભાવનાથી કરેલ નિઝામણનો કેટલો બધો પ્રતાપ? જો કદાચ તે સમયમા મદનરેખા વિલાપ કરવા મડી પડી હોત અને યુગબાહુને આર્ત્તધ્યાન રૈદ્રધ્યાનના કારણોમા ઉતાર્યા હોત તો યુગબાહુ પાચમા દેવલોકમા જઇ શકત ખરા? હે આત્મા! તુ વિચાર કર આજકાલની સ્રીઓ તથા કુટુબ લોકો મરનારની સમીપે આર્ત્ત ધ્યાન રૈદ્રધ્યાનના કારણો ઉપસ્થિત કરે છે આગળ પાછળ ના ડાયો યાદ કરાવે છે પોતાના સ્વાર્થની ખાતર રૂદન કરી મરનારનો અતસમય બગાડે છે અને મરનારની લેશ્યા તે વખતે

ખગડવાથી તેને માઠી ગતિમા જવુ પડે છે, માટે તેમ તેમ નહિ કરતા સબધી અગર કુટુબીજનોએ મરનારનો ભવ સુધારવા માટે હિમત ધરીને નિઝામણા કરાવવી પ્રથમ વ્રતો લીધા હોય તો યાદ કરાવી લાગેલા દોષોની નિદા કરાવી આત્માને શુદ્ધ કરાવવો વ્રતો ન લીધા હોય તો તે વખતે ગુરૂમહારાજને બોલાવીને તેમની પાસે અગર ગુર્વાદિકનો યોગ ન હોય તો આત્માસાક્ષીથી પણ અમુક અમુક વ્રતો ઉચ્ચારાવવા અને નિઝામણા કરાવવી શુદ્ધ ભાવ નાથી ઠરાવેલી તે વખતની આરાધના જીવોને બહુ હિતકારી થઇ પડે છે પ્રથમ કરેલા પાપના પુજ ઘણા ખરા વીખરાઇ જાય છે આયુ આવતા ભવનુ ન બાધ્યુ હોય તો શુભ ગતિનુ બધાય છે, માટે છે લી વખતે જીવોએ જરૂર સમજીને આરાધના કરવી, જેથી વ્રતધારીને અગર કદાચ વ્રતો લઇ ન શકયા હોય તેવા જીવોને પણ આ અતસમયની આરાધના ઘણીજ ફાયદાકારક થાય છે

અતસમયની આરાધના.

(રાગ—ભેખ રે ઉતારો રાજા ભરથરી)

ભાવના ભાવો એણીપરે, મૃત્યુ આવ્યે નજીકજી
હું રે અનાદિ અભેદી છુ, શી છે મ્હારે એ બીકજી ભાવના૦
ધામ ધરા ધન આ બધુ, મેલી જાવુ જરૂરજી
મ્હારૂ તેમાં કાઇ નથી, શીને રહુ મગરૂરજી, ભાવના૦
આ તો ભાડાની છે કોટડી, ખાલી કરતા શુ થાયજી,
પુદ્ગલ નાશ થતા અરે, આત્માનું શુ જાયજી ભાવના૦
હું તો આતમ અનાદિ છુ, અનત ગુણો ધરનારજી,
મૃત્યુ ભલે અરે આવતુ, હુ તો નથી ડરનારજી, ભાવના૦
મોઘો માનવ ભવ મેળવી, કીધુ કાઇ ન હિતજી
કાગ ઉડાડવા મે અરે, ફેકયુ રત્ન ખચિતજી ભાવના૦

રાગ ને દ્વેષથી ક્લેશમાં, કાઢયો સઘળો કાળજી
જિનવાણી નહિ સાંભળી વળગી ઝાઝી જંજાળજી ભાવના
હવે રે પસ્તાવો એ થાય છે, મનમાં પારાવારજી,
પ્રભુજી અરજી સ્વીકારજો, તારજો કરૂણાધારજી ભાવના૦
અરહિત સિદ્ધ ને સાધુજી, શરણ હોજો સહાયજી
ધર્મ શરણ હોજો વળી મુજને ભવોભવ માંયજી ભાવના૦
અંત સમયની આરાધના આરાધો નરનારજી
સાર નથી રે સંસારમાં, જિન " ભક્તિ " છે સારજી ભાવના૦

કેટલાએક જીવો અંત સમયે આરાધના કેમ કરવી ? અથવા કેવી રીતે કરાવવી ? તે જાણી શકતા નથી, માટે તેવા જીવોના હિતને માટે સામાન્યથી અંત સમયની આરાધના પ્રકરણ તથા મહા ગીતાર્થ પુરૂષોના વચન અનુસાર બતાવીએ છીએ

नमिऊण भणइ एव, भयव समउचिय समासह ।
तत्तो वागरइ गुरू, पज्जताराहणा एय ॥ १ ॥

શ્રી ગુરૂ મહારાજને નમસ્કાર કરીને આ પ્રમાણે શિષ્ય કહે—હે ભગવન્ મને સમયને ઉચિત આદેશ કરો (આરાધના કરાવો) ત્યારે ગુરૂ મહારાજ છેવટની આરાધના આ પ્રમાણે કરાવે છે—૧

आलोइसु अइआरे, वयाइ उचरसु खमिसु जीवेसु
वोसिरिसु भाविअप्पा, अट्ठारसपावठाणाइ ॥ २ ॥

૧ અતિચાર આલોવો, ૨ વ્રત ઉચ્ચારો, ૩ જીવાયોનિ ખમાવો, આત્માને શુભ ભાવનાવાળો કરીને ૪ અઢાર પાપ સ્થાનક વોસિરાવો—૨

चउसरण दुक्कडगरिहण च, सुक्कडाणुमोयणं कुणसु ॥
सुहभावण अणसण, पच नमुक्कारसरण च ॥ ३ ॥

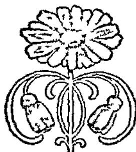
૫ ચાર શરણ આદરો ૬ પાપની નિંદા કરો, ૭ સુકૃતની અનુમોદના કરો, ૮ શુભ ભાવના ભાવો, ૯ અણુસણ કરો, અને ૧૦ પચપરમેષ્ઠિનુ ધ્યાન કરો ૩

આ દશ પ્રકારમા પ્રથમ અતિચાર આળોવવા તે આ પ્રમાણે

नाणमि दसणमि य, चरणमि तवमि तहय विरियंमि ।
पचविह आयारे, अइआरालोयण कुणसु ॥ ४ ॥

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્ય એ પાચ પ્રકારના આચારને વિષે અતિચારની આલોચના કરો ૪

આ પાચ આચાર સબધી અને શ્રાવકના બાર વ્રતો સબધી અતિચાર જરા વિસ્તારથી બતાવવામા આવે છે —

અતિચાર વિસ્તાર

૧ જ્ઞાનાચાર.

૧ કાળ ૨ વિનય ૩ બહુમાન ૪ ઉપધાન ૫ ગુરૂને નહી ઓળવવા ૬ શુદ્ધ સૂત્ર ઉચ્ચારણ તથા ૭ અર્થનું ચિંતવન ૭ સૂત્ર તથા અર્થ બન્નેનું ચિંતવન-આ આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચારમા આચારરહિત હું કાંઈ ભણ્યો હોઉં, તથા સૂત્ર પ્રકરણાદિકનો ગુરૂગમથી ધાર્યા વિના કદાચ ઉલટો અર્થ કર્યો હોય, કોઇએ સમજાવ્યા છતા આગ્રહ પકડયો હોય, વળી છતી શક્તિએ અન્નાદિક મે જ્ઞાનીઓને ન આપ્યું હોય અને જ્ઞાની ઓની મે અવજ્ઞા કરી હોય, તથા જ્ઞાનના જે પાચ પ્રકાર મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન પર્યવ અને કેવળ-આ પાચ જ્ઞાનની અશ્રદ્ધા કરી હોય, હાસી કરી હોય જ્ઞાનના ઉપગરણ પાટી પોથી ઠવણી વિગેરેની આશાતના કરી હોય-ઇત્યાદિક જે જ્ઞાનાચાર સબધી દોષ લાગ્યો હોય તે મિચ્છામિ દુક્કડ

૨ દર્શનાચાર

ज समत्त निस्संकियाइ अट्ठविहगुणसमाउत्त ।
धरिय मए न सम्म, मिच्छामिदुक्कड तस्स ॥

૧ નિ શંક્તિ, ૨ નિ કંખિત, ૩ નિર્વિતિગિચ્છા, ૪ અમૂઢ-દિટ્ઠિ, ૫ ઉપબૃહણા, ૬ અસ્થિરીકરણ, ૭ વાત્સલ્ય, ૮ પ્રભાવના-આ પ્રકારના ગુણે સહિત જે સમક્તિ તે મે ધારણ કર્યું ન હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કડ

શ્રી અરિહંત દેવાધિદેવની પ્રતિમાની ભાવથી પૂજા ન કરી હોય અને અશક્તિ કરી હોય તે દોષનો મારે મિચ્છામિ

દુક્કડ થાઓ વળી ચૈત્યદ્રવ્યનો વિનાશ કર્યો હોય તથા વિનાશ કરતા બીજા માણસોની ઉપેક્ષા કરી હોય, તે દોષનો મારે મિચ્છામિ દુક્કડ થાઓ જિનમદિરાદિકની કોઈ આશાતના કરતો હોય તેને છતી શક્તિએ મે નિષેધ ન કર્યો, તે દોષનો મિચ્છામિ દુક્કડ આપુ છુ પ્રથમ કહેલા દર્શનાચારનો અર્થ–

૧ નિ શક્તિ કહેતા જિનવચનમા શકા રહિતપણુ
૨ નિકખિત કહેતા પરમતની અભિલાષા રહિતપણુ
૩ નિવિતિગિચ્છા કહેતા સાધુસાધ્વીની નિંદા ન કરવી તથા ધર્મના ફળમા સંદેહ નહિ કરવો
૪ અમૂઢદિટ્ઠિ કહેતા અન્યમતના ચમત્કાર તથા મત્ર દેખી મૂઢદ્રષ્ટિપણુ નહિ કરવુ
૫ ઉપબૃહણા કેતાં સમક્તિદ્રષ્ટિ જીવોની શુભ કરણી દેખી તેની અનુમોદના કરવી–પ્રશસા કરવી
૬ સ્થિરીકરણ કહેતા સીદાતા સ્વામી ભાઈઓને હરકોઇ રીતે ટેકો આપી ધર્મમા સ્થિર કરવા
૭ સાધર્મી બધુઓનુ ભાવ સહિત ભક્તિપૂર્વક વાત્સલ્ય કરવુ
૮ પવિત્ર જિનશાસનની ઉન્નતિ થાય–જાહોજલાલી વધે તેવા કાર્યો કરવા

આ આઠ દર્શનના આચારમા મે જે કાઇ વિપરીતે કર્યું હોય, છતી શક્તિએ કરવા લાયક કાર્ય ન કર્યું હોય તેને આત્મસાક્ષીએ ખમાવુ છુ

૩ ચારિત્રાચાર

ज पचहिं समिईहि तीहिं गुत्तिहिं सगय सयय ।
परिपालिय न चरण, मिच्छामिदुक्कडंतस्स ॥

પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્ત રહિત નિર્મળ ચારિત્ર મે ન પાળ્યું હોય તે દોઝનો મારે મિચ્છામિ દુક્કડ થાઓ

૪ તપાચાર

છતી શક્તિએ અવશ્ય તપશ્ચર્યા કરવી જોઈએ તે તપાચાર કહેવાય શક્તિ હોવા છતા તપશ્ચર્યા ન કરી હોય તે મિચ્છામિ દુક્કડ

૫ વીર્યાચાર

ધાર્મીક કાર્યમા પોતાનું જેટલુ સામર્થ્ય હોય તેટલુ નહિ ગોપવવુ તે વીર્યાચાર કહેવાય તે પ્રમાણે જે ન કર્યુ હોય તે મિચ્છામિ દુક્કડ

હવે બારવ્રત સબધી આલોચના કહે છે.

પ્રાણાતિપાત આલોચન

મહા આરભના કામ આદર્યા હોય, જેવા કે ઘર ચણાવ્યા હોય, ટાંકા, ભોયરાં વાવ, કુવા તળાવ, વિગેરે કરાવ્યા હોય તથા મીલ, જીન, સચા, પ્રેસ, બનાવ્યા હોય વિગેરે વિગેરે જેમા જીવોની હિસા પારાવાર થઈ હોય, તથા બેઇંદ્રિય જીવો, તેઈન્દ્રિય જીવો, ચૌરેન્દ્રિય જીવો, પચેન્દ્રિય જીવોની ત્રણે કાળમા જે વિરાધના કરી હોય તે સર્વ પાપોને મન, વચન, કાયાએ કરી ખમાવુ છુ

મૃષાવાદ આલોચન

ક્રોધથી, લોભથી, ભયથી, હાસ્યથી–જે કાંઈ જુઠુ બો ધા હોઈએ તે મન, વચન, કાયાએ કરીને ખમાવુ છુ

અદત્તાદાન આલોચન

કુડકપટથી દગા પામલા કરી જે કાઈ અદત્તાદાન લીધુ હોય તે મન, વચન કાયાએ કરી ખમાવુ છુ

મૈથુન આલોચન

પરસ્ત્રીગમન કર્યું હોય તથા વિશેષ કામક્રીડા કરી હોય, સ્વ દારા વિષે અસંતોષ રાખ્યો હોય, કામક્રીડા કરી અતીવ ખુશી થયા હોય, દૃષ્ટિ વિપર્યાસ કર્યો હોય ઈત્યાદિ મૈથુનવૃત્તિથી જે કાંઇ દોષો લાગ્યા હોય તેનો ત્રિવિધે ત્રિવિધે મન, વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડ દઉં છું તે પાપ નિષ્ફળ થાઓ

પરિગ્રહ આલોચન.

ધન ધાન્યાદિક પરિગ્રહને વિષે અતિ અભિલાષા ધરી હોય. પરિગ્રહનું પરિમાણ લઈને વધુ થયે કુટુંબીઓના નામે કરી દીધું હોય, અથવા પોતે મર્યાદા ઓળંગી ગયો હોય તે સંબંધી જે દોષો લાગ્યા હોય તેનો મન, વચન, કાયાએ કરીને મિચ્છામિ દુક્કડં આપું છું

રાત્રિભોજન આલોચન

રાત્રિભોજન કીધા હોય, કરીને ખુશી થયા હોય, રસન્દ્રિયની લાલચે અભક્ષ્યાદિક નહિ ખાવા લાયક વસ્તુઓનું ભક્ષણ કર્યું હોય, વ્રતો લઈને વિસાર્યા હોય, મુનિપણામાં સંનિધિ વસ્તુઓનું ભક્ષણ કર્યું હોય, સૂર્યાસ્ત થયા પછી વાપર્યું હોય ઈત્યાદિ રાત્રી ભોજન સંબંધી દોષ લાગ્યા હોય તથા કપટ હેતુ ક્રિયા કીધી હોય, પચ્ચખ્ખાણ ભાગ્યા હોય, આપવખાણ કીધા હોય, બીજાની ઋદ્ધિ દેખી ઇર્ષ્યાઓ કરી હોય-ઇત્યાદિ જે કોઇ દોષો લાગ્યા હોય તે દોષોને મન. વચન, કાયાએ કરી ત્રિવિધે ત્રિવિધે ખમાવું છું મારા આત્માને નિઃશલ્ય કરૂં છું

ઈતિ પહેલો અધિકાર આલોયણરૂપ સમાપ્ત

બીજા અધિકારે વ્રતો પ્રથમ ન લીધા હોય તો લેવા અને લીધેલા હોય તો યાદ કરી ફરીથી ફેરફાર કરીને લેવા આ વખત પચ્ચખ્ખાણ આપવા તે પણ અવસર જોઈને અમુક ટાઇમ સુધીના આપવા

વ્રતોચ્ચારણ બીજો અધિકાર

પહેલુ સ્થળ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રત

કોઈ ત્રસ જીવ નિરપરાધી નિરપેક્ષીને હણવાની બુદ્ધિથી હણવો નહિ હણાવવો નહિ કોઈ કાર્ય કરતા કે શરીરાદિકના રોગનો ઉપચાર કરતા કરાવતા પ્રમાદથી હણાઇ જાય તો તેનો આગાર.

બીજુ સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણ વ્રત

પાચ પ્રકારનું મોટકુ જુઠુ ન બોલવું તે—

૧ કન્યા સબધી જુઠુ બોલવુ નહિ
૨ ભૂમિ સબધી જુઠુ બોલવુ નહિ
૩ ચાર પગવાળા જાનવરો સબધી જુઠુ બોલવુ નહિ
૪ ખોટી સાક્ષી પૂરવી નહિ તથા કુડો લેખ લખવો નહિ
૫ કોઇની થાપણ ઓળવવી નહિ

આ પાચે પ્રકાર બરાબર પાળવા

ત્રીજુ સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણ વ્રત

ચોરી કોઇની રાજ્યદડ ઉપજે તેવી કરવી નહિ તાળુ તોડવુ નહિ ખીસ્સા કાતરવા નહિ ઈત્યાદિ

ચોથુ સ્થૂલ મૈથુન વિરમણ (સ્વદારા સતોષ) વ્રત

પરસ્ત્રી સબધી બ્રહ્મચર્ય પાળવુ અવસરે જાવજીવ બ્રહ્મચર્ય ઉચ્ચરીલેવુ

પાચમુ પરિગ્રહ પરિમાણુ વ્રત

ધન ધાન્ય વધારે મેળવવવા માટે ઉદ્યમ ન કરવો, હોય તેટ-લાથી સતોષ માનવો, પછી અવસરે તે પણુ વોસિરાવવો

છઠ્ઠુ દિશા પરિમાણુ વ્રત.

દિશાનું પરિમાણુ કરી લેવુ, પ્રથમ કરેલ હોય તો તેના સંક્ષેપ કરવો ઘટાડવુ)

સાતમુ ભોગોપભોગ પરિમાણુ વ્રત.

ચૌદ નિયમ ધારવા પદર કર્માદાનને વર્જવા ચાર મહા વિગય વિગેરે બાવીસ અભક્ષનો ત્યાગ કરવો ઇત્યાદિ

આઠમુ અનર્થદડ વિરમણ વ્રત

૧ અપધ્યાન ૨ પાપોપદેશ ૩ હિસ્રપ્રદાન ૪ પ્રમાદાચરિત એ ચાર ભેદ શાસ્ત્રમા કહ્યા છે તેમાથી જેટલા દૂર થાય તેટલા કરવા તેમા લાભ ઘણો છે ઉપરાત—

૧ જુગટુ રમવુ નહિ ૨ પશુ પખી પાજરે ઘાલવા નહિ ૩ નાટકનાચ વિગેરે તમાસા જોવા નહિ ૪ ફાસી આપે ત્યા જોવા જવુ નહિ ઇત્યાદિ પણ વર્જવુ

નવમુ સામાયિક,દસમુ દેશાવકાશિક,અગ્યારમુ પૌષધ,બારમુ અતિથિ સવિભાગ–આ ચાર વ્રતો અત સમયે આદરી શકાય તેવા નથી માટે તે વ્રતોની ભાવના રાખી આત્મામા ચિત્વન કરવુ અમુક ટાઇમે ચિત્તની સ્વસ્થતા હોય તો સમભાવ રૂપ સામાયિક કરવુ વળી વિચારવુ કે ઘરમા જે કાઇ ચીજો અધિકરણુ વિગેરે મે મોકળા રાખ્યા છે તે તમામ મારો દેહ

દાડામા તથા જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજાના કુલ વિગેરેમા ઉપ
યોગી થઇ હોય તેની અનુમોદના કરૂ છુ આ પ્રમાણે અનત
ભવમા ઉત્પન્ન કરેલ જે દુષ્કૃતના ઓઘ તેને નિંદુ છુ અને
કદાચિત કોઇ વખતે થયેલ સુકૃતની અનુમોદના કરૂ છુ

— ० —

ચોથો અધિકાર.

ચોથા અધિકારે અઢાર પાપસ્થાનક આલોવવા તે પ્રથમ
કહેવાયેલ છે

પાચમા અધિકારે ચાર શરણુ કરવા તે આ પ્રમાણે —

પ્રથમ અરિહ ત શરણુ.

रागद्दोसारिण, हता कम्मट्ठगाइ अरिहता ।
विसयकसायारीण, अरिहता हुतु मे सरण ॥

રાગ અને દ્વેષરૂપી આત્માના વૈરીઓને હણનાર અને આ
કર્માદિક શત્રુને હણનાર તથા વિષય કષાયાદિક વૈરીઓને હણના
એવા અરિહ ત ભગવાનનું મને શરણુ થાઓ

रायसिरिमवकसित्ता, तवचरण दुचर अणुचरित्ता ।
केवलसिरिमरहता, अरिहता हुतु मे सरण ॥

રાજ્યલક્ષ્મીનો ત્યાગ કરી દુષ્કર તપ અને ચારિત્ર સેવીને
કેવલજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મીને યોગ્ય થયા એવા અરિહ તનું મને
શરણુ હો તથા સ્તુતિ અને વદન કરવાને યોગ્ય તથા ઇન્દ્રને
ચક્રવર્તિની પૂજાને યોગ્ય, શાશ્વત સુખ પામવાને યોગ્ય એવ

અરિહંત પરમાત્માનું મને શરણુ થાઓ સમવરણુમા બેસીને પાત્રીમ વાણીના ગુણે કરી સહિત ધર્મકથાને કહેતા, ચોત્રીમ અતિશયો વડે કરી યુક્ત એવા અરિહંત પરમાત્મા મને શરણુ-ભૂત થાઓ એક વચને કરી પ્રાણીઓને અનેક સંદેહોને એક કાળે છેદી નાખતા અને ત્રણ જગતના જીવોને ઉપદેશ આપતા અરિહંત પરમાત્માનું મને શરણુ થાઓ વચનામૃતવડે જગ-તના જીવોને શાંતિ પમાડતા અને અનેક પ્રકારના ગુણોમા જીવોને સ્થાપન કરતા તથા જીવલોકનો ઉદ્ધાર કરતા અરિહંત પરમાત્માનું મને શરણુ થાઓ

વળી અતિ અદ્‌ભૂત ગુણુવાળા અને પોતાના યશરૂપી ચદ્ર-વડે તમામ દિશાઓને પ્રકાશ કરતા અનતા અરિહંતોને શરણુ પણે મે અગિકાર કર્યા છે વળી તજ્યા છે જન્મ મરણુ જેમણે તથા તમામ દુખોથી પીડાયેલા પ્રાણીઓને જે શરણભૂત છે અને ત્રણુ જગત્તના જીવનો અપૂર્વ સુખ આપનાર છે એવા અરિહંત પરમાત્માઓને મારો નમસ્કા હો

બીજુ સિદ્ધ શરણુ

कम्मट्ठखयसिद्धा, साहावियनाणदसणसमिद्धा ।
सवट्ठलद्धिसिद्धा, ते सिद्धा हुतु मे सरण ॥

આઠ કર્મનો ક્ષય કરીને સિદ્ધ થયેલા અને સ્વભાવિક જ્ઞાન દર્શનની સમૃદ્ધિવાળા તથા સર્વ અર્થની લબ્ધિઓ સિદ્ધ થઇ છે જેમને તેવા સિદ્ધ પરમાત્માનું મને શરણુ હો

तियलोअमत्थयत्था, परमपयत्था अचिंतसामत्था ।
मगलसिद्धपयत्था, सिद्धा सरण सुहपसत्था ॥

ત્રણ ભુવનના અગ્રભાગ ઉપર રહેલા તથા પરમ પદ કહેતા મોક્ષમા રહેલા એટલે સકળ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધ થયેલા તથા અચિન્ત્ય સામર્થ્યવાળા અને મગળભૂત સિદ્ધ સ્થાનમા રહેનારા, અનત સુખે કરી પ્રશસ્ત શોભાયમાન એવા સિદ્ધ પરમાત્માનું મને શરણુ થાઓ તથા રાગાદિ શત્રુઓનો તિરસ્કાર કર્યો છે જેમણે વળી ધ્યાનરૂપ અગ્નિએ કરી બાળ્યુ છે ભવબીજ જેમણે એવા અને યોગીશ્વરોને આશ્રય કરવા યોગ્ય તથા ભવ્ય પ્રાણીઓને સ્મરણ કરવા યોગ્ય સિદ્ધ પરમાત્માઓનુ મને શરણ હો વળી જગતના જીવોને આનદ પમાડનારા અને ગુણના સમૂહથી ભરેલા નાશ કર્યો છે ભવરૂપ કદ જેઓએ અને કેવલજ્ઞાનના પ્રકાશ વડે ચદ્ર તથા સૂર્યના પ્રકાશને અલ્પ કરતા, ક્ષુદ્રાદિ કલેશોનો ઉચ્છેદ કરતા એવા સિદ્ધ પરમાત્માઓ મને શરણભૂત થાઓ પ્રાપ્ત કર્યું છે ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન જેમણે તથા મોક્ષરૂપ દુર્લભ લાભ મેળવ્યો છે જેમણે તથા મૂકયા છે અનેક પ્રકારના સમારભ જેમણે અને વળી ત્રણ ભુવનરૂપ ઘરને ધારણ કરવામા સ્થભ સમાન અને આરભ રહિત એવા સિદ્ધ પરમાત્માઓ મને શરણભૂત થાઓ

ત્રીજુ સાધુમુનિરાજનુ શરણ

जिअलोअबंधुणो कुगइ सिंधुणो पारगा महाभागा ।
नाणाइएहिं सिवसुखसाहगा साहुओ सरण ॥

સમગ્ર જીવલોકના બધુ અને કુગતિરૂપ સમુદ્રના પાર પામનાર મહાભાગ્યવાળા અને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર વડે મોક્ષસુખના સાધનાર એવા મુનિરાજાઓ મને શરણભૂત હો

केवलिणो परमोही, विउलमइ सुअहरा जिणमयामि ।
आयरिय उवज्झाया, ते सव्वे साहुणो सरण ॥

કેવળજ્ઞાનીઓ તથા પરમાવધિજ્ઞાનવાળા તથા વિપુલમતિ મન પર્યવજ્ઞાનવાળા તથા શ્રુતજ્ઞાનને ધારણ કરનારા તથા જિન-મતને વિષે રહેલા આચાર્યો અને ઉપાધ્યાયો–તે સર્વે સાધુઓ મને શરણભૂત થાઓ

चउदसदसनवपुव्वी, दुवालसिक्कारसगिणो जे अ ।
जिणकप्पाऽहालंदिअ, परिहारविसुद्धि साहू अ ॥

ચૌદ પૂર્વી, દશ પૂર્વી, નવ પૂર્વી તથા બાર અ ગના ધારણ કરનાર, અગ્યાર અ ગના ધારનાર તથા જિનકલ્પી, યથાલ દી, પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્રવાળા તથા ક્ષીરાશ્રવ, સર્વાશ્રવ લબ્ધિવાળા, સ ભિન્નશ્રોત લબ્ધિવાળા તથા કોષ્ટબુદ્ધિવાળા તથા ચારણમુ-નિઓ તથા વૈક્રિયલબ્ધિવાળા તથા પદાનુસારી લબ્ધિવાળા સા-ધુઓ મને શરણભૂત થાઓ

તથા તોડયું છે સ્નેહરૂપ બ ધન જેમણે તથા નિર્વિકારી સ્થાનમા રહેનાર તથા સજ્જન પુરૂષોને આન દ આપનાર અને આત્મરમણતામા રમનાર મુનિરાજાઓ મને શરણભૂત થાઓ, તથા ત્યાગ કર્યો છે વિષય કષાયોનો જેમણે તથા ત્યાગ કર્યો છે સ્ત્રીસ ગના સુખના આસ્વાદનો જેમણે તથા હર્ષ શોક પ્રમાદ વિગેરેને દૂર કરનારા મુનિરાજાઓ મને શરણભૂત થાઓ

આ પ્રમાણે સાધુનું શરણ કરીને પછી હર્ષયુક્ત ચિત્તવાળો થયો થકો કેવલીભાષિત ધર્મનું શરણ સ્વીકારવા માટે નીચે પ્રમાણે કહે છે —

निद्दलिअकलुसकम्मो, कयसुहजम्मो खलीकयअहम्मो ।
पमुहपरणामरम्मो, सरण मे होउ जिणधम्मो ॥

ચોથુ કેવલિભાષિત ધર્મનુ શરણ

અતિશય દળી નાખ્યા છે માઠા કર્મ જેણે તથા કર્યો છે શુભ જન્મ જેણે તથા દૂર કર્યો છે અધર્મ જેણે ઈત્યાદિ પરિણામે સુદર જિનધર્મ મને શરણભૂત થાઓ

पसमिअकामप्पमोह, दिट्ठादिट्ठेसु नकलियविरोह ।
सिवसुहफलयममोह, धम्म सरण पवन्नोह ॥

વિશેષે કરીને કામનો ઉન્માદ સમાવનાર તથા દેખેલ અથવા નહિ દેખેલા પદાર્થોનો નથી કર્યો વિરોધ જેમા તથ મોક્ષસુખરૂપ ફળને આપનાર એવા સફળ ધર્મનું મને શરણ થાઓ

વળી નરકગતિને છેદી નાખનાર તથા ગુણના સમૂહથી ભરેલ અને બીજા વાદીઓથી પણ ક્ષોભ ન કરી શકાય તેવે અને હણ્યો છે કામરૂપી સુભટ જેમણે એવા ધર્મને હું શરણ રૂપે અગિકાર કરૂ છુ

જૈનધર્મ જગતના જીવોને અપૂર્વ કલ્પવૃક્ષ સમાન છે તથ સ્વર્ગ અપવર્ગના સુખરૂપી ફળોને આપનાર છે તથા ધર્મ પરમ બધુ સમાન, મારા મિત્ર સમાન છે તથા ધર્મ પરમ ગુ સમાન છે મોક્ષ માર્ગમા ગમન કરનાર જીવોને ધર્મ સુદ રથ સમાન છે આવા પ્રકારના કેવલીભાષિત ધર્મનું મને શરણ હો આ પ્રમાણે ધર્મનું શરણ અગિકાર કરવુ

આત્માએ વિચાર કરવો જે ભવાતર જતા મને કોઈ શરણભૂત-આધારભૂત થાય તેમ નથી, માટે ખરૂ શરણ આ ચારનું જ કરૂ કે જેથી મારી શુભ ગતિ થાય.

ચાર શરણા વિગેરે (પદ્ય)

(૧)–મુજને ચાર શરણા હોજો અરિહંત સિદ્ધ સુસાધુજી, કેવલી ધર્મ પ્રકાશીયો, રતન અમુલખ લાધ્યું જી ॥ ૧ ॥ ચિહુ ગતિતણા દુખ છેદવા, સમરથ શરણા એહોજી, પૂર્વે મુનિવર જે હુવા, તેણે કીયાં શરણા તેહોજી ॥ ૨ ॥ સંસારમાંહી જીવને સમરથ શરણા ચારોજી, ગણિ સમયસુંદર ઇમ કહે, કલ્યાણ મંગળકારોજી ॥ ૩ ॥

(૨)—લાખ ચોરાશી જીવ ખમાવીએ, મન ધરી પરમ વિવેકજી, મિચ્છામિ દુક્કડ દીજીએ, ગુરુ વચને પ્રત્યેકજી ॥ લાખ૦ ॥ ૧ ॥ સાત લાખ ભૂદગ તેઉ વાઉના, દસ ચૌદ વનના ભેદોજી, ॥ ષટ વિગલ સુર તિરિ નારકી, ચાર ચાર ચૌદ નરના ભેદોજી ॥ લાખ૦ ॥ ૨ ॥ મુજને વેર નહિ કોઇશુ, મહુશુ મિત્રીભાવોજી, ગણિ સમયસુંદર ઇમ કહે પામીશુ પુન્ય પ્રભાવોજી લાખ૦॥૩॥

(૩)—પાપ અઢાર જીવ પરિહરો, અરિહંત સિદ્ધની સાખેજી, આલોવ્યા પાપ છુટીએ, ભગવંત એણીપેરે ભાખેજી ॥ પાપ૦ ॥૧॥ આશ્રવ કષાય દોય બાંધવા, વળી કલહ અભ્યાખ્યાનજી, રતિ અરતિ પૈસુન નિંદના, માયામોહ મિથ્યાત્વજી ॥પાપ૦॥૨॥ મન વચન, કાયાએ જે કીયા, મિચ્છામિ દુક્કડ તેહોજી, ગણિ સમયસુંદર ઇમ કહે, જૈન ધર્મનો મર્મ એહોજી ॥પાપ૦॥૩॥

(૪)—ધન ધન તે દિન કદી હોશે, હું પામીશ સંયમ સુધોજી, પૂર્વ ઋષિ પંથે ચાલશુ, ગુરુવચને પ્રતિબુધ્ધોજી ॥ધન૦ ॥૧॥ અંત પંત ભિક્ષા ગોચરી, રણવટ કાઉસગ્ગ કરશુ જી, સમતા ભાવ શત્રુ મિત્રશુ, સંવેગ સુધો ધરશુંજી ॥ધન૦॥૨॥

સસારના સકટ થકી, હુ છુટીશ જિનવચને અવતારોજી, ગણિ સમયસુદર ઇમિ કહે, હું પામીશ ભવનો પારોજી ॥ ધન૦ ॥૩॥

છઠ્ઠો અધિકાર-દુષ્કૃતની નિદા.

આખી જીદગીમા જે જે પાપકર્મો કર્યા હોય તેની આત્મ સાક્ષીએ નિદા કરવી તે આ પ્રમાણે –

"ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણા કરી હોય, તથા પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે અર્થના અનર્થ કર્યા હોય, હળ, હથીયાર ઘટી વિગેરે જીવોનો સહાર થાય તેવા અધિકરણો વસાવ્યા હોય, પાપો કરીને કુટુંબને પોષ્યા હોય, ઇત્યાદિ દુષ્કર્મો આ ભવ તથા પરભવમા કે ભવોભવમા કીધા હોય તે તમામ દુષ્કર્મોને મન, વચન, કાયાએ કરી આત્મસાક્ષીથી નિદુ છુ ' એ પ્રમાણે પશ્ચાત્તાપ કરવો

સાતમો અધિકાર-સુકૃતની અનુમોદના

આખા ભવમા જે જે સુકૃત્યો-સારા કૃત્યો કર્યા હોય તેની અનુમોદના કરવી જેમકે તીર્થયાત્રા કરી હોય, સુપાત્રે દાન આપ્યુ હોય, શીલવ્રત પાળ્યુ હોય, માસક્ષમણ, સોલ, આઠ, છ, ચાર, ત્રણ, બે વિગેરે ઉપવાસો તથા આયબિલાદિકની તપશ્ચર્યા કરી હોય, શુદ્ધ ભાવના ભાવી હોય, ગિરિરાજની નવાણુ યાત્રા કરી હોય, ઉપધાન તપ, શાસન પ્રભાવના વિગેરે જે જે શુભ કાર્યો તીર્થંકર ગણધરના આગમને અનુસરી શુભ ભાવનાથી આત્માના હિતને માટે કર્યા હોય તેની અનુમોદના કરૂ છુ આત્માનું ઉભય લોકોમા હિત કરનારા આગમોના નામ નીચે પ્રમાણે —

૧૧ અ ગના નામ

૧ શ્રી આચારાગ સૂત્ર
૨ ,, સુયગડાગ ,,
૩ ,, ઠાણાગ ,,
૪ ,, સમવાયાગ ,,
૫ ,, ભગવતી ,,
૬ ,, જ્ઞાતા ધર્મ કથાગ,,
૭ ,, ઉપાસકદશાગ ,,
૮ ,, અ તગડ દશાગ ,,
૯ ,, અનુત્તરોવવાઇય,,
૧૦ ,, પ્રશ્ન વ્યાકરણ ,,
૧૧ ,, વિપાક ,,

૧૨ ઉપાગના નામ

૧ શ્રી ઉવવાઇ સૂત્ર
૨ ,, રાયપસેણી ,,
૩ ,, જીવાભિગમ ,,
૪ ,, પન્નવણા ,,
૫ ,, સુરપન્નત્તિ ,,
૬ ,, જ બૂદ્વીપપન્નત્તિ,,
૭ ,, ચ દ પન્નત્તિ ,,
૮ ,, નિરયાવલિ ,,
૯ , કપ્પવડિંસિયા,,
૧૦ ,, પુપ્ફિયા ,,
૧૧ ,, પુપ્ફચુલિયા ,,
૧૨ ,, વન્હિદસા ,,

૧૦ પયન્ના.

૧ શ્રી ચઉસરણ પયન્નો
૨ ,, આઉર પચ્ચખાણ,,
૩ ,, મહાપચ્ચખાણ ,,
૪ ,, ભત્તપરિજ્ઞા ,,
૫ ,, ત દુલવેયાલ ,,
૬ ,, ગણિવિજ્જા ,,
૭ ,, ચ દ વિજય ,,
૮ ,, દેવેન્દ્ર સ્તવ ,,
૯ ,, મરણ સમાધિ ,,
૧૦ ,, સ થારા ,,

૬ છેદસૂત્ર.

૧ શ્રી દશાશ્રુતસ્ક ધ છેદ સૂત્ર
૨ ,, બૃહત્કલ્પ ,, ,,
૩ ,, વ્યવહાર ,, ,,
૪ ,, જિતકલ્પ ,, ,,
૫ ,, લઘુનિશીથ ,, ,,
૬ ,, મહાનિશીથ ,, ,,

૪ મૂળ સૂત્ર

૧ શ્રી આવશ્યક મૂલ સૂત્ર
૨ ,, દશવૈકાલિક ,, ,,
૩ ,, ઉત્તરાધ્યયન ,, ,,
૪ ,, પિંડનિર્યુક્તિ ,, ,,

કુલ ૪૩

૪૪ શ્રી નદી સૂત્ર
૪૫ શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્ર

ઉપર જણાવેલ ૪૫ આગમો વીતરાગ પરમાત્માના વચનથી અલંકૃત શ્રવણ કર્યા હોય તે મારા આત્માને શરણભૂત થાઓ.

આઠમો અધિકાર—શુભ ભાવના.

ભાવશુદ્ધિ કરવી એટલે સમતાવાળા પરિણામ કરવા, સુખ દુખનું કારણ જીવને પોતાનાં કરેલા કર્મ સિવાય બીજુ કોઈ નથી, માટે હે આત્મા ! જે જે દુખ આવે તે સમભાવે સહન કરજે, જેવું કરીશ તેવુ ફળ પામીશ, માટે કોઇ ઉપર દ્વેષનહિ કરતા સમતા ભાવમા લીન થજે

નવમો અધિકાર—અનશન (આહાર ત્યાગરૂપ) કરવુ

યોગ્ય અવસરે અમુક વખત સુધી ચારે આહારના અથવા ત્રણ આહારના પચ્ચખ્ખાણ કરવા આજકાલ જીવોથી ચાર આહારના જાવજીવ સુધીના પચ્ચખ્ખાણ થઇ શકે નહિ, કારણ કે તેવુ સઘયણ નથી તેમ તેવું જ્ઞાન નથી, માટે અમુક ટાઇમ સુધીના પચ્ચખ્ખાણ કરાવવા

દશમો અધિકાર—નમસ્કાર કરવા

દશમા અધિકારે નમસ્કારરૂપ મહામંત્રનું સ્મરણ કરવું તેનુ ધ્યાન કરવુ શુભ યોગથી એક નવકાર પણ ગણવાથી ઘણા કર્મો તેજ વખત ભસ્મીભૂત થઇ જાય છે છેલ્લા સમયમા જીવોએ અપૂર્વ ચિંતામણિ રત્નથી અધિક નવકાર મંત્રનુ ધ્યાન છોડવુ નહિ—તેમા જ લયલીન થવું

ઉપર પ્રમાણે દશ અધિકાર પ્રથમ મૂળ ગાથામા બતાવેલ છે તે વિસ્તારથી બતાવ્યા આ દશ અધિકાર જીવોને શુભ ગતિમા લઈ જનારા હોવાથી દરેક ભવ્ય જીવોએ તેને મન, વચન, કાયાએ કરી આદરવા

આ અવસરે દશ અધિકારનુ (પુણ્ય પ્રકાશનુ) સ્તવન તથા પદ્માવતીની જીવરાશિ વિગેરે સમય હોય તો સાભળવુ—સભળાવવુ

श्री विनयविजयोपाध्याय विरचित

શ્રી પુણ્ય પ્રકાશનું સ્તવન.

दुहा.

સકલ સિદ્ધિ દાયક સદા ॥ ચોવીશે જિનરાય ॥ સહ-ગુરૂ સામિની સરસતી ॥ પ્રેમે પ્રણમુ પાય ॥ ૧ ॥ ત્રિભુવન પતિ ત્રિશલાતણો ॥ નદન ગુણ ગભીર ॥ શાસન નાયક જગ જયો ॥ વર્ધમાન વડ વીર ॥ ૨ ॥ એક દિન વીર જિણદને ॥ ચરણે કરી પ્રણામ ॥ ભવિક જીવના હિત ભણી ॥ પૂછે ગૌતમ સ્વામિ ॥ ૩ ॥ મુક્તિ માર્ગ આરાધીએ ॥ કહો કિણ પેરે અરિહ ત ॥ સુધા સરસ તવ વચન રસ ॥ ભાખે શ્રી ભગવ ત ॥ ૪ ॥ અતિચાર આલોઈએ ॥ વ્રત ધરીએ ગુરૂ સાખ ॥ જીવ ખમાવો સયળ જે ॥ યોનિ ચોરાશી લાખ ॥ ૫ ॥ વિધિશુ વળી વોસરાવીએ ॥ પાપસ્થાન અઢાર ॥ ચાર શરણ નિત્ય અનુસરો ॥ નિંદો દુરતીચાર ॥ ૬ ॥ શુભ કરણી અનુમોદીએ ॥ ભાવ ભલો મન આણ ॥ અણસણ અવસર આદરી ॥ નવપદ જપો સુજાણ ॥ ૭ ॥ શુભ ગતિ આરાધનતણા ॥ એ છે દશ અધિકાર ॥ ચિત્ત આણીને આ-દરો ॥ જેમ પામો ભવ પાર ॥૮॥

ઉપર જણાવેલ ૪૫ આગમો વીતરાગ પરમાત્માના વચનથી અલંકૃત શ્રવણ કર્યા હોય તે મારા આત્માને શરણભૂત થાઓ

આઠમો અધિકાર—શુભ ભાવના.

ભાવશુદ્ધિ કરવી એટલે સમતાવાળા પરિણામ કરવા, સુખ દુખનુ કારણ જીવને પોતાના કરેલા કર્મ સિવાય બીજુ કોઈ નથી, માટે હે આત્મા ! જે જે દુખ આવે તે સમભાવે સહન કરજે, જેવુ કરીશ તેવુ ફળ પામીશ, માટે કોઇ ઉપર દ્વેષનહિ કરતા સમતા ભાવમા લીન થજે

નવમો અધિકાર—અનશન (આહાર ત્યાગરૂપ) કરવુ

યોગ્ય અવસરે અમુક વખત સુધી ચારે આહારના અથવા ત્રણ આહારના પચ્ચખ્ખાણ કરવા આજકાલ જીવોથી ચાર આ હારના જાવજીવ સુધીના પચ્ચખ્ખાણ થઇ શકે નહિ, કારણ કે તેવુ સઘયણ નથી તેમ તેવુ જ્ઞાન નથી, માટે અમુક ટાઇમ સુધીના પચ્ચખ્ખાણ કરાવવા

દશમો અધિકાર—નમસ્કાર કરવા

દશમા અધિકારે નમસ્કારરૂપ મહામત્રનું સ્મરણ કરવુ તેનુ ધ્યાન કરવુ શુભ યોગથી એક નવકાર પણ ગણવાથી ઘણા કર્મો તેજ વખત ભસ્મીભૂત થઇ જાય છે છેલ્લા સમયમા જીવોએ અપૂર્વ ચિતામણિ રત્નથી અધિક નવકાર મત્રનુ ધ્યાન છોડવુ નહિ—તેમા જ લયલીન થવુ

ઉપર પ્રમાણે દશ અધિકાર પ્રથમ મૂળ ગાથામા બતાવેલ છે તે વિસ્તારથી બતાવ્યા આ દશ અધિકાર જીવોને શુભ ગતિમા લઈ જનારા હોવાથી દરેક ભવ્ય જીવોએ તેને મન, વચન, કાયાએ કરી આદરવા

આ અવસરે દશ અધિકારનુ (પુણ્ય પ્રકાશનુ) સ્તવન તથા પદ્માવતીની જીવરાશિ વિગેરે સમય હોય તો સાભળવુ—સભળાવવુ

श्री विनयविजयोपाध्याय विरचित

શ્રી પુણ્ય પ્રકાશનું સ્તવન.

दुहा.

સકલ સિદ્ધિ દાયક સદા ॥ ચોવીશે જિનરાય ॥ સદ્‌ગુરૂ સામિની સરસતી ॥ પ્રેમે પ્રણમુ પાય ॥ ૧ ॥ ત્રિભુવન પતિ ત્રિશલાતણો ॥ નદન ગુણ ગભીર ॥ શાસન નાયક જગ જયો ॥ વર્ધમાન વડ વીર ॥ ૨ ॥ એક દિન વીર જિણદને ॥ ચરણે કરી પ્રણામ ॥ ભવિક જીવના હિત ભણી ॥ પૂછે ગૌતમ સ્વામિ ॥ ૩ ॥ મુક્તિ માર્ગ આરાધીએ ॥ કહો કિણ પેરે અરિહત ॥ સુધા સરસ તવ વચન રસ ॥ ભાખે શ્રી ભગવત ॥ ૪ ॥ અતિચાર આલોઈએ ॥ વ્રત ધરીએ ગુરૂ સાખ ॥ જીવ ખમાવો સયળ જે ॥ યોનિ ચોરાશી લાખ ॥ ૫ ॥ વિધિશુ વળી વોસરાવીએ ॥ પાપસ્થાન અઢાર ॥ ચાર શરણ નિત્ય અનુસરો ॥ નિંદો દુરતીચાર ॥ ૬ ॥ શુભ કરણી અનુમોદીએ ॥ ભાવ ભલો મન આણ ॥ અણસણ અવસર આદરી ॥ નવપદ જપો સુજાણ ॥ ૭ ॥ શુભ ગતિ આરાધનતણા ॥ એ છે દશ અધિકાર ॥ ચિત્ત આણીને આદરો ॥ જેમ પામો ભવ પાર ॥૮॥

॥ ઢાળ ૧ લી ॥

॥ એ છિંડી કીહા રાખી—એ દેશી ॥

જ્ઞાન દરિસણ ચારિત્ર તપ વીરજ ॥ એ પાચે આચાર ॥ એહ તણા ઇહ ભવ પરભવના ॥ આલોઇએ અતિચાર રે ॥ પ્રાણી! જ્ઞાન ભણો ગુણ ખાણી ॥ વીર વદે એમ વાણી રે પ્રા० ૧ ॥ એ આકણી ॥ ગુરૂ ઓળવીએ નહિ, ગુરૂ વિનયે ॥ કાળે ધરી બહુમાન ॥ સુત્ર અર્થ તદુભય કરી સૂધા ॥ ભણીએ વહી ઉપધાન રે ॥ પ્રા० ૨ ॥ જ્ઞાનોપગરણ પાટી પોથી ॥ ઠવણી નોકરવાળી ॥ તેહ તણી કીધી આશાતના ॥ જ્ઞાન ભક્તિ ન સભાળી રે ॥ પ્રા० ૩ ॥ ઇત્યાદિક વિપરી-તપણાથી ॥ જ્ઞાન વિરાધ્યું જેહ ॥ આભવ પરભવ વળી રે ભવો ભવ ॥ મિચ્છામિ દુક્કડ તેહ રે ॥ પ્રા० ૪ ॥ સમકિત લ્યો શુદ્ધ જાણી ॥ વીર વદે એમ વાણી રે ॥ પ્રા० ॥ સ० ॥ જિનવચને શકા નવિ કીજે ॥ નવિ પરમત અભિલાખ ॥ સાધુતણી નિંદા પરિહરજો ॥ ફળ સદેહ મ રાખ રે ॥ પ્રા० ॥ સ० ॥ ૫ ॥ મૂઢપણું છડો પરશસા ॥ ગુણવતને આદરીએ ॥ સામીને ધરમે કરી થિરતા ॥ ભક્તિ પ્રભાવના કરીએ રે ॥ પ્રા० ॥ સ० ॥ ૬ ॥ સઘ ચૈત્ય પ્રાસાદ તણો જે ॥ અવર્ણવાદ મન લેખ્યો ॥ દ્રવ્ય દેવકો જે વિણુસાડ્યો ॥ વિણુસતા ઉવેખ્યો રે ॥ પ્રા० ॥ સ० ॥ ૭ ॥ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી ॥ સમકિત ખડ્યું જેહ ॥ આભ૦ ॥ મિચ્છા० પ્રા० ॥ ૮ ॥ ચારિત્ર લ્યો ચિત્ત આણી ॥ પાચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિ વિરાધી ॥ આઠે પ્રવચન માય ॥ સાધુતણે ધરમે પરમાદે ॥ અશુદ્ધ વચન મન કાય રે ॥ પ્રા० ॥ ચા० ॥ ૯ ॥ શ્રાવકને ધરમે સામાયક ॥ પોસહમા

મન વાળી ॥ જે જયણાપૂર્વક એ આઠે ॥ પ્રવચન માય ન પાળી રે ॥ પ્રા૦ ॥ ચા૦ ॥ ૧૦ ॥ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી ॥ ચારિત્ર ડોહર્યું જેહ ॥ આભવ૦ ॥ મિચ્છા૦ ॥ પ્રા૦ ॥ ચા૦ ॥ ૧૧ ॥ બારે ભેદે તપ નવિ કીધો ॥ છતે જોગે નિજ શકતે ॥ ધર્મે મન વચ કાયા વિરજ ॥ નવિ ફોરવીઉં ભગતરે ॥ પ્રા૦ ॥ ચા૦ ॥ ૧૨ ॥ તપ વિરજ આચારે એણી પરે ॥ વિવિધ વિરાધ્યા જેહ ॥ આભવ૦ ॥ મિ૦ ॥ પ્રા૦ ચા૦ ॥ ૧૩ ॥ વળીય વિશેષે ચારિત્ર કેરા ॥ અતિચાર આલોઇએ ॥ વીરજિનેશર વયણ સુણીને ॥ પાપ મેલ સવી ધોઇએરે ॥ પ્રા૦ ॥ ચા૦ ॥ ૧૪ ॥

॥ ઢાળ ૨ જી ॥

॥ પામી સુગુરૂ પસાય—એ દેશી ॥

પૃથ્વી પાણી તેઉ ॥ વાયુ વનસ્પતિ ॥ એ પાચે થાવર કહ્યા એ ॥ ૧ ॥ કરી કરમણ આરંભ ॥ ખેત્ર જે ખેડીયા ॥ કુવા તળાવ ખણાવીયાએ ॥ ૨ ॥ ઘર આરંભ અનેક ॥ ટાકા ભોયરા ॥ મેડી માળ ચણાવીઆએ ॥ ૩ ॥ લીંપણ ગુંપણ કાજ ॥ એણીપરે પરેપરે ॥ પૃથ્વીકાય વિરાધીયાએ ॥ ૪ ॥ ધોયણ નાહણ પાણી ॥ ઝીલણ અપકાય ॥ છોતિ ધોતિ કરી દુહવ્યાએ ॥ ૫ ॥ ભાઠીગર કુંભાર ॥ લોહ સોવનગરા ॥ ભાડભુંજા લિહાળા ગરાએ ॥ ૬ ॥ તાપણ શેકણ કાજ ॥ વસ્ત્ર નિખારણ ॥ રંગણ રાધણ રસવતીએ ॥ ૭ ॥ એણી પરે કર્માદાન ॥ પરે પરે કેળવી ॥ તેઉ વાયુ વિરાધીયાએ ॥ ૮ ॥ વાડી વન આરામ ॥ વાવી વનસ્પતિ ॥ પાન ફૂલ ફળ ચૂંટીયાએ ॥ ૯ ॥ પુંખ પાપડી શાક ॥ શેકયા સૂકવ્યા છેદ્યા છુદ્યા આથીઆએ ॥ ૧૦ ॥ અળશીને એરંડ ॥ ઘાણી

ઘાલીને ॥ ઘણા તિલાદિક પીલીયાએ ॥ ૧૧ ॥ ઘાલી કો
માહે ॥ પીલી શેલડી ॥ કદમૂળ ફળ વેચીયાએ ॥ ૧૨
એમ એકેદ્રીજીવ ॥ હણ્યા હણાવીયા ॥ હણતા જે અનુમે
દિયાએ ॥ ૧૩ ॥ આ ભવ પરભવ જેહ ॥ વળીય ભવોભવે
તે મુજ મિચ્છામિ દુક્કડ એ ॥ ૧૪ ॥ ક્રમી સરમીયા કી
॥ ગાડર ગાડોલા ॥ એળ પૂરા અલશીયાએ ॥ ૧૫ ॥ વાળ
જળો ચુડેલ ॥ વિચળીત રસ તણા ॥ વળી અથાણા પ્રમુખ
નાએ ॥ ૧૬ ॥ એમ બેઇદ્રી જીવ ॥ જે મે દુહવ્યા ॥
મુજ મિચ્છામિદુક્કડ એ ॥ ૧૭ ॥ ઉધેહી જુ લીખ ॥ માક
મકોડા ॥ ચાચડ કીડી કુથુઆએ ॥ ૧૮ ॥ ગદ્ધીઆ ઘીમે
કાનખજુરીયા ॥ ગીંગોડા ધનેરીયાએ ॥ ૧૯ ॥ એમ તેઇંદ્
જીવ ॥ જે મે દુહવ્યા ॥ તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડ એ ॥ ૨૦
માખી મચ્છર ડાસ ॥ મસા પતગીયા ॥ કસારી કોલિયાવ
ડાએ ॥ ૨૧ ॥ ઢીંકણ વિછુ તીડ ॥ ભમરા ભમરીયો
કોતા બગ ખડમાકડીએ ॥ ૨૨ ॥ એમ ચૌરિંદ્રી જીવ ॥
મે દુહવ્યા ॥ તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડ એ ॥ ૨૩ ॥ જળમ
નાખી જાળરે ॥ જળચર દુહવ્યા ॥ વનમા મૃગ સતાપીયાએ
॥ ૨૪ ॥ પીડયા પખી જીવ ॥ પાડી પાસમા ॥ પોપટ ઘાલ્ય
પાજરેએ ॥ ૨૫ ॥ એમ પચેદ્રી જીવ ॥ જે મે દુહવ્યા
તે મુજ મિચ્છામદુક્કડ એ ॥ ૨૬ ॥

॥ ઢાલ ૩ જી ॥

॥ વાણી વાણી હિતકારીજી-એ દેશી ॥

ક્રોધ લોભ ભય હાસ્યથીજી ॥ બોલ્યા વચન અસત્ય ॥
કુડ કરી ધન પારકાજી ॥ લીધા જેહ અદત્તરે ॥ જિનજી મિ
ચ્છામિદુક્કડ આજ ॥ તુમ સાખે મહારાજરે ॥ જિનજી ॥ દેઈ

સારૂ કાજરે ॥ જિનજી ॥ મિચ્છામિદુક્કડ આજ ॥ ૧ ॥ એ આકણી ॥ દેવ મનુજ તિર્યંચનાજી ॥ મૈથુન સેવ્યા જેહ ॥ વિષયારસ લપટ પણેજી ॥ ઘણું વિડબ્યો દેહરે ॥ જિનજી૦ ॥ ૨ ॥ પરિગ્રહની મમતા કરીજી ॥ ભવે ભવે મેળી આથ ॥ જે જીહાની તે તીહા રહીજી ॥ કોઈ ન આવી સાથરે ॥ જિનજી૦ ॥ ૩ ॥ રયણી ભોજન જે કર્યાજી ॥ કીધા ભક્ષ અભક્ષ ॥ રસના રસની લાલચેજી ॥ પાપ કર્યાં પ્રત્યક્ષરે ॥ જિનજી૦ ॥ ૪ ॥ વ્રત લેઇ વિસારીયાજી ॥ વળી ભાગ્યા પચ્ચખાણ ॥ કપટ હેતુ કીરીયાજી ॥ કીધા આપ વખાણરે ॥ જિનજી૦ ॥ ૫ ॥ ત્રણ ઢાળ આઠે દુહેજી ॥ આળોયા અતિચાર શિવગતિ આરાધન તણોજી ॥ એ પહેલો અધિકારરે ॥ જિનજી૦ ૬ ॥

॥ ઢાળ ૪ થી ॥

॥ સાહેલડીની દેશી ॥

પચ મહાવ્રત આદરો સાહેલડીરે ॥ અથવા લ્યો વ્રતબાર તો ॥ યથાશક્તિ વ્રત આદરી સાહેલડીરે ॥ પાળો નિરતિચાર તો ॥ ૧ ॥ વ્રત લીધા સભારીએ ॥ સા૦ ॥ હૈડે ધરીય વિચારતો ॥ શિવગતિ આરાધન તણો ॥ સા૦ ॥ એ બીજો અધિકારતો ॥ ૨ ॥ જીવ સવે ખમાવીએ ॥ સા૦ ॥ યોનિ ચોરાશી લાખતો ॥ મને શુદ્ધે કરી ખમણા ॥ સા૦ ॥ કોઈશું રોષ ન રાખતો ॥ ૩ ॥ સર્વ મિત્ર કરી ચિતવો ॥ સા૦ ॥ કોઇ ન જાણો શત્રુતો ॥ રાગ દ્વેષ એમ પરિહરી ॥ સા૦ કીજે જન્મ પવિત્રતો ॥ ૪ ॥ સામી સઘ ખમાવીએ ॥ સા૦ ॥ જે ઉપની અપ્રીતિતો ॥ સજન કુટુબ કરો ખામણ ॥ સા૦ ॥ એ જિનશાસન રીતિતો ॥૫॥ ખમીએ ને ખમાવીએ ॥ સા૦ એહજ ધર્મનું સારતો ॥ શિવગતિ

એ ત્રીજો અધિકારતો ॥ ૬ ॥ મૃષાવાદ હિંસા ચોરી ॥ સા૦ ॥ ધનમૂર્છા મૈથુનતો ॥ ક્રોધ માન માયા તૃષ્ણા ॥ સા૦ ॥ પ્રેમ દ્વેષ પૈશુનતો ॥ ૭ ॥ નિંદા કલહ ન કીજીએ ॥ સા૦ ॥ કુડા ન દીજે આળતો ॥ રતિ અરતિ મિથ્યા તજો ॥ સા૦ ॥ માયા મોહ જંજાળતો ॥ ૮ ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ વોસરાવીએ ॥ સા૦ ॥ પાપસ્થાન અઢારતો ॥ શિવગતિ આરાધન તણો ॥ સા૦ ॥ એ ચોથો અધિકારતો ॥ ૯ ॥

॥ ઢાળ ૫ મી ॥

॥ હવે નિસુણો ઇહા આવીયાએ- દેશી ॥

જનમ જરા મરણે કરી એ ॥ એ સંસાર અસારતો ॥ કર્યાં કર્મ સહુ અનુભવે એ ॥ કોઇ ન રાખણહાર તો ॥ ૧ ॥ શરણ એક અરિહંતનું એ ॥ શરણ સિદ્ધ ભગવંત તો ॥ શરણ ધર્મ શ્રી જૈનનો એ ॥ સાધુ શરણ ગુણવંત તો ॥ ૨ ॥ અવર મોહ સવિ પરિહરીએ ॥ ચાર શરણ ચિત્ત ધાર તો ॥ શિવગતિ અરાધન તણો એ ॥ એ પાચમો અધિકાર તો ॥ ૩ ॥ આભવ પરભવ જે કર્યાં એ ॥ પાપ કર્મ કેઇ લાખ તો ॥ આત્મ સાખે તે નિંદીએ એ ॥ પડિકમીએ ગુરૂ સાખ તો ॥ ૪ ॥ મિથ્યા મતિ વર્તાવિયા એ ॥ જે ભાખ્યા ઉત્સૂત્ર તો ॥ કુમતિ કદાગ્રહને વશે એ ॥ જે ઉથાપ્યા સૂત્ર તો ॥ ૫ ॥ ઘડયા ઘડાવ્યા જે ઘણાએ ॥ ઘટી હળ હથીયાર તો ॥ ભવ ભવ મેળી મૂકીયા એ ॥ કરતા જીવ સંહાર તો ॥ ૬ ॥ પાપ કરીને પોષીયા એ ॥ જનમ જનમ પરિવાર તો ॥ જનમાતર પોહોત્યા પછીએ ॥ કોઇએ ન કીધી સાર તો ॥ ૭ ॥ આ ભવ પરભવ જે કર્યાં એ ॥ એમ અધિકરણ અનેક તો ॥ ત્રિવિધે ત્રિવિધે વોસરાવીએ ॥ આણી હૃદય

વિવેક તો ॥ ૮ ॥ દુષ્કૃતનિંદા એમ કરી એ ॥ પાપ કરો પરિહાર તો ॥ શિવગતિ આરાધન તણો એ છઠ્ઠો અધિકાર તો ॥ ૯ ॥

॥ ઢાળ ૬ ઠી ॥

॥ આદિ તું જોઇને આપણી-એ દેશી ॥

ધનધન તે દિન માહરો ॥ જીહા કીધો ધર્મ ॥ દાન શિયળ તપ આદરી ॥ ટાળ્યા દુષ્કર્મ ॥ ધન૦ ॥ ૧ ॥ શેત્રુંજાદિક તીર્થની ॥ જે કીધી જાત્ર ॥ જુગતે જિનવર પૂજીયા ॥ વળી પોખ્યા પાત્ર ॥ ધન૦ ॥ ૨ ॥ પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયા ॥ જિનઘર જિનચૈત્ય ॥ સંઘ ચતુર્વિધ સાચવ્યા ॥ એ સાતે ખેત્ર ॥ ધન૦ ॥ ૩ ॥ પડિકમણા સુપરે કર્યા ॥ અનુકંપા દાન ॥ સાધુ સૂરિ ઉવઝાયને ॥ દીધા બહુ માન ॥ ધન૦ ॥ ૪ ॥ ધર્મકાજ અનુમોદીએ ॥ એમ વારોવાર ॥ શિવગતિ આરાધન તણો ॥ સાતમો અધિકાર ॥ ધન૦ ॥ ૫ ॥ ભાવ ભલો મન આણીએ ॥ ચિત્ત આણી ઠામ ॥ સમતા ભાવે ભાવીએ ॥ એ આતરામ ॥ ધન૦ ॥ ૬ ॥ સુખ દુઃખ કારણ જીવને ॥ કોઇ અવર ન હોય ॥ કર્મ આપે જે આચર્યા ॥ ભોગવીએ સોય ॥ ધન૦ ॥ ૭ ॥ સમતા વિણુ જે અનુસરે ॥ પ્રાણી પુન્ય કામ ॥ છાર ઉપર તે લીપણું ॥ ઝાખર ચિત્રામ ॥ ધન૦ ॥ ॥ ૮ ॥ ભાવ ભલીપરે ભાવીએ ॥ એ ધર્મનું સાર ॥ શિવગતિ આરાધન તણો ॥ આઠમો અધિકાર ॥ ધન૦ ॥ ૯ ॥

॥ ઢાળ ૭ મી. ॥

॥ રૈવતગિરિ ઉપરે-એ દેશી ॥

હવે અવસર જાણી ॥ કરી સંલેખણ સાર ॥ અણસણ

આદરીએ ॥ પચ્ચખ્ખી ચારે અહાર ॥ લલુતા સવિ મૂકી ॥ છાડી મમતા અ ગ ॥ એ આતમ ખેલે ॥ સમતા જ્ઞાન તરગ ॥ ૧ ॥ ગતિ ચારે કીધા ॥ અહાર અન ત નિ શક ॥ પણ તૃપ્તિ ન પામ્યો ॥ જીવ લાલચીઓ ર ક ॥ દુલહો એ વળી વળી ॥ અણુસણુનો પરિણામ ॥ એહથી પામીજે ॥ શિવપદ સુરપદ ઠામ ॥ ૨ ॥ ધન ધના શાલિભદ્ર ખધો મેઘકુમાર ॥ અણસણ આરાધી ॥ પામ્યા ભવનો પાર ॥ શિવ મ દિર જાશે ॥ કરી એક અવતાર ॥ આરાધન કેરો ॥ એ નવમો અધિકાર ॥ ૩ ॥ દશમે અધિકારે મહામ ત્ર નવકાર ॥ મનથી નવિ મૂકો ॥ શિવ સુખ ફલ સહકાર ॥ એ જપતા જાયે ॥ દુર્ગતિ દોષવિકાર ॥ સુપરે એ સમરો ॥ ચૌદ પૂરવનો સાર ॥ ૪ ॥ જનમાતર જાતા જો પામે નવકાર ॥ તે પાતીક ગાળી ॥ પામે સુર અવતાર ॥ એ નવ પદ સરિખો ॥ મ ત્ર ન કોઇ સાર ॥ ઇહ ભવ ને પરભવે ॥ સુખ સ પત્તિ દાતાર ॥ ૫ ॥ જુઓ ભીલ ભીલડી ॥ રાજા રાણી થાય ॥ નવપદ મહિમાથી ॥ રાજસિ હ મહારાય ॥ રાણી રત્નવતી બેહુ ॥ પામ્યા છે સુરભોગ ॥ એક ભવ પછી લેશે ॥ શિવ વધુ સ જોગ ॥ ૬ ॥ શ્રીમતીને એ વળી ॥ મ ત્ર ફળ્યો તતકાળ ॥ ફણીધર ફીટીને ॥ પ્રગટ થઇ ફુલમાળ ॥ શિવકુમરે જોગી ॥ સોવનપુરષો કીધ ॥ એમ એણે મ ત્રે ॥ કાજ ઘણાના સિદ્ધ ॥૭॥ એ દશ અધિકારે વીર જિનેશ્વર ભાખ્યો ॥ અરાધન ॥ કેરો ॥ વિધિ જેણે ચિત્તમા રાખ્યો ॥ તેણે પાપ પખાળી ॥ ભવભય દૂરે નાખ્યો ॥ જિન વિનય કરતા ॥ સુમતિ અમૃતરસ ચાખ્યો ॥ ૮ ॥

॥ ઢાળ ૮ મી ॥

॥ નમો ભવિ ભાવશુ એ-એ દેશી ॥

સિદ્ધારથ રાય કુળતિલો એ ॥ ત્રિશલા માત મલ્હાર તો ॥ અવનિતળે તમે અવતર્યા એ ॥ કરવા અમ ઉપકાર તો ॥ જયો જિનવીરજી એ ॥ ૧ ॥ મે અપરાધ કર્યા ઘણાએ ॥ કહેતા ન લહુ પાર તો ॥ તુમ ચરણે આવ્યા ભણી એ ॥ જો તારે તો તાર તો ॥ જયો૦ાારાા આશ કરીને આવીયો એ ॥ તુમ ચરણે મહારાજ તો ॥ આવ્યાને ઉવેખશો એ ॥ તો કેમ રહેશે લાજ તો ॥ જયો૦ાા૩ાા કરમ અલુજણ આકરા એ ॥ જનમ મરણ જ જાળ તો ॥ હું છુ એહથી ઉભગ્યો એ ॥ છોડાવો દેવ દયાળ તો ॥ જયો૦ ાા૪ાા આજ મનોરથ મુજ ફળ્યા એ ॥ નાઠા દુ ખ દંદોળતો ॥ તુઠયો જિન ચોવીશમો એ ॥ પ્રગટયા પુન્ય કલ્લોલ તો ॥ જયો૦ ાાપાા ભવભવ વિનય તુમારડો એ ॥ ભાવભક્તિ તુમ પાય તો ॥ દેવ દયા કરી દીજીએ એ ॥ બોધિબીજ સુપસાય તો ॥ જયો૦ ॥ ૬ ॥

॥ કળશ ॥

ઈહ તરણ તારણ સુગતિ કારણ ॥ દુ ખ નિવારણ જગ જયો ॥ શ્રીવીર જિનવર ચરણ થુણતા ॥ અધિક મન ઉલ્લટ થયો ॥ ૧ ॥ શ્રી વિજયદેવસૂરીંદ પટધર ॥ તીરથ ॥ જ ગમ ઈણે જગે ॥ તપગચ્છપતિ શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ ॥ સૂરિતેજે ઝગમગે ॥ ૨ ॥ શ્રી હીરવિજયસૂરિ શિષ્ય વાચક ॥ કીર્તિવિજય સુરિગુરૂસમો ॥ તસ શિષ્ય વાચક વિનયવિજયે ॥ થુણ્યો જિન ચોવીશમો ॥ ૩ ॥ સય સત્તર સ વત ઓગણત્રીશે ॥ રહી રાદેર ચોમાસુએ ॥ વિજય દશમી વિજય કારણ ॥ કિયો ગુણ

તણા, વ્રત લહીને ભાગ્યા ॥ મુળ અને ઉત્તરતણા, મુજ દુષણ લાગ્યા ॥ તે૦ ॥ ૨૮ ॥ સાપ વીંછી સિંહ ચીવરા, શકરા શકરી ને સમળી ॥ હિંસક જીવતણે ભવે, હિંસા કીધી સબળી ॥ તે૦ ॥ ૨૯ ॥ સુવાવડી દુષણ ઘણાં, વળી ગર્ભ ગળાવ્યા ॥ જીવાણી ઢોળ્યા ઘણા, શીળવ્રત ભંજાવ્યા ॥ તે૦ ॥ ૩૦ ॥ ભવ અનંત ભમતા થકા, કીધા દેહ સંબંધ ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિરૂ, તીણશું, પ્રતિબંધ ॥ તે૦ ॥ ૩૧ ॥ ભવ અનંત ભમતા થકાં, કીધા પરિગ્રહ સંબંધ ॥ ત્રિવિધ નિવિધ કરી વોસિરૂ, તીણશુ પ્રતિબંધ ॥ તે૦ ॥ ૩૨ ॥ ભવ અનંત ભમતા થકા, કીધા કુટુંબ સંબંધ ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિરૂ, તીણશુ પ્રતિબંધ ॥ તે૦ ॥ ૩૩ ॥ ઈણી પરે ઈહ ભવ પર ભવે, કીધાં પાપ અખત્ર ॥ ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિરૂ, કરૂં જન્મ પવિત્ર ॥ તે૦ ॥ ૩૪ ॥ એણી વિધે એ આરાધના, ભવિ કરશે જેહ ॥ સમય સુંદર કહે પાપથી, વળી છુટશે તેહ ॥ તે૦ ॥ ૩૫ ॥ રાગ વેરાડી જે સુણે, એહ ત્રીજી ઢાળ ॥ સમય સુંદર કહે પાપથી, છૂટે તતકાળ ॥ તે૦ ॥ ૩૬ ॥

શુભ ચિંતવન કરવાની છેલ્લી ભલામણ.

"મારો દેહ પડી જાય તે સમયે મારી પછવાડે કોઈ રૂદન કરે, અગર શોક પાળે-પળાવે, પાણી ઢાળે, છ કાયની વિરાધના કરે, તેમા મારે લેવા દેવા નથી મારા શરીરનો સંસ્કાર કરે તેમા પણ મારે લેવા દેવા નથી વ્યવહારથી જે કોઈ કરે તે તેઓ જાણે"

કુટુંબીઓને રડવા કુટવાની ના પાડવી શોક પાળવાની ના પાડવી મરણ પછવાડે જે જે આરંભાદિક કાર્યો મોહના પ્રભાવથી કરે તેનો નિષેધ કરવો તે છતા કદાચ પાછલા કુટુંબીઓ

કરે તો પછી મરનારને જરાપણ દોષ કે પાપબધન થાય નહિ, અને તેમ ન કહેવામા આવે તો તેની ક્રિયા મરનારને લાગે. શ્રી ભગવતી સૂત્રમા કહ્યુ છે કે—અવિરતિપણાને લીધે એકેન્દ્રિય જીવોને પણ અઢાર પાપસ્થાનક લાગે છે માટે તમામ વસ્તુ વોસિરાવીને પાછળ પણ પોતાના નિમિત્તે કર્મબધનની જે જે ક્રિયાઓ કરવામા આવે તેમ હોય તેની ના પાડવી.

જે જીવોનુ ચિત્ત સસારના પદાર્થોમા આસક્તિવાળુ છે, અને પોતાના સ્વરૂપને જે જાણુતા નથી, તેવા જીવોને મૃત્યુ ભયમય છે, પરતુ જે જીવો પોતાના સ્વરૂપમા રમણુતા કરનારા છે અને સસારિક પદાર્થોમા વૈરાગ્યવાળા છે, તેવા જીવોને તો મૃત્યુ એ એક હર્ષનુ નિમિત્ત છે તેઓ તો એમજ વિચારે છે કે આયુકર્મના નિમિત્તથીજ આ દેહનુ ધારણ કરવાપણું છે અને તેની સ્થિતિ પૂર્ણ થયે તે કર્મના પુદ્ગલો નાશ પામશે ત્યારે મારે બીજી ગતિમા ઉત્પન્ન થવું પડશે મારો આત્મા તો અનાદિ કાળથી મરણુ પામ્યો નથી અને મરશે પણ નહિ, પરતુ પુણ્યશાળી આત્માને તો આ સાત ધાતુમય મહા અશુચિના કોથળા જેવા અને વિનશ્વર સ્વભાવવાળા દેહનો ત્યાગ કરવો અને શુભ કર્મોના પ્રભાવથી–સમાધિના પ્રભાવથી બીજી ગતિમા નવીન સુદર શરીર ધારણ કરવુ જેને મરણ કહેવાય છે તેમા શોક શાનો? તેમા તો આનદ જ માનવો છે

જેમ કોઇ માણસને એક સડી ગયેલી ઝુપડીને છોડી દઈ બીજા નવીન મહેલમા જઈને વસવું હોય તો તે માણસને શોક નહિ થતા આનદના ઉભરા હોય છે તેવીજ રીતે આ આત્માને આ ખડેર જેવા સડી ગયેલ દેહરૂપ ઝુપડીનો ત્યાગ કરી નવા દેહરૂપ મહેલને પ્રાપ્ત કરવો, એ મહા ઉત્સવનો અવસર છે તેમા

કોઇ પ્રકારની હાનિ છે જ નહિ કારણ કે જે આવા પ્રકારની ઉત્તમ સમાધિથી મરણ થાય તો તે હે ચેતન ! ઉત્તમ ગતિને આપ નાર છે બાકી વિચાર કર, અત્યાર સુધી સમાધિ વિના પર વશપણે અનતિવાર નરકતિર્યંચાદિગતિમા મરણો કર્યા છે, અસહ્ય દુ ખો સહન કર્યા છે, માટે આવા ઉત્તમ પ્રકારના સમાધિમરણથી આનદમાની તમામ વસ્તુ વોસિરાવી પાછળના સબધી જીવો રાગના જોરથી કર્મબધન ન કરે તે માટે પાકી ભલામણ કરજે પછી કદાચ મોહના જોરથી તેઓ જે કાઈ કરશે તેમા તેને પાપની ક્રિયાઓ આવશે નહિ, તે ચોક્કસ લક્ષમા રાખજે

હિતશિક્ષા તથા નીતિમય જીવન ગુજારવા માટે બે બોલ.

નીચે બતાવેલ બોલ ધ્યાનમા લઈ, મનન કરા અને તેને યથાશક્તિ અમલમા મૂકો

૧ તું કોણ છે
૨ શા માટે આવ્યો છે
૩ આવીને તે માનવ જીદગીમા શું કર્યું
૪ શા માટે ભમી રહ્યો છે
૫ સતસમાગમ કરી આત્મહિત કર
૬ આત્મસ્વરૂપને તપાસ
૭ સયોગના અતે વિયોગ તે ચોક્કસ યાદ રાખ
૮ હરખને અતે શોક,
૯ સુખને અતે દુ ખ
૧૦ ઉદય પછી અસ્ત
૧૧ જન્મે તે મરવા માટે
૧૨ સુખ દુ ખનો મનની સાથે સબધ છે

૧૩ પોતાના દોષ જોવાથી દોષ દૂર થશે
૧૪ તીર્થંકરના વચનો જ સસારને કાપે છે
૧૫ મનને હમેશા શુદ્ધ કરવા વીતરાગની વાણી શ્રવણ કરવી
૧૬ ઇચ્છાઓનો ત્યાગ તે વૈરાગ્ય
૧૭ મનમા અશુભ વિચારો કરવા તેના સમાન બીજો વ્યાધિ નથી
૧૮ પુદ્ગલમા આનદ માને તે પુદ્ગલાનદી, ભવમા આનદ માને તે ભવાભિનિદી જીવો સસારમા પરિભ્રમણ કરનારા છે
૧૯ આત્મામા આનદ માનનારા જીવો વેલાસર મુક્તિ મેળવી શકે છે
૨૦ આત્માનદી બનવુ બહુ દુષ્કર છે માટે બહુ પ્રયત્ન કરીને પણ તેવા બનવુ જેથી દુખથી મુક્ત થવાય
૨૧ જાગૃત થા અને ઉઘને છોડ
૨૨ નીતિમય અને ઉપકારક જીવન ગુજારવા પ્રયત્ન કર
૨૩ ગતકાળની ભૂલો સુધારી લેવા પ્રયત્ન અને હવે પછી તેમ ન થાય તે માટે કમ્મર કશ
૨૪ ભવિષ્યનો વિચાર કરી પછી પ્રવૃતિ કરવી તેનું નામ વિવેક, તેની ખાસ જરૂર છે
૨૫ આવતી જીદગીને યાદ કરીને કાર્ય કરજે
૨૬ ધર્મથી નિરપેક્ષ થનાર મનુષ્ય જેવો બીજો કોણ મૂર્ખ ગણાય ?
૨૭ ભાગ્યનો ઉદય પણ ઉદ્યમથીજ થાય છે
૨૮ પરસ્ત્રીગમન કરનાર ચદનને મૂકી બાવળને વળગી બહુ દુખી થાય છે
૨૯ આ શરીર અશુચિનં યત્ર છે. માટે તેની ઉપર મોહ ન[illegible]

કરતા તેમાથી જે કાઢવાનુ હોય તે જલદી કાઢી લે, ઢીલ કરીશ નહિ

૩૦ મનુષ્યભવ બહુજ દુર્લભ છે માટે તેને સફળ કર

૩૧ વિચારનો સુધારો થાય તોજ વચન અને કાયાનો સુધારો થઇ શકે

૩૨ સદ્ગુરૂની સેવા દુર્વ્યસનોનો નાશ કરે છે અને ગુણને પ્રગટ કરે છે

૩૩ અભક્ષ્ય અને અપેયનો ત્યાગ કરીને ભોજન થાય તેજ ખરૂ ભોજન કહેવાય

૩૪ પાણી પીવાનુ ભોજન જીદુ રાખવું મુખે માંડેલ ભોજન પાણીના ગોળામા નાખી તમામ પાણી બગાડવુ નહિ તેમ કરવાથી ઘણા જીવોનો વિનાશ થાય છે તથા ચેપી રોગ વળગે છે વિગેરે ઘણી હાનિ થાય છે

૩૫ વિચારોમા અ યને દુ ખ થાય તેવું ન ચિંતવવું

૩૬ સર્વની સાથે મૈત્રી ભાવના કર, વૈર ભૂલી જા

૩૭ પોતાના હૃદયને શાતિનું સ્થાન ધર્મ વિના બીજુ કોઇ નથી

૩૮ જે દિવસે અશુભ પ્રવૃત્તિ કરવા તૈયાર થા તે પહેલા મૃત્યુના દિવસને યાદ કર

૩૯ શુભમાર્ગમા વિવેકથી લક્ષ્મી ખરચવી તેજ લક્ષ્મી પામ્યાનુ ફળ છે

૪૦ ખરો મિત્ર કોણ ? પાપમાર્ગથી બચાવી સન્માર્ગમા જોડે તે

૪૧ દીન દુ ખી અને અનાથ ઉપર અનુક પા રાખી તેનો ઉદ્ધાર કરો

૪૨ પરદ્રવ્યને પત્થર તુ ય ગણો, સ્વદ્રવ્યમા સ તોષ રાખો

૪૩ પરસ્ત્રીને માતા, બ્હેન કે પુત્રી તુલ્ય ગણો

૪૪ પરનિ દા ચુગલી ને મિથ્યા આરોપ વિગેરે પાપોના બોજાથી બહુ ડરો

૪૫ વિષયતૃષ્ણાથી વેગળા રહો, ઇન્દ્રિયોના ગુલામ ન બનો, પરતુ ઇન્દ્રિયોને ગુલામ બનાવો

૪૬ ચારિત્ર લેવાની હમેશા શુભ ભાવના રાખો.

૪૭ શરીર સારૂ હોય તો સસારના મોહને છોડી ચારિત્ર ગ્રહણ કરવુ

૪૮ સસારને કેદખાનુ સમજવુ, તેમા મુંઝાવુ નહિ

૪૯ બીજાને દુખી દેખી દ્રવ્ય ભાવથી તેનુ દુખ દુર કરવા ભાવના રાખવી

૫૦ ધર્મરાગ કરવો, પરતુ કામરાગ કે સ્નેહરાગ ન કરવો કારણ કે તે સસારમા ભમાવનાર છે

૫૧ યથાશક્તિ દશ તીથિ અથવા પાચ તીથિ તપશ્ચર્યા કરવી

૫૨ લક્ષ્મી ઉપર અત્યંત મોહ ન રાખવો, છેવટે તેને છોડવી પડશે અથવા આપણને તે છોડશે તે યાદ રાખવુ

૫૩ ઉપકારીનો ઉપકાર કદાપી ભૂલવો નહિ

૫૪ ખાવાપીવામા બહુ લોલુપતા રાખવી નહિ

૫૫ પ્રથમનુ ભોજન પાચન થયા વગર જમવુ નહિ નિરતર બેચાર કવળ ઓછો આહાર કરવો

૫૬ ઉપદ્રવવાળા સ્થાનકનો ત્યાગ કરવો

૫૭ રાજાએ નિષેધ કરેલા દેશમા જવું નહિ

૫૮ એક બે કલાક ધાર્મિક પુસ્તકો વાચવાની ટેવ પાડવી

૫૯ નીતિમય જીવન ગુજારવું, અનીતિ કરી બને લોક બગાડવા નહિ

૬૦ લોકપ્રિય થવુ ૬૧ લજ્જાળુ થવુ ૬૨ દયાળુ થવું

ઉપર લખેલા બોલનું મનન કરવાથી વૈરાગ્ય ભાવના જાગૃત થશે.

વૈરાગ્ય સબંધી દુહા.

પરલોકે સુખ પામવા, કર સારો સકેત,
હજી બાજી છે હાથમા, ચેત ચેત નર ચેત, ૧
જોર કરીને જીતવુ, ખરેખરૂ રણખેત,
દુશ્મન છે તુજ દેહમા, ચેત ચેત નર ચેત ૨

ગાફલ રહી ગમાર તુ, ફોગટ થઇશ ફજેત,
હવે જરૂર હુશીયાર થઈ, ચેત ચેત નર ચેત ૩

તન ધન તો તારા નથી, નથી પ્રિયા પરણેત,
પાછળ સહુ રહેશે પડયા, ચેત ચેત નર ચેત ૪

પ્રાણ જશે જયા પિંડથી, પિંડ ગણાશે પ્રેત,
માટીમા માટી થશે, ચેત ચેત નર ચેત ૫

રહ્યા ન રાણા રાજીયા, સુર નર મુનિ સમેત,
તુ તો તરણા તુલ્ય છે, ચેત ચેત નર ચેત ૬

રજકણ તારા રખડશે, જેમ રખડતી રેત,
પછી નરતનુ પામીશ કયા, ચેત ચેત નર ચેત ૭

માટે મનમા સમજીને, વિચારીને કર વેત,
કયાથી આવ્યો કયા જવુ, ચેત ચેત નર ચેત ૮
શુભ શિખામણ સમજ તો, પ્રભુ સાથે કર હેત,
અતે અવિચળ એજ છે, ચેત ચેત નર ચેત ૯

કાળા કેશ મટી ગયા, સર્વે બનિયા શ્વેત,
જોબન જોર જતુ રહ્યુ, ચેત ચેત નર ચેત ૧૦
જો નહિ ચેતે પ્રથમ તો, પશુ પક્ષીથી હિણ,
ઘન પેલા માળા રચે, પક્ષી જુઓ પ્રવીણ ૧૧

હિતશિક્ષા સબધી દુહા.

મેરી મેરી કર મતી, ઇહા નાહ તેરી કોઈ
કાયાએ તેરી નથી, તો માયા કહાસે હોય ૧
શૂળ જીશ્યો સસાર સુખ, ધુળ જીશ્યો હે ધન,
ભૂલ અણુના ભરમમે, મત ફુલ તુ મન ૨
સબ કાગજ કાલે કીયે, મન કાલે કે કાજ,
વો સબ ફુટ ધોલે ભયે, હીયે ધુર દિન હે આજ ૩
રે જીવ સુણુ તુ બાપડા, હીયે વિમાસી જોય,
આપ સ્વાર્થી સહુ મળ્યું, ત્હારૂ નાહ જગ કોઈ ૪
ધર્મ વિના સુણુ જીવડા, તુ ભમ્યો ભવ અનત,
મૂઢપણે ભવ તે કીયા, ઇમ બોલે ભગવત ૫
લાખ ચોરાસી યોનિમા, ફરી લીયો અવતાર,
એકેકી યોન વળી, અનત અનતી વાર ૬
એમ ભમતા ભમતા લીયો, મનુઅ જનમ અવતાર,
મિથ્યાત્વપણે ભવ નિર્ગમ્યા, કાજ ન સિદ્ધ લગાર ૭
જગમા જીવ અછે બહુ, એકેકશુ અનતી વાર,
વિવિધ પ્રકાર સગપણુ કીયા, હૈયા સાથ વિચાર ૮
તો કુણુ આપણું પારકુ, કુણુ વૈરી કુણુ મિત્ત,
રાગ દ્વેષ ટાળી કરી, કર સમતા એક ચિત્ત ૯
પૂર્વ કોડીને આઉખે, જ્ઞાની ગુરૂ અપાર,
ઉત્પત્તિ કહી તાહરી, કહેતા નાવે પાર ૧૦
પુત્ર પિતાપણે અવતરે, પિતા પુત્રપણે જોય,
માતા મરી નારી થઇ, નારી માતા હોય ૧૧
સુતો સુપન જજાળમા, પામ્યો જાણે રાજ,
જબ જાગ્યો તબ એકલો, રાજ ન સીઝેકાજ ૧૨

નવ નવ નાટક તુ વળી, નાચ્યો ફરી બહુ રૂપ,
નાટક એક શું નાચીયો, જો છુટે ભવકૂપ ૧૩

ઉત્તમ કુળ નર ભવ લહી, પામી ધર્મ જિનરાય,
પ્રમાદ મૂકી કીજીએ, ખિણ લાખીણો જાય ૧૪

દોષ દીજે નિજ કર્મને, જીણે નવી કીધો ધર્મ;
ધર્મ વિના સુખ નવિ મીલે, એ જિન શાસન મર્મ ૧૫

ઘડપણે ધર્મ થાયે નહિ, જોબન એળે જાય,
તરૂણપણે ધસમસ કરી, પછી ફરી પસ્તાય ૧૬

જરા આવી જોબન ગયું, શિર પળિયા તે કેશ,
લલુતા તો છોડી નહિ, ન કર્યો ધર્મ લવલેશ ૧૭

છતે હાથ નવી વાવર્યો, સબલ ન કીયો સાથ,
આયુ ગયુ નવિ ચેતિયો, પછી ઘસે નિજ હાથ. ૧૮

ધન યોવન નર રૂપનો, ગર્વ કરે તુ ગમાર;
કૃષ્ણ બલભદ્ર દ્વારિકા, જાતા ન લાગી વાર ૧૯

નયન ફરકે જ્યા લગે, તિહાં (લગે) ત્હારૂ સહુ કોય,
નયન ફરૂકત જબ નહિ, તબ ત્હારૂ નહિ હોય ૨૦

પાપ કીયા જીવ તે બહુ, ધર્મ ન કીયો લગાર,
નરક પડયો યમ કર ચડયો, તિહા જઇ કરે પોકાર ૨૧

પાપ ઘડો પૂરણ ભરી, તે લીયો શીર પર ભાર,
તે કિમ છુટીશ જીવડા, ન કર્યો ધર્મ લગાર ૨૨

ઇસ્યુ જાણી કુડકપટ, છળ છિદ્ર તું છાડ,
તે છાડીને જીવડા, જિનધર્મે ચિત માડ ૨૩

ખટ માસીને પારણે, ઇક સિથ લહે આહાર,
કરતો નિંદા નવી ટળે, તસ દુર્ગતિ અવતાર ૨૪

સકળ સામગ્રી તેં લહી, જીણે તરીએ સંસાર,
પ્રમાદ વશે ભવ કાં ગમે, કર નિજ હૈયે વિચાર ૨૬
ધન કારણ તું ઝળહળે, ધર્મ કરી થાયે સૂર,
અનંત ભવના પાપ સવિ, ક્ષણમાં જાયે દૂર ૨૭
આશા અંબર જેવડી, મરવું પગલાં હેઠ,
ધર્મ વિના જે દિન ગયા, તિણ દિન કીધી વેઠ ૨૮
કર્મે કો નવી છુટીએ, ઇન્દ્ર ચન્દ્ર નર દેવ,
રાય રાણા મંડલિક વળી, અવર નરજ કુણ હેવ. ૨૯
વરસ દિવસ ઘરઘર ભમ્યા, આદિનાથ ભગવંત;
કર્મવશે દુઃખ તેણે લહ્યા, જે જગમાં બળવંત ૩૦
કાને ખીલા ઘાલીયા, ચરણે રાંધી ખીર,
તેહને કર્મે નડયો, ચોવીસમા શ્રી વીર ૩૧
કીધા કર્મ ન છુટીએ, જેહનો વિષમો બંધ;
બ્રહ્મદત્ત નર ચક્રવઇ, સોળ વરસ લગે અંધ ૩૨
આઠમો સુભૂમ ચક્રવઇ, ઋદ્ધિ તણો નહિ પાર,
કર્મવશે પરિવારશું, બુડયો સમુદ્ર મઝાર ૩૩
સહસ પુરૂષશું સંજમ લીયો, શ્રી નેમીશ્વર હાથ,
તે થાવચ્ચા વંદિયે મહોત્સવ કર્યો યદુનાથ ૩૪
કોશ્યામંદિર ચોમાસું રહ્યા, નામ ચોરાશી ચોવીશ,
તે શુળિભદ્ર મુનિ વંદિયે, ભદ્રબાહુ ગુરૂ શિષ્ય ૩૫
કપિલા સંગે નવિ ચળ્યો, શેઠ સુદર્શન ચંગ,
શૂળી સિંહાસન થઈ, સુર કરે મન રંગ. ૩૬
ગજસુકમાલ શિર સોમિલે, દેખી ધર્યાં અંગાર;
સમતા પસાયે તે વળી, પામ્યા ભવનો પાર ૩૭
પંચ શત શિષ્ય ખંધક તણા, ઘાણી પીલ્યા સોય,
શિવ નગરી સુખ પામીયા, એ સમતા ફળ જોય ૩૮

ગૌ બ્રાહ્મણ સ્ત્રી બાળની, દઢપ્રહારે હત્યા કીધ,
ચાર પહોર કાઉસગ્ગ રહી, ષટ માસે કેવળ લીધ. ૩
કીધા કરમ તો છુટીએ, જો કીજે જિન ધર્મ,
મન વચન કાયાએ કરી, એ જિનશાસન મર્મ ૪૦
દાન સુપાત્રે દીજીએ, તસ પુણ્યનો નહિ પાર.
સુખસંપત્તિ લહીએ ઘણી, મણિ મોતી ભંડાર ૪
ધન્ના સારથપતિ જુવો, ધૃત વહોરાવ્યું મુનિહાથ,
દાન પ્રભાવે જીવડો, પ્રથમ હુવો આદિનાથ. ૪
દાન દીધું ધન સારથી, આનંદ હર્ષ અપાર,
નેમિનાથ જિનવર હુઆ, યાદવ કુળ શણગાર ૪
કળથી કેરા રોટલા, દીધું મુનિવર દાન,
વાસુપુજ્ય ભવ પાછલ, જિનપદ લહ્યું નિદાન ૪
સુલસા રેવતિ રંગશું, દાન દીયો મહાવીર,
તીર્થંકર પદ પામશે, લહેશે તે ભવતીર ૪
દાને ભોગજ પામીએ, શિયળે હોય સોભાગ,
તપ કરી કર્મ જ ટાળીએ, ભાવના શિવસુખ માગ ૪
ભાવના છે ભવનાશિની જે આપે ભવપાર,
ભાવના વડી સંસારમાં જસ ગુણનો નહિ પાર ૪
અરિહંત દેવ સુસાધુ ગુરૂ, કેવળીભાષિત ધર્મ
ઇસ્યું સમકિત આરાધતાં, છુટીજે સવિ કર્મ ૪

અધ્યાત્મ સંબંધી દુહા

સુર નર તિર્યંચ જોનિમે, નરક નિગોદ ભમંત,
મહા મોહકી નિંદમે, સોએ કાળ અનંત

લગે ભુખ જ્વરકે ગયે, રૂચિશું લેત આહાર,
અશુભહિન શુભમતિ જગે, જાને ધર્મ વિચાર ૩.
તન ધન જોબન કારિમા, સધ્યા રાગ સમાન,
સકળ પદારથ જગતમે, સુપન રૂપ ચિત્ત જાન ૪
મેરા મેરા મત કરે તેરા હે નહિ કોય,
ચિદાનદ પરિવારકા, મેળા હે દિન દોય ૫
એસા ભાવ નિહારી નિત, કીજે જ્ઞાન વિચાર,
મિટે ન જ્ઞાન વિચાર બિન, અતર ભાવ વિકાર ૬
એ સસાર અસારમે, ભમતા વાર અનત,
નવ નવ ભવ ધારણ કર્યા, શરીર અનતાનત ૭
જનમ મરણ દોય સાથ છે, ખીણ ખીણ મરણ તે હોય,
મોહ વિકળ એ જીવને, માલુમ ન પડે કોય ૮
મે તો ચેતન દ્રવ્ય હુ, ચિદાનદ મુજ રૂપ,
એ તો પુદ્ગલ પિડ હે, ભરમજાળ અંધકૂપ ૯.
સડન પડન વિધ્વસન, એ પુદ્ગલનો ધર્મ,
સ્થિતિ પાકે ખીણ નવી રહે, જાણો એહિજ મર્મ ૧૦
અનત પરમાણુ મળી કરી, ભયા શરીર પરજાય,
વર્ણાદિ બહુ વિધ મિલ્યા, કાળે વિખરી જાય ૧૧
પુદ્ગલમા હિત જીવકુ, અનુપમ ભાસે એહ,
પણ જે તત્ત્વવેદી હોવે, તિણકુ નહિ કછુ નેહ ૧૨.
ઉપની વસ્તુ કારમી, ન રહે તે સ્થિર વાસ
એમ જાણી ઉત્તમ જના, ધરે ન પુદ્ગલ આશ ૧૩
મોહ તજી સમતા ભજી, જાણો વસ્તુ સ્વરૂપ,
પુદ્ગલ રાગ ન કીજીએ, નવી પડીએ ભવકૂપ ૧૪
વસ્તુ સ્વભાવે નીપજે, કાળે વિણુમી જાય,
કર્તા ભોકતા કો નહિ, ઉપચારે કહેવાય ૧૫

તીણુ કારણુ એ શરીરકી, સબધ ન માકુરે કોય,
મે ન્યારા એહથી સદા, એ પણુ ન્હારા નોય, ૧૬
એહ જગતમા પ્રાણીયા, ભરમે ભૂલ્યા જેહ,
જાણી કાયા આપણી, મમત ધરે અતિ નેહ ૧૭
જબ સ્થિતિ એહ શરીરકી, કાળ પહોચે હોય ખીણ,
તવ ઝૂરે અતિ દુ ખભરે, કરે વિલાપ એમ દીન ૧૮
હાહા પુત્ર ! તું કીહા ગયો, મૂકી એ મહુ સાથ;
હાહા પતિ ! તું કીહા ગયો, મુજને મૂકી અનાથ ૧૯
હા ! પિતા તમે કિહા ગયા, અમ કુણુ કરશે સાર,
હા બંધવ! તુમે કીહા ગયા, શૂન્ય તુમ વિણુ સસાર ૨૦
હા માતા ! તું કીહા ગઇ, અમ ઘરની રખવાળ,
હા બહેની ! તું કીહા ગઈ, રોવત મુકી બાળ ૨૧
મોહવિકળ એમ જીવડા, અજ્ઞાને કરી અ ધ,
મમતા વશ ગણી માહરા, કરે કલેશના ધ ધ ૨૨,
એણિવિધ શોકસતાપ કરી, અતિ સ કલેશ પરિણામ,
કર્મબધ બહુવિધ કરે, ન લહે ખીણુ વિશ્રામ ૨૩
જ્ઞાનવ ત ઉત્તમ જના, ઉનકા એહ વિચાર,
જગમા કોઈ કીસકા નહિ, સન્જોગીક સહુ ધાર ૨૪
ભવમા ભમતા પ્રાણીયા, કરે અનેક સ બ ધ,
રાગદ્વેષ પરિણુતિ થકી, બહુવિધ બાધે બધ ૨૫
કીસકા બેટા બાપ હે, કીસકી માત ને ભ્રાત,
કીસકા પતિ કીસકી પ્રિયા, કીસકી ન્યાત ને જાત ૨૬
કીસકા મદિર માળિયા, રાજ્ય રિદ્ધિ પરિવાર,
ક્ષીણુ વિલાસી એ સહુ, એમ નિશ્ચે ચિત્ત ધાર ૨૭

ઇન્દ્રજાળ સમ એ સહુ, જેસો સુપનકો રાજ,
જેસી માયા ભૂતકી, તેસો સકળ એ સાજ ૨૮.
મોહ મદિરાના પાનથી, વિકળ ભયા જે જીવ,
તીનકુ અતિ રમણીય લગે, મગન રહે તે સદૈવ ૨૯.
મિથ્યામતિના જોરથી, નવી સમજે ચિત્તમાહી,
ક્રોડ જતન કરે બાપડો, એ રહેવેકો નાહી ૩૦
એમ જાણી ત્રણ લોકમા, જે પુદ્ગલ પરજાય,
તીનકી હુ મમતા તજુ, ધરૂ સમતા ચિત્ત લાય ૩૧
એહ શરીર નહિ માહરૂ, એ તો પુદ્ગલ ખધ;
હુ તો ચેતન દ્રવ્ય છુ, ચિદાનદ સુખકદ ૩૨
એહ શરીરના નાશથી, મુજકુ નહિ કોઇ ખેદ,
હુ તો અવિનાશી સદા, અવિચળ અકળ અભેદ ૩૩
પરમે નિજપણુ માનકે, નિવિડ મમત ચિત્ત ધાર,
વિકળ દશા વરતે સદા, વિકલ્પનો નહિ પાર ૩૪
મે મેરા એ ભાવથી, ફીર્યો અનતો કાળ,
જિન વાણી ચિત્ત પરિણમે, છુટે મોહ જજાળ ૩૫
મોહ વિકળ એ જીવકુ, પુદ્ગલ મોહ અપાર,
પણ ઇતની સમજે નહિ, ઇણમે કછુ નહિ સાર ૩૬
પુદ્ગલ રચના કારમી, વીણસતા નહિ વાર,
એમ જાણી મમતા તજી, સમતાશુ મુજ પ્યાર ૩૭
જનની મોહ અધારકી, માયા રજની પૂર,
ભવદુખકી એ ખાણુ હે, ઇણશુ રહીએ દૂર ૩૮
એમ જાણી નિજ રૂપમે, રહુ સદા સુખવાસ,
ઓ સવિ ભવજાળ હે, ઇણશુ ભયા ઉદાસ ૩૯

ભુજંગી ૭૬

તજી મંદિર માળિયા ગોખ મેડી, તજી બાગ બંગલા પ્રૌઢ પેઢી,
સ્મશાનેસુકા કાષ્ટમા વાસ લેવો, અરે આવશે એક તો દિન એવો ૧
ઘણી ઘેર સેના ઘણા હાથી ઘોડા, ઘણી યુક્તિવાળા બન્યા બેવ જોડા,
ઘડીમા થશે સ્વપ્નનો સાજ જેવો, અરે આવશે એક તો દિન એવો ૨
હશો ગામમા સીમમા કે કુવીમા, હશો ખેદમા કે હશો જો ખુશીમા,
કહો કોણ જાણે હશે કાળ કેવો, અરે આવશે એક તો દિન એવો, ૩
નહિ આગળે ાગળેથી જણાવે, નહિ કોઈ સાથે સંદેશો કહાવે,
અજાણ્યો અદસ્માત આશ્ચર્ય જેવો, અરે આવશે એક દિન એવો ૪
પૂરા થઈ શક્યા તે થશે કામ પૂરા, અધુરા રહ્યા તે રહેશે અધુરા,
તડાકો તમે તોપનો જેમ હેનો, અરે આવશે એક તો દિન એવો ૫

વૈરાગ્ય ૫૬

આ તન રંગ પતંગ સરીખો, જાતા વાર ન લાગેજી,
અસંખ્ય ગયા ધન ધામને મેલી, તારી નજરો આગેજી ૧
અંગે તેલ ફુલેલ લગાવે, માથે છોગા ઘાલેજી,
યૌવન ધનનુ જોર જણાવે, છાતી કાઢી ચાલેજી ૨
જેમ ઉદરડે દારૂ પીધો, મસ્તાનો થઈ ડોલેજી,
મગરૂરીમા અંગ મરોડે, જેમ તેમ મુખથી બોલેજી ૩
મનમા જાણે મુજ સરિખો, રસીયો નહિ કોઇ રાગીજી,
બહારે તાકી રહી બીલાડી, લેતા વાર ન લાગીજી ૪
બાજ કાલમા હું તું કરતા, જમડા પકડી જાશેજી,
બ્રહ્માનંદ કહે ચેત અજ્ઞાની, અંત ફજેતી થાશેજી

છંદો, થોયો, સ્તવનો—
—સજઝાયો તથા ગહુંલીયો

—: : છંદો : :—

શ્રી ગૌતમ સ્વામીનો છંદ

પેલો ગણધર વીરનોરે, શાસનનો શણગાર,
ગૌતમ ગોત્ર તણો ધણીરે, ગુણમણિ રયણ ભંડાર
જય કર જીવો ગૌતમ સ્વામ, એ તો નવનિધિ હોય જસ કામ,
એતો પુરે વાછિત કામ, એતો ગુણ મણિ કેરો ધામ
જયકર જીવો ગૌતમ સ્વામ ૧

જેષ્ઠા નક્ષત્ર જનમીયારે, ગોબર ગામ મોઝાર,
વસુભૂતિસુત પૃથ્વી તણોરે, માનવ મોહનગાર, જય૦ ૨
સમવસરણ ઇંદ્રે રચ્યું રે, બેઠા શ્રી વર્ધમાન,
બેઠી તે બારે પરખદારે, સુણવા શ્રી જિનવાણ જય૦ ૩
વીર કન્હે સંજમ લહ્યુરે, પંચસયા પરિવાર,
છઠ છઠ તપને પારણેરે, કરતા ઉગ્ર વિહાર જય૦ ૪
અષ્ટાપદ લબ્ધે ચડયારે, વાદ્યા જિન ચોવીશ;
જગ ચિંતામણિ તિહાં કર્યુંરે, સ્તવિયા શ્રી જગદીશ જય૦ ૫
પનરશે તાપસ પારણેરે, ખીર ખાંડ ઘૃત પૂર,
અમિય જાસ અંગુઠડારે, ઉગ્યો તે કેવલસૂર જય૦ ૬
દીવાળી દિન ઉપન્યુંરે, પ્રભાતે કેવલ નાણ,
અક્ષિણલબ્ધિ તણો ધણીરે, નામે તે સફળ વિહાણ જય૦ ૭
પચાસ વરસ ઘરવાસમાંરે, છદ્મસ્થાએ ત્રીશ,

બાર વરસા લગે દેવગીરે, બાણુ તે આયુ જગીશ, જય૦ ૮
ગોતમ ગણુધર સારિખારે, શ્રી વિજયસેન સૂરિશ;
એ ગુરૂચરણ પસાઉલેરે ધીર નમે નિશદિશ. જય૦ ૯

—: થોયો :—

श्री सीमधरजिनस्तुति.

वंदे पुव्वविदेहभूमिमहिलालंकारहारोवम ।
देव भत्तिपुरस्सरं जिणवरं सीमंधरं सामियं ॥
पाया जस्स जिणेसरस्स भयभीसदेहसनासणा ।
पोआभा भवसायरम्मि निवडन्ताण जणाणं सया ॥१॥
तीआणागयवट्टमाण अरिहा सव्वेवि छुवलानहा ।
पाणीण भवियाण सन्तु सयय तित्थयरा ते चिरं ॥
जेसिं मेरुगिरिम्मि वासवगणा देवगणा सगया ।
भत्तीए पकुणांति जम्मणमहं सोवण्णकुम्भाइहिं ॥२॥
निस्सीमामलनाणझाणणयणो सम्मोहनिन्नासणो ।
जोनीसेसपयत्थसत्थवरणे आइच्चकप्पो फुडो ॥
सिद्धन्तं भविया सरन्तु हिअए तं पारसद्दीगयं ।
नाणाभेयनयावलीहिं कहियं सव्वण्णुणा भासियं ॥३॥
जे तित्थकरपायपंकजयणा सोविक्करोल्लरया ।
भव्वाणं जिणभत्तयाण अणिसं सोहिज्जकज्जेरया ॥
सम्मद्दिट्ठिसुरा वराभरणभादिप्पन्तदेहप्पहा ।
ते सङ्घस्स हवन्तु विग्घहरणा कल्लाणसंपायणा ॥४॥

શ્રી સિદ્ધચક્રની સ્તુતિ.

સિદ્ધ ચક્ર સેવો સુવિચાર, આણી હૈડે હર્ષ અપાર, જેમ લહો સુખ શ્રીકાર, મનશુધ્ધે નવ ઓળી કીજે, અહોનિશ નવ પદ ધ્યાન ધરિજે, જિનવર પૂજા કીજે, પડિક્કમણા દોય ટકના કાજે, આઠે થોયે દેવ વાદીજે, ભૂમિ સથારો કીજે, મૃષાતણો કીજે પારહાર, અંગે શીલ ધારીજે સાર, દીજે દાન અપાર ॥૧॥ અરિહંત સિદ્ધ આચર્ય નમીજે, વાચક સર્વ સાધુ વંદીજે, દર્શન જ્ઞાન થુણીજે, ચારિત્ર તપનુ ધ્યાન ધરિજે, અહોનિશ નવપદ ગુણણું ગણીજે, નવ આય બિલ પણ કીજે, નિશ્ચય રાખીને મન ઇશ, જપો પદ એક એકને ઇશ, નવકારવાલી વીશ, છેલ્લે આયબીલે પણ કીજે, સત્તરભેદી જિનપૂજા રચીજે, માનવ ભવ ફળ લીજે ॥૨॥ સાતશે કુષ્ઠીના એ રોગ, નાઠા ન્હવણ લઇ સંયોગ, દૂર હુઆ કર્મના ભોગ, કુષ્ઠ અઢારે દૂર જાય, દુખ દારિદ્ર સવિ દૂર પલાય, મનવાછિત ફળ થાય, નિર્ધનીયાને દિયે બહુ ધન, અપુત્રીયાને પુત્ર રતન, જો સેવે શુદ્ધ મન, નવકાર સમો નહિ કોઈ મંત્ર, સિદ્ધચક્ર સમો નહિ કોઈ યંત્ર, સેવો ભવિયણ એકંત ॥૩॥ જે સેવ્યો મયણા શ્રીપાળ, ઉંબર રોગ ગયો તત્કાળ, પામ્યા મંગળ માળ, શ્રીપાળ પેરે જે આરાધે, તસ ઘેર દિન દિન દોલત વાધે, અંતે શિવસુખ સાધે, વિમલેશ્વર જક્ષ સેવા સારે, આપદા કષ્ટ સવિ દૂર નિવારે, દોલત લક્ષ્મી વધારે, મેઘવિજય કવિરાયનો શિષ્ય, હઇડે ભાવ ધરી સુજગીશ, વિનયવિજય નિશદિશ ॥૪॥

— ' : સ્તવનો : :—

૧. શ્રી સિદ્ધાચળની તલાટીનુ સ્તવન.

(સેવો ભવિયાં વિમલ જિનેશ્વર—એ રાગ)

ત્રિભુવન તારક તીર્થ તલાટી, ચૈત્યવદન પરિપાટીજી;
મિથ્યા મોહ ઉલધી ઘાટી, આપદા અલગી નાઠીજી
ત્રિભુવન તારક તીર્થ તલાટી (એ આકણી) ૧

જનવર ગણધર નરવર, સુરવર કોડાકોડીજી,
ઇહા ઉભા ગિરિવરને વાદે, પૂજે ટોડાકોડીજી ત્રિભુવન ૨

ગુણઠાણાની શ્રેણિ જેહવો, ઊર્ધ્વગામી પથ ઇહાથીજી,
ચડતે ભાવ ભવી આરાધો, પુણ્ય વિના મળે કીહાથીજી
ત્રિભુવન ૩

મેરૂ સરસવ તુજ મુજ અતર, ઉચો જોઇ નિહાળુજી,
તો પણ ચરણ સમિપે બેઠો, મનનો અતર ટાળુજી
ત્રિભુવન ૪

સેવન ઠારણ પહેલી ભૂમિ, અમળ અદ્વેષ અખેદજી,
ધર્મરત્ન પદ તે નર પામે, ભૂગર્ભરહસ્યનો ભેદજી
ત્રિભુવન ૫

૨. રાયણનુ સ્તવન.

(જિનજી ત્રેવીશમા જિન પાસ, આશ મુજ પૂરવે રે લોલ—એ રાગ)

જિનજી આદિશ્વર અરિહંતકે, પગલા ઇહા ધર્યારે લોલ,
મારા નાથજીરે લોલ
જિનજી પૂરવ નવાણુ વારકે, આપ સમોસર્યા રે લોલ મારા ૧
જિનજી સુરતરૂસમ સુખકારકે, રાયણ રૂયડીરે લોલ,
જિનજી નિરખી હરખે ચિત્તકે, ભાગે ભુખડીરે લોલ મારા ૨
જિનજી નિર્મળ શીતલ છાયકે, સુગધી વિસ્તરે રે લોલ,
જિનજી પાન ફુલ ફળ ખધકે, પુન્ય નિધિ ભરેરે લોલ, મારા ૩
જિનજી સાધિષ્ઠાયક દેવ, સદા હિત સાધતા રે લોલ
જિનજી હળુકરમી હરખાયકે, અમરફળ આધતા રે લોલ મારા ૪
જિનજી મધુરી મોહન વેલ કે, કળિયુગમા ફળી રે લોલ,
જિનજી સેવે મ ત મહ ત કે, ત્રિભુવનમા વડી રે લોલ મારા ૫
જિનજી પુણ્યવત જે માણસ, તે આવી ચડી રે લોલ;
જિનજી શુભ ગતિબાધે આયુષ, નરકે નવિ પડે રે લોલ મારા ૬
જિનજી પ્રભુ પગલા સુપસાય કે, સુપૂજિત સર્વદા રે લોલ,
જિનજી મ્હોટાનો અનુયોગ કે, આપે સપદા રે લોલ મારા ૭
જિનજી સૂર્યકાત મણિ જેમ કે, સૂર્યપ્રભા ભજે રે લોલ,
જિનજી પામી સ્વામી સ ગ કે, ર ગ પ્રભા ધરે રે લોલ મારા ૮
જિનજી સફળ સદા ફળદાય કે, મોક્ષફળ આપજો રે લોલ,
જિનજી સફળ ક્રિયા વિધિછાપ કે, નિર્મલ છાપજોરે લોલ. મારા ૯
જિનજી ધર્મરત્ન ફળ યોગ્ય કે, અમર થાઉં સદા રે લોલ,
જિનજી આશીર્વાદ આબાદ કે, દેજો સર્વદા રે લોલ મારા ૧૦

૩. શ્રી પુંડરિકસ્વામીનુ સ્તવન

(ગિરૂઆ રે ગુણ તુમતણી—એ રાગ)

ધનધન પુંડરિક સ્વામીજી, ભરત ચક્રી નૃપ નંદરે,
દીક્ષા ગ્રહી પ્રભુ હાથથી, પૂજિત ગણધર વૃંદ રે ધનધન
આદિ જિન વદન કમળ થકી, નિસુણી સિદ્ધાચલ મહિમા રે,
આવ્યા ગિરિવર ભેટવા, વિસ્તાર્યો તીર્થનો મહિમા રે ધનધન
પાવન પુરૂષ પસાયથી, પૃથ્વી પવિત્ર થઇ જાય રે,
તેથી પુંડરિક નામથી, આજ લગે પૂજાય રે ધનધ
પદ્માસન પ્રતિમા બની, પ્રભુ સન્મુખ સોહાય રે,
પૂજા વિવિધ પ્રકારની, કરતા ભવિ સમુદાય રે ધનધ
અવિતહ વાગરણા કહ્યાં, અજિણ જિણ સંકાસા રે,
ધર્મરત્ન પદ આપજો, મુજ મન મોટી આશા રે ધનધન

૪ શ્રી શાંતિજિન સ્તવન.

શાંતિ જિનેશ્વર સાહિબ વંદો, અનુભવ રસનો કંદો રે,
મુખ મટકે લોચનને લટકે, મોહ્યા સુર નર વૃન્દો રે શાંતિ
આંબે મંજરી કોયલ ટહુકે, જલદ ઘટ જેમ મોરા રે,
તેમ જિનવરને નિરખી હું હરખુ, વળી જેમ ચંદ ચકોરરે શાંતિ
જિન પડિમા શ્રી જિનવર સરખી, સૂત્ર ઘણા છે સાખી રે
સુરનર મુનિવર વંદન પૂજા, કરતા શિવ અભિલાષી રે શાં

રાયપસેણીમા પડિમા પૂજી, સૂર્યાભ સમકિતધારી રે,
જીવાભિગમે પડિમા પૂજી, વિજયદેવ અધિકારી રે શાતિ ૪

જિનવર બિંબ વિના નવી વ દુ, આણુંદજી એમ બોલે રે,
સાતમે અ ગે સમકિત મૂળે, અવર કહ્યા તસ તોલે રે શાતિ ૫

જ્ઞાતાસૂત્રમા દ્રૌપદી પૂજા, કરી શિવ સુખ માગે રે,
રાય સિધારથ પડિમા પૂજી, કલ્પસૂત્રમા રાગે રે શાતિ ૬

વિદ્યાચારણ મુનિવર વદી, પડિમા પચમે અ ગે રે,
જ ઘાચારણ વિશમે શતકે, જિનપડિમા મન ર ગે રે શાતિ ૭

આર્ય સુહસ્તિ સૂરિ ઉપદેશે, સાચો સ પ્રતિ રાય રે,
સવા ક્રોડ જિનબિ બ ભરાવ્યા, ધન ધન તેહની માય રે શાતિ ૮

મોકલી પ્રતિમા અભયકુમારે, દેખી આર્દ્રકુમાર રે,
જાતિ સ્મરણે સમકિત પામી, વરીયા શિવ વધૂ સાર રે શાતિ ૯

ઇત્યાદિક બહુ પાઠ કહ્યા છે, સૂત્ર માહી સુખકારી રે,
સૂત્ર તણો એક વરણ ઉત્થાપે, તે કહ્યા બહુલ સ સારી રે શાતિ ૧૦

તે માટે જિન આણા ધારી, કુમતિ કદાગ્રહ વારી રે,
ભક્તિ તણા ફળ ઉત્તરાધ્યયને, બોધિબીજ સુખકારી રે શાતિ ૧૧

એક ભવે દોય પદવી પામ્યા, સોલમા શ્રી જિનરાય રે,
મુજ મન મ દિરીએ પધરાવુ, ધવળમ ગળ વર્તાવુ રે શાતિ, ૧૨

જિન ઉત્તમ પદ રૂપ અનુપમ, કીર્તિ કમળાની શાળા રે,
જીવ વિજય કહે પ્રભુજીની ભક્તિ, કરતા મ ગળ માળા રે શાતિ ૧૩

૫. શ્રી અજિત જિન સ્તવન

અજિત જીણંદ દયા કરોરે, આણી અધિક પ્રમોદ
જાણી સેવક આપણો રે, સુણીએ વચન વિનોદરે
જિનજી ! ભેવના, ભવોભવ માહરી હોજો રે, એહ મન કામના. ૧
કર્મશત્રુ તુમે જીતીયારે, તીમ મુજને જીતાડ.
અજિત થાઉં દુશ્મન થકીરે, એ મુજ પૂરો ઉત્સાહ રે જિનજી ૨
જિનશત્રુ નૃપનંદનો રે, જીતે વયરી જેહ,
ઇહા કને અચરીજ કો નહિરે, પરિણામે ગુણગેહરે જિનજી ૩
સકળ પદારથ પામીએરે, દીઠે તુમ દેદાર,
સોભાગી માહમાનીલોરે, વિજયામાત મ હારરે જિનજી ૪
જ્ઞાનવિમળ સુપ્રકાશથીરે, ભાસિત લોકાલોક,
શિવસુન્દરીના વાહલારે, પ્રણમે ભવિજન થોકરે જિનજી સેવના
ભવોભવ માહરી હોજો, એહી મન કામના ૫

૬ શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન

શ્રી પાસજી પ્રગટ પ્રભાવી, તુજ મૂરતિ મુજમન ભાવીરે,
મનમોહના જિનરાયા, સુરનરકિંનર ગુણ ગાયારે મન૦ ૧
જે દિનથી મૂરતિ દીઠી, તે દિનથી આપદા નિઠી રે,
મુખ મટકાળુ સુપસન્ન, દેખત રીઝે ભવિ મનરે, મન૦
સમતારસકેરા કચોળા નયણા દીઠે રંગરોળારે મન૦ ૨
હાથે ન ધરે હથિયાર, નહિ જપમાળાનો પ્રચારરે, મન૦
ઉત્સંગે ન ધરે રામા, જેહથી ઉપજે સવી કામારે મન૦ ૩
ન કરે ગીત નૃત્યના ચાળા, એ તો પ્રત્યક્ષ નટના ખ્યાલારે, મન૦
ન બજાવે આપે વાજા, ન ધરે વસ્ત્ર જીરણ સાજા રે મન૦ ૪
એમ મૂરતિ તુજ નિરૂપાધિ, વીતરાગ પણે કરી સાધીરે મન૦
કહે માનવિજય ઉવજ્ઝાય, મે અવલંબ્યા તુજ પાયરે મન૦ ૫

૭. શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન.

જિનપતિ અવિનાશી કાશી ધણી રે, મનની આશા પુરણ હાર હો જીનપતિ ચિંતામણી રે, જિનપતિ અશ્વસેન કુલચંદલો રે વાલો મારો વામા માત મલ્હાર હો જિનપતિ ૧ જિન-પતિ ત્રણ ભુવન સીર સેહરોરે, સેવ ચોસઠ સુરપતિ પાય હો જિનપતિ ચિંતામણી રે, જિનપતિ નાચે નવનવા છંદથી રે, સુર વધૂ મધુર સ્વરે ગુણ ગાય હો, જિનપતિ ૩ જિનપતિ તુજ રૂપે રતિપતિ ધસ્યો રે, અગથી લાજી થયો છે અનગ હો જિન જિનપતિ તુજ ઉપમા કોઇ જગ નહિ રે, તુ છે ગુણ-રાસી નીસંગ હો જિનપતિ ૩ જિનપતિ સોલ સહસ અણ ગારને રે, સાહુણી અડતીસસહસ નિસ્તાર હો જિનપતિ ચિંતા-મણી રે, જિનપતિ નાગપતિ કર્યો નાગને રે, કરૂણા કરી દીધો નવકાર હો જિનપતિ ૪ જનપતિ ધરણરાય પદમાવતી રે, સેવે પાર્શ્વજક્ષ વલી પાય હો જિનપતિ જિનપતિ જાદવની નાસી જરા રે, તો હવે અમને કરો સુપસાય હો જિનપતિ ચિંતામણી રે ૫ જિનપતિ પામતે આશ મુજ પુરવે રે, સાચો શંખેશ્વર મહારાજ હો જિનપતિ ચિંતામણી રે, જિન પતિ શ્રી ગુરૂ પદ્મવિજય તણો રે માગે રૂપવિજય શીવરાજ હો જિનપતિ ૫

૮. શ્રી કુંથુજિન સ્તવન

રસીયા કુંથુજિનેશ્વર કેશર ભીની દેહડીરે લોલ, મારા નાથજીરે લોલ,
રસીયા મનવાંછિત વર પૂરણ સુરતરૂ વેલડીરે લોલ,
રસીયા અજન રહિત નિરંજન નામ હૈયે ધરોરે લોલ,

રસીયા જુગતે કરી મન ભગતે પ્રભુ પૂજા કરોરે લોલ મારા ૧
રસીયા શ્રી નંદન આનંદન ચંદનથી શિરેરે લોલ,
રસીયા તાપ નિવારણ તારણ તરણ તરીપરેરે લોલ,
રસીયા મનમોહન જગમોહન કોઇ નહિ કીસ્યોરે લોલ,
રસીયા કુડા કળયુગમાહી અવર નકો ઇસ્યોરે લોલ મારા ૨
રસીયા ગુણ સભાગી જાઉં બલિહારી નાથનેરે લોલ,
રસીયા કોણ પ્રમાદે છાંડે શિવપુર નાથનેરે લોલ,
રસીયા કાચ તણે કારણ કોણ નાખે સુરમણિરે લોલ,
રસીયા કોણ ચાખે વિરફળને મન મેવા ગણીરે લોલ મારા ૩
રસીયા સુરનરપતિ સુત ઠાવો ચાવો ચિહું દિશેરે લોલ,
રસીયા વરસ સહસ પચાણુ જિન પૃથ્વી વસેરે લોલ,
રસીયા ત્રીશ ધનુષ પણ ઉપર ઉંચ પણે પ્રભુરે લોલ,
રસીયા ત્રણ ભુવનનો નાથ કે થઈ બેઠો વિભુરે લોલ મારા ૪
રસીયા અજ લછન તત લછન કંચન વાન છેરે લોલ,
રસીયા રિદ્ધિ પૂરે દુખ ચૂરે જેહને ધ્યાન છે રે લોલ,
રસીયા બુદ્ધ શ્રી સુમતિ વિજય કવિ સેવક વિનવેરે લોલ,
રસીયા રામ કહે જિન શાસન નહિ મૂકુ હવેરે લોલ મારા ૫

૯ શ્રી સિદ્ધચક્રનુ સ્તવન

ઓ ભવિ પ્રાણી રે સેવો, સિદ્ધચક્ર ધ્યાન સમો નહિ મેવો, ઓ૦
જે સિદ્ધચક્રને આરાધે, તેની કીર્તિ જગમા વાધે ૧
પહેલે પદે રે અરિહંત, બીજે સિદ્ધ બુદ્ધ ધ્યાન મહંત,
ત્રીજે પદે રે સૂરીશ્વર, ચોથે ઉવજ્ઝાય ને પાચમે મુનીશ્વર ૨
છઠે દર્શન કીજે, સાતમે જ્ઞાનથી શિવ સુખ લીજે,

આઠમે ચારિત્ર પાળો, નવમે તપથી મુક્તે જાઓ ૩
ઓળી આય બિલની કીજે, નોકરવાલી વીસ ગણી જે,
ત્રણ ટકનારે દેવ વાંદીને, પડિલેહણ પડિક્કમણા કીજે ૪
ગુરૂ મુખ કિરિયા રે કીજે, દેવ ગુરૂ ભક્તિ ચિત્તમા ધરી જે,
એમ કહે રામનો શિષ્ય, ઓળી ઉજવજો જગદીશ ૫

૧૦ શ્રી સિદ્ધચક્રનુ સ્તવન

સિદ્ધચક્ર વર સેવા કીજે, નરભવ લાહો લીજેજી,
વિધિ પૂર્વક આરાધન કરતા, ભવ ભન પાતક છીજે,
ભવિજન ભજીએજી
અવર અનાદિની ચાલ નિત્ય નિત્ય તજીએજી (એ આકણી) ૧
દેવના દેવ દયા કર ઠાકર, ચાકર સુર નર ઇન્દાજી,
ત્રિગડે ત્રિભુવન નાયક બેઠા, પ્રમાણો શ્રી જિનચંદા ભવિ૦ ૨
અજ અવિનાશી અકળ અજરામર, કેવળ દસણ નાણીજી,
અવ્યાબાધ અનતુ વીર્યજ, સિદ્ધ પ્રમાણો ગુણ ખાણી ભવિ૦ ૩
વિદ્યા સૌભાગ્ય લક્ષ્મી પીઠ, મત્રરાજ યોગ પીઠજી,
સુમેરૂ પીઠ એ પચ પ્રસ્થાને, નમો આચારજ ઇટ્ઠ ભવિ૦ ૪
અગ ઉપગ નદિ અનુયોગા, છ છેદ ને મૂળ ચારજી,
દશ પયન્ના એમ પણયાલીસ, પાઠક તેહના ધાર ભવિ૦ ૫
વેદ ત્રણ ને હાસ્યાદિક ષટ, મિથ્યાત્વ ચાર કષાયજી,
ચૌદ અભ્યતર નવ વિધ બાહ્યની, ગ્રથી તજે મુનિરાય ભવિ૦ ૬
ઉપશમ ક્ષયઉપશમ ને ક્ષાયક, દર્શન ત્રણ પ્રકારજી,
શ્રદ્ધા પરિણતિ આતમ કેરી, નમીએ વારવાર ભવિ૦ ૭
અઠ્ઠાવીસ ચૌદ ને ષટ દુગ એક, મત્યાદિકના જાણુજી,
એમ એકાવન ભેદે પ્રણમો, સાતમે પદ વરનાણ ભવિ૦ ૮

નિવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ ભેદે, ચારિત્ર છે વ્યવહારેજી,
નિજગુણ સ્થિરતા ચરણ તે પ્રણમો, નિશ્ચય શુદ્ધ પ્રકારે, ભવિ૦ ૯
બાહ્ય અભ્ય તર તપ તે સ વર, સમતા નિર્જરા હેતુજી,
તે તપ નમીએ ભાવ ધરીને, ભવસાગરમા સેતુ ભવિ૦ ૧૦
એ નવપદમા પણ છે ધર્મી, ધર્મ તે વરતે ચારજી,
દેવગુરૂ ને ધમ તે એહમા, દો તીન ચાર પ્રકાર ભવિ૦ ૧૧
મારગદેશક અવિનાશીપણું, આચાર વિનય સ કેતજી,
સહાયપણું ધરતા સાધુજી, પ્રણમો એહીજ હેતે ભવિ૦ ૧૨
વિમળેશ્વર સાનિધ્ય કરે તેહની, ઉત્તમ જે આરાધેજી,
પદ્મવિજય કહે તે ભવિ પ્રાણી, નિજ આતમ હિત સાધે ભવિ૦ ૧૩

૧૧ શ્રી વીશ સ્થાનકનું સ્તવન.

હારે મારે પ્રણમુ સરસ્વતી માગુ વચન વિલાસ જો,
વીસે રે તપ સ્થાનક મહિમા ગાઇશુ રે લોલ,
હારે મારે પ્રથમ અરિહ ત પદ લોગસ્સ ચોવીસ જો,
બીજે રે સિદ્ધ સ્થાનક પન્નર ભાવશું રે લોલ ૧
હારે ત્રીજે પવયણસુ ગણુશો લોગસ્સ સાત જો,
ચઉથે રે આયરિયાણ છત્રીસનો સહી રે લોલ,
હારે મારે થેરાણ પદ પાચમે દશ ઉદાર જો,
છઠ્ઠે રે ઉવજ્ઝાયાણ પચવીશનો સહી રે લોલ ૨
હારે મારે સાતમે લોએ સ વ સાહુ સત્તાવીશ જો,
આઠમે નમો નાણસ્સ પચે ભાવશું રે લોલ,

હારે મારે નવમે દરિસણુ સડસઠ મનને ઉદાર જો,
દશમે નમો વિણુયસ્સ દશ વખાણી રે લોલ ૩
હારે મારે અગીઆરમે નમો ચારિત્તમ્મ લોગસ્સ સત્તર જો,
બારમે નમો બભસ્સ નવગુણે મહી રે લોલ,

હારે મારે કીરિયાણુ પદ તેરમે વળી પચવીસ જો,
ચઉદમે નમો તવસ્સ બાર ગુણે મહી રે લોલ ૪

હારે મારે પંદરમે નમો ગોયમસ્સ અઠ્ઠાવીશ જો,
નમો જિણાણુ ચઉવીશ સોળમે રે લોલ,

હારે મારે સત્તરમે ચારિત્ત લોગસ્સ સિત્તર જો,
નાણુસ્સનો પદ ગણશુ એકાવન અઢારમે રે લોલ ૫

હારે મારે ઓગણીસમે નમો સુઅસ્સ વીશ પીસ્તાલીશ જો,
વીશમે નમો તિત્થસ્સ ભાવશુ રે લોલ,

હારે મારે તપનો મહિમા ચારશે ઉપર વીશ જો,
પટ માસે એક ઓળી પુરી કાજીએ રે લોલ ૬
હારે મારે તપ કરતા વળી ગણીએ દોય હજાર જો,
નવકારવાળી વીશે સ્થાનક ભાવશું રે લોલ,
હારે મારે પ્રભાવના સંઘ સ્વામી વત્સલ સાર જો,
ઉજમણા વિધિ કીજીએ વિનય લીજીએ રે લોલ ૭
હારે મારે તપનો મહિમા કહે શ્રી વીર જિનરાય જો,
વિસ્તારે ઇમ સબંધ ગોયમ સ્વામીને રે લોલ,
હારે મારે તપ કરતા વળી તીર્થંકર પદ હોય જો,
દેવ ગુરૂ ઇમ કાન્તિ સ્તવન સોહામણો રે લોલ ૮

—: સજ્ઝાયો :—

૧ અનંતકાયની સજ્ઝાય.

અનંતકાયના દોષ અનંતા, જાણો ભવિયણ પ્રાણીરે,
ગુરૂ ઉપદેશે તે પરિહરજો, એવી જિનવર વાણીરે અનં૦ ૧
પુઢવી પાણી અગ્નિ વાયુ, વનસ્પતિ પ્રત્યેકારે,
એ પાંચે થાવર ગુરૂમુખથી, સાંભળજો સુવિવેકારે અનં૦ ૨
બેઇન્દ્રિ તેઇન્દ્ર ચોરેંદ્રિ, પંચેન્દ્રિય પ્રમુખારે,
એકેકી કાયાએ જિનરાજે, ભાખ્યા જીવ અસંખ્યારે અનં૦ ૩
એ છ કાયતણા જે જીવા, તે સહુ એકણ પાસેરે,
કંદમૂળ સોયસોયની અગ્રે, જીવ અનંતા પ્રકાશ્યારે અનં૦ ૪
બહુ હિંસાનું કારણ જાણી, સાંભળજો સુવિચારારે,
કંદમૂળ ભક્ષણ પરિહરજો, કરજો સફળ જમવારારે અનં૦ ૫
અનંતકાયના બહુ ભેદ ભાખ્યા, પન્નવણા ઉવંગેરે;
શ્રીગૌતમ ગણધરની આગે, શ્રીવીરજિણંદે મનરંગેરે. અનં૦ ૬
નરક તણા છે ચાર દુવારા, રાત્રિભોજન પહેલુંરે,
પરસ્ત્રી બીજું અથાણું, ત્રીજું, અનંતકાય છે છેલ્લુંરે અનં૦ ૭
એ ચારેને જે પરિહરશે, દયા ધરમ આદરશેરે,
કીર્તિકમળા તસ વિસ્તરશે, શિવમંદિર સંચરશેરે અનં૦ ૮
ચારે પર્વી પોષહ કીજે, ભાવે જિન પૂજીજેરે,

સપત અનુસારે દાન દીજે, એમ ભવ લાહો લીજેરે અન૦ ૯
ચૌદ નિયમ સભારો સંક્ષેપો, પડિક્કમણા દોય વારોરે,
ગુરૂ ઉપદેશ સુણી મનરંગે, એ શ્રાવક આચારોરે અન૦૧૦
પર ઉપગાર કરો નિજ શકતે, કુમતિ કદાગ્રહ મૂકોરે,
નવનવા ઉપદેશ સુણીને, મૂળ ધર્મ મત ચૂકોરે, અન૦૧૧
તપગચ્છનાયક શિવસુખદાયક, શ્રીવિજયધર્મસૂરીંદારે,
તાસ પસાયે દિન દિન વાધે, ભાવસાગર સુણીંદારે અન૦૧૨

— ০ —

૨ કઠિયારાની સજ્ઝાય

વીર જિનવરરે, ગૌતમ ગણધરને કહે,
ગુરૂવાણીરે, પુણ્યવંત પ્રાણી સદ્દહે,
કઠીયારોરે, પરદેશી દુર્બોધિ હે,
તે તો નિશ્ચયરે, નવી પામે પ્રતિબોધ એ,
પ્રતિબોધ નિશ્ચય તે ન પામે, જીવ જે દુર્બોધિ એ,
ઘન કર્મ મર્મ જોગે જડને, ધર્મ સાથે વિરોધ એ,
તવ કહે ગૌતમસ્વામી કર, સંપુટ કરી મનોહાર એ,
દૃષ્ટાંત કઠીયારાતણું મુજ કહો જગદાધાર એ ૧

તવ જંપેરે, ચરમ જિનેશ્વર તેહ ભણી,
સુણ ઉત્તમરે, ગૌતમ ગોત્ર તણા ધણી,
કઠીયારોરે, કોઇ એક પુરે રહે,
તે તો અનુદિનરે, મૂળી લેવાને વન વહે,
એક દિન તે ઇંધણ કાજે, ગિરિ ગહ્વરમા ગયો,
અતિ સરલ સુંદર તરૂ નિહાળી, હૈયામા હર્ષિત થયો,

તે તરૂન છેદ્યો મૂગ ખનુના, નીકળી એક માટલી,
વર પચ રતને જડિત અદ્ભુત, જ્વરૂપ તણી ભલી. ૨
શિરે મૂગીરે, વામે તે પીડરી ધરી,
ઘેર આવનારે, વૃષ્ટિ હુઇ અતિ આકરી;
મૂગી ચેચીરે, નવી શકયો ઘરમા હવી,
ખોગ ખાવાર, આવ્યો દીનપણુ ચવી;
ચવી દીન પણ મૂરખ વિપણુથી, ઉગીને ખોગ આણીયો,
તે કનક પીઅરી માહે ઘાલી, રાધે મૂરખ પ્રાણીયો;
મૃગિકાકેરા ખદ કાપી, ક્ષણ ક્ષણ અગ્નિમા ધરે,
તેહ તણો પરિમગ અતિ નિર્મળ, ગગન સઘળે વિસ્તરે ૩
એહવે એકરે, ધનદ ઘણી અવનારીયો,
જોના થકારે, ગધ ઘણો તસ આવીયો,
મન ભીતરરે, વિસ્મય ભારે પાવીયો,
પાવીયો વિસ્મય ગધ કયાથી, બાવનાચદન તણો,
એહવો કવણ ઉદાર સોગી, દ્રવ્ય એમ દેહને ઘણો,
ગધને અનુસારે આવે, ગેહ કઠીયારા તણે,
અતિ અસમજસ નિહાળી, શેઠ શિખામણ ભણે ૪
રે રે મૂરખરે, મમ કર એહ અકાજ રે,
કાઇ બાળેરે, બાવનાચદન આજરે;
તુજ આપું રે,

સુખ ભોગવરે, ભામિની સુંદર મંદિરે,
મંદિર સુંદર જેમ પુરંદર, કરે વિનોદ વિલાસએ,
એ રયણ રૂડા કોઇ જાણે, પૂરવુ તુજ આશએ,
મૂરખ સમજે નહિ અકિંચન, રયણ વિણુસાડે જડો,
મન ખેદ ધરતો ઘેર સધાવે, શેઠ એહ ઉપનય વડો ૫

ભવ પટ્ટણરે, વિસ્તર ભૂમિ વખાણીએ,
મતિ જાડીરે, જીવ ઠખાડી જાણીએ,
રૂડી કાયારે, કનક તણો એ છમકલી,
પાચ ઇન્દ્રિયરે, જ્યોતિ રત્ન ઉપર વળી
ઉપર વળી રૂચિ રત્ન કેરી, વિષય ખોળ અસારરે,
તેહ તણે કાજે આયુ ચંદન, દહે મૂઢ ગમારએ,
નિજ કાય ઇન્દ્રિય કનક રયણ, કાંતિ સકળ કરે વૃથા,
એ વાત જગ વિસ્તાર પામી, તેલ જળમાહી યથા ૬

શેઠ સદ્ગુરૂરે, પ્રીતિ ધરી પ્રતિબોધવા,
ઉપગારીરે, દીયે ઉપદેશ નવા નવા,
નવી સમજેરે, ભારેકર્મી જીવડો,
જાત્ય ધારે, કીશું કરે તસ દીવડો,
દીવડો શું કરે સદ્ગુરૂ, વિષયઅંધા જે જના,
એ કળા સારી ગુરૂ કેરી, વૃથા નિર્મળ દળ વિના,
એહ સુણી ઉપનય વિષય વિષસમ, વિષયખોળ સવી વામીએ,
ગુણવિજય અધિપતિ વીર જંપે, પરમ પદવી પામીએ ૭

૩ માયાની સજ્ઝાય.

માયા કારમીરે, માયા મ કરો ચતુર સુજાણ,
માયાવાહ્યો જગત વિલુદ્ધો, દુખીયો થાય અજાણ-એ આંકણી
જે નર માયાને મોહી રહ્યો, તેને સ્વપ્ને નહિ સુખ ઠાણ માયા૦ ૧
નાના મોટા નરને માયા, નારીને આધકેરી,
વળી વિશેષે અધિકી માયા, ઘરડાને ઝાઝેરી માયા૦ ૨
માયા કામણ માયા મોહન, માયા જગ ધુત્તારી,
માયાથી મન સહુનુ ચળીયુ, લોભીને બહુ પ્યારી માયા૦ ૩
માયા કારણ દેશ દેશાતર, અટવી વનમા જાય,
ઝાઝ બેસીને દ્વીપ દ્વીપાતર, જઈ સાયર ઝપલાય માયા૦ ૪
માયા મેળી બહુ કરી ભેળી, લોભે લક્ષણ જાય,
ભયથી ધન ધરતીમા ઘાલે, ઉપર વિષધર થાય માયા૦ ૫
જોગી જતિ તપસી સન્યાસી, નગન થઈ પરિવરીયા,
ઉંધે મસ્તકે અગ્નિ તાપે, માયાથી નવી ઉગરીયા માયા૦ ૬
શિવભૂતિ સરીખો સત્યવાદી, સત્યઘોષ કહેવાય,
રત્ન દેખી તેહનુ મન ચળીયું, મરીને દુર્ગતિ જાય. માયા૦ ૭
લબ્ધિદત્ત માયાએ નડીયો, પડીયો સમુદ્ર મોઝાર,
મચ્છ માખણીયો થઈને મરીયો, પહોતો નરક મોઝાર. માયા૦ ૮
મન વચન કાયાએ માયા, મૂકી વનમા જાય,
ધન ધન તે મુનીશ્વર રાયા, દેવ ગધર્વ જસ ગાય માયા૦ ૯

---

૪ વૈરાગ્યની સજ્ઝાય

બલિહારી જાઉં એ વૈરાગ્યની, જેહના મનમા એ ગુણ આવ્યો રે,

મોક્ષની મોતી તે જીવડા, નર ભવ ફળ તેણે પાયોરે બલિ૦ ૧
જેમા ભીખારીને ભાગ્યો ઠીંકરો, તે તો તજવો દોહિલો હોયરે,
ખટ ખડ તજવા સોહિલા, જો વૈરાગ્ય મનમા હોયરે બલિ૦ ૨
નથી સસારમા કોઈ કોઈનુ, સો સ્વારથીયા સગાવ્હાલારે,
કર્મ સયોગે સહુ સાપડયા, અતે જાશે સઘળા ઠાલારે બલિ૦ ૩
મારૂ મારૂ મમ કરો પ્રાણિયા, તારૂ નથી એણીવેળા રે,
ખાલી પાપના પોટલા બાધવા, થાશે નરકમા ઠેલમઠેલારે બલિ૦ ૪
ગરજ સરે જો એહથી, તો સસાર મુનિ કેમ છોડે રે,
પણ જૂઠી બાજી છે સસારની, ઇદ્રજાળની બાજી માડી રે, બલિ૦ ૫
નગારા વાગે માથે મોતના, કેમ નિશ્ચિત થઇને સૂતો રે,
મધુબિદુ સુખની લાલચે, ખાલી કીચડમા કેમ ખુતોરે બલિ૦ ૬
લાખ ચોરાશી જીવાયોનિમા, નહિ કોઈ છુટવાનો આરો રે,
એકજ મલ્લ વૈરાગ્ય છે, તુમે ધર્મરત્ન સભારોરે બલિહારી૦ ૭

---

૫. વૈરાગ્યની સજ્ઝાય.

મરણ ન છુટે રે પ્રાણિયા, કરતા કોટી ઉપાય રે,
સુરનર અસુર વિદ્યાધરા, સહુ એક મારગ જાય રે,
મરણ ન છુટે રે૦ ૧

ઇન્દ્ર ચદ્ર રવી હરિ હળી, ગણપતિ કામકુમાર રે,
સુરગુરૂ સુરવૈદ્ય સારિખા, પોત્યા જમ દરબાર રે મરણ૦ ૨
મત્ર જત્ર મણિ ઔષધિ, વિદ્યા હુન્નર હજાર રે,
ચતુરાઇ કેરા રે ચોકમાં, જમડા લુંટે બજાર રે મરણ૦ ૩

ગર્વ કરી નર ગાજતા, કરતા વિવિધ તોફાન રે,
માથે મેરૂ ઉપાડતા, પોત્યા તે સમશાન રે   મરણ૦ ૪
કપડા ઘરેણા ઉતારશે, બાધશે ઠાઠડી માય રે,
ખોખરી હાડલી આગરે, રોતા રોતા સહુ જાય રે   મરણ૦ ૫
કાયા માયા સહુ કારમી, કારમો સહુ ઘરબાર રે,
રક ને રાય છે કારમો, કારમો સકળ સસાર રે   મરણ૦ ૬
બીડી મુઠી લઈ અવતર્યો, મરતા ખાલી છે હાથ રે,
જીવડા જોને તું જગતમા, કોઇ ન આવે છે સાથ રે   મરણ૦ ૭
નાના મોટા સહુ સંચર્યા, કોઈ નહિ સ્થિર વાસ રે,
નામ રૂપ સહુ નાશ છે, ધર્મરત્ન અવિનાશ રે   મરણ૦ ૮

---

૬ વૈરાગ્યની સજ્ઝાય.

પુણ્ય સયોગે પામીયો જીરે, નરભવ આરજ ખેત,
શ્રાવક કુળ ચિતામણિ જીરે, ચેતી શકે તો ચેતરે જીવડા !
એ સસાર અસાર
સાર માત્ર જિનધર્મ છે જીરે, આપણ ઘર સભાર રે જીવડા૦ ૧
માતપિતા સુત બાધવા જીરે, દાસ દાસી પરિવાર,
સ્વાર્થ સાધે સહુ આપણો જીરે, સહુ મતલબના યાર રે જીવડા૦ ૨
સરોવર જળનો મિડકો જીરે, તાકે આપણો ભક્ષ,
સાપ તાકે છે મિડકો જીરે, સહુને આપણો લક્ષ રે જીવડા૦ ૩
મયૂર તાકે છે સાપને જીરે, આહેડી તાકે છે મોર,
મચ્છ ગળાગળ ન્યાય છે જીરે, નિર્ભય નહિ કોઇ ઠોર રે. જી૦ ૪

કર્મે નાટક માડયો જીરે, જીવડો નાચણુહાર;
નવા નવા લેબાશમા જીરે, એલે વિવિધ પ્રકાર રે જીવડા૦ ૫
ચોરાશી ચોગાનમા જીરે, રૂપ રગનારે ઠાઠ;
તમાસા ત્રણ લોકના જીરે, બાજીગરના પાઠ રે જીવડા૦ ૬
બાત ગઇ થોડી રહી જીરે, પરભવ ભાતું રે બાધ,
સમના સુખની વેલડી જીરે, ધર્મરત્ન પદ સાધ રે જીવડા૦ ૭

૭. વૈરાગ્યની સજ્ઝાય.

આ સસાર અસાર છે ચિત્ત ચેતો રે, જૂઠો મડલ સસાર
ચતુર ચિત્ત ચેતો રે,
સધ્યા રાગ સમાન છે ચિત્ત ચેતો રે, ખાલી આ ઇન્દ્રજાળ ચ૦ ૧
એકલો આવ્યો જીવડો ચિત્ત૦ જાશે એકલો આપ,ચતુ૦ ચિત્ત૦
સઘળુ અહિં મૂકી જશે ચિત્ત૦ સાથે પુણ્ય ને પાપ ચતુર૦૨
કરણી પાર ઉતારશે ચિત્ત૦ કોણુ બેટો કોણુ બાપ, ચતુર૦
રાજ નહિ પોપાબાઇનુ ચિત્ત૦ જમડો લેશે જવાબ ચતુર૦ ૩
સુખમા મજ્જન સહુ મળ્યા ચિત્ત૦ દુખમા દૂર પલાય, ચતુર૦
અવસર સાધો આપણો ચિત્ત૦ છેડો દૂર બલાય ચતુ૦ ૪
ફરી અવસર મળવો નથી ચિત્ત૦ હીરો સાપડયો હાથ,ચતુર૦
રકને રત્ન ચિતામણિ ચિત્ત૦ રણમા સજ્જન સાથ ચતુર૦ ૫
સમતાના ફળ મીઠડાં ચિત્ત૦ સતોષ શિવતરૂમૂળ, ચતુર૦
બે ઘડી સાધો આપણી ચિત્ત૦ ધર્મરત્ન અનુકૂળ ચતુર૦ ૬

૮. વૈરાગ્યની સજ્ઝાય.

તન ધન જોબન કારમુંજી, કોના માત ને તાત,
કોના મંદિર માળીયાજી, જેસી સ્વપ્નની વાત
સોભાગી શ્રાવક ! સાભળો ધર્મ સજ્ઝાય ૧

ફોગટ ફાંફા મારવાજી, અંતે મશુ નહિ કોય,
ઘેબર જમાઈ ખાઇ ગયોજી, વણિક કુટાયો જોય સોભાગી૦ ૨

પાપ અઢારને સેવીનેજી, લાવે પૈસો એક,
પાપના ભાગી કો નહિજી, ખાવાવાળા છે અનેક સોભાગી૦ ૩

જીવતા જશ લીધો નહિજી, મુવા પછી શી વાત;
ચાર ઘડીનું ચાદણુંજી, પછી અંધારી રાત. સોભાગી૦ ૪

ધન તે મોટા શ્રાવકોજી, આણંદ ને કામદેવ,
ઘરનો બોજો છોડીનેજી, વીર પ્રભુની કરે સેવ સોભાગી૦ ૫

બાપદાદા ચાલ્યા ગયાજી, પૂરા થયા નહિ કામ;
કરવી દેવની વેઠડીજી રે, શેખસલી પરિણામ સોભાગી૦ ૬

જો સમજે તો સાનમાજી, સદ્ગુરૂ આપે છે જ્ઞાન,
જો સુખ ચાહો મોક્ષનાજી, ધર્મરત્ન ધરો ધ્યાન. સોભાગી૦ ૭

૯. બીડી પીવાની સજ્ઝાય.

દેખા દેખાએ ચાલતાજી રે, પામર પામે સંતાપ,
વ્યસન વિલુદ્ધા બાપડાજી રે, બાંધે બહુલા પાપ રે પ્રાણી !
વ્યસન નિવાર, ફોગટ ભવ કેમ હાર રે પ્રાણી ! બીડી૦ ૧

ધન ધર્મ ધાતુ હણેજી રે, છકાય જીવ વિનાશ,
કર્મજોરે જઠર વ્યથાજી રે,પ્રગટે શ્વાસ ને ખાસ રે, પ્રાણી ! બીડી૦૨

પ્રતિદિન પચવીશ પીવતાજી રે, સો વર્ષે નવ લાખ,
ગતિ ગતિ વિણસે સદાજી રે, છાતી હોવે ખાખરે પ્રાણી! બીડી૦૩

ચિત્ત ખ ધાણી ચોરટીજી રે, હારે જન્મ નિટોલ,
ધુમાડે બાચક ભરેજી રે, અ દર પોલમપોલ રે પ્રાણી! બીડી૦૪

નોકારશી પોરસી નહિજી રે નહિ પૌષધ ઉપવાસ,
રાત્રિ ચોવિહાર નહિ બનેજીરે,બાધ્યો બીડીએ પાસરે પ્રાણી!બીડી૦૫

સુખ ગ ધા માનવતણીજી રે,નાત વધાર્યા રે જાય,
વાર્યા ન વળે બાપડાજી રે, પછી ઘણા પસ્તાય રે પ્રાણી! બીડી૦૬

દાત પડે આખ્યું ગળેજી રે, અતિશય થાય હેરાન,
ધર્મરત્ન ચેતો હવેજીરે,લ્યો બીડી પચ્ચખ્ખાણ રે પ્રાણી! બીડી૦૭

૧૦. શિખામણની સજ્ઝાય.

શ્રી ગુરૂચરણ પસાઉલે, કહીશુ શિખામણ સાર,
મન સમજાવો આપણુ, જીમ પામો ભવપાર ॥૧॥
કહે ભાઇ રૂડુ તે શુ કર્યુ ?, આતમને હિતકાર,
ઈહભવ પરભવ સુખ ઘણા, લહિએ જયજયકાર ॥ કહે૦॥૨॥
લાખ ચોરાસી ચોનિ ભમી, પામ્યો નર અવતાર,
દેવ ગુરૂ ધર્મ ન ઓળખ્યા, ન જપ્યો મન નવકાર ॥કહે૦॥૩॥
નવ મસવાડા ઉદર ધર્યો, પાળી પોઢો રે કીધ,
માય તાય સેવા કીધી નહીં, ન્યાયે મન નવિ દીધ ॥કહે૦॥૪॥

ચાડી કીધીરે ચોતગે, દડાવ્યા ભલા લોક,
ગાધુ જનને સતાપીયા, આળ ચઢાવ્યા તે ફોક ॥કહેં૦॥૫॥
લોભે લાગ્યોરે પ્રાણીઓ, ન ગણ્યે રાતને દિશ,
હાહો કરતારે એ એકલો, જઇને હાથ ઘસીશ ॥કહેં૦॥૬॥
કપટ છળ ભેદ તે કર્યા, ભાખ્યા પરના રે મર્મ,
સાતે વ્યસને સેવિયા નવિકીધો જિનધર્મ ॥કહેં૦॥૭॥
ક્ષમા ન ઝીધી તે આતશું, દયા ન કીધી રેખ,
પરવેદન તે જાણી નહિ, તો શું લીધો લેખ ॥કહેં૦॥૮॥
મધ્યારગ સમ આઉખુ, જળ પરપોટોરે જેમ,
ડાભ અણી જળબિંદુઓ, અથિર સંસાર છે એમ. ॥કહેં૦॥૯॥
અભક્ષ અનંતકાય વાવર્યા, પીધા અણુગળ નીર,
રાત્રિભોજન તે કર્યા, કીમ પામીશ ભવતીર ॥કહેં૦॥૧૦॥
દાન શીયળ તપ ભાવના, ધર્મના ચાર પ્રકાર
તે તે ભાવે ન આદર્યા, રઝળીશ અનંતો સંસાર ॥કહેં૦॥૧૧॥
પાચે ઇંદ્રીરે પાપિણી, દુર્ગતિ ઘાલે છે જેહ,
તે તો તે એની એકઠી કિમ પામીશ શિવગેહ, ॥કહેં૦॥૧૨॥
ક્રોધે વીંટયોરે પ્રાણીઓ માન ન મૂકે રે કેડ,
માયા સાપણીને સંગ્રહી, લોભને લીધો તે તેડ ॥કહેં૦॥૧૩॥
પર રમણીરસ મોહીયો, પરનિંદાનોરે હાગ,
પરદ્રવ્ય તે નવિ પરિહર્યું, પરને દીધીરે ગાળ ॥કહેં૦॥૧૪॥
ધર્મની વેળા તું આળસુ, પાપ વેળા ઉજમાળ,
સંચ્યું ધન કોઇ ખાઇ જશે જીમ મધમાખી મહુઆળ ॥૧૫॥
એનો મેલી મૂકી ગયા, જે ઉપાર્જે રે આથ,
સંચય કીજે રે પુણ્યનો, જે આવે તુઝ સાથ ॥કહેં૦॥૧૬॥

શુદ્ધ દેવ ગુરૂ ઓળખી, કીજે સમક્તિ શુદ્ધ,
મિથ્યા મતિ દુરે કરી, રાખી નિર્મળ બુદ્ધ. ।।કહે૦।।૧૭।।
ખેડીદાસ સઘવી તણે, આગ્રહે કીધ સજ્ઝાય,
કાંતવિજય ઉજ્ઝાયનો, રૂપવિજય ગુણ ગાય ।।કહે૦।।૧૮।।

---

૧૧ ચેતનને શિખામણની સજઝાય.

(કડખાની દેશી)

ચતુર તુ ચાખ હિતશિખ સુખડી,
બાપડા વિષય કા મૂઢ મંડે,
વિષયલપટપણે રાતદિન નવિ ગણે,
ક્રોધ મદ માન માયા ન છડે
ચતુર તુ ચાખ મુજ હિતશિખ સુખડી૦ ।।૧।।
સદન ધન સ્વજન જન નિરખી નિજ વશ અરે,
માહરૂ માહરૂ મ કર ભોળા,
તાહરૂ તેહ જે સુકૃત કરે,
પિંડ પાપે ભરી કરીય રોળા ચ૦ ।। ૨ ।।
કાલ અહટ શશી સૂર વૃષ જોડલુ,
દિવસ ને નિશી અતિ ઘડીયમાલ,
નિરખી નિજ આઉખુ નીર ઉલેચતા,
કા ન છડે હજીય મોહજાલ ચ૦ ।। ૩ ।।
સકળ શુભ કાજની આજ વેળા લહી,
મોહે મંજયો હજી શું વિમાસે.

સકળ સુખ તુજ ગમે દેહદુ ખ નવિ ખમે,
કરણી વિણુ મુક્તિ રતિ કેમ કરાશે, ચ૦ ॥ ૪ ॥
અથિર સ સારમા સાર નવકારનું,
ધ્યાન ધરતા સદા હૃદય રીઝે,
એહથી ભવ તરે મેરૂ મહિમા ધરે,
રિદ્ધિવિજયાદિ સુખ સકલ સીઝે ચ૦ ॥ ૫ ॥

૧૨. શ્રી ગજસુકુમાલની સજ્ઝાય

ગજસુકુમાળ મહામુનિજી રે, સ્મશાને કાઉસગ્ગ,
સોમિલ સસરે દેખીનેજી રે, કીધો મહા ઉવસગ્ગ રે
પ્રાણી ! ધન ધન એહ અણુગાર, વ દો વાર વારરે રે ॥પ્રાણી૦॥ ૧
પાળ બાધી શિર ઉપરેજી રે, અગ્નિ ધરી તેહ માહે,
જળજળ જ્વાળા સ ળગતીજીરે, મુનિ ચડીયા ઉત્સાહરે ॥પ્રાણી૦॥૨
એ સસરો સાચો સગોજી રે, આપે મુક્તિની પાઘ,
ઈણુ અવસર ચૂકુ નહિ જી રે, ટાળુ કર્મ વિપાક રે ॥પ્રાણી૦॥૩
મારૂ કાઇ બળતું નથીજી રે, બળે બીજાનું એહ,
પાડોશીની આગમાજી રે, આપણો અગગો ગેહરે ॥પ્રાણી૦॥૪
જન્માતરમા જે કર્યાજી રે, આ જીવે અપરાધ,
ભોગવતા ભલી ભાતશુંજીરે, શુક્લ ધ્યાન આસ્વાદરે ॥પ્રાણી૦॥ ૫
ધ્યાનાનળ ધ્યાનાનળેજી રે કાયા કર્મ દહ ત,
અ તગડ હુવા કેવળીજી રે, ધર્મરત્ન પ્રણમ તરે ॥પ્રાણી૦॥ ૬

૧૩. સમકિતની સજ્ઝાય.

સમકિત નવી લહ્યું રે, એ તો રૂળ્યો ચતુર્ગતિ માંહિ,—એ આકણી
ત્રસ સ્થાવરકી કરૂણા કીની, જીવ ન એક વિરાધ્યો,
તિન કાળ સામાયિક કરતા, શુદ્ધ ઉપયોગ ન સાધ્યો સમકિત૦ ૧
જુઠા બોલનકો વ્રત લીનો, ચોરીકો પણ ત્યાગી,
વ્યવહારાદિમા નિપુણ ભયો, પણ અંતર દ્રષ્ટિ ન જાગી સમ૦ ૨
ઉર્દ્ધ ભુજા કરી ઉંધો લટકે, ભસ્મ લગા ધુમ ઘટકે,
જટા જૂટ શિર મુંડે જુઠો, વિણુ શ્રદ્ધા ભવ ભટકે, સમ૦ ૩
નિજ પરનારી ત્યાગ કરકે, બ્રહ્મચારી વ્રત લીધો,
સ્વર્ગાદિક યાકો ફળ પાકે, નિજ કારજ નવી સિધ્યો સમ૦ ૪
બાહ્ય ક્રિયા સબ ત્યાગ પરિગ્રહ, દ્રવ્યલિંગ ધર લીનો,
દેવચંદ્ર કહે યા વિધ તો હમ, બહુત વાર કર લીનો સમ૦ ૫

૧૪ વૈરાગ્યની સજ્ઝાય

જોઇ જતન કર જીવડા, આયુ અજાણ્યું જાયરે,
લે લાહો લક્ષ્મીનણો, પછી તિહા કાંઈ નવી થાયરે જોઇ૦ ૧
દુલ્લહો ભવ માણુસ તણો, દુલ્લહોરે દેહ નિરોગોરે,
દુલ્લહો દયા ધર્મ વાસના, દુલ્લહોરે સુગુરૂ સંજોગોરે જોઇ૦ ૨
દિન ઉગે દિન આથમે, ન વળે કોઇ દિન પાછોરે,
અવસર કાજ ન કીધલું, તો મનમા પસ્તાશોરે જોઇ૦ ૩
લોભ લગે લખ વંચીયા, તે પરધન હરી લીધારે,
કેડે ન આવે કાઇને, કેડે રહ્યા કર્મ કીધા રે જોઇ૦ ૪

ા ઉદર ઉંધો રહી, ક્રોડી ગમે દુ ખ દીઠારે,
ને જન્મ દુ ખ જે હુવા, તે તુજ લાગે છે મીઠારે, જોઇ૦ ૫
! હે ! ભવ એળે ગયો, એકે અર્થ ન સાધ્યોરે,
ગુરૂ શીખ સુણી ઘણી, તો પણ સ વેગ ન વાધ્યોરે જોઇ૦ ૬
ન મને કોઈ મત કરો, યમ છત્યો નવી કેણેરે,
ત કાજ ન કીધહું, બે ભવ હાર્યો છે તેણેરે જોઇ૦ ૭
ા જગદીશના નામને, કાંઇ નિશ્ચિતો તુ સુવેરે,
જ કરે અવસર લહી, સવી દિન સરિખા ન હોવેરે. જોઇ૦ ૮
ગ જાતો જાણી કરી, તિમ એક દિન તુજ જાવોરે;
ર કરવો જે તુજ હોવે, પછી હોશે પસ્તાવોરે. જોઇ૦ ૯
િથિ પર્વ તપ નહિ કર્યો, કેવળ કાયા તે પોષીરે,
રભવ જાતા જીવને, સ મ્બ (વિણુ કિમ હોશેરે. જોઇ૦ ૧૦
ણુ પ્રાણી પ્રેમે કરી, લબ્ધિ લઇ જિનવાણીરે,
બળ સાથે સ ગ્રહો, એમ કહે કેવળનાણીરે જોઇ૦ ૧૧

૧૫ શ્રાવકને હિતશિક્ષાની સજ્ઝાય

ેત ચેત ચેત પ્રાણી, શ્રાવક કુળ પાયો,
ચિ તામણિસે દુર્લભ, માનુષ્ય ભવ પાયો
ચેત ચેત ચેત પ્રાણી૦ (ટેક ૧)

માયામે મગન થઇ, સારો જન્મ ખોયો,
સુગુરૂ વચન નિર્મળ નીરે, પાપ મેલ ન ધોયો ચેત૦ ૨
છિન્ન છિન્ન છિન્ન ઘટત આયુ, જ્યું અ જળી જળમાહી,
યોવન ધન માલ મુલક, સ્થિર ન રહેશે કયાઇ, ચેત૦ ૩

પર રમણુકે પ્રસંગમે, રાત દિવસ રાચ્યો,
અજ્ઞાની જીવ જાણે નહિ, શીલ રત્ન સાચો ચેત૦ ૪
અબ તો ગુરૂ દેવ ધર્મ, ભાવ ભક્તિ કીજે,
ઉદયરત્ન કહે તીન રત્ન, યત્ન કરી લીજે ચેત૦ ૫

૧૬. મન સ્થિર કરવા ઉપર સજ્ઝાય.

મન સ્થિર કરજો રે, સમકિત વાસીને,
ચપળ મ કરશો રે, કુગુરૂ ઉપાસીને,
સમજણુ કરીને ચિત્તમા રાખો, શકા કખા વારી,
વિતિગિચ્છા ને પરની પ્રશસા, પરદર્શન સગ છારી
દીપક સરિખોરે, જ્ઞાન અભ્યાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૧ ॥

ધનુષ તીર ગદા ચક્ર ધરે જે, વયરી મારણુ કાજ,
અરધાગે જે રમણી રાખે, તેહને નહિ કાઇ લાજ
દેવ ન કહિયેરે, નારી ઉવાસીને,
પગે નવિ પડિયેરે, ક્રોધ નિવાસીને
તસ પદ નમતારે, પામશો હાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૨ ॥

ધન કણુ કચન કામની રાતા, પાપ તણા ભડાર,
મારગ લોપી કોપીન પહેરે, કિમ લહેશે ભવપાર
પરિગ્રહ સગીરે, રહ્યા ઘર માડીને,
વિષય પ્રસગીરે, લજ્જા છાડીને
ગુરૂ મત કરજોરે, ભોગ વિલાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૩ ॥

ગૌ મહીષી અજી અવી પય માખણુ, ખરી કરભી શુની દુધ,
રૌબી અરક શુઅર ખુરસાણી, પય માખણુ નહિ શુદ્ધ

દુરગતિ પડતારે, રાખે જે સાહીને,
ધર્મ તે કહીએરે, નિશ્ચય લાહીને
નામે મત ભૂલોરે, જુઓ તપાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૪ ॥

ચોરી જારી દૂર નિવારો, મત કરો લોભ અપાર,
ક્ષમા દયા મનમા નિત ધારો, જિમ નિસ્તરીએ સસાર
પાપ મ કરજોરે, જીવ વિનાશીને,
જુઠ ન કહેશોરે, છળ મન વાસીને
સુખ જશ લહિયે રે, ધર્મ ઉપાસીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૫ ॥

પચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિના યોગી, ધર્મ ધ્યાન ધરનાર,
શુક્લ ધ્યાનમા જસ મન વરતે, તે ગુરૂ તારણહાર
તસ પદ પૂજોરે, સરધા ધારીને,
સેવના કરજોરે, કુમતિ નિવારીને
સેવા ધ્યાવોરે, પરમ નિરાશીને (મનસ્થિર૦) ॥ ૬ ॥

જિન ઉત્તમ પદ પદ્મની સેવા, કરજો સાચે ચિત્ત,
રૂપવિજય કહે અનુભવ લીલા, ઘટમા પ્રગટે નિત્ય
તિમ નિત્ય કરજોરે, જ્ઞાન અભ્યાસીને,
શમ દમ ધરજોરે, ધ્યાન ઉપાસીને
શિવસુખ વરજોરે, ચિદ્ઘન રાશીને,
મન સ્થિર કરજોરે સમકિત વાસીને ॥ ૭ ॥

૧૭ વણઝારાની સજઝાય

નરભવ નગર સોહામણું વણઝારારે, પામીને કરજે વેપાર,
અહો મોરા નાયક રે. ૧

સત્તાવન સવર તણી વણઝારારે, પોઠી ભરજે ઉદાર,
અહો મોરા નાયકરે ૨

શુભ પરીણામ વિચત્રતા વણઝારારે, કરીયાણા બહુ મુલ,
અહો મોરા નાયક રે ૩

મોક્ષનગર જાવા ભણી વણઝારારે, કરજે ચીત્ત અનુકુલ,
અહો મોરા નાયકરે ૪

ક્રોધ દાવાનલ ઓલવે વણઝારારે, માન વીષમ ગીરિરાજ,
અહો મોરા નાયકરે ૫

ઓલઘજે હળવે કરી વણઝારારે, સાવધાન કરે કાજ,
અહો મોરા નાયકરે ૬

વશજાલ માયા તણી વણઝારારે, તીહા ન કરજે વીસરામ,
અહો મોરા નાયકરે ૭

ખાડી મનોરથ ભટ તણી વણઝારારે, પુરણનું નહિ કામ,
અહો મોરા નાયકરે ૮

રાગ દ્વેષ દોય ચોરટા વણઝારારે, વાટમા કરશે હેરાન,
અહો મોરા નાયકરે ૯

વિવિધ વીર્ય ઉલ્લાસથી વણઝારારે, તે હણજે શીરઠાણ,
અહો મોરા નાયકરે ૧૦

એમ સવી વિઘ્ન વિદારીને વણઝારારે પહોચજે શીવપુર વાસ,
અહો મોરા નાયકરે ૧૧

ક્ષય ઉપશમ જે ભાવના વણઝારારે, પોઠે ભર્યા ગુણ રાશ,
અહો મોરા નાયકરે ૧૨

— ગહુલીયો : —

૧. બાર ભાવનાની ગહુલી

(જીરે કામની કહે સુણો કંતજી—એ રાગ)

જીરે ભાવના બારે ભાવજો, જીરે ભાવથી બહુ નરનારરે,
જબાલી જીવડા ! જાગો જાગોરે તમને ચેતવુ,
જીરે મોંઘેરો આ ભવ મેળવી, જીરે પામો ભવનો પારરે જ૦ ૧

જીરે નાશ છે સર્વે આખરે, જીરે સ્વપ્ના સમોરે સંસાર રે, જ
જીરે અનિત્ય ભાવના ભાવીને, જીરે ચેતો ચિત્તમા લગારરે જ૦ ૨

જીરે અશરણ ભાવના એમ કહે, જીરે જૂઠી છે જગની સગાઈરે, જ
જીરે મૃત્યુ આવેરે શરણું કો નહિ, જીરે કોના ઠોરૂ કોના ભાઈરે જ૦ ૩

જીરે ચાર ગતિના ચોકમા, જીરે ચેતન રઝળ્યો અપાર રે, જ
જીરે સંસાર ભાવના સમજતા, જીરે ધર્મ કરી પામો પાર રે જ૦ ૪

જીરે એકત્વ ભાવના ચિંતવો, જીરે એકલો આવે ને જાય રે, જ
જીરે એકલો કર્મ ને ભોગવે, જીરે ભાગ ન કોઈથી લેવાય રે જ૦ ૫

જીરે જીવ ને કાયા જુદા ગણો, જીરે જાણો જુદો પરિવાર રે, જ
જીરે અન્યત્વ ભાવના ભાવના, જીરે આત્મતત્ત્વ વિચાર રે જ૦ ૬

જીરે અશુચિ ભાવના ઓળખો, જીરે અશુચિ ભરી આ કાયરે, જ
જીરે અશુચિ પદાર્થથી ભરી, જીરે મોહ શું એમા થાય રે જ૦ ૭

જીરે આશ્રવ ભાવના ભાવતા, જીરે પાપથી અટકો સદાય રે જ
જીરે કર્મ બંધન નવા નહિ કરો, જીરે તો શિવસુખ પમાય રે જ૦ ૮

જીરે સંવર ભાવના સમજજો, જીરે આશ્રવનો કરો રોધ રે, જ
જીરે મન વચ કાય શુદ્ધિ કરી, જીરે મેળવો સદ્ગુરૂ બોધરે જ ૯

જીરે ચઉગતિ રૂપ સંસારનું, જીરે બીજને હરવા ખાસ રે જ
જીરે નિર્જરા ભાવના ભાવતા, જીરે કર્મનો કરજો નાશ રે જ૦ ૧૦
જીરે ધર્મની ભાવના રાખજો, જીરે ધર્મ છે સકળ આધાર રે, જ
જીરે ધમ વિના શિવપદ નહીં, જીરે ધર્મ કરો નરનાર રે જ૦ ૧૧
જીરે ચૌદ રાજના લોકમા, જીરે રઝળ્યો આ જીવ અપાર રે, જ
જીરે એક પ્રદેશ ન મેલીયો, જીરે લોકસ્વરૂપ વિચાર રે જ૦ ૧૨
જીરે બોધિબીજઘણું પામવા, જીરે સમતા વરો શ્રીકાર રે, જ
જીરે ભાવના બોધિબીજ ભાવતા, પામો સમકિત સાર રે જ૦ ૧૩
જીરે ભાવના બાર વિચારીને, જીરે ટાળો ભવોભવ દુ ખ રે, જ
જીરે સદ્ગુરૂ વાણી સાભળી જીરે પામો મનને સુખરે જ૦ ૧૪

૨. સામાયિક કરવા વિષે ગહુલી.

(જાના નવાણું કરીએ વિમળગિરિ—એ રાગ)

સામાયિક નિત્ય કરીએ હો પ્રાણી ! સામાયિક નિત્ય કરીએ,
કરીએ તો શિવ સુખ વરીએ હો પ્રાણી૦ ॥૧॥
દુર્ધ્યાન દોને દૂર કરીને, ધર્મનું ધ્યાન જ ધરીએ,
સમતાનો શુભ લ્હાવ લેવાને, સાવદ્ય કર્મ પરિહરીએ હો પ્રાણી૦॥૨॥
દુર્લભ નરભવ દુર્લભ આવો, ધર્મ મળે ન ફરી ફરીએ,
દોય ઘડીની એક સામાયિક, કરવાનું કેમ વિસરીએ હો પ્રાણી૦॥૩॥
શ્રાવક નામ ધરાવી સાચુ, વીર વચન અનુસરીએ,
સામાયિક હરરોજ કરીને, પુન્યની પોઠી ભરીએ હો પ્રાણી૦॥૪॥
સામાયિક કરી વિકથા કરતા, લાભ સકળને હરીએ,
તે માટે મન વશ રાખીને, દોષ ન વરીએ જરીએ હો પ્રાણી૦॥૫॥

સામાયિક છે સાચુ મહાનુ, નાવ ભલુ ભવદરિયે,
જો સમતાથી તે પર ચઢીએ, તો ભવસાયર તરિયે હો પ્રાણી૦॥૬॥
બત્રીશ દોષને દૂર કરીને, વ્રત વિધિથી ઉચ્ચરીએ,
સદ્દગુરૂ વાણી સાભળી મનસુખ, પાપ થકીઓસરીએ હો પ્રાણી૦॥૭॥

૩ ગુરૂગુણ ગહુલી

(શી-ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને)

ચેતનજી ચિત ચેતી ચાલો ચોપથી,
રગે ઉમગે જઇએ ગુરૂની હજુર જો,
ગુરૂ ગુણવન્તા જયવન્તા અહિં વીચર્યા,
વન્દન કરતા પ્રગટે પુન્ય અકુર જો ચેતનજી ૧
ક્ષમાના સાગર દયાના આગર સદ્દગુણી,
શાન્ત દાન્ત ગુણવતા મહન્ત ને સન્ત જો,
મુનિ મહારાજ પુન્ય પ્રતાપી પેખતા,
નયણુ હમારા હગ્ઘડીયે હરખત જો ચેતનજી ૨
વીરની વાણી ઉત્તમ જાણી જગતમા,
તપ જપ કરજો હરજો કર્મ આ વાર જો,
તપનો મહીમા મોટો આગમમા કહ્યો,
તપથી તરીયા ભવીયા આ સસાર જો ચેતનજી ૩
આજ અમારા મનોરથો સર્વે ફ્ળ્યા,
આજ અમોને મળ્યા મુનિ સુખકાર જો,
આજ અમારે મોતીના મે વરસીયા,
આજ અમારા નાઠા દોષ અપાર જો ચેતનજી ૪
આજ અમારે સોવન સુરજ ઉગીયો,
આજ અમોને હૈયડે હરખ ન માય જો,

આજ અમારો ધન્ય દહાડો ને ધન્ય ઘડી,
આજ અમારૂ જીવન સફળ ગણાય જો. ચેતનજી ૫
ધન્ય ધન્ય આવા ગુણવન્તા ગુરૂરાજને,
જે આપે ઉત્તમ રૂડો ઉપદેશ જો,
એ ગુણ ગુરૂનો કદિ અરે ના વિસરે,
માટે મનસુખ ગાય ગુરૂ ગુણ હમેશ જો. ચેતનજી ૬

૪. મિથ્યાત્વી પર્વ નિષધક ગહુલી

(દેશી-ઓધવજી સંદેશો કહેજો.)

પર્વ મિથ્યાત્વી પરહરજો સહુ બેનીયો,
મિથ્યા મતિ મળવાનો માર્ગ મનાય જો,
સમકિતવતી નારને એ શોભે નહિ,
શાસન આણાનું ઉલ્લઘન થાય જો પર્વ ૧

બોળ ચોથના બોગ વાડે ભુડી જઈ,
કાકડી પર કેઈ કરતા કાળો કેર જો,
દયા ધર્મ આ અરે તમારો કયા ગયો,
કરી વિચારને દૂર કરો અધેર જો પર્વ ૨

રાધણ છઠની રસનામા રાજી કરી,
વાસી ભોજન કરતા અગણિત વાર જો,
સાતમ પાળી સીતળાની પૂજા કરો,
પોઢાડો વળી ચુલામા ધરી પ્યાર જો પર્વ ૩

રાધણ છઠની રસના તો વસમી થશે,
વાસી ભોજન વેરાવશો બહુ પાપ જો,

ધર્મ અને વૈદક વિરૂદ્ધ પ્રરતીયા,
તો રોગાદીક વધશે એથી અમાપ જો પર્વ ૪

કુદેવ કેરી સેવા કરવા શાસ્ત્રમા,
સરસ રીતથી નિષેધ છે નિરધાર જો,
તો શીતળાને છાડીને બહુ ભાવથી,
વીતરાગની સેવ કરો સુખકાર જો પર્વ ૫

ધન્ય ભાગ્ય શીતળાનો બ્હેની સમજશુ,
કે હશે પ્રગટયા કચન સુર્ય પ્રકાશજો,
તળાઇને તગ્છોડી ખીછાના બહુતજી,
સુલામા વસવાની ધરી જેણે આશ જો પર્વ ૬

ગાડરીયો પ્રવાહ ચાલ્યો આ અવનીમા,
ધતીંગ ચાલ્યા ધરણી માહે અનેક જો,
દીર્ઘ દ્રષ્ટિ વિચારને વ્હેલો વોળાવીને,
જૈન ધર્મ આણા ઉલ્વધી ટેક જો પર્વ ૭

આ અવગ્ગ વદવાની વાત તો રહી ગઇ,
પર્વ મિથ્યાત્વી આવશે આજ કે કાલ જો
સહુ નરનારી અરજ સારી ઉરમા ધરી
દૂર કરો બહુ વર્ષનું પેઠેલ માલ જો પર્વ ૮

એહ મિથ્યાત્વી પર્વજતા નાસી જશે,
દીર્ઘ સમયનું ભરાય શું આ ભુત જો,
મનાનદ સુખ મળશે નિશ્ચે એહથી,
મિથ્યા પર્વનો ગર્વ ન રહે એક મુહૂર્ત જો પર્વ ૯

૫. સાતવારની ગહુલી.

(દેશી—હારે મારે આમો માસે શરદપુનમની રાત જો)

હારે સખી સોમે સુણીયે ગુરૂની વાણી રસાલ જો,
વાણીરે ગુણ ખાણી જાણી ચિત્ત ધરોરે લોલ,
હારે સખી સોમપણું તજજો વાજો ઉદ્દારજો,
દેજો દેજો દાનને જેથી સુખ વરોરે લોલ ॥

હારે સખી મગલ કરવા હરવા જગ જ જાળજો,
મગલવારે તપ જપ કરજો પ્રેમથીરે લોલ,
હારે સખી મગલમાળા વરસો અતિ ઉજમાલ જો
કરશો જો જિન સેવા સાચા દીલથીરે લોલ ૧

હારે મખી બુધ્ધે બુદ્ધિ શુદ્ધિ કરી શ્રીકારજો,
પરનિન્દા ચાડીને ચુગલી પરહરોરે લોલ,
હારે સખી નીંદા કરતા થાય પાપ અપારજો,
નિન્દા કરવાનો નિયમ સદા કરોરે લોલ

હારે સખી ગુરૂવારે ગુરૂ વારે દુ ખ અપારજો,
કહેણી તેવી રહેણી જો કરશુ ખરીરે લોલ,
હારે સખી દેવગુરૂનો વિનય કરો ધરી પ્યારજો
વિદ્યા ભણજો દીન દીન ખાસ વિનય વરીરે લોલ

હાર મખી શુકરવારે શુ કરવા અવતારજો,
પામ્યા પામ્યા એવું ખાસ વિચારીએરે લોલ,
હારે સખી જન્મ મરણના દુ ખ હરવા નિરધા
દુર્લભ નરભવમળીયો એવું ધારીએરે લોલ

હારે સખી શનિવારે નિવારો ચાર કષાયજો,
ભવજલ કુપે પડવાનું ન બને કદારે લોલ,
હારે સખી વીર વચન અનુસારે જો વર્તાય જો,
પામો પુરણ શાન્તિ સુખદાયક સદારે લોલ ॥ ૬ ॥
હારે સખી રવી ઉગ્યો સોનાનો મ્હારે આજજો,
ગુરૂ દર્શનથી ઉમંગ અંગ બહુ લહુરે લોલ,
હારે સખી રવીવારે સુર સારે સઘળા કાજજો,
સાતે વારને ગાતા મનને સુખ લહુરે લોલ ॥ ૭ ॥

૬. વૈરાગ્યની ગહુલી.

(માતા મરૂદેવાના નંદ—એ રાગ)

જ્ઞાની ગુરૂ વિના ભાવજન
તરવાનું ઠેકાણું તુજને નહિ મળેજી,
તુજને નહિ મળેજી
સત સેવ્યાના ફળથી દુઃખડા સહુ ટળેજી,
દુઃખડા સહુ ટળેજી
સત સેવ્યાના ફળથી સુખડા સહુ મળેજી ૧
સદ્ગુરૂનો મહિમા મોટો, કહેતા ન આવે પાર,
એક પલકમા પાર પહોચાડે, શું કહીએ વિસ્તાર જ્ઞાની ૨
પંચ મહાવ્રત જે પાળક, ટાળક રાગને દ્વેષ,
શાંત હૃદય શીતળ વાણીથી, આપે ઘણો ઉપદેશ જ્ઞાની ૩
સિદ્ધિ સડક ડેગે રસ્તો બતલાવે ગુરૂરાય,
સમજે નાહ ને અવળો ચાલે, પછી તું ગોથા ખાય જ્ઞાની ૪

દુર્લભ છે સદ્ગુરૂજી મળવા, દુર્લભ ધર્મને ધ્યાન,
પૂર્વ પુ ય ઉદય જો જાગે, તો તુ સુલભ માન. જ્ઞાની ૫
એવો જોગ મળ્યો છે તુજને, ઘણેજ વરસે આજ,
કર સેવા ભક્તિ પ્રીતિથી, સરસે તારા કાજ જ્ઞાની ૭
ગુરૂ ઉપકાર તણો બદલો એ વળવો બહુ મુશ્કેલ,
કોટી જનમના ભવને કાપે, આપે અમર પદ વેલ જ્ઞાની ૭
વિજયધર્મસૂરિના પસાયે, પામ્યા છે પ્રતિબોધ,
ક્ષણે ક્ષણે સભાળી ચિત્તમા, સઘળી સઘળી નોધ જ્ઞાની ૮
ઓગણીસ પચોતેરની સાલે, રૂડો મહા માસ,
વ કપુર મ રલી સ ત સેવાથી, મલે સદા સુખવાસ જ્ઞાની ૯

૭ ચેતન હિતશિક્ષા ગહુલી.

(હા પીયુ પખીડા-એ રાગ)

હારે ચેત હ સલડા, કાળ ગમાવ્યો અનત જો,
લખ ચોરાસી માહે તુતો બહુ ફર્યો રે લોલ,
હારે ચેત હ સલડા, તોય ન આવ્યો અ ત જો,
પાપ અઘોર કરીને કોથી નહિ ડર્યો રે લોલ ૧
હારે ચેત હ સલડા, કોઇક પુણ્ય પસાય જો,
ચઉગતિ ફરતા નરદેહ મલીયો મહેનતેરે લોલ,
હારે ચેત હ સલડા, ઉત્તમ કુળમા આય જો,
ધર્મ ન પામે દેવગુરૂ જો મલે છતે રે લોલ ૨
હારે ચેત હ સલડા, મોહ રૂપી છે શરીર જો,
મધુ બિ દુ દષ્ટાતે લાલચ બહુ કરે રે લોલ,
હારે ચેત હ સલડા, વસ્તુ બધી છે અથિર જો,
કાળ રૂપી અજગર ઉંદર ડાળો કાતરે રે લોલ ૩

હારે ચેત હંસલડા, જ્ઞાની વાચે વખાણુ જો,
ઓળખાવે જીવ જંતુ વિધ વિધ ભાતનારે લોલ,
હારે ચેત હંસલડા, કેમ રહે તુ અજાણુ જો,
નટ ખેલે ભવ કીધા નવ નવી જાતનારે લોલ ૪

હારે ચેત હંસલડા, સદ્ગુરૂ આપે બોધ જો,
હ્રદય વિચારી કરજે જીવને વારતારે લોલ,
હારે ચેત હંસલડા, સાચી વસ્તુ શોધજો,
સદ્વર્તન ધારી મન કરજે થિરતારે લોલ. ૫

હારે ચેત હંસલડા, માયા મોહ જંજાળ જો,
ફરતા ફરતા કર્મ બંધ બહુલા પડે રે લોલ,
હારે ચેત હંસલડા, બળતી અગ્નિની ઝાળ જો,
જેહ ફસાણા નરજીવ સરવે આથડેરે લોલ ૬

હારે ચેત હંસલડા, કેટલી દઉ તુને શીખ જો,
પુણ્ય વિનાની રચના તો નવી પામીએ રે લોલ,
હારે ચેત હંસલડા, કેટલી દઉ તુને શીખ જો,
આપીને કંઈ વસ્તુ દુખ વિરામીએ રે લોલ ૭

હારે ચેત હંસલડા, પુણ્યની બાંધો પાળ જો,
આપ્યા વિણ મલશે તુજને સદ્ગતિ રે લોલ,
હારે ચેત હંસલડા, કાળ કરે છે કરાળ જો,
ખબર નથી જે થાશે તારી ગતિ રે લોલ ૮

હારે ચેત હંસલડા, કાયા કાચો કુંભ જો,
ફુટયા પછી એ સાજો તે તો નવી થશે રે લોલ,

હારે ચેત હસલડા, ગરીમ તવગર ભૂપ જો,
પખો ટોળુ મલીયું પાછું કયા જશેરે લોક ૯
હારે ચેત હસલડા, દેવ ગુરૂ ગુણ ગાય જો,
નવ નવ રગે ભક્તિ કર ભરપુરથી રે લોક
હારે ચેત હસલડા, તો સારી ગતિ તુજ થાય જો,
વકપુર મડળી કહે કર જોડી હર્ષથી રે લોક ૧૦

૮ શ્રાવકઆચાર વિષે ગહુલી

(ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને-એ રાગ)

ગુરૂની વાણી મીઠી સાકર સેલડી,
પીતા મારા હૈયે હરખ ન માયજો,
ચદરવા બાધો ઘરમા શ્રાવક સહુ,
જીવદયા પળે તનનું રક્ષણ થાયજો ગુરૂની ૧

ગળીને પાણી પીજે નયણે નીરખી,
હોકો બીડી પીવો નહિ ધરી ધર્મજો,
આદુ લસણ ને કુમળી ડોડો કેમ ખાઇએ,
જેથી દુખદાયી બહુ લાગે કર્મજો ગુરૂની ૨
રાત્રી ભોજન શ્રાવકને કરવુ નહિ,
પખી પણ રાત્રે નવી ખાણું ખાયજો,
ઉત્તમ શ્રાવક કુળ પામી જો ખાયજો,
તો શું શ્રાવક નામ ધરી મવકાયજો ગુરૂની ૩
કપટે કુડું આળ ન દીજે કોઇને,
આગમવાણી સાભળીએ બહુ માનજો,
માનવ ભવ પામીને જન્મ સુધારીએ,
કદી ન કરીએ દેવ ગુરૂ અપમાનજો ગુરૂની ૪

ટટા ઝઘડા ધર્મ કર્મમા નવી કરો,
ગુરૂ આણા ધરો કરો કદાગ્રહ ત્યાગજો,
અભક્ષ્યાદિક વસ્તુ ભક્ષણ નહિ કરો,
શ્રાવક કરણી કરોએ ધરી મન રાગજો ગુરૂની ૫
જુઠી માયા બાજીગરની બાજીમા,
જુઠી માયા જગત તણી ક્ષણ નાશજો,
સત્ય સ્વરૂપ આતમનું જ્ઞાને જાણતા,
બુદ્ધિસાગર તત્વમસિ પદ આશજો ગુરૂની ૬

૯ સ્ત્રી ધર્મ વિષે હિતશિક્ષા ગહુલી.

(ઓધવજી સદેશો કહેજો શ્યામને-એ રાગ)

શાણી સ્ત્રીને શિખામણ છે સહેજમા,
શીયળ પાળો મનમા ધારી ટેક જો,
શ્રદ્ધા ભક્તિ વિનય વિચારે ચાલવુ,
સત્યાસત્યનો મનમા કરી વિવેક જો શાણી ૧

દયા દાન આભૂષણને કંઠે ધરો,
ક્રોધા વેશે કદી ન દેવી ગાળજો,
દેરાણી જેઠાણી સાથે સપીને,
વર્તે કરતી કુટુબની સભાલજો શાણી ૨

કુળ લક્ષ્મીથી ફુલી થાય ન ફાળકો,
પ્રાત કાળે પડતી સાસુ પાય જો,
અભક્ષ્ય ભક્ષણ પ્રાણાતે પણ નહિ કરે,
દેવ ગુરૂના દર્શન કરીને ખાય જો શાણી ૩

રડવું રોવુ નિર્લજ વાણી ભાખવી,
કરતી તેનો સત્ય ટેકથી ત્યાગ જો

સારી સ્રીની સોબત કરતી પ્રેમથી,
વીતરાગ ધર્મે વર્તે મને રાગ જો. શાણી ૪
પાડોશીની સાથે વર્તે પ્રેમથી,
પર પુરૂષની સાથે હાસ્ય નીવાર જો,
મિષ્ટ વચન મમતાથી હરખે બોલતી,
ધન ધન એવી સ્રીનો જગ અવતાર જો. શાણી ૫
નિંદા ઝગડા વેર ઝેરથી વેગળી,
સહુના સારામા મનડુ હરખાય જો,
"બુદ્ધિસાગર" બાળક ગુરૂણી માન છે,
સારી સ્રીથી કુટુંબ સુખીયું થાય જો શાણી. ૬

૧૦. અપૂર્વ અવસર ગહુલી.

(ઓધવજી સદેશો–એ રાગ)

અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે,
શત્રુમિત્ર પર વરતે ભાવ સમાન જો,
માયા મમતા બંધન સર્વ વિનાશીને,
ક્યારે કરશુ અનેકાન્ત નય ધ્યાન જો અપૂર્વ ૧
શુદ્ધ ભાવમા રમણ કરીશું ટેકથી,
ષડ દ્રવ્યોનું કરીશુ ઉત્તમ જ્ઞાન જો,
અનુભવામૃત આસ્વાદીશુ પ્રેમથી,
સરખા ગણશું માન અને અપમાન જો. અપૂર્વ ૨
પિંડસ્થાદિક ચાર ધ્યાને ધારશું,
બાર ભાવના ભાવીશું નિશદિન જો,
સ્થિરોપયોગ શુદ્ધ રમણતા આદરી,
ધ્યાન દશામા થાશુ બહુ લયલીન જો અપૂર્વ ૩

સર્વસંગને ત્યાગ કરીશુ જ્ઞાનથી,
બાહ્યોપાધી જરા નાહિ સબંધ જો,
શરીર વર્તે તોપણ તેથી ભિન્નતા,
કદિ ન થઈશું મોહ ભાવમા અંધ જો અપૂર્વ ૪

શુદ્ધ સનાતન નિર્મળ ચેતન દ્રવ્ય જે,
ક્ષાયિક ભાવે કરશુ આવિર્ભાવ જો,
ઐક્યપણું લીનતાને આદરશુ કદિ,
ગ્રહણુ કરીને આત્માધીન્ય સ્વભાવ જો. અપૂર્વ ૫

પ્રતિ પ્રદેશે અનંત શાશ્વત સુખ છે,
આવિર્ભાવે તેનો કરશુ ભોગ જો,
બુદ્ધિસાગર પરમ પ્રભુતા સંપજે,
ક્ષાયિકભાવે સાધો નિજગુણ યોગ જો અપૂર્વ ૬

૧૧. ગુરૂ ગુણ ગહુંલી.

(ઓધવજી સંદેશો–એ રાગ)

વંદુ વંદુ સમકિત દાતા સદ્ગુરૂ,
પંચમહાવ્રત ધારક શ્રી મુનિરાયજો,
ઉપશમ ગંગાજળમા નિશદિન ઝીલતા,
મનમા વર્તે આનંદ અપરંપાર જો વંદુ ૧

અનેક ગુણના દરિયા ભરિયા જ્ઞાનથી,
પડે ન પરની ખટપટમા તલભાર જો,
સદુપદેશે સાચુ તત્ત્વ જણાવીને,
સંયમ અર્પી કરતા જન ઉદ્ધાર જો વંદુ ૨

અન્તરના ઉપયોગે વિચરે આતમના,
યોગ્ય જીવને દેતા યોગ્યજ બોધજો,
અસંખ્ય પ્રદેશે સ્થિરતા ધ્યાને લાવતા,
સંયમ સેવી કરતા આશ્રવ રોધજો વદુ ૩

ત્રસ સ્થાવરના પ્રતિપાલક કરૂણામયી
ભાવદયાની મૂર્તિ સાધુ ખાસ જો,
જ્ઞાતા ભ્રાતા ત્રાતા માતા સદ્ગુરૂ,
સદ્ગુરૂના બનીએ સાચા દાસજો વદુ ૪

ત્રણ ભુવનમા સેવ્ય સદાથી સદ્ગુરૂ,
દ્રવ્ય ભાવથી સંયમના ધરનારજો,
ભવજલધિમા ઉત્તમ નૌકા સદ્ગુરૂ,
સદ્ગુરૂ નૌકાથી ઉતરો ભવપાર જો વદુ ૫

ગુરૂ ભક્તિથી ગુરૂવાણી ધરે,
ગુરૂભક્તિથી ઉત્તમ ફળ નિધારજો,
સદ્ગુરૂ દ્રોહી દ્વેષી દુર્જન ત્યાગશો,
પરબ્રહ્મની પ્રાપ્તિ શીઘ્ર થનાર જો વદુ ૬

કાલકાલમા ગુરૂની ભક્તિ દોહીલી,
ગુરૂભક્તો પણ વિરલા જણ દેખાયજો,
દૃષ્ટિ રાગમા ભૂલી દુનિયા બાવરી
કસ્તુરી મૃગ પેઠે બહુ ભટકાય જો વદુ ૭

સદ્ગુરૂ દાસ બન્યા પણ જ્ઞાન ન સંપજે,
સમજી સાચો સાર અહો નરનાર જો,
બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરૂ શ્રદ્ધા ભક્તિથી,
ઉતરો પ્રાણી ભવસાગરની પાર જો વદુ ૮

૧૨. ગુરૂ મહારાજ વિહાર કરે તેવા સમયમાં ગાવાની ગહુલી.

ગુરૂરાજ વિહાર કરશો નહિ, જાણી સેવક સોચ કરે ઘણો;
કોણ સુણાવશે સિદ્ધાત, ગુરૂરાજ વિહાર કરશો નહિ,
મીઠી વાણીને નિર્મળ વાકયથી, બોધ આપશે આવો હવે કોણ
ગુરૂરાજ ૧
પૂરા પુણ્યે મળ્યો જોગ આપનો, તજ્યો તેહ કેમ તજાય
ગુરૂ ૨
બોધ આપી પાષાણો પલાળીઆ, પાયું ધર્મ રૂપી શુભ નીર
ગુરૂ ૩
કોઇ દિન ઉપાશ્રયેનવી આવતા, એહવા કયા જઇ પામશે બોધ
ગુરૂ ૪
અનાચારીયે આડો મારગ મૂકીયો, સુણી આપ તણો ઉપદેશ
ગુરૂ ૫
અતિ છઠ્ઠ અઠ્ઠમ થતા હોશથી, થશે એકાસણું કદિ એક
ગુરૂ ૬
હીરો હાથમા આવ્યો પાછો જાય છે, દીવો જ્ઞાનનો ગોતીશુ ક્યાઇ
ગુરૂ ૭
સિંહ સમુ સિંહાસન શોભતુ, તે ખાલી જોયુ કેમ જાય
ગુરૂ ૮
નરનારી ભરે છે નીર નેત્રમા, ઘર કામ કાઈ ન સુઝે કાઇ
ગુરૂ, ૯
કહે કેશવ બેહુ કર જોડીને, કરો ફાગણ ચોમાસુ અહિ

૧૩. પર્યુષણની ગહુંલી.

(હરિ મારે ધર્મના—એ રાગ)

હારે મારે દિવસ ધર્મના શ્રાવણ ભાદ્રવ માસ જો,
તે માંહિ શ્રી પર્વ પજોષણ જાણીએરે લોલ,
હારે મારે ત્રણસે સાઠ દિવસમા કીધા પાપ જો,
આઠ દિવસમા ધોવા ધર્મના પાણીએરે લોલ. (૧)

હારે મારે ભાવિક લોકો ગર્વ મલી મનરગજો,
દેરે અપાસરે દેવ ગુરૂ આરાધતા રે લોલ,
હારે મારે તપ જપ પૂજા ભક્તિ ભાવના જાણજો
અજરઅમર પદ શીવતરૂ સુર તરૂ સાધનારે લોલ (૨)

હારે મારે છઠ્ઠ અઠ્ઠમ તપ આઠ કરી ઉપવાસ જો,
માસખમણને પાસખમણ તપશ્ચર્યા કરે રે લોલ,
હારે મારે જીવ દયાને જ્ઞાન દાન વિસ્તાર જો,
સ્વામી ભક્તિ નિર્મલ હૃદયે આદરોરે લોલ (૩)

હારે મારે સામાયિક પડિક્કમણા પોષહ વ્રત જો,
જીવાજોની લાખ ચોરાશી ખમાવીએ રે લોલ,
હારે મારે ખમતખામણા કરવા સંઘ સમક્ષ જો,
જો રૂઠકા સાજન માજનને મનાવીએરે લોલ (૪)

હારે મારે સાતે ક્ષેત્રે મદદ કરો ભલી ભાત જો,
ચચલ લક્ષ્મી ખરચી લહાવો લીજીએ રે લોલ,
હારે મારે કાયા માયા સફળ કરો ભવ્ય જીવજો,
જન્મ મરણના દુખડા ફેર ન લીજીએ રે લોલ (૫)

હારે મારે ચઉગતિ ચુરણ ચોથ સવત્સરી પર્વ જો,
ચોકખે ચીત્તે ચતુર થઈ ચૂકો નહિ રે લોલ,

હારે મારે ચારે સરણા ચાર પ્રકારે ધર્મ જો,
ચોથા આરાના સુખડા તે મિલસે સહીરે લોલ (૬)

હારે મારે પર્યુષણની કથા સુણો ધરી પ્રેમ જો,
ત્રિવિધે ત્રિવિધે પાપકર્મ વોસરાવીએ રે લોલ,
હારે મારે કર્મ નિકાચિત ક્ષણ કારણ શ્રી પર્વ જો,
આરાધન કરી ધર્મરત્ન પદધ્યાવજો રે લોલ (૭)

૧૪. પર્યુષણની ગહુંલી.

(આદિને અરિહંતને રે-એ રાગ)

પર્વ પર્યુષણ આવીઆ, ધર્મ કરો ભવી લોક સલુણા,
બારે માસમા મોટકારે, આઠ દીવસ શુભ જોગ સલુણા ૧

ધર્મ ધ્યાન કરો ભાવશુ રે, અઠ્ઠાઇના વ્યાખાન સલુણા,
ચોથ છઠ્ઠ અઠ્ઠમ કરો રે, પડિકમણા પચ્ચખાણ સલુણા ૨

કલ્પ સૂત્ર સુણો ભાવશુ રે, એકવીશ વર્ષ પર્યંત સલુણા,
વીર કહે ગૌતમ પ્રત્યે રે, તે જીન મોક્ષ લહંત સલુણા, ૩

મદ કસાયી આતમારે, પર્યુષણે તરી જાય સલુણા,
કુમતિ કદાગ્રહી બાપડા રે, પર્યુષણે ડુબી જાય સલુણા ૪

બાર માસના પાપને રે, ધોઈ નિર્મલ થાય સલુણા,
પર્વાધિરાજ પસાયથી રે, તીર્થાધિરાજ થવાય સલુણા ૫

ત્રણ પાચ દોય આદરો રે, સાત આઠ કરો દૂર સલુણા,
ચાર પાચ દશ આરથી રે [illegible]

શ્રી મહાવીર પ્રભુના ગુણગાન

(રાગ—સાભળજો મુનિ સયમ રાગે)

ત્રીશલા નદન વદન કરીએ, સ્મરીએ શ્રી વર્દ્ધમાન રે,
ભવદુ ખ હરવા શિવસુખ વરવા, કરીએ નિત્ય ગુણગાનરે ત્રીશલા૦

જગ ઉપગારી સહુ સુખકારી, શાસનના સુલતાન રે,
જન્મ થતા જેણે સહુને આપ્યું, પૂરણ શાન્તિ સ્થાન રે ત્રીશલા૦

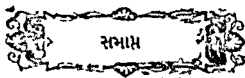
બાલપણામા ચરણ અ ગુઠે, મેરૂ ડગાવ્યો જાણ રે,
આપણ નમીએ નેહે નિશદિન, તે શ્રી વીર ભગવાનરે ત્રીશલા૦

આમલકી ક્રિડામા નક્કી, આવ્યો સુર અજ્ઞાન રે,
અતુલબલ શ્રી જિનનું જાણી, નાઠો તજી નિજ માન રે ત્રીશલા૦

સગમ સુરના ઉપસર્ગોથી, અડગ રહ્યા ધૈર્યવાન રે,
કર્મ વિચારે બાધ્યાના આસુ, પાડે પ્રભુ ગુણવાન રે ત્રીશલા૦

ચદનબાળા સતી સુકુમાળા, બાકુળાનું દાન રે,
લોહની બેડી તોડી, ઉદ્ધરી, ઉરમા ધરીને ધ્યાન રે ત્રીશલા૦

ગુણ અનતા એ વીર કેરા, ગાવો થઈ મસ્તાન રે,
"ભક્તિ" ભાવે વીર ચરણમા, આવી કરો ગુલતાન રે ત્રીશલા૦

પરમાત્માનુ સ્તવન

વિનતડી મનમોહન મારી સાભલો,
હું છુ પામર પ્રાણી નીપટ અણુઅજો,
લાણુ હેકુ હુ કાઇ જાણુ નહિ,
ત્રીભુવન નાયક તહારા ઘરનું ગુજજો
વિનતડી ॥ ૧ ॥

પેલા છેલા ગુણુઠાણુાનો આતરો,
તુજ મુજ માંહિ આબેહુબ દેખાય જો,
અતર મેરૂ સરસવ બીદુ સીધુનો,
શી રીતે હવે ઉભય સ૦ સધાયજો
વિનતડી ॥ ૨ ॥

દોષ અઢારે પાપ અઢારે તે તજ્યા,
ભાવ દીશા પણુ દુરે કીધ અઢારજો,
સઘળા દુર્ગુણુ પ્રભુજી મે અગીકર્યા,
શી રીતે હવે થાઉ એકાકારજો
વિનતડી ॥ ૩ ॥

ત્રાન વીના પણુ આણુા માને તાહરી,
જડ ચેતન જે લોકાલોક મડાણુજો
હું અપરાધી તુજ આણુા માનું નહિ,
કહો સ્વામી કીમ પામુ નિર્વાણુજો
વિનતડી ॥ ૪ ॥

અંતરમુખની વાતો વીસ્તારી કરૂ,
પણ ભીતરમાં કોરો આપોઆપજો,
ભાવ વીનાની ભક્તિ સુણી નાથજી,
આશિષ આપો, કાપો સઘળા પાપજો
વિનતડી ॥ ૫ ॥

યાદશ આણુ સુક્ષ્મતર પ્રભુ તાહરી,
તાદશ રૂપે મુજથી કહીયે ન પળાયજો,
વાત વીચારી મનમા ચીતા મોટકી,
કોઇ બતાવો સ્વામી સરલ ઉપાયજો
વીનતડી ॥ ૬ ॥

અનિશય ધારી ઉપકારી પ્રભુ તું મલ્યો,
મુજ મન માંહિ પુરો છે વિશ્વાસજો,
ધમ રત્ન ત્રણ નીર્મળ રત્ન આપજો,
કરજો આતમ પરમાતમ પ્રકાશજો
વિનતડી ॥ ૭ ॥

॥ શ્રી. નંદિષેણ મુનિની સઝાય ॥

ઢાલ-પહેલી

રાજગ્રહી નગરીનો વાસી, શ્રેણીકનો સુત સુવિલાસી,
હો મુનિવર વૈરાગી
નંદિષેણ દેશના સુણી, ભીનો, નાના કરતા, વ્રત લીનો હો ॥૧॥
ચારીત્ર નીત્ય ચોખુ પાળે, સંજમ રમણીશું મહાલે, હો.
દીન જિન પાયે લાગી, ગૌચરીની અનુમતિ માગી હો ॥૨॥

પાગરીયે મુનિ વોહરવા, ક્ષુધા વેદની કર્મ હરેવા, હો
ઉચ નીચ મધ્યમ કુલ મોટા, અટતો સજમ રસ લોટા હો ॥૩॥
એક ઉંચો ધવલ ઘર દેખી મુનિવર પેઠો શુદ્ધ ગવેષિ હો
તીહા જઇ દીધો ધર્મ લાભ વેશ્યા કહે ઇહા અર્થ લાભ, હો ॥૪॥
મુનિ મન અભિમાન આણી, ખડ કરી નાખ્યુ તરણુ તાણી, હે
સોવન વૃષ્ટી હુઇ બાર કોડી, વેશ્યા વનીતા કહે કર જોડી હો ॥૫॥

ઢાલ બીજી

થારે માથે પચરગી પાઘ સોનાનો છોગનો મારુજી એ દેશી

થે તો ઉભા રહીને, અરજ અમારી સાભલો સાધુજી,
થે તો મોટા કુલના જાણી, મુકી દયો આખલો સાધુજી ॥૧॥
થે તો લઇ જાઓ સોવન કોડી, ગાડા ઉંટે ભરી સાધુજી,
નહિ આવે અમારે કામ, થંહો પાછા ફરી સાધુજી ॥૨॥
થારે કેસરીયે કસબીને, કપડે મોહી રહી સાધુજી,
થારી મૂર્તિ મોહનગારી, જગતમા મોહી રહી સાધુજી ॥૩॥
થારી આખડીયારોનીકો, પાણી લાગણો સાધુજી,
થારો નવલો જોબન વેષ, વિરહ દુખ લાગણો સાધુજી ॥૪॥
એતો જત્ર જડીત, કપાટ કુચી બે કર ગ્રહી, સાધુજી
મુનિ વળવા લાગ્યો જામ કે, આડી ઉભી રહી સાધુજી ॥૫॥
મેતો ઓછી સ્ત્રીની જાત, મતી કરી પાછલી, સાધુજી
થે તો સુગુણ ચતુર સુજાણ, વીચારો આગલે સાધુજી ॥૬॥
થે તો ભોગ પુરદર, હું પણ સુદરી સારી સાધુજી
થે તો પહેરો નવલા વેષ, ઘરેણા જરતરી સાધુજી ॥૭॥

મણી મુક્તાફલ મુગટ, બીરાજે હેમના, સાધુજી
અમે સજીયે સોલ સણુગાર કે, પીઉ રસ અગના સાધુજી ॥૮॥
જે હોય ચતુર સુજાણ કે, કદીયે ન ચુકસે, સાધુજી
એહવો અવસર સાહેબ, કદીયે ન આવસે સાધુજી ॥૯॥
એમ ચિંતે ચીત્ત મોઝાર કે, નદિષણ વાહલો, સાધુજી
રહેવા ગણીકાને ધામ કે, થઈને નાહલો સાધુજી ॥૧૦॥

ઢાલ ત્રીજી

રાગ પ્રથમ ઢાલ પ્રમાણે

ભોગ કરમ ઉદયે તસ આવ્યો, શાસન દેવીએ સમજાવ્યો,
હો મુનિવર વૈરાગી
રહયો બાર વરસ તસ આવાસે, વેષ મે યો એકણુ પાસે હો ॥૧॥
દસ નર દીન પ્રતિ બુઝે, દીન એક મુરખ નવી બુઝે, હો
બુઝવતા હુઈ બહુ વેળા, ભોજનની થઇ અવેળા હો ॥૨॥
કહે વેશ્યા ઉઠો સામી, એહ દસમો ન બુઝે કામી, હો
વેશ્યા વનીતા કહે ધસ મસતી, આજે દસમા તુમે એમ હસતી
હો ॥૩॥
એહ વયણ સુણીને ચાલ્યો, ફરી સજમશું મન વાળ્યો, હો
વેષ લઈ ગયો જિન પાસે, ફરી સજમ લીયો ઉલ્લાસે. હો ॥૪॥
ચારીત્ર નીય ચોખુ પાલી, [illegible] દેઈ તાલી, હો
તપ જપ મજમ કીધ[illegible] [illegible]પાપી. હો ॥૫॥
જયવીજય ગુરૂનો શી[illegible] હો
નેરૂવિજય એમ [illegible]

